

วารสารหาดใหญ่วิชาการ

ปีที่ 13 ฉบับที่ 2 กรกฎาคม - ธันวาคม 2558

วัตถุประสงค์

1. เพื่อเผยแพร่ผลงานทางวิชาการ
ด้านมนุษยศาสตร์ และสังคมศาสตร์
2. เพื่อเผยแพร่ผลงานทางวิชาการ
ด้านการวิจัย และบทความวิชาการ
รูปแบบต่าง ๆ ของอาจารย์ และ
นักวิชาการทั่วไป
3. เพื่อเป็นสื่อกระตุ้นและสนับสนุน
ให้เกิดการวิจัย ค้นคว้า อย่างต่อเนื่อง

เจ้าของ มหาวิทยาลัยหาดใหญ่

คณะที่ปรึกษา

อาจารย์ประณีต ดิษยะศริน
ผศ.ดร.วิวัฒน์ ดิษยะศริน สัตยารักษ์
ดร.ธารพรรษ สัตยารักษ์

บรรณาธิการ

ศ.ดร.ไพศาล เหล่าสุวรรณ

รองบรรณาธิการ

ดร.ขรรยง คชรัตน์

ประจำกองบรรณาธิการ

ศ.ดร.ธีระ เอกสมทราเมษฐ์	ม.สงขลานครินทร์
รศ.ดร.รพีพรรณ สุวรรณณัฐโชติ	ม.หาดใหญ่
รศ.ดร.วัน เดชพิชัย	ม.หาดใหญ่
ผศ.ดร.ประยูร เทพนวล	ม.หาดใหญ่
รศ.ทัศนีย์ ประธาน	ม.หาดใหญ่
รศ.ดร.ขวัญกมล ดอนขวา	ม.เทคโนโลยีสุรนารี
รศ.ดร.สมบูรณ์ เจริญจิระตระกูล	ม.สงขลานครินทร์
ผศ.ดร.บุญอริ ยี่หมะ	ม.ราชภัฏสงขลา
ผศ.ดร.กฤษฎา ภูมทล	ม.ราชภัฏยะลา
ผศ.ดร.อนุ เจริญวงศ์ระยับ	ม.ราชภัฏพิบูลสงคราม
ผศ.ดร.กอแก้ว จันทร์กึ่งทอง	ม.หาดใหญ่

กองบรรณาธิการด้านภาษา

อาจารย์เอริค แกร์อัลสัน

บรรณาธิการฝ่ายบริหารจัดการ

อาจารย์สุชาดา สุวรรณข้า

กองจัดการธุรการ

อาจารย์ยุทธกาน ดิสกุล
นางสาวอริสรา พุกภัยากรณ์

ติดต่อสอบถาม ส่งบทความเพื่อลงตีพิมพ์ บรรณาธิการวารสารหาดใหญ่วิชาการ ศูนย์เผยแพร่ผลงานทางวิชาการ
มหาวิทยาลัยหาดใหญ่ อ.หาดใหญ่ จ.สงขลา 90110 E-mail : huniversity_journal@hotmail.com

① บทความทุกเรื่องจะได้รับการตรวจสอบถูกต้องทางวิชาการโดยผู้ทรงคุณวุฒิ ① ข้อความและบทความในวารสารหาดใหญ่
วิชาการเป็นแนวคิดของผู้เขียน มิใช่เป็นความคิดเห็นของคณะผู้จัดทำ และมีข้อความรับผิดชอบของมหาวิทยาลัยหาดใหญ่ ① กอง
บรรณาธิการไม่สงวนสิทธิ์การคัดลอก แต่ให้อ้างอิงแสดงที่มา

วารสารหาดใหญ่วิชาการ

ปีที่ 13 ฉบับที่ 2 กรกฎาคม - ธันวาคม 2558

สารบัญ

บทความรับเชิญ

ผู้มีวิถีแห่งปัญญา...ปรัชญาคุณูปกต	
ชัยลิจิต สร้อยเพชรเกษม.....	91

บทความวิจัย

การจัดกระบวนการเรียนรู้แบบโฮมสคูล: กรณีศึกษาครอบครัวในภาคใต้	
รุจน์ เอ็งน้วน, เอกรินทร์ สังข์ทอง และ ชีร หฤทัยชนาสน์.....	103
กลวิธีการพัฒนาอัตลักษณ์ของนักศึกษา วิทยาลัยพยาบาล กระทรวงสาธารณสุข	
กิตติพร เนาว์สุวรรณ, เสริมศักดิ์ วิศาลาภรณ์ และ วิทวัส ดิษยะศริน สัตยารักษ์.....	117
แนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงจริยธรรมของคณาจารย์ มหาวิทยาลัยในภาคใต้ตอนล่าง	
คัจฉานันท์ แก้ววงศ์ศรี, เอกรินทร์ สังข์ทอง, ผ่องศรี วามิชสุทวงศ์ และ	
ชวลิต เกิดทิพย์.....	133
ปัจจัยทางการตลาดที่มีผลต่อการตัดสินใจซื้อสินค้าและบริการผ่านช่องทางออนไลน์ของ	
ผู้บริโภคในจังหวัดภาคใต้ตอนล่าง ประเทศไทย	
มณีนรัตน์ รัตนพันธ์.....	145
พฤติกรรมการเป็นสมาชิกที่ดีขององค์กรในธุรกิจโรงแรม	
ปกรณ ลิมโยธิน.....	155

บทความวิชาการ

กลวิธีการถ่ายทอดทางวิชาชีพและคุณสมบัติของนักวิจัยพี่เลี้ยงเพื่อการสร้างนักวิจัยรุ่นใหม่	
วราภรณ์ คล้ายประยงค์.....	167
ความคับแคบของนิยามและการแบ่งประเภทของวรรณกรรมไทยที่มีต่อวรรณกรรมภาษาชน	
กลุ่มน้อย	
ทัศนัธนิศ ทองแดง.....	179

HATYAI ACADEMIC JOURNAL

Vol.13 No.2 July - December 2015

CONTENTS

Invited Article

Pathway of Sages...Doctor of Philosophy

Chailikit Soipetkasem.....91

Research Article

Home Schooling's Learning Process Management: A Case Study of Families in the South

Rudjanee Engchun, Ekkarin Sungtong and Theera Haruthaithanasan.....103

Strategies to Develop the Nursing Students' Identity in Nursing Colleges, Ministry of Public Health

Kittiporn Nawsuwan, Sermsak Wisalaporn and Wittawat Didyasarin Sattayarak.....117

The Development Guidelines of Ethical Leadership of University Lecturers in the Lower Southern Thailand

Sajanun Kheowvongsri, Ekkarin Sungtong, Pongsri Vanissupavong and Chawalit Kerdtip.....133

Marketing Factors Influencing the Purchasing Decision of Products and Service Online: Case Study of Lower Southern, Thailand

Maneerat Rattanaphan.....145

Organizational Citizenship Behavior in Hotel Business

Pakorn Limyothin.....155

Technical Paper

Strategies of Imparting Professionalism and the Qualification of the Mentor to Create a New Generation of Researchers

Varaporn Klayprayong.....167

A Narrowness of Definition and Classifying of Thai Literature toward Minority Languages Literature

Tattanit Tongdaeng.....179

ผู้มีวิถีแห่งปัญญา...ปรัชญาคุษฎีบัณฑิต

Pathway of Sages...Doctor of Philosophy

ชัยลิจิต สร้อยเพชรเกษม^{1*}

Chailikit Soipetkasem^{1*}

Abstract

Doctor of Philology is the highest academic degree educational institutions, from colleges to universities, award to those who fulfill the program requirements. Basically, the degree is divided into two categories. The first category is called a professional degree, the doctorate degree which the holders must pass the requirements aiming at advanced professional training in their own discipline. The holders are supposed to apply their research findings and expand the body of knowledge in the fields. In addition, this kind of degree holders are not required the full completion of a Bachelor's Degree or a Master's Degree. On the other hand, the second category is referred to a research degree, a doctorate degree in which the holders must be knowledgeable and have the expertise in doing research for the purpose of generating new knowledge of the investigated area. This program highlights research completion for the acquisition of new knowledge which is fundamental for professionals or the degree holders for further application. Having obtained both a Bachelor's Degree and a Master's degree is necessary. In short, the academic degree holders seek for new knowledge to benefit the community and their own professions.

Keywords: *Doctor of philology, professional degree, research degree*

¹ คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยทักษิณ ต.เขารูปช้าง อ.เมือง จ.สงขลา 90000

* ผู้ให้การติดต่อ (Corresponding e-mail: chail12@hotmail.com)

รับบทความวันที่ 14 กันยายน 2558 รับลงตีพิมพ์วันที่ 24 พฤศจิกายน 2558

บทคัดย่อ

ปริญญาคุณภักดิ์บัณฑิตเป็นระดับปริญญาสูงสุดซึ่งวิทยาลัย หรือมหาวิทยาลัยได้มอบให้ผู้ผ่านหลักสูตรตามที่กำหนด แบ่งออกเป็น 2 ประเภท คือ 1) ปริญญาทางด้านวิชาชีพ เป็นปริญญาคุณภักดิ์บัณฑิตที่ผู้ได้รับต้องผ่านหลักสูตรการศึกษาที่มุ่งเน้นการฝึกฝนประสบการณ์ทางวิชาชีพขั้นสูง ในสาขาวิชาของตน โดยการนำผลวิจัยหรือความรู้ต่าง ๆ ในสาขาวิชาที่เกี่ยวข้องไปประยุกต์ใช้ในวิชาชีพ ผู้ได้รับปริญญาเหล่านี้ไม่จำเป็นต้องผ่านการศึกษาระดับปริญญาตรี หรือปริญญาโทมาก่อนก็ได้ 2) ปริญญาทางการวิจัย เป็นปริญญาคุณภักดิ์บัณฑิตที่ผู้ได้รับต้องรอบรู้ในสาขาวิชาของตน ตลอดจนรู้เชี่ยวชาญในการวิจัยเพื่อสร้างองค์ความรู้ในสาขาวิชาที่ตนเองศึกษา หลักสูตรการศึกษามุ่งเน้นการวิจัยเพื่อค้นคว้าหาความรู้องค์ความรู้ต่าง ๆ เหล่านี้จะเป็นฐานสำคัญสำหรับผู้ประกอบวิชาชีพ หรือผู้ที่ได้รับปริญญาทางด้านวิชาชีพที่จะนำไปประยุกต์ใช้ การศึกษาในระดับนี้ต้องการบุคคลผู้ผ่านการศึกษาระดับปริญญาตรี หรือระดับปริญญาโท กล่าวโดยสรุปคือ ผู้สำเร็จปริญญาทางการวิจัย มีหน้าที่ค้นคว้าหาความรู้ เพื่อที่ผู้สำเร็จปริญญาทางด้านวิชาชีพจะได้นำความรู้นั้นไปใช้ประโยชน์ต่อสังคมและอาชีพของตน

คำสำคัญ: ปริญญาคุณภักดิ์บัณฑิต, ปริญญาทางด้านวิชาชีพ, ปริญญาทางการวิจัย

บทนำ

คำว่า **ปรัชญาคุณภักดิ์บัณฑิต** (Doctor of Philosophy: Ph.D.) มาจากการสมาสคำ ปรัชญา+คุณภักดิ์+บัณฑิต แต่ละคำมีความหมายดังนี้

ปรัชญา (Philosophy) มาจากรากศัพท์ภาษากรีก Philos (Love) + Sophia (Wisdom) แปลว่า ความรักความรู้ (Love of wisdom) พจนานุกรมฉบับเฉลิมพระเกียรติ พ.ศ. 2530 (2533) ได้ให้ความหมายว่า วิชาว่าด้วยหลักแห่งความรู้ และความจริง ปรัชญามีความรู้ทุกอย่างเป็นอาณาเขต วิทยาการทุกสาขาในปัจจุบันนี้เป็นความรู้ในปรัชญามาก่อน ต่อมาภายหลังได้มีการพัฒนาศาสตร์แต่ละสาขา และมีการแยกตนเองเป็นสาขาวิชาเฉพาะ ปรัชญาจึงเปรียบเสมือนมารดาของศาสตร์ รวมความแล้ว ปรัชญาเป็นเรื่องของความรู้ ทั้งการแสวงหาความรู้ และความรู้ที่ค้นพบแล้วล้วนอยู่ในขอบข่ายของปรัชญาทั้งสิ้น ชาวกรีกโบราณเรียกนักปรัชญา (Philosopher) หรือนักปราชญ์ว่า “ผู้รอบรู้” (Sophoi) พิธาอริสเห็นว่าคำนี้สูงส่งเกินไปจึงคิดผสมคำขึ้น

ว่า Philosophoi แปลว่า ผู้รักความรู้ ด้วยครั้งหนึ่ง พิธาอริสได้สนทนากับพระเจ้าลิออน ผู้ครองแคว้นฟลิอัส พระองค์ทรงเห็นว่าพิธาอริสเป็นผู้ฉลาดปราดเปรื่องมาก จึงตรัสถามว่า พิธาอริส ฉลาดรอบรู้ในวิชาการสาขาใด พิธาอริสตอบว่าตัวท่านเองยังไม่ใช่คนฉลาดรอบรู้ และตัวท่านเป็นเพียงคนที่รักในความรู้เท่านั้น คำว่า Philosophoi ในภาษากรีกได้กลายมาเป็นคำว่า Philosopher ในภาษาอังกฤษ (พระราชวรณฺ์ (ประยูร ธมฺมจิตฺโต), 2542) สอดคล้องกับคำกล่าวของโสเครตีส ซึ่งเป็นนักปรัชญาสมัยหลังว่า นักปรัชญา คือ ผู้แสวงหาความรู้ที่สมบูรณ์ โสเครตีสเคยได้รับการพยากรณ์จากเทอพออลโลพยากรณ์ ณ วิหารเมืองเดลฟี ว่า เป็นผู้ที่ฉลาดที่สุด ซึ่งหมายถึง เมื่อท่านไม่รู้สิ่งใด ก็รู้ตัวว่าไม่รู้เรื่องนั้น และพยายามหาความรู้ในเรื่องนั้นในที่สุดท่านได้ข้อสรุปว่า “หนึ่งเดียวที่ข้าพเจ้ารู้คือรู้ว่าข้าพเจ้าไม่รู้อะไร” (พระราชวรณฺ์ (ประยูร ธมฺมจิตฺโต), 2542) ดังนั้น นักปรัชญาจึงเป็นผู้

แสวงหาความรู้ความจริง ซึ่งความรู้นั้นหาขอบเขตสิ้นสุดมิได้ และเป็นผู้มีความใฝ่รู้เป็นอารมณ์ ซึ่งเป็นแนวคิดปรัชญาตะวันตก

คุณฐิ มาจากคำในภาษาบาลีว่า คุณฐิ ในภาษาสันสกฤตใช้คำว่า คุณฐิ เป็นคำไวพจน์ของคำว่า อุตมมندا ในภาษาบาลี แปลว่า ความยินดี (คุณฐ, คุณฐ = อิ่ม, ชื่นชม, ยินดี) (นาคะประทีป, 2516) ในภาษาไทยใช้คำว่า คุณฐิ แปลว่าความยินดี ความชื่นชม (พจนานุกรมฉบับเฉลิมพระเกียรติ พ.ศ. 2530, 2533)

บัณฑิต มาจากคำในภาษาบาลีว่า ปณฺธิต เป็นคำไวพจน์ของคำว่า กวี แปลว่า ผู้มีปัญญา (นาคะประทีป, 2516) ในภาษาไทยใช้คำว่า บัณฑิต แปลว่า ผู้ทรงความรู้ ผู้มีปัญญา นักปราชญ์ ผู้สำเร็จการศึกษาชั้นปริญญา ผู้มีความสามารถพิเศษโดยกำเนิด (พจนานุกรมฉบับเฉลิมพระเกียรติ พ.ศ. 2530, 2533)

Doctor ตรงกับความหมายในภาษาไทยว่า คุณฐิบัณฑิต หมายถึง ผู้ได้รับปริญญาเอก (พจนานุกรมฉบับเฉลิมพระเกียรติ พ.ศ. 2530, 2533) มาจากภาษาละตินตรงกับคำว่า *docere* หมายถึง to teach หรือ teacher ในยุคกลางหมายถึง ผู้ได้รับเกียรติคุณในการเรียน (The encyclopedia americana, 1999) และนิยมใช้คำว่า Doctor (Dr, ดร.) เป็นคำนำหน้าชื่อ ซึ่งแสดงให้เห็นถึงการมีคุณสมบัติต่าง ๆ ทางวิชาชีพ หรือทางวิชาการ ของบุคคลซึ่งผ่านการวัด หรือทดสอบคุณสมบัติทางวิชาชีพ หรือทางวิชาการมาแล้ว

รวมความแล้วอาจให้ความหมายของปรัชญาคุณฐิบัณฑิตได้ว่า “บัณฑิต หรือผู้มีปัญญา ซึ่งมีความชื่นชมยินดีในการแสวงหาความรู้” หรือ “บัณฑิตผู้รอบรู้” (อิ่ม) หรือ “ผู้ได้รับปริญญาเอกทางปรัชญา”

ปรัชญา : ปัญญา

ปรัชญาในความหมายตามแนวคิดฝ่ายปรัชญาตะวันตก หมายถึง ความรักในความรู้ ซึ่งมาจากฐานคิดที่ว่าในความรู้ความจริงทั้งหลาย ในโลกรวมทั้งจักรวาล และเหนือโลก และจักรวาลนั้นมนุษย์ไม่สามารถรู้ความจริงเหล่านั้นได้ทั้งหมด ดังวาทะของโสเครตีส ซึ่งผู้ศึกษาปรัชญาทั้งหลายต่างทราบเป็นอย่างดีว่าแม้โสเครตีส ซึ่งเป็นผู้ที่ได้รับการยกย่องว่าเป็นผู้รู้มากในสมัยนั้น ยังยอมรับว่า “สิ่งเดียวที่ข้าพเจ้ารู้ก็คือรู้ว่าข้าพเจ้าไม่รู้อะไร” ดังที่ได้กล่าวมาแล้ว คำกล่าวนี้เสมือนเป็นการให้คตินักปรัชญารุ่นหลังว่า การแสวงหาความรู้เป็นหน้าที่ของทุกคน ซึ่งต้องตระหนักอยู่เสมอว่าความรู้หรือความจริงนั้นเราไม่สามารถรู้ได้หมดจึงมีความจำเป็นต้องแสวงหาอยู่เสมอตราบเท่าที่มีชีวิตอยู่ในโลกนี้ แนวคิดนี้เป็นแนวคิดแบบเปิดเนื่องจากปรัชญามีความหมายเพียงการเดินทาง หรือการแสวงหาความรู้อันไม่มีที่สิ้นสุด

ในส่วนแนวคิดฝ่ายตะวันออกโดยเฉพาะอย่างยิ่งในพุทธศาสนา ให้ความหมายปรัชญาในระดับกลุ่มเล็กกว่า หมายถึง ความรอบรู้ หรือรู้ทั่ว เห็นแจ้งถึงทั้งหลายตามที่เป็นจริง มีความหมายเดียวกันกับคำว่า “ปัญญา” หมายถึง รู้ทั่วแบบสิ้นสุด หรือสำเร็จ ไม่มีกิจอันใดต้องทำ หรือแสวงหาอีกอันเป็นแนวคิดแบบปิด คำว่ารู้ทั่วนั้นหมายถึง เห็นแจ้งถึงทั้งหลายตามที่เป็นจริง รู้หรือเห็นธรรมชาติ ทั้งในโลกรวมทั้งจักรวาลและเหนือโลกและจักรวาล หรือรอบรู้ในสิ่งที่ควรรู้อย่างเพียงพอ ซึ่งมีความจำเป็นสำหรับมนุษย์

“คำว่า ‘ปรัชญา’ กับคำว่า ‘Philosophy’ ของฝรั่งนั้นมันไม่ใช่ปรัชญาของอินเดีย คำว่าปรัชญาของอินเดียนั้นคือความรู้หรือปัญญาอันถึงที่สุดเด็ดขาดไปแล้ว ส่วน คำว่า Philosophy นั้นยังไม่

เค็ดชาด ย้งคั่นคว่าหาอยู่ย้งคล่าอยู่ย้งไม่มีจุดจบหรือจุดสุดท้าย มันไม่ใช่สิ่งเดียวกัน พวกนักภาษาในอินเดียเขายืนยันว่า *Philosophy* นั้นมันตรงกับคำว่า “ทรรศนะ” ในภาษาสันสกฤต ไม่ใช่ตรงกับคำว่าปรัชญาที่เราเอามาให้มันเป็นคำตรงกันอย่างนี้เวลาพูดมันก็ลำบาก ไปเรียกมันว่าปรัชญาเป็นคั้งเป็นแควที่จริงเป็นเพียงทรรศนะ เอา ‘ทรรศนะ’ ที่ย้งเป็นที่ตั้งแต่งการถกเถียงหรือสงสัยไปเป็นคำว่า ‘ปรัชญา’ ซึ่งเป็นความรู้ที่เค็ดชาดเกลียดชังลงไปแล้ว” (ธรรมสภา, 2554)

“ปัญญา คือ ความรู้ทั่วถึงความจริงของสิ่งที่ควรรู้ทั้งหลาย คำว่าปัญญาซึ่งเป็นภาษามคธ กับคำว่าปรัชญา ซึ่งเป็นภาษาสันสกฤตเป็นคำเดียวกัน พระพุทธเจ้าตรัสไว้ว่า ‘แสงสว่างเสมอด้วยปัญญาไม่มี’ เพราะไม่มีแสงอะไรที่จะต้องให้เห็นความจริงทั้งหลายได้เหมือนอย่างแสงปัญญา” (สมเด็จพระญาณสังวร สมเด็จพระสังฆราช สกลมหาสังฆปริณายก, 2534)

วิธีการทางปัญญาในพุทธศาสนา

พุทธศาสนาได้กล่าวถึงการได้มาซึ่งความรู้ของมนุษย์ หรือมนุษย์รู้ความจริงได้อย่างไร อันเป็นวิธีการแสวงหาความรู้ของมนุษย์ ซึ่งจำแนกได้ 3 วิธีดังนี้

สุดตมยปัญญา คือ ความรู้ได้จากการฟังหรือเกิดจากการฟัง (สุดตม หมายถึง การฟัง) ซึ่งได้มาโดยการบอก สอน เล่าเรียน ให้ท่องจำความรู้ นั้นเช่น พ่อแม่ ครู สอนเราโดยบอกว่าอะไรกินได้ กินไม่ได้ ทำได้ ทำไม่ได้ ถ้าทำแล้วจะเกิดอันตราย ให้ท่องจำความรู้ต่าง ๆ แล้วให้ทำตามนั้น อย่างนี้ก็ทำให้รู้ได้และดำรงชีวิตได้ในช่วงเวลาหนึ่ง ทั้งนี้ให้หมายรวมถึง การดูตัวอย่าง การให้ดมกลิ่น หรือการให้รู้โดยให้ผ่านประสาทสัมผัสอื่น ๆ ด้วย แต่ที่เน้นถึง

การฟังก็คือ ความรู้ที่ได้มาโดยวิธีนี้ได้มาจากการฟังโดยมากรวมถึงการอ่านด้วย แต่สาระที่สำคัญคือการ “บอก” ตัวองค์ความรู้ ดังนั้น นักปรัชญาการศึกษาบางท่านจึงนิยามการศึกษาว่าเป็นการถ่ายทอดความรู้ ดังจะเห็นได้จากการถ่ายทอดคำสอนทางศาสนา มักจะให้ท่องจำคำสอนของศาสดาเพื่อนำไปปฏิบัติตามเป็นเบื้องต้น ในพุทธศาสนาอธิบายมีนัยว่า หมายถึง ปรโตโฆษะ คือ “ถลายนมิตร” อธิบายว่า ความรู้ต่าง ๆ นั้นได้มาจากผู้สอนหรือมีผู้บอกความรู้ไว้ด้วยความปรารถนาดี เนื่องจากการคบเพื่อนที่ดีงาม เป็นปัจจัยภายนอกที่ทำให้เกิดความรู้ เนื่องด้วยศรัทธาในผู้รู้ ความรู้เช่นนี้มีความผิดพลาดได้ง่าย เนื่องจากมีข้อด้อย ข้อบกพร่องของวิธีการได้มาซึ่งความรู้ กล่าวคือ ถ้าผู้บอก หรือผู้สอนสอนผิด บอกผิด ก็จะทำให้ผู้รู้ตามพลอยรู้ผิดไปด้วย เช่น สอนให้ไหว้พระพุทธรูป 9 วัด บน (ติดสินบน) พระวัดนี้แล้วจะได้บุญ ร่ำรวย หรือทำให้กิจการสำเร็จ เป็นต้น แท้จริงแล้วคำสอนที่ถูกต้องคือพระพุทธรูปวัดไหน ๆ ก็คือสัญลักษณ์แทนพระพุทธเจ้าพระองค์เดียวกันทั้งสิ้น (พระพุทธรูปเกิดขึ้นภายหลังพระพุทธเจ้าปรินิพพานแล้วประมาณ 500 ปี โดยชาวกรีกเป็นผู้สร้างรูปเคารพนี้แท้จริงแล้วชาวพุทธก่อน พ.ศ.500 ไม่เคารพพระพุทธรูป) มีพระพุทธรูปเหมือนกัน ทั้งมิได้ทรงสอนให้เคารพรูป แต่ทรงสอนให้เคารพพระรัตนตรัยและถือปฏิบัติที่พึง ความร่ำรวยหรือความสำเร็จไม่ได้เกิดจากการไหว้พระ อ้อนวอน หรือบนบานศาลกล่าวแต่ความร่ำรวยเกิดจากการขยันหาทรัพย์โดยสุจริต และรู้จักใช้ทรัพย์ที่หามาได้นั้นอย่างพอดี หรือพอสมควรพอเพียง ผู้ที่ไม่นำคำที่ผู้อื่นบอกมาคิด และทดลองทำต่อ ว่าจะเป็นผลตามคำบอกหรือไม่ จึงนับว่าเสี่ยงต่อการได้ความรู้ที่ผิดพลาดได้ง่าย การทำตามที่ผู้อื่นบอกโดยไม่คิด ไม่ทดลองหาเหตุผลแม้จะมีประโยชน์

อยู่ข้างหากเป็นความรู้ที่ถูกต้อง แต่ก็ไม่ได้ทำให้ผู้รับความรู้นั้นพัฒนาตนเองได้ยิ่ง ๆ ขึ้น คือบอกเท่าไรก็รู้ได้สูงสุดเท่านั้น ไม่ได้ใช้ปัญญาขั้นสูงเพื่อให้รู้ลึกซึ้งยิ่งไปกว่านั้นเลย ผู้ที่เชื่อถ้อยคำนี้ วิธีการอย่างนี้อาจเดียนับว่าเป็นผู้ไม่เชื่อถ้อยในศักยภาพของตัวเอง หรือไม่เชื่อถ้อยในศักยภาพของมนุษย์ ไม่ผิดอะไรกับการสอนให้ลิงตัวหนึ่งเล่นละครได้เท่านั้นเอง

จินตามยปัญญา คือ ความรู้ได้จากการคิด หรือเกิดจากการคิด (จินต หมายถึง การคิด) การจินตนาการอย่างมีเหตุผล หมายถึง การคิดทำให้เกิดความรู้ได้ หรือคิดต่อยอดให้เกิดความรู้ เช่น การนิรนัย (Deduction) การคิดสืบสาวหาต้นเหตุ เป็นต้น ในพุทธศาสนาอธิบายมีนัยว่า หมายถึง “โยนิโสมนสิการ” หรือการกระทำในใจโดยแยกคาย คือ การคิดพิจารณาสืบค้นถึงต้นกำเนิด ต้นเค้า ต้นเหตุ เป็นปัจจัยภายในบุคคล ซึ่งทำให้เกิดความรู้ เป็นวิธีการทางปัญญา ความรู้ที่ได้มาจากการคิดนี้ยังมีข้อบกพร่องเหมือนกัน อาจทำให้ได้รับความรู้ที่ผิด การคิดที่ไม่สมเหตุผล ก็จะกลายเป็นคิดฟุ้งซ่าน การนิรนัยแม้จะใช้เหตุผลแต่ก็ผิดพลาดได้ถ้าทฤษฎีเดิม (ทฤษฎี หรือทฤษฎี หมายถึง ความเห็น) ความรู้เดิมที่มีผู้บอกไว้ นั่นเป็นเท็จ หรือผิดเงื่อนไขของการนิรนัย ข้อความรู้ใหม่ที่ได้ก็พลอยเป็นเท็จไปด้วย

ภาวนามยปัญญา คือ ความรู้ได้จากการลงมือกระทำ หรือการลงมือปฏิบัติ ทำให้เกิดขึ้น ทำให้มี ทำให้เป็นขึ้น (ภาวนา หมายถึง เจริญ ทำให้เกิดขึ้น มีขึ้น เป็นขึ้น) หมายถึง การลงมือทำ การทดลองทำ แล้วเก็บรวบรวมข้อมูล คูผลการกระทำนั้นว่าได้ผลอย่างไร สอดคล้องกับการบอกจากผู้อื่น และ การคิดหาเหตุผลของเราหรือไม่ ก็ทำให้เกิดความรู้ได้ การอุปนัยจึงได้ว่าเข้ากับวิธีการนี้ ความรู้ที่ได้มาจากการลงมือกระทำนี้ยังมีข้อบกพร่อง

เหมือนกัน กล่าวคือ ข้อสรุปความรู้จากวิธีนี้อาศัย และให้ความเชื่อถือในประสาทสัมผัสทั้ง 5 มาก หากประสาทสัมผัสทั้ง 5 วิปลาดคลาดเคลื่อนไป หรือไม่มีประสิทธิภาพพอ เช่น เมื่อไม่เห็นจึงสรุปว่าไม่มี แท้จริงแล้วมีแต่ตามองไม่เห็น การเห็นเชือกเป็นงู การเห็นเงา (Mirage) บนถนนเป็นน้ำ การรู้สึกรถเราเคลื่อนเมื่อรถคันข้างเคลื่อนขณะจอดติดสัญญาณไฟแดง เป็นต้น ทั้งนี้ให้หมายความรวมถึงเครื่องมือที่ใช้แทนประสาทสัมผัสทั้ง 5 ด้วยว่าต้องมีประสิทธิภาพ หรือมีคุณภาพด้วย

พุทธศาสนาสอนให้แสวงหาความรู้โดยให้ประมวลเข้าด้วยกัน คือ สอนให้ฟัง ตั้งใจศึกษาเล่าเรียนจากครูอาจารย์ก่อนเนื่องจากยังเด็กเป็นสมาชิกใหม่ของสังคม ยังไม่มีประสบการณ์ หรือยังด้อยปัญญา จากนั้นสอนให้คิด และให้ลงมือทำในเรื่องเดียวกันนั้น และตรวจสอบซึ่งกันและกันให้แน่ใจ แล้วจึงสรุปเป็นความรู้ วิธีการดังนี้ ภายหลังนักปราชญ์ได้นำมาจัดเป็นวิธีการ ขั้นตอนในการแสวงหาความรู้อย่างเป็นระบบ (Systematic approach) ที่เรียกว่า วิธีการทางวิทยาศาสตร์ (Scientific method) ซึ่งเป็นวิธีการทางปัญญา

กำเนิดแห่งวิธีการทางปัญญาและปัญญา

ปัญญาในพุทธศาสนาเป็นความรู้ตามความเป็นจริงของปรากฏการณ์ธรรมชาติทั้งหลายทั้งในระดับโลก และเหนือโลก (กาลและเหนือกาล) หรือทั้งระดับธรรมชาติที่มีเหตุปัจจัยปรุงแต่งและธรรมชาติที่ไม่มีเหตุปัจจัยปรุงแต่ง ว่าโดยย่อคือความรู้ในอริยสัจ (ความจริงที่ทำให้ไกลจากศัตรูหรือกิเลส) คือ รู้ในสถานะธรรมชาติ รู้ในกฎธรรมชาติ รู้ในหน้าที่ที่ควรทำให้สอดคล้องกับกฎธรรมชาติ และรู้ผลของการทำหน้าที่นั้น ทั้งหมดรวมเรียกว่า **ธรรม** หรือ **ธรรมชาติ** ขยายความว่า ปัญญา หมายถึง การรู้

ธรรมชาติ รู้กฎธรรมชาติ รู้หน้าที่ที่ต้องปฏิบัติตาม กฎธรรมชาติ และรู้ผลที่ได้รับจากการปฏิบัติตามกฎ นั้น คู่แรกนั้นทางการศึกษาเรียกว่า “รู้ทฤษฎี” หรือ รู้ปริยัติ คู่หลังเรียกว่า “รู้ปฏิบัติ” สรุปว่ารู้ทั้งทฤษฎี และรู้ปฏิบัติ ได้อย่างสอดคล้องต้องกัน และเมื่อ อธิบายในอริยสัจแสดงความสัมพันธ์ได้ดังตาราง ที่ 1

ในพุทธประวัติคราวที่ทรงตรัสรู้ นั้น พระพุทธเจ้าได้ทรงรู้ว่าได้ตรัสรู้แล้วเนื่องด้วยได้ ทรงรู้โดยปัญญาวาได้ทรงรู้ในอริยสัจแล้ว โดย

อาการ 12 เวียนไปในอริยสัจ 3 รอบ ในความรู้ทั้ง 3 คือ สัจญาณ (รู้ในความจริง) กิจจญาณ (รู้ในกิจที่ ควรทำ) กตญาณ (รู้ในผลจากการทำ) อธิบายดัง ตารางที่ 2

ดังนั้นจึงสรุปได้ว่าการรู้ธรรม หรือปัญญา คือการรู้ความจริงในธรรมชาติ (กฎ) และวิธีการ ปฏิบัติให้สอดคล้องกับความจริงนั้น (ปฏิบัติตาม กฎ) ผลที่ได้รับก็คือความสุขหรือความสงบ ซึ่ง หมายถึงความสามารถในการแก้ไขปัญหาที่จำเป็น ต่อการดำรงชีวิตได้ ประเด็นสำคัญในข้อสรุปนี้ก็คือ

ตารางที่ 1. แสดงอริยสัจ

ปัญญา		
	เหตุ	ผล
รู้ทฤษฎี :	สมุทัย (เหตุของปัญหา)	ทุกข์ (ปัญหา)
รู้ปฏิบัติ :	มรรค (ทางดับเหตุของปัญหา)	นิโรธ (ความดับของปัญหา)

ตารางที่ 2. แสดงญาณ 3

ญาณอริยสัจ	สัจจญาณ	กิจจญาณ	กตญาณ
ทุกข์	รู้ว่าความทุกข์มีอยู่จริง	รู้ว่าทุกข์เป็นสิ่งที่ควร กำหนดรู้ (ปริยญา)	รู้ว่าได้กำหนดรู้ หรือ เข้าใจแล้ว
สมุทัย	รู้ว่าสมุทัยคือต้นเหตุเป็น สาเหตุให้เกิดทุกข์จริง	รู้ว่าสมุทัยคือต้นเหตุเป็นสิ่งที่ ควรละ(ปหานะ)	รู้ว่าได้ละแล้ว
นิโรธ	รู้ว่านิโรธคือความดับทุกข์ หรือนิพพานมีอยู่จริง	รู้ว่านิโรธควรทำให้แจ้ง (สัจฉิกิริยา)	รู้ว่าได้ทำให้แจ้ง หรือ บรรลุผลสำเร็จแล้ว
มรรค	รู้ว่ามรรคมงคลแปดเป็น หนทางดับเหตุแห่งทุกข์จริง	รู้ว่ามรรคควรทำให้มีให้ เป็น หรือทำให้เกิดขึ้น (ภาวนา)	รู้ว่าได้ทำให้มีให้เป็น หรือทำให้เกิดขึ้นแล้ว

ปัญญา เป็นเรื่องของเหตุและผล ความสัมพันธ์ระหว่างเหตุและผล และการนำเอาความสัมพันธ์ระหว่างเหตุและผลนั้น ไปปฏิบัติให้เกิดประโยชน์ต่อชีวิต ซึ่งหลักการนี้เรานำไปใช้เป็นหลักสำคัญในการวิจัยนั่นเอง เช่น หลักการสรุปเชิงเหตุผล หลักความสำคัญของการวิจัย (Significant of Research) ซึ่งแสดงให้เห็นในรูปของความตรงภายใน และความตรงภายนอกของการวิจัย เป็นต้น ดังนั้น การวิจัยจึงเป็นการค้น..ค้นอะไร? ค้นหาความจริง หรือธรรมชาติ เมื่อรู้ความจริงในธรรมชาติแล้วก็ปฏิบัติให้สอดคล้องกับ (กฎ) ธรรมชาติผลที่ได้รับคือความสุข เช่น การวินิจฉัยและรักษาโรคของแพทย์เมื่อวินิจฉัยและรักษาได้สอดคล้องกับ (กฎ) ธรรมชาติผลก็คือผู้ป่วยจะหายจากการเจ็บป่วยได้ ในพุทธศาสนาเมื่อท่านพูดถึง “ธรรม” ท่านจะใช้คำว่า “แสดงธรรม” คือ เปิดเผยให้เห็นว่า ความจริงหรือธรรมชาติเป็นอย่างไร เพราะธรรมมีอยู่แล้วหรือเป็นสถานะและสิ่งที่มีอยู่เช่นนั้นเอง ไม่มีใครบัญญัติขึ้น หรือไม่ขึ้นกับการบัญญัติจากเทพหรือศาสดาใด ดังนั้น นักปรัชญาก็คือ ผู้แสวงหาความจริงและรู้ความจริงในธรรมชาติด้วยตนเอง หรือนักวิจัยนั่นเอง

อริยสัจ วิธีการทางวิทยาศาสตร์ และการวิจัย

ในส่วนของความสัมพันธ์ระหว่างอริยสัจ วิธีการทางวิทยาศาสตร์ และการวิจัยนั้นเมื่อยกเอาอริยสัจเป็นตัวตั้งแล้วจะเห็นความสัมพันธ์เชิงสาเหตุ 2 คู่ คือ ทุกข์เป็นผล สมุทัยเป็นเหตุ และนิโรธเป็นผล มรรคเป็นเหตุ คู่แรกเป็นทฤษฎี คู่หลังเป็นการปฏิบัติเพื่อทดสอบทฤษฎี ถ้าการปฏิบัติเกิดผลตามทฤษฎีหมายถึงทฤษฎีนั้นเป็นจริงคือเป็นสัจพจน์ (Axiom) นั่นคือการใช้ตรรกศาสตร์อุปมาน (Inductive logic)

ทดสอบผลนิรนัย (Deduction consequences) เพื่อที่ว่าสมมติฐานเป็นสัจพจน์หรือไม่ อริยสัจกับขั้นของวิธีการทางวิทยาศาสตร์เทียบเคียงกันได้คือ ทุกข์=ปัญหา สมุทัย=สมมติฐาน มรรค=เก็บรวบรวมข้อมูล นิโรธ=วิเคราะห์ข้อมูล (ผล)

1. ถ้าปัญหาคือ “A เป็นสาเหตุให้เกิด B หรือไม่” หรือที่ผลเป็นเช่นนั้นคือ B เพราะ A เป็นสาเหตุหรือไม่ (ทุกข์)

2. การตั้งข้อเสนอลักษณะหรือสมมติฐานจะตั้งว่า “A เป็นสาเหตุให้เกิด B” หรือเมื่อ A ผันแปรแล้ว B จะผันแปรด้วย (สมุทัย)

3. เมื่อเก็บรวบรวมข้อมูล เช่น ใช้วิธีการสังเกตทดลอง โดยทำให้ A เกิดขึ้น และ ไม่ให้ A เกิดขึ้น (มรรค)

4. แล้ววิเคราะห์ข้อมูล ว่าเมื่อ A เกิด แล้ว B เกิด เมื่อ A ไม่เกิด แล้ว B ไม่เกิดด้วยหรือไม่ (นิโรธ) ถ้า A เกิด แล้ว B เกิด เมื่อ A ไม่เกิด แล้ว B ไม่เกิด แล้ว “A เป็นสาเหตุให้เกิด B” โดยควบคุมผลที่มาจากสาเหตุอื่น ๆ แล้ว

5. สรุป ว่าสมมติฐานเป็นจริง กลายเป็นสัจพจน์

ดังนั้น ในตัวอย่างนี้ขั้นการตั้งสมมติฐานคือ สมุทัย หมายถึง การคาดคะเนความเป็นสาเหตุ ซึ่งมีความเป็นไปได้ว่า A เป็นสาเหตุให้เกิด B แต่สมมติฐานอาจเป็นเท็จเมื่อขัดกับผลการวิเคราะห์ในขั้นตอนที่ 4 ดังนั้น ในวิธีการทางวิทยาศาสตร์เมื่อใช้ตรรกศาสตร์นิรนัย จึงยกเอาข้อเสนอลหลักไว้เป็นเพียง “ข้อสันนิษฐาน” โดยใช้ศัพท์ว่า “Postulate” หมายถึง ยังไม่ปักใจเชื่อว่าเป็นสัจพจน์ สรุปดังตารางที่ 3

ศาสตร์

คำว่า “ศาสตร์” ในความหมายที่เกี่ยวข้องกับปรัชญา

ตารางที่ 3. ความสัมพันธ์ระหว่างอริยสัจ วิธีการทางวิทยาศาสตร์ และการวิจัย

	เหตุ	ผล	วิธีการทาง วิทยาศาสตร์	ความตรง ของการวิจัย	ความสำคัญ ของการวิจัย	
ทฤษฎี (รู้คิด) ปรีชา	สมุทัย	ทุกข์	1. นิยามปัญหา 2. ตั้งสมมติฐาน (Deductive)	ความตรง ภายใน (ถ้าจริง) (Internal Validity)	ได้ความรู้ ความจริง หรือสร้าง องค์ความรู้ ของศาสตร์	เป็นการตรวจสอบ ความต่างของสภาวะ ว่าจะให้ผล สอดคล้องกัน หรือไม่ ถ้า
ปฏิบัติ (รู้ทำ) ปฏิบัติ	มรรค	นิโรธ	3. เก็บรวบรวม ข้อมูล 4. วิเคราะห์ข้อมูล (Inductive) 5. สรุป *(เป็น ความรู้หรือ ปฏิเวธ(รู้ผล)	ความตรง ภายนอก (External Validity)	ได้ประโยชน์ ต่อมนุษย์จาก การนำความ รู้ไปใช้อย่าง กว้างขวาง	สอดคล้องแสดงว่า ความรู้ที่ สอดคล้องกับความ เป็นจริง (ธรรมชาติ) หรือ ทฤษฎี/ความรู้ ที่จะบรรยาย อธิบาย ทำนายปรากฏการณ์ ธรรมชาติได้

* ในขั้นนี้ไม่จัดว่าอยู่ในส่วนของการปฏิบัติ แต่เป็นขั้นสรุปที่ได้จากการดูความสอดคล้องระหว่างทฤษฎีกับการปฏิบัติหรือ Deductive กับ Inductive คือรู้ผล

นั้นประมวลได้ 2 ความหมาย ในความหมายแรก หมายถึง ตำราหรือวิชา ซึ่งก็คือกลุ่มขององค์ความรู้ ส่วนความหมายที่สองหมายถึง วิธีการทางวิทยาศาสตร์ (Scientific method) กล่าวคือ องค์ความรู้ในตำราหรือวิชาใดถ้าใช้วิธีการทางวิทยาศาสตร์ในการแสวงหาความรู้ของตนเองแล้ว ย่อมได้ชื่อว่าศาสตร์ (Science) เช่น ชีววิทยามีความหมายว่าเป็นวิชาที่ร่ำเรียนกันและมีความหมายว่าเป็นวิชาที่ใช้วิธีการทางวิทยาศาสตร์ เป็นเครื่องมือแสวงหาความรู้ ดังนั้น ชีววิทยาเราจึงให้ชื่อว่าเป็นวิทยาศาสตร์ และเป็นศาสตร์แขนงหนึ่ง ส่วน โหราศาสตร์และไสยศาสตร์ นั้นเป็นตำรา หรือกลุ่มความรู้ซึ่งไม่อาจจัดได้ว่าเป็นวิทยาศาสตร์

ส่วนความหมายตามศัพท์ของคำว่า ศาสตร์ มาจากคำว่า “สัถะ” ในภาษาบาลีและ “ศาสฺตร” ในภาษาสันสกฤต มีความหมายว่าอาวุธ หรือของมีคม อาวุธชนิดที่มีคมเราเรียกว่า ศาสตรา คำว่ามีคม มีความหมายว่า สามารถตัด เพราะฉะนั้นความหมายสำคัญก็อยู่ตรงที่เป็นเครื่องตัดหรือทำลายสิ่งที่เราไม่ต้องการ โดยเฉพาะอย่างยิ่งก็คือ ความทุกข์ (ธรรมสภา, 2554)

ในบทสรรเสริญพุทธคุณ (คุณลักษณะหรือลักษณะมีคุณของพุทธเจ้ามี 9 ประการ) มีภาษาบาลีว่า “สตฺถา เทวมนุสฺสานํ” นั้นมีความหมายว่า พระพุทธเจ้าเป็นผู้ให้อาวุธมีคมแก่มนุษย์และเทวดา อาวุธนั้นคือคำสอน ความรู้ที่ทรงค้นพบ หรือศาสตร์

แล้วแสดงให้แก่มนุษย์และเทวดาเพื่อใช้สำหรับดับทุกข์ หรือดับปัญหาของมนุษย์(ในคำแปลทั่วไปมักแปลว่า “ทรงเป็นศาสดาของเหล่าเทวดาและมนุษย์ทั้งหลาย” คือเป็นครู ผู้สอนหรือผู้ให้ศาสตร์ ก็มีนัยเดียวกัน) ดังนั้น ศาสตร์จึงมีหน้าที่สำหรับแก้ไขปัญหาของมนุษย์ หรือดับเหตุแห่งปัญหาของมนุษย์ได้ เมื่อแก้ไขปัญหาได้ก็เกิดปัญญา คือ ความรู้ หรือรู้ทั่ว

ดังนั้น ศาสตร์ในความหมายนี้จึงหมายถึงองค์ความรู้ คือ ปัญญาที่สูงสุดจนรู้ทั่วในระดับที่สามารถจะใช้ในการแก้ปัญหามนุษย์ในระดับสูงสุด คือ การดับทุกข์ หรือทำลายเหตุแห่งทุกข์ได้ ซึ่งในปรัชญาตะวันตกได้รับคำตอบอันเป็นที่สิ้นสุดแล้ว จึงถือว่าเป็นอันสิ้นสุดแห่งวิวัฒนาการของปัญญามนุษย์ ที่ต่างจากวิวัฒนาการของสัตว์ซึ่งอาศัยสัญชาตญาณในการดำรงชีวิต และมนุษย์เหนือกว่าสัตว์ทั้งหลายตรงที่ดำรงชีวิตด้วยปัญญา

วิจัย: ปัญญา: ศาสตร์

ในตำราการวิจัยทั่วไป ให้ความหมายของการวิจัยว่าเป็นการค้นคว้าหาความรู้ที่เรียกว่า “ค้นคว้า” หรือ “Research” สืบให้เห็นถึงการทำให้งานไขว้ไขว้ความรู้ที่ได้จากการวิจัยนั้นค่อนข้างแน่นอนเชื่อถือได้ถือเป็นญาณวิทยาซึ่งเป็นสาขาหนึ่งของปรัชญามีความหมายใกล้เคียงตามรูปศัพท์ในภาษาบาลีหมายถึง เพิน หรือการค้นหา หรือสืบค้น เพื่อจะเอาสิ่งที่ต้องการให้ได้ หรือเที่ยวสอดสายและสอดส่องหาให้เจอในสิ่งที่ต้องการ เพราะฉะนั้นการวิจัยจึงเป็นเรื่องของการค้นหา (พระธรรมปิฎก, 2548)

“วิจัยนั้นเป็นไวยากรณ์ คือ เป็นคำที่มีความหมายใช้แทนกันได้ของคำว่าปัญญาหรือจะใช้ศัพท์ภาษาอังกฤษก็เรียกว่าเป็น Synonym ของคำว่าปัญญาในภาษาบาลี เวลาใดท่านให้ความหมายของคำว่า

ปัญญาคำหนึ่งที่จะมาก็คือคำว่า วิชโย คือวิจัย วิจัยในฐานะของไวยากรณ์ของปัญญานั้น ความจริงมันเป็นลักษณะหนึ่งของการใช้ปัญญาพร้อมทั้งการทำให้เกิดปัญญา หรือทำให้ปัญญาพัฒนาขึ้นด้วย พุทธศาสนานั้นเราถือว่าเป็นศาสนาแห่งปัญญา ปัญญาเป็นตัวตัดสินที่ทำให้บรรลุจุดหมายของพุทธศาสนา และจุดหมายของพุทธศาสนาเองก็เป็นปัญญาอีก ซึ่งเรียกว่า ‘โพธิ’ โพธิก็เป็นชื่อหนึ่งของปัญญา ปัญญานี้มีหลายชื่อ ในที่สุดพุทธศาสนาใช้ปัญญาเพื่อบรรลุถึงปัญญา ปัญญาในขั้นทำงานเพื่อให้บรรลุผลนั้น เป็นปัญญาที่เรียกว่า วิจัย วิจัยไปก็เกิดปัญญา และเกิดปัญญาพัฒนาไปจนกระทั่งปัญญานั้นเป็นโพธิเลย” (พระธรรมปิฎก, 2548)

ดังนั้น พอที่จะสรุปได้ว่า ปรัชญา ปัญญา และศาสตร์ ต่างก็เป็นเรื่องเดียวกัน และเป็นเรื่องเดียวกันกับวิจัย ซึ่งเป็นทั้งกระบวนการและผล และเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา เมื่อเสร็จสิ้นกระบวนการ และได้ผลแล้วย่อมเกิดปัญญา ขนทั้งหลายเมื่อวิจัยแล้วย่อมเป็นผู้แสวงหาความรู้และรู้ได้ด้วยตนเองในที่สุด มีความเป็นอิสระ ไม่ต้องพึ่งพาผู้อื่น เรียกว่าปัญญา คือ รอบรู้ รู้ทั่ว หรือรู้ตามความเป็นจริง

การจำแนกปริญญาคุณฐิบัณฑิต

ปริญญาคุณฐิบัณฑิต (Doctoral degree) เป็นระดับปริญญาสูงสุดซึ่งวิทยาลัย หรือมหาวิทยาลัยได้มอบให้ผู้ผ่านหลักสูตรตามที่กำหนด แบ่งออกเป็น 2 ประเภท คือ (The world book encyclopedia, 2001; Kazdin, 2000)

1. Professional degree เป็นปริญญาคุณฐิบัณฑิตที่ผู้ได้รับต้องผ่านหลักสูตรการศึกษาที่มุ่งเน้นการฝึกฝนประสบการณ์ทางวิชาชีพขั้นสูง (Advance professional training) ในสาขาวิชาของตน โดยการนำผลวิจัยหรือความรู้ต่าง ๆ ในสาขาวิชาที่

เกี่ยวข้องไปประยุกต์ใช้ในวิชาชีพ เช่น Doctor of Education (Ed.D.) Doctor of Medicine (M.D.) Doctor of Dental Surgery (D.D.S.) Doctor of Jurisprudence (J.D.) เป็นต้น ผู้ได้รับปริญญาเหล่านี้ไม่จำเป็นต้องผ่านการศึกษาระดับปริญญาตรี หรือปริญญาโทมาก่อนก็ได้

2. Research degree เป็นปริญญาคุณวุฒิบัณฑิตที่ผู้ได้รับต้องรอบรู้ในสาขาวิชาของตนตลอดจนรู้เชี่ยวชาญในการวิจัยเพื่อสร้างองค์ความรู้ในสาขาวิชาที่ตนเองศึกษา หลักสูตรการศึกษามุ่งเน้นการวิจัยเพื่อค้นคว้าหาความรู้ องค์ความรู้ต่าง ๆ เหล่านี้จะเป็นฐานสำคัญสำหรับผู้ประกอบวิชาชีพ หรือผู้ที่ได้รับ Professional degree จะนำไปประยุกต์ใช้ การศึกษาในระดับนี้ต้องการบุคคลผู้ผ่านการศึกษาระดับปริญญาตรี หรือระดับปริญญาโทมาก่อน เช่น Doctor of Philosophy (Ph.D.) เป็นต้น

ความเป็นมาของปริญญาปรัชญาคุษฎีบัณฑิต
ปริญญาปรัชญาคุษฎีบัณฑิตได้มีการมอบให้เป็นครั้งแรกในปี ค.ศ.1852 โดยมหาวิทยาลัยบัคเนล (Bucknell University) ประเทศเยอรมัน แต่เป็นการให้ปริญญาคุณวุฒิบัณฑิตกิตติมศักดิ์ (Deighton, 1971) ส่วนในประเทศสหรัฐอเมริกา นับตั้งแต่ประมาณปี ค.ศ.1814 มีผู้ที่จบการศึกษาระดับปริญญาตรีสาขาศิลปศาสตร์ (A.B.) จำนวนมากจากประเทศสหรัฐอเมริกาเริ่มเดินทางสู่ประเทศเยอรมัน เพื่อศึกษาต่อ และได้รับความนิยมนำไปศึกษากันมาก จนการไปศึกษาเพื่อขอรับ Ph.D. จากเยอรมัน ได้กลายเป็นธรรมเนียมอย่างหนึ่งในขณะนั้น และมหาวิทยาลัยในเยอรมันทุกคณะวิชาที่เปิดสอน ได้มอบ Ph.D. แก่นักศึกษาทฤษฎีศาสนศาสตร์ (Theology) (The encyclopedia americana, 1999) ในปี ค.ศ. 1875 พบว่าศาสตราจารย์หลายคนในวิทยาลัย

และมหาวิทยาลัยของสหรัฐอเมริกา ได้รับ Ph.D. จากเยอรมัน โดยมี A.B. จากสหรัฐอเมริกา

ในปี ค.ศ.1861 มหาวิทยาลัยเยล (Yale University) ของสหรัฐอเมริกาได้มอบ Ph.D. เป็นครั้งแรก แก่นักศึกษาชาย 3 คน และในปี ค.ศ.1877 มหาวิทยาลัยบอสตัน (Boston University) ได้มอบ Ph.D. ให้นักศึกษาหญิงเป็นคนแรก (Deighton, 1971; The encyclopedia americana, 1999) ผู้ผ่านหลักสูตรปรัชญาคุษฎีบัณฑิตจะได้รับการรับรองว่าเป็นผู้ทรงความรู้ในการวิจัย (Scholarly achievement in research) ตามที่สมาคมบัณฑิตศึกษาได้กล่าวไว้ว่า “หลักสูตรปรัชญาคุษฎีบัณฑิต ได้ออกแบบเพื่อเตรียมให้ผู้เรียนเป็นนักวิชาการที่ทรงความรู้เชี่ยวชาญในการค้นคว้าแสวงหาความรู้ การบูรณาการ และการประยุกต์ความรู้เพื่อการสื่อสารและเผยแพร่ความรู้” (Kazdin, 2000 citing Concil of Graduate School, 1990) อย่างไรก็ตาม Barzun ได้กล่าวไว้ในเอกสารชื่อ *Graduate Study at Columbia* ว่า “ชื่อ Ph.D. นั้นมี (สื่อ) ความหมายไม่ชัดเจนในตัวมัน ด้วยเหตุที่ไม่รู้ว่าผู้ได้รับมีความเชี่ยวชาญในสาขาใด หรือเป็นใคร เป็นวิศวกร เป็นนักฟิสิกส์ หรือเป็นครู กันแน่” (Deighton, 1971 citing Barzun, 1958) ผู้เขียนสันนิษฐานตั้งเป็นข้อสังเกตว่า ต่อมาภายหลังเมื่อสถาบันการศึกษาได้มอบปรัชญาคุษฎีบัณฑิตให้นักศึกษามากจะใส่ชื่อสาขาวิชาในวงเล็บต่อท้ายไว้ด้วย เช่น Ph.D. (Measurement and Evaluation) เป็นต้น ด้วยเหตุที่ปรัชญาเป็นมารดาของศาสตร์ดังที่ได้กล่าวมาแล้วในตอนต้น

ปรัชญาคุษฎีบัณฑิตคนแรกของไทย: นายชู บาเรียน D.Ph.

นายชู บาเรียน หรือ นายชู เปரியู (“เปรี๊ญ” เป็นคำนิยมนำมาต่อท้ายชื่อผู้ทรงความรู้ของไทย เช่น

พระมหาประยูร เปรียญธรรม 9 ประโยค ใช้อักษรย่อว่าป.ธ.9 พระเมธีธรรมภรณ์ (ประยูร ธมฺมจิตฺโต) ป.ธ.9, พ.ม., พธ.บ.เกียรตินิยมอันดับ 1, M.A., M.Phil., Dip. In French, Ph.D.(Philosophy) เป็นต้น และ อักษรย่อ “D.Ph.” ปัจจุบันไม่นิยมใช้

อเนก นาวิกมูล (2547) ได้ค้นคว้าเรื่องราวเกี่ยวกับนายชู พบว่า ในหนังสือชื่อ จดหมายเหตุเสด็จประพาสยุโรป ร.ศ.116 ที่แต่งโดยพระยาศรีสมเทพ (เส็ง วิริยศิริ) ผู้ตามเสด็จ และทำหน้าที่จดบันทึกการเดินทาง เขียนไว้ตอนหนึ่งว่า วันที่ 10 มิถุนายน ร.ศ.116 พ.ศ.2440 ขณะ ร.5 ประทับอยู่ที่เมืองฟลอเรนซ์ ประเทศอิตาลี เวลาบ่าย เมื่อเสวยพระกระยาหารกลางวันแล้ว พระยาศรีสุริยราชวรราชวัตรก็ได้... “นายนายชูเปรียญ ซึ่งมาส่งเสด็จพระเจ้าอยู่ยงเธอ กรมหมื่นสรรพสาตรศุภกิจ เฝ้าทูลละอองธุลีพระบาท นายชูคนนี้เป็นนักเรียนที่เล่าเรียนในเยอรมัน สอบไล่ได้ดีแล้ว และได้ประกาศนียบัตรเป็น ดอกเตอร์ออฟฟิสิกส์โซฟี เป็นคนไทยคนแรกที่ได้เล่าเรียนถึงได้รับประกาศนียบัตรขั้นนี้ มีพระราชดำรัสด้วยตามสมควรแล้วเสด็จขึ้น”

ข่าวในหนังสือพิมพ์สยามไมตรีรายสัปดาห์ ฉบับวันอังคารที่ 14 ธันวาคม ร.ศ.116 พ.ศ.2440 หน้า 980 (อเนก นาวิกมูล, 2547 อ้างอิงมาจาก ไมโครฟิล์ม ในหอสมุดแห่งชาติ ล.40) เขียนไว้ว่า “เราได้ทราบข่าวว่า นายชู เปรียญ ซึ่งเป็นนักเรียน ได้ไปเล่าเรียนศึกษาวิชาสอบไล่ได้เป็นนายศิลปชั้นสกุลวิทยาลัยในกรุงเยอรมนีนั้นกลับมาถึงกรุงเทพฯ แล้ว จะได้มีตำแหน่งรับราชการในกรมศึกษาธิการ รับพระราชทานเงินเดือน ๆ ละ 2 ชั่ง ในขั้นแรก ๆ...”

ในเอกสารจดหมายเหตุแห่งชาติ รหัสสม ร.5/37 นิทรรศการต่าง ๆ แผ่นรหัสบ11/14 (อเนก นาวิกมูล, 2547) มีข้อความที่แสดงให้เห็นว่านายชู ได้เคยแต่งหนังสือ และเคยทำงานในกรมพิพิธภัณฑ

เมื่อเจ้าพระยาภาสกรวงศ์ (พร บุณนาค) เสนาบดีกระทรวงธรรมการ มีจดหมายพิมพ์ติดลงวันที่ 14 มกราคม ร.ศ.117 ทูลกรมหมื่นสมมตอมรพันธุ์ ว่า เจ้าหมื่นศรีสรรักษ์ (เพ่ง บุณนาค) เจ้ากรมพิพิธภัณฑฯ ขอลาออกจากตำแหน่งเพราะทำผิด ถูกขังเร่งเงินหลวงอยู่ ท่านได้ให้นายชู มาเป็น ‘กูเรเตอร์’ ในพิพิธภัณฑฯ และได้แนะนำตัวนายชูให้ทราบ ว่า เคยทำการในกรมศึกษาธิการ เป็นพนักงานตรวจและแต่งตำราเรียน ขณะนั้นพิพิธภัณฑฯเปิดให้ประชาชนมาดูอาทิตย์ละ 2 คน.. “ผู้ที่มาดูน้อย นอกจากงานพระราชพิธีเฉลิมพระชนมพรรษาฉัตรมงคล ซึ่งผู้ที่มาดูนับหมื่นแต่ชอบดูส่วนแนวซูล์ฮิสตอรียิ่งกว่าสิ่งอื่น”

“นายชูบาเรียน ตามที่สังเกตความรู้เป็นดอกเตอร์ฟิสิกส์โซฟีในการปราชญ์แลเข้าใจอยู่ในทางแนวซูล์ฮิสตอรีด้วย ตัวก็เต็มใจที่จะทำการนี้ยิ่งกว่าการทำการอยู่ในกรมศึกษาธิการ เพราะสังเกตดูในกรมศึกษาธิการจัดอยู่ข้างอังกฤษ ไม่สู้ถูกกับข้างเยอรมัน เมื่อตรวจตำราเรียนอยู่แลได้ไปโลกเซอร์ที่โรงเรียนฝึกหัดอาจารย์สอนเด็กนั้น ก็ว่านักเรียนไม่สู้จะเข้าใจนัก ไม่เหมือนอย่างนายสนั่น...”

สรุปว่า นายชูจบการศึกษาระดับปริญญาเอก Ph.D. จากประเทศเยอรมัน เมื่อกลับเมืองไทยได้รับราชการอยู่ที่กรมศึกษาธิการ มีหน้าที่ตรวจและแต่งตำราเรียน แต่อยู่คนละสำนักกับนักเรียนที่จบจากอังกฤษ การสอนไม่เก่งเท่านายสนั่น (ภายหลังได้เป็นเจ้าพระยาธรรมศักดิ์มนตรี) มีความสนใจด้านประวัติศาสตร์ ต่อมาได้ย้ายไปรับราชการที่กรมพิพิธภัณฑฯมีหน้าที่เป็นผู้ดูแลพิพิธภัณฑฯ

ภายหลังเจ้าพระยาภาสกรวงศ์ได้ส่งสำเนาเล็กเซอร์ เรื่อง “เล็กเซอร์ ดำเนินพงษาวดารโลกตอน 1” ซึ่ง นายชูบาเรียน เป็นผู้แสดงถวายในหลวง ร.5 และทรงมีพระราชกระแส ซึ่งแจ้งเป็นหนังสือ

โดยกรมพระสมมตอมรพันธุ์ ลงวันที่ 21 มกราคม ร.ศ.117 ว่า “ดี แต่ยากแก่ผู้ไม่มีความรู้”

สรุป

ปรัชญาคุษฎีบัณฑิต (Doctor of Philosophy: Ph.D.) เป็นชื่อที่ใช้แสดงระดับคุณวุฒิ ที่สถาบันการศึกษาได้มอบให้กับผู้ศึกษาสำเร็จการศึกษา หรือผู้ที่มีผลงานทางวิชาการตามเกณฑ์ที่สถาบันการศึกษา กำหนด ปรัชญาคุษฎีบัณฑิตคนแรกของไทยชื่อนายชู สำเร็จการศึกษาจากประเทศเยอรมัน ปริญญาคุษฎีบัณฑิตนี้ ผู้ได้รับต้องรอบรู้ในสาขาวิชาของตน

ตลอดจนรู้เชี่ยวชาญในการวิจัยเพื่อสร้างองค์ความรู้ในสาขาวิชาที่ตนเองศึกษา หลักสูตรการศึกษา มุ่งเน้นการวิจัยเพื่อค้นคว้าหาความรู้ การบูรณาการ การประยุกต์ความรู้เพื่อการสื่อสาร และเผยแพร่ความรู้ นั้น ผู้ผ่านหลักสูตรปรัชญาคุษฎีบัณฑิตจะได้รับการรับรองว่าเป็นผู้ทรงความรู้ในการวิจัย อันเป็นเครื่องมือในการสร้างองค์ความรู้ของศาสตร์ มีความสามารถในการแสวงหาความรู้และรู้ได้ด้วยตนเอง ซึ่งเป็นคติ หรือหนทางการดำเนินชีวิตของบุคคลที่ถูกเรียกว่า นักวิจัย หรือ “นักปรัชญา”

เอกสารอ้างอิง

- ธรรมสภา. 2554. พจนานุกรมธรรมเนียมปฏิบัติพุทธศาสน. มปท.
- นาคะประทีป. 2516. ปาลี-สยาม อภิธาน เอกสารกรมการฝึกหัดครู กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์คุรุสภาลาดพร้าว.
- พจนานุกรมฉบับเฉลิมพระเกียรติ พ.ศ. 2530. 2533. พิมพ์ครั้งที่ 8. กรุงเทพฯ: ไทยวัฒนาพานิช.
- พระธรรมปิฎก. 2548. การศึกษากับการวิจัยเพื่ออนาคตของประเทศไทย. วารสารโปลีเทคนิคภาคตะวันออกเฉียงเหนือ 2 (2)
- พระราชวรมนี (ประยูร ฐมจินตโต). 2542. ปรัชญากรีก บ่อเกิดภูมิปัญญาตะวันตก. พิมพ์ครั้งที่ 4. กรุงเทพฯ: สยาม.
- สมเด็จพระญาณสังวร สมเด็จพระสังฆราช สกลมหาสังฆปริณายก. 2534. สังฆกรรมของชีวิต. กรุงเทพฯ: ไทยวัฒนาพานิช.
- อนก นาวิกมูล. 2547. นายชูเปรียญ ดอกเตอร์คนแรกของไทย. เนชั่นสุดสัปดาห์ 13(636): 52.
- Deighton, L. C. (Ed.). 1971. The encyclopedia of education (vol.3). New York: Macmillan.
- Kazdin, A. E. (Ed.). 2000. Encyclopedia of psychology (vol.3). New York: Oxford University Press.
- The encyclopedia americana. (vol.8). 1999. U.S.A.: Glolier.
- The encyclopedia americana (vol.9). 1999. U.S.A.: Glolier.
- The world book encyclopedia (vol.5). 2001. Chicago.: world Book.

การจัดกระบวนการเรียนรู้แบบโฮมสคูล: กรณีศึกษาครอบครัวในภาคใต้

Home Schooling's Learning Process Management: A Case Study of Families in the South

รุจน์ เอ็งจั่น^{1*}, เอกรินทร์ สังข์ทอง¹ และ ชีร หฤทัยชนาสนันต์¹

Rudjane Engchun, Ekkarin Sungtong and Theera Haruthaithanasan

Abstract

The objective of this qualitative research was to investigate home schooling's learning process management organized by home schooling families in the South. Participants were four home schooling families at a basic education recruited by using the purposive sampling. Twenty-four key informants of this study were guardians, homeschoolers and teachers. The data were analyzed by using content analysis. The findings revealed that the families chose 2 types of curriculum; the Basic Education Curriculum 2001 and international curriculum of home schooling corresponding students' interest and families' concept and lifestyle. Next, Families showed 2 types of learning and instructional method; mixed method of eight subjects group and experience based learning, and experienced based learning. Four Home Schooling families similarly applied the experience based learning but slightly different in techniques and proportion in educational management of each family. In addition, the family must be an active learner with the students at the same time and each learning process can flexibly be adapted. Families worthily used both internal and external media and leaning resources based on student's age and needs. Parents were counted as the most important learning resource in all families. Lastly, the families emphasized authentic assessment based on mutual understanding of family members and all parties in charge.

Keywords: *Alternative education, home schooling, learning process management, family*

¹ คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี ต.รูสะมิแล อ.เมือง จ.ปัตตานี 94000

* ผู้ให้การติดต่อ (Corresponding e-mail: mamom200@hotmail.com)

รับบทความวันที่ 10 มิถุนายน 2558 รับลงตีพิมพ์วันที่ 28 กันยายน 2558

บทคัดย่อ

การวิจัยเชิงคุณภาพครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาการจัดกระบวนการเรียนรู้ของผู้จัดการศึกษาโดยครอบครัว จาก 4 กรณีศึกษาในภาคใต้ของประเทศไทย ผู้เข้าร่วมงานวิจัย คือ ครอบครัวที่จัดการศึกษาโดยครอบครัวระดับประถมศึกษา จำนวน 4 ครอบครัว ซึ่งได้มาโดยการเลือกแบบเจาะจง ส่วนผู้ให้ข้อมูลสำคัญคือ ผู้ปกครอง ผู้เรียน และครูผู้สอน จำนวน 24 คน วิเคราะห์ข้อมูลโดยการวิเคราะห์เนื้อหา ผลการวิจัยในการจัดกระบวนการเรียนรู้พบว่า หลักสูตรที่ครอบครัวเลือกใช้แบ่งได้เป็น 2 แบบ คือ หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 และหลักสูตรโฮมสคูลของต่างประเทศ เป็นการปรับใช้แบบบูรณาการให้สอดคล้องกับความสนใจของผู้เรียน รวมถึงแนวคิดและวิถีชีวิตของครอบครัว ส่วนรูปแบบการจัดการเรียนการสอนสามารถแบ่งออกได้ 2 แบบ ได้แก่ การจัดการศึกษาตามกลุ่มสาระร่วมกับแบบกลุ่มประสบการณ์และการจัดการศึกษาแบบกลุ่มประสบการณ์ ทุกครอบครัวมีการจัดการศึกษาแบบกลุ่มประสบการณ์ร่วมด้วย ต่างกันที่เทคนิคและสัดส่วนในการจัดการศึกษาของแต่ละครอบครัว รวมถึงการที่ครอบครัวต้องเรียนรู้ไปพร้อมกับผู้เรียนอยู่เสมอ และแต่ละชั้นตอนสามารถปรับเปลี่ยนได้อย่างยืดหยุ่น นอกจากนี้ ครอบครัวใช้สื่อและแหล่งเรียนรู้ทั้งภายในและภายนอกบ้านอย่างคุ้มค่า เหมาะกับวัยและความต้องการของผู้เรียน โดยพ่อและแม่ถือเป็นสื่อที่สำคัญที่สุดในทุกครอบครัว ส่วนการประเมินผลการเรียนรู้ ครอบครัวเน้นการประเมินตามสภาพจริงบนพื้นฐานความเข้าใจที่ตรงกันของครอบครัวและผู้มีส่วนเกี่ยวข้องทุกฝ่าย

คำสำคัญ: การศึกษาทางเลือก, การจัดการศึกษาโดยครอบครัว, การจัดกระบวนการเรียนรู้, ครอบครัว

บทนำ

หลักสิทธิเสรีภาพตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 มีเจตนารมณ์เน้นย้ำถึงศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์สิทธิและเสรีภาพของบุคคล ซึ่งย่อมได้รับความคุ้มครองตามกฎหมาย จากหลักการข้างต้น จึงได้กลายมาเป็นเจตนารมณ์ และหลักการสำคัญของการปฏิรูปการศึกษา ตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2542 ทำให้ระบบการศึกษาไทยจัดเป็นระบบการศึกษาในระบบ โรงเรียน การศึกษานอกระบบโรงเรียน และการศึกษาตามอัธยาศัย ซึ่งส่งเสริมให้เกิดการสร้างสรรคนวัตกรรมของการศึกษาเรียนรู้ ให้เกิดขึ้นในสังคมไทยไปสู่การศึกษาทางเลือกซึ่งหมายถึง การจัดการศึกษาเพื่อตอบสนองต่อความต้องการของผู้เรียน ที่ไม่ประสงค์จะเรียนในระบบการศึกษาตาม

ปกติ ซึ่งมีเหตุผลมาจากพื้นฐานของบุคคลตามปรัชญาความเชื่อทางการศึกษาและการเรียนรู้ หรือตามปรัชญาความเชื่อทางการเมือง ศาสนาและความศรัทธาหรือเป็นการสนองความต้องการส่วนบุคคล เป็นการเฉพาะ มิใช่การศึกษาที่จัดให้กับบุคคลทั่วไป ตัวอย่างการจัดการศึกษาทางเลือกในปัจจุบันสามารถเห็นได้จากรูปแบบของโรงเรียนวิถีธรรมชาติ โรงเรียนวิถีธรรมชาติการจัดการศึกษาโดยครอบครัว หรือโฮมสคูล (Home-School) (สำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย, 2551) ซึ่งเป็นไปตามกฎกระทรวงว่าด้วยสิทธิในการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานโดยครอบครัว พ.ศ.2547 โดยมีคำจำกัดความเพื่อให้เป็นเกิดความเข้าใจตรงกันยิ่งขึ้น การจัดการศึกษาโดยครอบครัว หมายถึง

การศึกษาขั้นพื้นฐานที่บิดา หรือมารดา หรือผู้ปกครองเป็นผู้รับผิดชอบจัดการศึกษาให้บุตรหลานด้วยตนเอง หรือเป็นผู้อำนวยความสะดวกให้เกิดกระบวนการเรียนรู้ (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2549)

สำหรับในสถานการณ์ปัจจุบัน ต้องถือว่าการศึกษาโดยครอบครัวในสังคมไทยกำลังเติบโตมากยิ่งขึ้น เพื่อที่จะก้าวไปให้ถึงเป้าหมายของแต่ละครอบครัว ซึ่งเหตุผลในการตัดสินใจจัดการศึกษาโดยครอบครัวในประเทศไทยนั้น เกิดขึ้นจากหลากหลายสาเหตุ ดังนี้ 1) การศึกษาในระบบเน้นการจดจำ การแข่งขัน เพาะสร้างความเห็นแก่ตัวมากกว่าความเมตตาอาทร 2) ปัญหาในเรื่องคุณภาพ และ 3) การศึกษาในปัจจุบัน “ทำให้การเรียนรู้เป็นความทุกข์” (ประเวศ วะสี, 2553) ด้วยเหตุเหล่านี้ ครอบครัวจึงตัดสินใจจัดการศึกษาโดยครอบครัว เนื่องจากครอบครัวก็มีทักษะ ความเชื่อ และแนวคิด ที่แตกต่างหลากหลายกันไป ซึ่งเชื่อมโยงกับการดำเนินการจัดกระบวนการเรียนรู้ โดยการจัดการศึกษาโดยครอบครัว

เมื่อกล่าวถึงปัญหาและอุปสรรคของการจัดการศึกษาโดยครอบครัว จากรายงานการวิจัยเชิงคุณภาพ เรื่องภาคิบ้านเรียน การจัดการศึกษาร่วมกันระหว่างครอบครัว สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา และเครือข่าย พบว่า ครอบครัวต้องการการส่งเสริมสนับสนุนใน 2 ลักษณะ ดังต่อไปนี้ 1) ครอบครัวที่อยู่ในช่วงสนใจ/ตัดสินใจ สิ่งที่ต้องการมากที่สุด คือ ข้อมูล ข่าวสาร ข้อปฏิบัติในการจดทะเบียนขออนุญาต ตัวอย่างแผนการจัดการศึกษาของครอบครัว และบทเรียนประสบการณ์ของครอบครัวที่ได้จัดการศึกษามาก่อน 2) ครอบครัวที่เริ่มต้นจัดการศึกษา สิ่งที่ต้องการมากที่สุด คือ การเสริมความรู้ และทักษะในการเป็นนักจัดการเรียนรู้และการวัดประเมินผลการศึกษา เป็นต้น (สำนักงานเลขาธิการ

สภาการศึกษา, 2550) ในภาคใต้เองก็มีสภาพไม่ต่างกัน พบว่า ในภาคใต้ปัจจุบันมีครอบครัวที่สนใจจะจัดการศึกษาโดยครอบครัวมากขึ้น แต่ขณะเดียวกันก็พบว่าคนทั่วไปส่วนใหญ่ โดยเฉพาะผู้ที่ไม่ได้เกี่ยวข้องกับภาคการศึกษา ก็ยังมีความไม่เข้าใจในเรื่องการจัดกระบวนการเรียนรู้ การติดต่อประสานงานกับเจ้าหน้าที่ของรัฐค่อนข้างมาก จึงทำให้ผู้วิจัยสนใจศึกษาการจัดการกระบวนการเรียนรู้ของครอบครัวผู้จัดการศึกษาโดยครอบครัวในภาคใต้และคาดหวังว่าการศึกษาวิจัยครั้งนี้จะช่วยให้เกิดความเข้าใจและเป็นส่วนหนึ่งในการเติมเต็มโอกาสทางการศึกษาของสังคมไทย

วัตถุประสงค์

งานวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาการจัดการกระบวนการเรียนรู้ในการจัดการศึกษาโดยครอบครัวกรณีศึกษาในภาคใต้ของประเทศไทย

วิธีการวิจัย

การออกแบบงานวิจัย

การออกแบบงานวิจัยนี้ใช้การวิจัยเชิงคุณภาพแบบกรณีศึกษา (Case Study) โดยมีผู้เข้าร่วมงานวิจัยคือ ครอบครัวที่จัดการศึกษาโดยครอบครัวจำนวน 4 ครอบครัว จากทั้งหมด 25 ครอบครัวใน 10 จังหวัด โดยใช้วิธีการเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling) ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ประกอบด้วย ผู้ปกครอง ผู้เรียน และครู หรือผู้สอน ที่รับผิดชอบในการจัดกระบวนการเรียนให้กับผู้เรียน จำนวน 24 คน เพื่อเป็นผู้ให้ข้อมูลหลัก โดยมีเกณฑ์คัดเลือกได้แก่ 1) เป็นครอบครัวที่จัดการศึกษาโดยครอบครัวระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานในปัจจุบัน 2) มีประสบการณ์ในการจัดการศึกษาโดยครอบครัวอย่างน้อย 3 ปี และ 3) เป็นครอบครัวที่ยินดีให้ความร่วมมือในการดำเนินการวิจัย โดยใช้ชื่อครอบครัวเป็นนามสมมติ ดังต่อไปนี้

ครอบครัวที่ 1 ครอบครัว A มีประสบการณ์ 6 ปี จัดการศึกษาแบบครอบครัวเดี่ยว โดยฝากเรียนร่วมกับโรงเรียน ไม่คิดเวลาเรียนและผลการเรียน บางครั้งมีการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ร่วมกันระหว่างครอบครัว เช่น ไปตามแหล่งเรียนรู้ ผู้ปกครอง และผู้เรียนเป็นเครื่องมือวัดประเมินผล ครอบครัวจดทะเบียนที่โรงเรียนหมู่บ้านเด็ก

ครอบครัวที่ 2 ครอบครัว B มีประสบการณ์ 12 ปี จัดการศึกษาในลักษณะแบบครอบครัวเดี่ยว และแบบขยายประสานงาน เป็นการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ของแต่ละครอบครัวพร้อม ๆ กับการเรียน หรือมีการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ร่วมกับครอบครัวอื่น ๆ ตามสัดส่วนที่เหมาะสมในช่วงเวลาตามความพร้อม ความสนใจ และข้อจำกัดของแต่ละครอบครัว ครอบครัวจดทะเบียนกับสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา

ครอบครัวที่ 3 ครอบครัว C มีประสบการณ์ 9 ปี จัดการศึกษาแบบครอบครัวเดี่ยวโดยบริหารจัดการเองทั้งหมด พ่อแม่ร่วมกับลูกทำหลักสูตรและการจัดกระบวนการเรียนรู้เอง ครอบครัวจดทะเบียนกับสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา

ครอบครัวที่ 4 ครอบครัว D มีประสบการณ์ 8 ปี จัดการศึกษาแบบครอบครัวเดี่ยวและแบบศูนย์การเรียนในรูปแบบโรงเรียนนานาชาติ มีการจดทะเบียนเป็นสถานศึกษาที่มีหลักสูตรร่วมกัน มีการบริหารจัดการร่วมกันอย่างเป็นระบบ ซึ่งเป็นการรวมกลุ่มกันจัดตั้งโรงเรียนโดยผู้ปกครอง ใช้หลักสูตรโฮมสคูลของ The World-wide Education Service (WES) จากประเทศอังกฤษ

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยนี้มี 2 แบบ ประกอบด้วยแบบสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ 3 ชุด ได้แก่ พ่อแม่ ผู้ปกครอง หรือผู้จัดการศึกษาที่ได้รับมอบหมาย

จากครอบครัว ผู้เรียน และครูผู้สอนของครอบครัวที่จัดการศึกษาแบบโฮมสคูล และแบบบันทึกการสังเกตเพื่อใช้สำหรับการสังเกตแบบมีส่วนร่วมและแบบไม่มีส่วนร่วม ผู้วิจัยใช้กรอบของการสังเกตของ Lofland (อ้างถึงในสุภางศ์ จันทวานิช, 2552) โดยแบบบันทึกการสังเกตแบ่งออกเป็น 6 อย่าง คือ ฉากและบุคคล (ที่ไหน เมื่อไหร่) พฤติกรรมและบทบาท (ใครทำอะไร) แบบแผนพฤติกรรม กลุ่ม และองค์กร (อย่างไร) ปฏิสัมพันธ์และความสัมพันธ์ (กับใคร) เหตุการณ์หรือฉากพิเศษ (ใครบ้าง) ความหมาย (ทำไม)

การสร้างเครื่องมือวิจัย

1. ศึกษาวิเคราะห์และสังเคราะห์เอกสารเกี่ยวกับแนวคิดทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับบริบทและการจัดกระบวนการเรียนรู้ของการจัดการศึกษาโดยครอบครัวเพื่อให้ได้ประเด็นข้อคำถามสำหรับสัมภาษณ์เชิงลึก ครอบครัวจำนวน 4 ประเด็น ได้แก่ หลักสูตร วิธีการจัดการเรียนการสอน การใช้สื่อและแหล่งเรียนรู้ และการประเมินผลการเรียนรู้

2. นำประเด็นข้อคำถามที่ได้จากขั้นตอนที่ 1 มาจัดทำเครื่องมือที่เป็นแบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้าง จำนวน 3 ชุด เพื่อใช้ในการสัมภาษณ์พ่อแม่ ผู้ปกครอง หรือผู้จัดการศึกษาที่ได้รับมอบหมายจากครอบครัว ผู้เรียน และครูผู้สอนที่รับผิดชอบในการจัดกระบวนการเรียนให้กับผู้เรียน

3. หาความเที่ยงตรงถูกต้องของแบบสัมภาษณ์โดยผู้วิจัยนำแบบสัมภาษณ์ทุกชุดให้ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์หลักและคณะผู้เชี่ยวชาญจำนวน 5 ท่าน ตรวจสอบในภาพรวมด้านเนื้อหาภาษาและความครอบคลุม นอกจากนี้ เนื่องจากการวิจัยที่เกิดขึ้นในสถานการณ์ที่เป็นธรรมชาติ เครื่องมือที่สำคัญที่สุดในการเก็บข้อมูลคือ ตัวผู้วิจัยเอง เพื่อให้สามารถเข้าถึงความหมายในสภาพที่ศึกษา (ชาย

โพธิ์คีรี, 2550)

การเก็บรวบรวมข้อมูล

การเก็บรวบรวมข้อมูลใช้การสัมภาษณ์เชิงลึก (In Depth Interview) ควบคู่กับการสังเกตอย่างมีส่วนร่วมและแบบไม่มีส่วนร่วม ซึ่งผู้วิจัยใช้ระยะเวลาในการเก็บข้อมูลตั้งแต่เดือนกุมภาพันธ์-สิงหาคมปีพ.ศ.2556 ทั้งนี้ ผู้วิจัยติดต่อ ทาบตามก่อน แล้วจึงนัดเวลาสัมภาษณ์ครอบครัวกรณีศึกษา เป็นจำนวนอย่างน้อย 3 ครั้ง สัมภาษณ์เชิงลึกโดยใช้เวลาประมาณ 1½ - 2 ชั่วโมง ซึ่งถือว่าเป็นช่วงเวลาที่เหมาะสมสำหรับการสัมภาษณ์ในการทำวิจัยเชิงคุณภาพ (Seidman, 1998) และผู้วิจัยใช้ชีวิตร่วมกับครอบครัวกรณีศึกษาทั้ง 4 ครอบครัว เป็นเวลาอย่างน้อย 1 สัปดาห์ รวมถึงการเข้าร่วมกิจกรรมอื่นๆ กับครอบครัวเป็นจำนวนอย่างน้อย ครอบครัวละ 2 ครั้ง

การวิเคราะห์ข้อมูลและการสร้างความน่าเชื่อถือของข้อมูล

ผู้วิจัยวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้เทคนิคการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) และตามด้วยวิธีเปรียบเทียบความเหมือนและความต่าง (Constant Comparative Techniques) ของข้อมูลในแต่ละบทสัมภาษณ์ การสร้างความน่าเชื่อถือของงานวิจัย ผู้วิจัยใช้เวลาที่เหมาะสมกับผู้ให้ข้อมูลสำคัญคือ มีการติดต่อประสานงานอย่างเป็นทางการและไม่เป็นทางการ เพื่อทำความคุ้นเคยก่อนเพื่อประโยชน์ในการได้ข้อมูลที่มีคุณภาพ และการสร้างความไว้วางใจในการให้ข้อมูล (Lincoln and Guba, 1985) และตรวจสอบ ข้อมูลแบบสามเส้าโดยใช้แหล่งข้อมูลที่หลากหลายต่างกันได้แก่ แหล่งบุคคลและแหล่งสถานที่ รวมถึงเก็บรวบรวมข้อมูลผ่านวิธีการเก็บข้อมูลที่หลากหลาย ได้แก่ การสังเกตแบบมีส่วนร่วมและไม่มีส่วนร่วม การสัมภาษณ์เชิงลึก สุ่มฉบับที่กของนักเรียน และหลักฐานร่องรอยการ

เรียนรู้ของครอบครัว

ผลการวิจัย

ผู้วิจัยได้วิเคราะห์ข้อมูลการวิจัยตามวัตถุประสงค์การวิจัย โดยผู้วิจัยได้นำเสนอครอบคลุม จำนวน 4 ประเด็น ได้แก่ หลักสูตร วิธีการจัดการเรียนการสอน การใช้สื่อและแหล่งเรียนรู้ และการประเมินผลการเรียนรู้ ดังนี้

หลักสูตร

ทุกครอบครัวเลือกใช้หลักสูตรเพื่อให้สอดคล้องกับรูปแบบการดำเนินการจัดการศึกษาของแต่ละครอบครัว จากการวิเคราะห์เอกสารและการสัมภาษณ์ พบว่า ครอบครัวทั้ง 4 ครอบครัวยึดหลักสูตรใดหลักสูตรหนึ่งเป็นแนวทางในการจัดการเรียนการสอนและที่เอื้อต่อการประเมินผล การเรียนรู้ของผู้เรียนในแต่ละระดับชั้น แต่แตกต่างกันตรงประเภทของหลักสูตรที่ครอบครัวเลือกใช้ สามารถแบ่งได้เป็น 2 แบบ คือ หลักสูตรแกนกลาง การศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 ในครอบครัว AB และ C และหลักสูตรโฮมสคูลของต่างประเทศ สำหรับครอบครัว D

วิธีการปรับใช้หลักสูตร เพื่อนำไปใช้ในการปฏิบัติจริง ทั้งในการเขียนแผนการจัดการศึกษาของผู้เรียน การจัดกระบวนการเรียนรู้การประเมินที่ตั้งอยู่บนพื้นฐานความสนใจของผู้เรียนเป็นสำคัญ จากการวิเคราะห์เอกสารและการสัมภาษณ์ แสดงให้เห็นว่า ทั้ง 4 ครอบครัวปรับใช้หลักสูตรแบบบูรณาการเป็นสำคัญเป็นการปรับเปลี่ยนให้สอดคล้องกับความสนใจ ความถนัดของผู้เรียน รวมถึงแนวคิด ความเชื่อ และวิถีชีวิตของครอบครัว ที่ไม่สามารถแยกส่วนออกจากกันได้ ซึ่งมีความยืดหยุ่น สามารถปรับเปลี่ยนไปตามสถานการณ์ เพื่อให้สอดคล้องกับธรรมชาติการเรียนรู้ของผู้เรียนและบริบทของ

ครอบครัวยุคใหม่ที่แตกต่างกัน คือ สัดส่วนในการปรับใช้ มากบ้างน้อยบ้างแตกต่างกันไปตามจังหวะชีวิต ครอบครัว ทั้งนี้ มีรายละเอียดการปรับใช้ที่หลากหลายแตกต่างกันไป ใน 4 ครอบครัว ได้แก่ ครอบครัว B และ C ที่ใช้รูปแบบการดำเนินการโดยจดทะเบียนกับเขตพื้นที่การศึกษาจังหวัดนั้น เลือกปรับใช้หลักสูตรแกนกลางขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 ครอบครัวยุคใหม่ สำหรับกลุ่มเป้าหมายเฉพาะ เพื่อให้สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาซึ่งเป็นหน่วยงานที่รับผิดชอบโดยตรงดำเนินการได้อย่างสะดวกและช่วยเสริมสร้างความเข้าใจซึ่งกันและกัน ส่วนครอบครัว A นั้นจดทะเบียนกับโรงเรียนหมู่บ้านเด็ก ซึ่งโรงเรียนมีการปรับใช้หลักสูตรแกนกลางขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 สำหรับครอบครัวโฮมสคูล ซึ่งเป็นการดำเนินการ สำหรับกลุ่มเป้าหมายเฉพาะ เช่นเดียวกัน แต่มีความยืดหยุ่นและเอื้อประโยชน์ต่อครอบครัวในการดำเนินการจัดการศึกษาโดยครอบครัวได้สะดวกมากกว่า และครอบครัว D แม้จะใช้หลักสูตรจากประเทศอังกฤษ แต่เนื้อหาก็สามารถปรับเปลี่ยนให้สอดคล้องกับประเพณี วัฒนธรรมและวิถีชีวิตของผู้เรียนในแต่ละประเทศ โดยผสมผสานกันไปในแต่ละครอบครัวและสัดส่วนในแต่ละวิธีการแตกต่างกันไปตามวิธีการจัดการเรียนการสอนและความสนใจใฝ่รู้ของผู้เรียน

วิธีการจัดการเรียนการสอน

เมื่อครอบครัวได้พิจารณาหลักสูตรหรือแนวทางการจัดการเรียนรู้ให้กับผู้เรียนแล้ว ขั้นตอนต่อไปจึงเป็นการปฏิบัติจริงในรูปแบบวิธีการเรียนการสอนจะสามารถปรับเปลี่ยนให้สอดคล้องกับความสนใจของผู้เรียนได้อย่างมีประสิทธิภาพ โดยพิจารณาใน 2 ประเด็น คือ รูปแบบการจัดการเรียนการสอน และวิธีการจัดการเรียนการสอนเพื่อความ

เข้าใจที่ตรงกัน ดังนี้

1. รูปแบบการจัดการเรียนการสอน จากผล

การวิจัย แสดงให้เห็นว่า ครอบครัวทั้ง 4 ครอบครัว นั้นมีความเชื่อมโยงกับปรัชญาแนวคิดและรูปแบบการดำเนินการจัดการเรียนของครอบครัวของแต่ละครอบครัวเหมือนกัน ส่วนที่ต่างกันนั้นคือสัดส่วนในการจัดศึกษาตามกลุ่มสาระร่วมกับแบบกลุ่มประสบการณ์ ซึ่งปรับเปลี่ยนไปตามความสนใจ ความถนัดของผู้เรียนและความพร้อมของครอบครัว ในการจัดการศึกษาในด้านต่างๆ เช่น ค่าใช้จ่าย การแบ่งเวลาในการดูแลและจัดการศึกษาให้แก่ผู้เรียนของครอบครัว เป็นต้น โดยสรุปจากทั้ง 4 ครอบครัว สามารถแบ่งออกได้ 2 รูปแบบ ได้แก่ การจัดการศึกษาตามกลุ่มสาระร่วมกับแบบกลุ่มประสบการณ์ และการจัดการศึกษาแบบกลุ่มประสบการณ์ มีรายละเอียดดังต่อไปนี้

1.1 การจัดการศึกษาตามกลุ่มสาระร่วมกับแบบกลุ่มประสบการณ์ จากเอกสารที่เกี่ยวข้อง การสัมภาษณ์และการสังเกต พบว่า ครอบครัวดำเนินการจัดการศึกษาตามกลุ่มสาระร่วมกับแบบกลุ่มประสบการณ์ มี 3 ครอบครัว ได้แก่ ครอบครัว A B และ D ที่ครอบครัวมีการจัดการศึกษาโดยครอบครัวแบบมีข้อตกลงกับโรงเรียน ซึ่งเป็นไปตามแนวปฏิบัติที่ครอบครัวให้พูดคุยและตกลงกับโรงเรียน ดังกล่าวไว้แล้วเมื่อเริ่มนำบุตรหรือผู้เรียนเข้ามาเรียนรู้ แต่รายละเอียดวิธีการประยุกต์ใช้และสัดส่วนค่าน้ำหนักในการจัดการศึกษาของแต่ละครอบครัวยุคใหม่นั้นมีความแตกต่างกันไป ได้แก่ ครอบครัว A โดยมีจัดการศึกษาแบบครอบครัวเดียว (100%) โดยฝากเรียนร่วมกับโรงเรียน ไม่คิดเวลาเรียนและผลการเรียน ส่วนครอบครัว B จัดการศึกษาในลักษณะแบบครอบครัวเดียว (80%) และแบบช่วยประสานงาน (20%) เป็นการจกกิจกรรมการเรียนรู้

ของแต่ละครอบครัวพร้อม ๆ กับการเรียนหรือมีการจัดกิจกรรมเรียนรู้ร่วมกับครอบครัวอื่น ๆ ตามสัดส่วนที่เหมาะสม และครอบครัว D จัดการศึกษาแบบครอบครัวเดี่ยว (10%) และแบบศูนย์การเรียนรู้ในรูปแบบโรงเรียนนานาชาติ (90%) โดยใช้เวลาเรียนและผลการศึกษาจากสถาบันการศึกษาจากประเทศอังกฤษ

1.2 การจัดการศึกษาแบบกลุ่มประสบการณ์พบว่า ครอบครัว C ซึ่งจัดการศึกษาแบบครอบครัวเดี่ยว จัดแบบกลุ่มประสบการณ์ 100% โดยแบ่งออกเป็น 4 ประสบการณ์ซึ่งสอดคล้องกับความสนใจความถนัดของผู้เรียน ครอบครัวใช้แนวทางในการเรียนรู้ที่บูรณาการกลมกลืนไปในวิถีชีวิต เช่นเดียวกับในปีที่แล้วโดยหลอมรวมบูรณาการเป็นกลุ่มประสบการณ์และมีสัดส่วนค่าน้ำหนักดังนี้ 1) กลุ่มประสบการณ์พัฒนาคุณภาพชีวิต (20%) 2) กลุ่มประสบการณ์พัฒนาองค์ความรู้แพทย์ทางเลือกวิถีธรรมชาติ (10%) 3) กลุ่มประสบการณ์พัฒนาการเรียนรู้ร่วมกับสังคม (10%) 4) กลุ่มประสบการณ์พัฒนาศักยภาพตามความถนัดและความสนใจ (60%) ในการดำเนินการครอบครัวได้หลอมรวมบูรณาการเป็นกลุ่มประสบการณ์

2. วิธีการจัดการเรียนการสอน ทั้ง 4 ครอบครัว พ่อแม่หรือผู้จัดการศึกษาโดยครอบครัวใช้วิธีการจัดประสบการณ์ที่หลากหลายและมีความคล้ายคลึงกันในการปฏิบัติอยู่หลายประการ อาจมีความแตกต่างกันไปบ้าง แต่โดยรวมแล้วมีความคล้ายคลึงเป็นส่วนใหญ่ โดยใช้วิธีการ 10 ข้อ ดังต่อไปนี้

2.1 ครอบครัวกำหนดกลุ่มสาระการเรียนรู้และกลุ่มประสบการณ์ ตามความสนใจ ความถนัดของผู้เรียน และความเชื่อแนวคิดทางการศึกษาของครอบครัว ครอบครัวควรปล่อยให้ผู้เรียนได้เรียนรู้

ไปตามธรรมชาติการเรียนรู้ของผู้เรียน เมื่อได้ทำสิ่งที่ต้องการ ทุกอย่างต้องไม่ขัดแย้งกับแนวคิดพื้นฐานของครอบครัวที่ตั้งอยู่บนพื้นฐานศาสนาอิสลามและปลูกฝังความรักที่จะเรียนรู้ให้เกิดในตัวลูก

2.2 ครอบครัวใช้การเดินทางไปทัศนศึกษาในสถานที่ต่าง ๆ เพื่อเป็นการสร้างประสบการณ์การเรียนรู้ให้ทั้งผู้เรียนและครอบครัว ทั้งนี้ในการเดินทางนั้น ครอบครัวไม่ได้กำหนดจำนวนการเข้าร่วมกิจกรรมต่างจังหวัดที่แน่นอน แต่จะใช้การลงปฏิทินกิจกรรมต่าง ๆ ไว้ล่วงหน้า แล้วเมื่อใกล้ถึงเวลาสมาชิกทุกคนในครอบครัว คือ พ่อ แม่ พี่น้องและตัวผู้เรียน มีการพูดคุยปรึกษากันอีกครั้ง

2.3 ครอบครัวใช้หลักศาสนาเป็นตัวอย่างในการดำเนินชีวิต และเป็นตัวอย่างในการเรียนรู้ของผู้เรียน เพื่อช่วยหล่อหลอมให้ผู้เรียนมีความสมดุลทั้งกายและใจ

2.4 ครอบครัวใช้วิธีการปรับเปลี่ยนกิจกรรมการเรียนรู้เพื่อให้สอดคล้องกับธรรมชาติของผู้เรียนจากการศึกษา ซึ่งมาจากการที่พ่อแม่หรือผู้จัดการศึกษาสังเกตผู้เรียนอยู่เสมอและพยายามแก้ไขปัญหในการเรียนที่เกิดขึ้นกับผู้เรียน เมื่อผู้เรียนไม่ต้องการเรียนเรื่องราวบางเรื่อง อาจเป็นประวัติศาสตร์คณิตศาสตร์ แต่เนื่องจากครอบครัวตระหนักเรื่องราวนั้นเป็นสิ่งที่ผู้เรียนควรต้องทราบหรือรู้เอาไว้จึงพยายามปรับเปลี่ยนวิธีการเพื่อให้ผู้เรียนเกิดความสนใจมากขึ้น

2.5 ครอบครัวเปิดโอกาสให้ทดลองปฏิบัติจริง กิจกรรมการเรียนรู้รูปแบบนี้มีลักษณะร่วมแบบการบูรณาการ ผู้เรียนสามารถเข้าถึงได้ด้วยตนเอง และได้รับความรู้หลายแขนงได้ในเวลาเดียวกัน ครอบครัวใช้การทำกิจกรรมต่าง ๆ ในชีวิตประจำวันและการจัดกลุ่มประสบการณ์ในรูปแบบต่าง ๆ เพื่อเพิ่มพูนความเข้าใจ มอบโอกาสให้ผู้เรียนลอง

ปฏิบัติจริงด้วยตนเอง เป็นตัวช่วยเสริมสร้างความมั่นใจในตัวผู้เรียน

2.6 ครอบครัวกระตุ้นและแนะแนวทางให้ผู้เรียนได้คิดวิเคราะห์ สังเกต ค้นหา และแสวงหาการแก้ไขปัญหาต่าง ๆ ด้วยตนเอง เชื่อมโยงพัฒนาทักษะการเรียนรู้จากกิจกรรมการเรียนรู้นำไปสู่การเชื่อมโยงกับการใช้ชีวิตประจำวันของตนเอง โดยให้ผู้เรียนลงมือปฏิบัติจริง เช่น การฝึกงาน การค้าขาย การเป็นอาสาสมัคร เป็นต้น

2.7 ครอบครัวมีหน้าที่ในการอำนวยความสะดวกให้กับผู้เรียน ส่งเสริมให้ผู้เรียนได้แสดงออกและปฏิบัติในสิ่งที่ผู้เรียนตัดสินใจทำเพื่อก่อให้เกิดการเรียนรู้ และเป็นการฝึกให้ผู้เรียนหารายได้ด้วยตนเอง รวมถึงการอำนวยความสะดวกด้านการเดินทางไปสถานที่ต่าง ๆ เพื่อให้ผู้เรียนได้เข้าถึงความรู้จากผู้รู้ ปรารักษ์ชาวบ้าน หรือครูผู้สอนที่ครอบครัวไว้วางใจในการจัดการเรียนรู้ให้กับผู้เรียน

2.8 ครอบครัวให้ความสำคัญกับการเรียนรู้เพิ่มเติมไปพร้อมกับผู้เรียนอยู่เสมอ ความสนใจของครอบครัวก็เป็นส่วนหนึ่งในการปลูกฝัง และทำให้ผู้เรียนได้รับโอกาสในการเรียนรู้เพิ่มมากขึ้น นอกจากนั้น ยังทำให้สมาชิกทุกคนในครอบครัวได้ใช้เวลาร่วมกัน ในการจัดประสบการณ์การเรียนรู้ให้ผู้เรียน ผลที่ตามมาของการจัดการศึกษาโดยครอบครัวนั้น ครอบครัวในที่นี้ คือ พ่อ แม่ หรือผู้จัดการศึกษาเกิดการเรียนรู้ร่วมกันไปพร้อมกับผู้เรียน

2.9 ครอบครัวให้ความสำคัญการเรียนรู้จากครูผู้สอนภายนอก ทั้งนี้ อาจเป็นปราชญ์ชาวบ้าน ครูผู้สอน หรือผู้เชี่ยวชาญในสาขาใดสาขาหนึ่ง ซึ่งครอบครัวไว้วางใจและมีโอกาสในการเข้าถึงเพื่อให้ผู้เรียนได้มีโอกาสนำไปใช้ในการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมความเข้าใจเรื่องนั้น ๆ อย่างลึกซึ้งยิ่งขึ้น

2.10 ครอบครัวใช้วิธีมอบหมายงานในบ้านบางอย่าง เพื่อเสริมสร้างความรับผิดชอบต่องานส่วนรวม และฝึกความมีวินัยของผู้เรียน

การใช้สื่อและแหล่งเรียนรู้

จากการศึกษาพบว่าทั้ง 4 ครอบครัวมีความคล้ายคลึงกัน ซึ่งสรุปได้ 2 ประเภท คือ สื่อภายในครอบครัว และสื่อภายนอก ทั้งนี้ มีวิธีการใช้สื่อที่หลากหลายแตกต่างกันไปตามวัย ความสนใจ และความถนัดของผู้เรียน รวมถึงความสนใจของครอบครัวด้วย โดยผู้วิจัยนำเสนอวิธีการใช้สื่อและแหล่งเรียนรู้ของครอบครัว ดังต่อไปนี้

1. ครอบครัวใช้สื่อและแหล่งเรียนรู้ ทั้งภายในบ้านและภายนอกบ้านอย่างเต็มที่ จากการศึกษพบว่า ทั้ง 4 ครอบครัวมีการใช้สื่อการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ และดึงดูดความสนใจ ในเรื่องที่ต้องการให้กับผู้เรียน ทำให้เข้าใจเนื้อหาได้ง่าย

2. ครอบครัวจัดหาสื่อและแหล่งเรียนรู้ตามความสนใจของผู้เรียนเป็นสำคัญ จากการสังเกตและการสัมภาษณ์ครอบครัวผู้จัดการศึกษา โดยครอบครัวทั้ง 4 ครอบครัว พบว่า แม้ว่าผู้เรียนแต่ละคนจะมีความสนใจหลากหลายและแตกต่างกันไป แต่ในการจัดหาสื่อของครอบครัวนั้นจะให้ความสำคัญกับความต้องการและความสนใจที่ผู้เรียนต้องการเรียนรู้เป็นหลัก

3. ครอบครัวส่งเสริมให้ผู้เรียนได้ทดลองใช้สื่อหลากหลาย แล้วจึงปรับเปลี่ยนให้เหมาะสมกับความสนใจของผู้เรียน และสอดคล้องกับวิถีปฏิบัติของครอบครัวเป็นการเปลี่ยนแปลงไปตามพัฒนาการของผู้เรียน ครอบครัวสามารถทำความเข้าใจประโยชน์หรือลักษณะของสื่อแต่ละชนิดและนำมาใช้ในการจัดประสบการณ์การเรียนรู้ให้แก่ผู้เรียนสังเกตได้จากการส่งเสริมและจัดหาสื่อต่าง ๆ ที่ตอบ

สนองความต้องการของผู้เรียนและครอบครัว ทำให้ผู้เรียนเกิดความสุข ความเพลิดเพลินในการเรียนรู้เรื่องต่าง ๆ

4. ครอบครัวใช้สื่อออนไลน์เป็นช่องทางหนึ่งที่ผู้เรียนใช้เป็นช่องทางในการเผยแพร่ผลงานของตนเอง ตัวอย่าง เช่น Facebook, YouTube เป็นต้น และในปัจจุบันนี้ครอบครัวนิยมใช้เป็นแหล่งเก็บหลักฐานร่องรอยของครอบครัวซึ่งเพิ่มความสำคัญขึ้นเรื่อย ๆ

5. ครอบครัวจัดสรรพื้นที่ในบ้านและบริเวณบ้านให้เป็นพื้นที่การเรียนรู้แก่ผู้เรียนอย่างคุ้มค่าและเกิดประโยชน์สูงสุด

6. ครอบครัวใช้สถานที่ต่าง ๆ เช่น ที่ทำงาน คุณพ่อหรือคุณแม่ ห้องสมุด ร้านหนังสือ พิพิธภัณฑ์ ตลาดสด เป็นต้น เพื่อเพิ่มพูนประสบการณ์ที่แตกต่างหลากหลายให้กับผู้เรียน

การประเมินผลการเรียนรู้

การวัดประเมินผลการเรียนรู้ของผู้เรียนมีความยืดหยุ่น ประเมินผลตามแนวคิด ปรัชญาการศึกษาที่หลากหลาย ที่ใช้เป็นแนวทางในการจัดประสบการณ์การเรียนรู้ และความต้องการในการพัฒนาในด้านต่าง ๆ ที่ครอบครัวมุ่งหวังให้เกิดกับผู้เรียน ครอบครัวให้ความสำคัญกับการวัดและประเมินผลที่ใช้กลุ่มประสบการณ์มากกว่าการวัดประเมินผลในกลุ่ม 8 สาระการเรียนรู้ โดยมีรายละเอียด ดังต่อไปนี้

1. ครอบครัวและผู้ประเมินภายนอก ประเมินผลจากเอกสารร่องรอยของผู้เรียนโดยตรง สอดคล้องตามแนวคิด ปรัชญาการศึกษาของครอบครัว และประสบการณ์การเรียนรู้ของครอบครัวที่ทำไปแล้ว เอกสารร่องรอยตามสภาพจริง ได้แก่ รูปวาด สมุดบันทึกกิจกรรมของผู้ปกครองหรือของผู้เรียน แฟ้มสะสมงาน รูปถ่าย

หรือวิดีโอ เป็นต้น ทั้งให้ความสำคัญต่อการประเมินตามสภาพจริงด้วยวิธีการที่หลากหลาย เช่น การพูดคุย และใช้คำถาม การสังเกต การเขียนสะท้อนการเรียนรู้ การประเมินการปฏิบัติ การตรวจการบ้าน การแสดงออกในการปฏิบัติงาน การแสดง กิริยาอาการต่าง ๆ การประเมินด้วยแฟ้มสะสมผลงาน แบบทดสอบ การประเมินตนเอง ฯลฯ

2. ครอบครัวมีส่วนร่วมในการประเมินผลของผู้เรียนในทุกขั้นตอน ทั้งครอบครัวยังเปิดโอกาสให้ผู้เรียนประเมินตนเอง โดยใช้แบบบันทึกการประเมินตนเองของผู้เรียนหรือการพูดคุยเพื่อประเมินตนเอง ทั้งนี้ สิ่งที่สำคัญที่สุดก็เพื่อช่วยส่งเสริมการเรียนรู้ตามความสนใจของผู้เรียนและครอบครัวให้เป็นไปตามเป้าหมายในการจัดการศึกษาของครอบครัว

3. ในกรณีที่ครอบครัวจดทะเบียนกับสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาของแต่ละจังหวัด ครอบครัวประเมินผลตามหลักเกณฑ์และวิธีการปรับใช้หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน ด้วยผลการเรียนรู้ตามกลุ่มประสบการณ์ และพยายามร่วมกันกับเจ้าหน้าที่ประเมินเพื่อปรับเปลี่ยนจากการวัดและประเมินผลแบบ 8 สาระการเรียนรู้ซึ่งเหมาะกับรูปแบบการจัดการศึกษาในระบบ ปรับเปลี่ยนการวัดและประเมินผลที่สะท้อนพหุปัญญา และพัฒนาการตามสภาพจริงของตัวผู้เรียน

4. ครอบครัวใช้ผู้ประเมินภายนอก ได้แก่ ครูผู้สอนในรายวิชาต่าง ๆ หรือผู้ทรงคุณวุฒิ เพื่อช่วยเพิ่มความมั่นใจและสะท้อนพฤติกรรมการณ์การเรียนรู้ของผู้เรียนให้แก่ครอบครัว ทักษะคิดมุมมองของผู้ประเมิน และวิธีการประเมินที่ดีที่สุดจะต้องใช้วิธีการประเมินที่หลากหลายรูปแบบแต่จะต้องสอดคล้องกับวิธีการเรียนรู้ของผู้เรียน จากการ

สัมภาษณ์ในกรณีของการประเมินผลผู้เรียนร่วมกัน กับคณะกรรมการ ครอบครัวมีการสร้างความเข้าใจ กับผู้ประเมิน เช่น เจ้าหน้าที่ของเขตพื้นที่การศึกษา ศึกษาพิเศษ ผู้ทรงคุณวุฒิ เป็นต้น

5. ครอบครัวให้ความสำคัญต่อการประเมิน พัฒนาการการเรียนรู้ของผู้เรียนอย่างรอบด้าน ครอบคลุมทั้งเรื่องบุคลิกภาพ พฤติกรรม ความคิด การแก้ไขปัญหา ทักษะคิดต่อตนเอง ครอบครัวและ สังคม เป็นต้น รวมทั้งใช้วิธีการประเมินโดยการ สังเกต การซักถามอย่างสม่ำเสมอเป็นประจำ ทั้งนี้ เมื่อกล่าวถึงวิธีการประเมินที่นิยมใช้กันในการศึกษา ในระบบ คือ การใช้ครอบครัว ใช้แบบทดสอบเป็น เครื่องมือประเมินพัฒนาการทางวิชาการของผู้เรียน โดยการทำแบบฝึกหัดซ้ำ การทำแบบทดสอบที่ ครอบครัวสร้างเอง แบบทดสอบจากโรงเรียนที่ ผู้เรียนจดทะเบียน เป็นต้น

อภิปรายผล

ผลการศึกษาการจัดกระบวนการเรียนรู้ของครอบครัว ที่จัดการศึกษาโดยครอบครัว จาก 4 ครอบครัวกรณี ศึกษาในภาคใต้ นั้น มีการใช้หลักสูตรใดหลักสูตร หนึ่งเป็นแนวทางในการจัดการเรียนการสอนและ เพื่อเอื้อต่อการประเมินผลการเรียนรู้ของผู้เรียน ในแต่ละระดับชั้น แต่แตกต่างกันไปตามประเภท ของหลักสูตร ที่ครอบครัวเลือกใช้เพื่อให้สอดคล้อง กับความต้องการของผู้เรียนและครอบครัว สามารถ แบ่งได้เป็น 2 แบบ คือ หลักสูตรแกนกลางการศึกษา ขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 สำหรับกลุ่มเป้าหมาย เฉพาะ และหลักสูตรโฮมสคูลของต่างประเทศ สิ่ง สำคัญที่ต้องดำเนินการคือ การปรับใช้หลักสูตร โดย พบว่า ทั้ง 4 ครอบครัวใช้ หลักสูตรแบบบูรณาการ เป็นสำคัญ เป็นการปรับเปลี่ยนให้สอดคล้องกับ ความสนใจ ความถนัดของผู้เรียน รวมถึงแนวคิด

ความเชื่อ และวิถีชีวิตของครอบครัวที่ไม่สามารถ แยกส่วนออกจากกันได้ สอดคล้องกับ อำพา แก้วคำทอง (2547) ที่ได้สรุปเกี่ยวกับหลักสูตรไว้ว่า “ขอบเขตเนื้อหาวิชาไม่ต่างไปจากหลักสูตรปกติ ข้อแตกต่างสำคัญอยู่ที่กระบวนการเรียนการสอนที่ ยืดหยุ่น มีการจัดประสบการณ์เสริมการเรียนรู้อย่าง หลากหลาย มีกิจกรรมนอกบ้านเป็นองค์ประกอบ สำคัญ มีการใช้ประโยชน์จากกิจกรรมเครือข่าย พ่อแม่ Home School” เช่นเดียวกับงานวิจัยของ ยุทธชัย เฉลิมชัย และคณะ (2547) ได้พิจารณาว่า ครอบครัวส่วนใหญ่จะค้นหาและต่อยอดการเรียนรู้ ขึ้นมาจากความสนใจหรือตามความถนัดของลูกให้ มากที่สุด มีการวางแผนทางหรือหลักสูตรของ ครอบครัวเอาไว้ในหลักใหญ่ ๆ ซึ่งมักใช้หลักสูตร และแบบเรียนของกระทรวงศึกษาธิการเป็นพื้นฐาน ในส่วนที่เป็นวิชาหลักโดยเฉพาะคณิตศาสตร์ วิทยาศาสตร์ ภาษาไทย ผสมผสานกับหลักสูตร อื่น ๆ

เมื่อกล่าวถึงวิธีการจัดการเรียน ในงานวิจัย กล่าวไว้ 2 ส่วน คือ รูปแบบการจัดการเรียนการสอน และวิธีการจัดการเรียนการสอนของครอบครัวที่ จัดการศึกษาโดยครอบครัว โดยรูปแบบการจัดการ เรียนการสอนสามารถแบ่งออกได้ 2 แบบ ได้แก่ การ จัดการศึกษาตามกลุ่มสาระร่วมกับแบบกลุ่ม ประสพการณ์ และการจัดการศึกษาแบบกลุ่ม ประสพการณ์ ทั้งนี้ แม้ครอบครัวส่วนใหญ่จะดำเนินการแบบกลุ่มสาระร่วมกับกลุ่มประสพการณ์ มีเพียง ครอบครัวเดียวที่จัดการศึกษาแบบกลุ่มประสพการณ์ แต่จะให้เห็นว่าทุกครอบครัวมีการจัดการศึกษาแบบ กลุ่มประสพการณ์ร่วมด้วยอยู่ทั้งสิ้น เพียงต่างกันที่ วิธีการและสัดส่วนในการจัดการศึกษาของแต่ละ ครอบครัว เชื่อมโยงกับวิธีการจัดการเรียนการสอน โดยครอบครัวที่ใช้วิธีการจัดประสบการณ์ตรงที่

หลากหลาย และมีความคล้ายคลึงกันในการปฏิบัติ อยู่หลายส่วน อาจมีการพลิกแพลงแตกต่างกันตาม ธรรมชาติการเรียนรู้ของผู้เรียนเป็นสำคัญ สอดคล้อง กับ สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา (2551) อธิบายไว้ว่า “บางครอบครัวต้องการให้มีความ ยืดหยุ่นในการจัดทำแผน โดยสามารถนำเอาวิถีชีวิต หลักศาสนา หรือความต้องการของครอบครัวมา เป็นกรอบในการจัดทำแผนที่มีลักษณะเป็นภาพรวม มากกว่า 8 กลุ่มสาระ” เช่นเดียวกันกับ ประยูร เทพนวล และ สิริลักษณ์ ทองพูน (2557) ที่กล่าวถึง สมรรถนะการเรียนรู้ของครูมืออาชีพในศตวรรษที่ 21 ซึ่งมีคุณลักษณะสอดคล้องกับวิธีการจัดการเรียน การสอนของพ่อแม่ผู้จัดการศึกษาโดยครอบครัว ดังที่อธิบายไว้ว่า “การจะทำให้ได้ต้องเปิดโอกาสให้ ผู้เรียนได้สังเกต ได้เลือกสาระความรู้ที่ต้องการด้วย ตัวเอง เพราะเมื่อมีความอยากรู้อยากเห็นและมีความรู้ที่ครอบคลุมความสนใจของเขาแล้วจะช่วย ส่งเสริมให้เขาเรียนรู้ได้อย่างไม่มีที่สิ้นสุดและต่อ ยอดไปสู่ภูมิปัญญาและวิสัยทัศน์ของตัวเองได้” ประเด็นหนึ่งที่สำคัญ คือ ทุกกระบวนการมีความ ยืดหยุ่นและวางแผนร่วมกันผ่านกระบวนการพูดคุย ในครอบครัว ซึ่งถือเป็นเครื่องมือสำคัญที่ใช้ตลอด เวลาตั้งแต่เริ่มจัดการศึกษาจนปัจจุบัน อาจเนื่องจากการจัดการศึกษาโดยครอบครัวนั้นไม่มีรูปแบบ เฉพาะที่ตายตัว ทั้งนี้สำหรับกรณีที่ผู้เรียนอยู่ ในการศึกษาระดับประถม ซึ่งมีอายุน้อยและยังขาด ประสบการณ์ ผู้ปกครองจำเป็นต้องเข้ามามีส่วนร่วม อย่างยิ่งในการเลือกหลักสูตร พิจารณาวิธีการจัดการ เรียนการสอน

ในประเด็นของการใช้สื่อและแหล่งเรียนที่ เหมาะสมกับวัย โดยครอบครัวใช้สื่อและแหล่งเรียน รู้ทั้งภายในและภายนอกบ้านอย่างคุ้มค่าที่สุด ปรับ เปลี่ยนอย่างทันสมัยและตรงความต้องการของ

ผู้เรียนอยู่เสมอ โดยสื่อที่สำคัญที่สุดของทุกครอบครัว คือ พ่อและแม่ สอดคล้องกับ รัชนิดา เหมะมาศ (2552) ได้อธิบายไว้ว่าครอบครัวที่จัดสภาพแวดล้อม ภายในบ้าน โดยมีมุมหนังสือ มุมของเล่น มุม กิจกรรม จัดพื้นที่ภายในบ้านให้เป็นสัดส่วน ฝึกให้ เด็กมีวินัย พ่อแม่ดูแลเด็กอย่างใกล้ชิด พูดคุย มอบ ความรักความดูแลเอาใจใส่อย่างเพียงพอเป็นการ เกื้อหนุนต่อการพัฒนาการเรียนรู้อย่างดีให้มี พัฒนาการด้านต่าง ๆ ที่ดี มีพัฒนาการทางด้านภาษา สังคม อารมณ์ จิตใจ กล้ามเนื้อมัดเล็ก และกล้ามเนื้อ มัดใหญ่อย่างเต็มศักยภาพ เด็กได้รับการฝึกวินัย การ เรียนรู้เกี่ยวกับคุณธรรมจริยธรรม การแบ่งปันเกิด ขึ้นในเด็กที่อยู่ในครอบครัวที่มีการจัดสิ่งแวดล้อม ภายในและภายนอกบ้านที่ดี เด็กจะมีเหตุผลและ เข้าใจง่าย สามารถสื่อสารให้ผู้อื่นเข้าใจได้ดี

ประเด็นสุดท้าย คือ วิธีการประเมินผลการ เรียนรู้ของผู้เรียนซึ่งมีพื้นฐานมาจากการประเมิน ตามสภาพจริง ที่รวบรวมข้อมูลจากสิ่งที่ผู้เรียนได้ ปฏิบัติจริง รวมถึงกระบวนการและผลงาน ซึ่ง สามารถนำไปใช้ในการดำรงชีวิตได้ ทำให้เกิดการ เรียนรู้และพัฒนาาร่วมกัน ทั้งคอยสังเกต สอบถาม และแนะนำผู้เรียนอยู่เสมอทั้งในเรื่องการเรียนและ การดำรงชีวิต ครอบครัวและผู้ประเมินภายนอก ประเมินผลจากเอกสารร่องรอยตามสภาพจริงของผู้ เรียนโดยตรง สอดคล้องตามแนวคิด ปรัชญาการ ศึกษาของครอบครัวและประสบการณ์การเรียนรู้ ของครอบครัวที่ทำได้แล้ว งานวิจัยของ นุชสิริ โคนหล่อ (2545) ได้สรุปข้อเสนอแนะไว้ว่าผู้ประเมิน จะต้องมีความเข้าใจบริบทของการจัดการศึกษาโดย ครอบครัว และวิธีการประเมินควรใช้วิธีการหลากหลายตามปรัชญา ความเชื่อของแต่ละครอบครัว ครอบครัวมีส่วนร่วมในการประเมินผลของผู้เรียน ในทุกขั้นตอน ทั้งให้ความสำคัญต่อการประเมิน

พัฒนาการเรียนรู้ของผู้เรียนอย่างรอบด้าน เช่นเดียวกับงานวิจัยของยุทธชัย เถลิ้มชัย และคณะ (2547) ได้กล่าวไว้ว่า ในด้านการวัดและประเมินผล การเรียนรู้ของเด็ก ครอบครัวบ้านเรียนส่วนใหญ่จะใช้การสังเกตและบันทึกพัฒนาการ จากผลงาน/โครงการ จากการเรียนรู้ที่เด็กทำขึ้น มีการใช้แบบทดสอบหรือแบบฝึกหัดบ้างตามความเหมาะสมตามหลักการวัดและประเมินผลตามสภาพจริง มีความต่อเนื่องเห็นพัฒนาการของตัวเด็กมากกว่าดูเพียงชิ้นงานหรือผลการทดสอบ และคำนึงถึงความแตกต่างในตัวเด็กแต่ละคน นำไปสู่การส่งเสริมสนับสนุนช่วยให้เด็กมีพัฒนาการที่ดีขึ้น ทั้งนี้เนื่องจากผู้เรียนมีอายุน้อย ผู้ปกครองยังมีบทบาทค่อนข้างมากทั้งในการอำนวยความสะดวกด้านต่างๆ และช่วยส่งเสริมให้ผู้เรียนค้นหารูปแบบการเรียนรู้ที่ดีที่สุดสำหรับตนเอง ควบคู่กับการฟูมฟักความรักการเรียนรู้ให้เติบโตขึ้น เพื่อนำไปสู่การเรียนรู้ตลอดชีวิต ซึ่งถือเป็นเป้าหมายของการจัดการศึกษาโดยครอบครัว

ข้อเสนอแนะในการวิจัย

1. ข้อเสนอแนะทั่วไป

1.1 ผู้เกี่ยวข้องและผู้กำหนดนโยบายควรส่งเสริม สนับสนุนการจัดการศึกษาโดยครอบครัวให้เห็นเป็นรูปธรรมมากยิ่งขึ้น ในส่วนครอบครัวที่เพิ่งเริ่มจัดการศึกษาโดยครอบครัวหรือบางครอบครัวอาจมีความพร้อมไม่มากนัก ครอบครัวจึงควรค้นหาและมีเครือข่ายในรูปแบบต่าง ๆ เช่น เครือข่ายบ้านเรียน ชมรม สมาคม เป็นต้น ซึ่งจะช่วยเหลือประโยชน์ต่อการเรียนรู้ของครอบครัวได้มากขึ้น

1.2 ในการวัดและประเมินผลการเรียนรู้ของผู้เรียน ผู้ประเมินที่เกี่ยวข้องบางส่วนยังคงยึดวิธีการประเมินผลที่ใช้กับการศึกษาในระบบ ดังนั้นผู้ประเมินควรทำความเข้าใจหลักคิดและวิธีการ

ประเมินที่สอดคล้องกับสภาพจริงของครอบครัว ส่วนครอบครัวก็ต้องพยายามเรียนรู้และทำความเข้าใจทั้งวิธีการประเมินแบบในระบบและแบบโฮมสคูล เพื่อจะเห็นมุมมองของการประเมินได้กว้างขึ้น ซึ่งอาจช่วยให้การนำมาใช้และการพูดคุยระหว่างครอบครัวและผู้ประเมินผลสะดวกยิ่งขึ้น

2. ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ควรมีการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับการจัดทำแผนที่สื่อสำหรับครอบครัว เช่น สถานที่ทำกิจกรรมในรูปแบบต่าง ๆ แหล่งเรียนรู้ ปรากฏชาวบ้านหน่วยงานที่ส่งเสริมการเรียนรู้ต่าง ๆ เป็นต้น โดยอาจเริ่มจากกลุ่มครอบครัวที่จัดกิจกรรมร่วมกันเป็นประจำ เพื่อจะได้ตอบสนองตรงตามความต้องการของครอบครัว ช่วยประหยัดเวลาในการค้นหาและสามารถเข้าถึงได้อย่างสะดวกมากขึ้น

2.2 ควรมีการจัดตั้งองค์กรอิสระเพื่อทำหน้าที่ดูแลและอำนวยความสะดวกแก่ครอบครัวได้อย่างต่อเนื่อง และผู้ปฏิบัติมีพื้นฐานความเข้าใจเกี่ยวกับการจัดการศึกษาโดยครอบครัว ทั้งช่วยประสานงานกับสถาบันการศึกษาและหน่วยงานทั้งภาครัฐและเอกชนได้อย่างมีประสิทธิภาพ สร้างความเข้าใจให้ตรงกัน เพราะขณะนี้สิ่งที่ขาดหายไปคือ จุดเชื่อมต่อทางการศึกษา

กิตติกรรมประกาศ

งานวิจัยฉบับนี้ได้รับแรงบันดาลใจและทำสำเร็จ ลุล่วงไปด้วยดี ด้วยความกรุณาจากที่ปรึกษาหลักและที่ปรึกษาร่วมทุกท่าน ซึ่งได้ให้คำแนะนำ มอบแรงบันดาลใจแก้ปัญหาพัฒนางานวิจัยและให้กำลังใจเป็นอย่างดียิ่งเสมอมา นอกจากนั้น ผู้วิจัยยังรู้สึกซาบซึ้งในความกรุณาทางวิชาการให้ความรู้คำแนะนำงานวิจัยเป็นอย่างดีจากคณะผู้ทรงคุณวุฒิและผู้เชี่ยวชาญทั้งหลาย รวมถึงกัลยาณมิตร ผู้ให้

ประสบการณ์การเรียนรู้วิจัยและประสบการณ์ชีวิต ที่มีคุณค่ายิ่ง ทั้งผู้ให้ข้อมูลสำคัญทั้ง 4 ครอบครัว ครอบครัวบ้านเรียนในแต่ละภูมิภาค ที่ทำให้เกิดแรงบันดาลใจในการทำงานวิจัยชิ้นนี้ ตลอดจนการได้

รับการสนับสนุนจากสถานวิจัยพหุวัฒนธรรมศึกษา เพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน (สพย.) และทุนบัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์

เอกสารอ้างอิง

- ชาย โพธิ์สิตา. 2550. ศาสตร์และศิลป์แห่งการวิจัยเชิงคุณภาพ. กรุงเทพฯ: อมรินทร์พริ้นติ้งแอนด์พับลิชชิ่ง.
- นุชสิริ ไค้นหล่อ. 2545. การพัฒนาตัวบ่งชี้มาตรฐานการศึกษาเพื่อการประเมินคุณภาพภายนอก ของการจัดการศึกษาโดยครอบครัว. วิทยานิพนธ์ปริญญาครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการศึกษา จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ประยูร เทพนวล และศิริลักษณ์ ทองพูน. 2557. กรณีอาชีพในศตวรรษที่ 21. วารสารหาดใหญ่วิชาการ 12(1): 85-98.
- ประเวศ วะสี. 2553. ระบบการศึกษาที่แก้ความทุกข์ยากของคนทั้งแผ่นดิน. นครปฐม: ศูนย์จัดตั้งปัญหาศึกษา มหาวิทยาลัยมหิดล.
- ยุทธชัย เฉลิมชัย, อุทัยวรรณ เฉลิมชัย, ชุมมาศ แป้งหอม, วิไลลักษณ์ จุฬานนท์, จันทน์กฤษณา ผลวิวัฒน์ และชาตรี ชีรวุฒิ. 2547. รายงานการวิจัยสภาพการณ์และฐานข้อมูลการจัดการศึกษาโดยครอบครัวในสังคมไทย. กรุงเทพฯ: พิมพ์ดี.
- รัชนิดา เหมะมาศ. 2552. ความสัมพันธ์ระหว่างการจัดการสภาพแวดล้อมในบ้านกับพัฒนาการของเด็กปฐมวัย. ในรายงานการจัดการครอบครัวด้วยความรู้: งานประชุมวิชาการครอบครัวศึกษาปี 2552. ศูนย์ประชุมสถาบันวิจัยจุฬาภรณ์ หน้า: 203-221.
- สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. 2549. คู่มือครอบครัว ก้าวแรกสู่บ้านเรียน : หลักคิดและกระบวนการเข้าสู่การศึกษาโดยครอบครัว (Home School). กรุงเทพฯ: พรักหวานกราฟฟิค.
- สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. 2550. รายงานการวิจัยภาคีบ้านเรียนการจัดการศึกษาร่วมกันระหว่างครอบครัว สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาและเครือข่าย. กรุงเทพฯ: พรักหวานกราฟฟิค.
- สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. 2551. การติดตามประเมินผลเพื่อพัฒนาการจัดการศึกษาโดยครอบครัว. กรุงเทพฯ: พิมพ์ดีการพิมพ์ จำกัด.
- สำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย. 2551. คัมภีร์ กศน. กรุงเทพฯ: ห้างหุ้นส่วนจำกัด เอ็น.เอ.รัตนะเทรตดิ้ง.
- สุภางค์ จันทวานิช. 2552. การวิเคราะห์ข้อมูลในการวิจัยเชิงคุณภาพ. พิมพ์ครั้งที่ 9. กรุงเทพฯ: ศูนย์หนังสือจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- อำพา แก้วกำทอง. 2547. สภาพการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารในการจัดการศึกษาโดย

ครอบครัว. วิทยานิพนธ์ปริญญาครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาโสตทัศนศึกษา คณะครุศาสตร์
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

Lincoln, Y. S., and Guba, E. G. 1985. *Naturalistic Inquiry*. Beverly Hills, Calif: Sage Publications.

Seidman, I. 1998. *Interviewing as Qualitative Research: A Guide for Researchers in Education and the Social Sciences*. 2nd ed. New York: Teachers College, Columbia University.

กลวิธีการพัฒนาอัตลักษณ์ของนักศึกษา วิทยาลัยพยาบาล กระทรวงสาธารณสุข

Strategies to Develop the Nursing Students' Identity in Nursing Colleges, Ministry of Public Health

กิตติพร เนาว์สุวรรณ^{1*}, เสริมศักดิ์ วิศาลาภรณ์² และ วิทวัส ดิษยะศริน สัตยารักษ์³

Kittiporn Nawsuwan^{1*}, Sermsak Wisalaporn² and Wittawat Didysarin Sattayarak³

Abstract

Nursing Student's image and identity are mainly developed from the very beginnings of the academic and professional formation. Therefore, it is important to build a positive students' image and a strong professional nursing identity. This research used the mixed-method approach and aimed to: 1) explore strategies in order to develop a positive nursing students' identity and self-image in nursing colleges under jurisdiction Ministry of Public Health, 2) study the appropriateness and feasibility of implementing those strategies at a larger scale. The research was divided into three (3) stages. Firstly, conceiving several strategies in order to develop a positive nursing students' self-image (in-depth interviews of administrators were conducted and content analysis was used). Secondly, a discussion group among nine (9) experts was held, focusing on the appropriate strategies to adopt in order to built a strong positive nursing students' identity. Thirdly, a feasibility study on implementing those strategies was conducted among 40 nurse instructors. Data were analyzed by using t – test. Results revealed as the following;

Eleven strategies were developed in order to reinforce the identity of the nursing students, including: 1) participatory policy setting and integration with all missions, 2) conducting road map, 3) development of information technology, 4) promoting competency of nurse instructors and mentors, 5) providing variety of teaching and learning methods, 6) role modeling, 7) promoting supportive and caring environment in institution, 8) facilitating reflection at individual, group, and institution level, 9) encouraging students to run project /activities with the PDCA process, 10) conducting virtual family, and 11) systematic

¹วิทยาลัยพยาบาลบรมราชชนนี สงขลา ต.บ่อทราย อ.เมือง จ.สงขลา 90000, ²ราชบัณฑิต, ³มหาวิทยาลัยหาดใหญ่ อ.หาดใหญ่ จ.สงขลา 90110

* ผู้ให้การติดต่อ (Corresponding e-mail: Jock2667@gmail.com)

monitoring and evaluation. The experts confirmed that those strategies were suitable for implementation. The nurse instructors identified the feasibility of those strategies for application at a statistically significant level of 0.001.

Keywords: *Strategies to develop, identity, nursing student*

บทคัดย่อ

อัตลักษณ์ เป็นผลที่เกิดแก่ผู้เรียนตามความตั้งใจของสถานศึกษา มีความสำคัญต่อภาพลักษณ์ที่ดีต่อวิชาชีพพยาบาล การวิจัยนี้ใช้ระเบียบวิธีวิจัยแบบผสมวิธี มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษากลวิธีการพัฒนาอัตลักษณ์ของนักศึกษา วิทยาลัยพยาบาล กระทรวงสาธารณสุข ศึกษาความเหมาะสม และความเป็นไปได้ของกลวิธีการพัฒนาอัตลักษณ์ของนักศึกษา วิทยาลัยพยาบาล กระทรวงสาธารณสุข ดำเนินการวิจัยเป็น 3 ขั้นตอน ได้แก่ ขั้นตอนที่ 1 ศึกษากลวิธีการพัฒนาอัตลักษณ์ โดยเก็บข้อมูลด้วยวิธีการสัมภาษณ์เชิงลึก จากผู้เชี่ยวชาญ 9 คน แล้วนำมาวิเคราะห์ข้อมูลเชิงเนื้อหา ขั้นตอนที่ 2 ตรวจสอบความเหมาะสมของกลวิธีการพัฒนาอัตลักษณ์ โดยการจัดกลุ่มสนทนา (Focus Group) จากผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 9 คน ขั้นตอนที่ 3 การตรวจสอบความเป็นไปได้ของกลวิธีการพัฒนาอัตลักษณ์ โดยเก็บรวบรวมข้อมูลกับกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 40 คน ใช้วิธีการเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบสุ่มอย่างง่าย วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้สถิติค่าที (t - test)

ผลการศึกษา พบว่า กลวิธีการพัฒนาอัตลักษณ์ของนักศึกษา วิทยาลัยพยาบาล กระทรวงสาธารณสุข มี 11 กลวิธี ได้แก่ 1) กำหนดนโยบายให้บูรณาการกับทุกพันธกิจภายใต้การมีส่วนร่วม 2) จัดทำแผนปฏิบัติ 3) พัฒนาความรู้ และทักษะแก่อาจารย์และครูพี่เลี้ยง 4) พัฒนาสื่อเทคโนโลยีสารสนเทศ 5) จัดการเรียนการสอนที่หลากหลาย 6) เป็นแบบอย่างที่ดีแก่นักศึกษา 7) จัดบรรยากาศองค์กรให้เป็นกัลยาณมิตร 8) ส่งเสริมให้เกิดการสะท้อนคิด 9) สนับสนุนให้นักศึกษาทำกิจกรรมด้วยกระบวนการ PDCA 10) จัดกิจกรรมครอบครัวเสมือนอย่างต่อเนื่อง 11) ติดตามและประเมินผลเป็นระบบ ผลการตรวจสอบความเหมาะสมจากผู้ทรงคุณวุฒิ ทั้ง 11 กลวิธี พบว่า มีความเหมาะสมต่อการนำไปปฏิบัติ และเมื่อนำกลวิธีไปตรวจสอบความเป็นไปได้กับอาจารย์วิทยาลัยพยาบาล พบว่า ทุกข้อมีความเป็นไปได้สูงการนำไปปฏิบัติอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.001

คำสำคัญ: *กลวิธีการพัฒนา, อัตลักษณ์, นักศึกษาพยาบาล*

บทนำ

อัตลักษณ์มีความสำคัญต่อการสร้างสัญลักษณ์เพื่อแสดงความเป็นตัวตน ผ่านการปฏิสัมพันธ์ที่เชื่อมต่อระหว่างความเป็นปัจเจกกับบทบาทหน้าที่และระบบที่สังคมกำหนดมา วิธีการที่ถือว่าเป็นหัวใจของการเสริมสร้างอัตลักษณ์คือการสอดแทรก โดยผ่านหลักสูตรและแบบเรียน ตลอดจนการส่งเสริมให้นักศึกษามีโอกาสได้ตัดสินใจเลือกอัตลักษณ์ของสถาบันภายใต้การแนะนำของครูผู้สอน และ

กระบวนการของสถานศึกษานั้น ๆ (McNair et al., 2011) ในวิชาชีพพยาบาล อัตลักษณ์มีความสำคัญต่อความมั่นคงของวิชาชีพ การมีอัตลักษณ์ดีย่อมส่งผลต่อภาพลักษณ์ที่ดีของวิชาชีพ จะทำให้เป็นที่รู้จัก ได้รับการสนับสนุนร่วมมือ และไว้วางใจจากผู้รับบริการ ส่งผลถึงความสำเร็จขององค์กร นักศึกษาพยาบาลแม้ว่ายังไม่ได้เป็นพยาบาลอย่างเต็มตัวแต่อัตลักษณ์ของบัณฑิตพยาบาลก็เหมือนกับ

พยาบาลวิชาชีพ ทั้งความรู้สึกรู้จักคิด การรับรู้ บทบาทตัวตนเป็นพยาบาลวิชาชีพ ทำให้การแสดง พฤติกรรมเป็นไปตามคุณลักษณะเฉพาะของ พยาบาลวิชาชีพ ดังนั้น การจัดเกลาด้านวิชาการ และ คุณลักษณะของพยาบาลด้วยการจัดการเรียน การสอนภาคทฤษฎีและภาคปฏิบัติ จึงเป็นมิติที่สำคัญ ต่อการผลิตบุคลากรทางพยาบาลให้มีคุณภาพ มาตรฐาน จึงเป็นหน้าที่ของสถานศึกษาพยาบาล ตั้งแต่เป็นนักศึกษาพยาบาล (Black and Chitty, 2011) ซึ่งในปัจจุบันพบว่า การจัดการเรียน การสอนสาขาพยาบาลศาสตรบัณฑิต มุ่งหวังให้ ผู้เรียนรู้หลาย ๆ ด้าน จนไม่มีความโดดเด่น ขาด ความชัดเจนในการพัฒนาสมรรถนะ เพื่อให้เกิด อัตลักษณ์ที่ชัดเจนและได้พยาบาลที่พึงประสงค์ (ครุณี รุจกรกานต์ และคณะ, 2555)

วิทยาลัยพยาบาล สังกัดสถาบันพระบรม ราชชนก กระทรวงสาธารณสุข เป็นสถาบันการ ศึกษาพยาบาล มีพันธกิจหลักในการผลิตพยาบาล วิชาชีพให้แก่สถานบริการสุขภาพของรัฐ ตาม ปรัชญาเพื่อตอบสนองความต้องการของชุมชน และ ระบบบริการสุขภาพของกระทรวงสาธารณสุข โดยมี เป้าหมายสำคัญคือ ผลิตพยาบาลวิชาชีพให้มีคุณภาพ ตามเกณฑ์มาตรฐาน มีคุณลักษณะบัณฑิตที่พึง ประสงค์ ตามมาตรฐานผลการเรียนรู้ 6 ด้าน ที่สอดคล้องกับกรอบมาตรฐานคุณวุฒิอุดมศึกษา แห่งชาติสาขาพยาบาลศาสตรบัณฑิต ตลอดจนมีอัตลักษณ์ เชิงวิชาชีพ เป็นที่ต้องการและยอมรับของสังคม (ราชกิจจานุเบกษา, 2553)

ดังนั้น เพื่อความชัดเจนต่อการพัฒนา อัตลักษณ์ สถาบันพระบรมราชชนกจึงได้กำหนด อัตลักษณ์ของนักศึกษาพยาบาล สังกัดกระทรวง สาธารณสุขไว้ดังนี้ คือ “การให้บริการสุขภาพด้วย หัวใจความเป็นมนุษย์” ซึ่งหมายถึง การให้บริการ

ที่เป็นมิตร มีความรัก ความเมตตา ใส่ใจในปัญหา และความทุกข์ ของผู้รับบริการและผู้เกี่ยวข้อง ให้ บริการตามปัญหา และความต้องการ ของผู้รับ บริการ ที่เป็นจริง โดยรับฟังความคิดเห็นของผู้รับ บริการเป็นหลัก ประกอบด้วย 3 องค์ประกอบหลัก ได้แก่จิตบริการ (Service Mind) การคิดเชิงวิเคราะห์ (Analytical Thinking) และการมีส่วนร่วมของ ผู้รับบริการ (Participation) สถาบันพระบรม ราชชนกและวิทยาลัยพยาบาลได้ดำเนินการพัฒนา อัตลักษณ์นักศึกษาพยาบาลอย่างต่อเนื่อง ตั้งแต่ การจัดทำแผนยุทธศาสตร์ การกำหนดเป้าประสงค์ (Key Success Factor: KSF) การพัฒนาอัตลักษณ์ ทั้งในระยะสั้นและระยะยาว การกำหนดกลยุทธ์ การสร้างและพัฒนาผู้เรียนให้มีอัตลักษณ์ กลยุทธ์ ปฏิรูประบบการบริหารการศึกษา หลักสูตรและ กระบวนการจัดการเรียนการสอน ด้านวิชาการ วิทยาลัยพยาบาลได้พัฒนารูปแบบการศึกษาแบบ บูรณาการจัดการเรียนการสอนเน้นหัวใจความเป็น มนุษย์ในกลุ่มวิชาพื้นฐานด้านมนุษย์ สังคมและ สิ่งแวดล้อม กลุ่มวิชาด้านสุขภาพและกลุ่มวิชาการ พยาบาล ด้านกิจการนักศึกษามีการบูรณาการ การเรียนการสอนกับการจัดกิจกรรมเสริมหลักสูตร จนเกิดนวัตกรรมจิตบริการด้วยหัวใจความเป็น มนุษย์ภายใต้ันวัตกรรมระบบครอบครัวเสมือน มี การขยายลงสู่การจัดกิจกรรมในชุมชนและสถาน พยาบาล เรียกว่า “หนึ่งวิทยาลัย หนึ่งตำบล” (สถาบัน พระบรมราชชนก, 2556)

ผลการประเมินและการจัดทำแนวทางการ พัฒนาหลักสูตรพยาบาลศาสตรบัณฑิต พ.ศ.2545 ของสถาบันพระบรมราชชนก พบว่า สมรรถนะเชิง วิชาชีพพยาบาลและความสามารถในการปฏิบัติการ พยาบาล บางครั้งนักศึกษามีการละเมิดสิทธิของ ผู้ป่วย ขาดความสามารถทางการคิด ทั้งการคิด

สร้างสรรค์ การคิดแก้ปัญหา และการคิดตัดสินใจ เฉพาะหน้า นอกจากนี้เสนอแนะให้สถาบันพระบรมราชชนก สนับสนุนให้แต่ละวิทยาลัยเน้นการบูรณาการความรู้กับคุณธรรม ส่งเสริมการคิดอย่างมีวิจารณญาณ (สุริย์ เหล็กขำ และคณะ, 2553) รวมทั้งพบประเด็นที่ควรได้รับการพัฒนาและข้อเสนอบางประการ ได้แก่ ควรกำหนดทิศทางการพัฒนาให้สอดคล้องกับอัตลักษณ์ของวิทยาลัย วิทยาลัยควรจัดกิจกรรมที่ส่งเสริมสนับสนุนให้เกิดคุณลักษณะตามอัตลักษณ์ของแต่ละวิทยาลัย ควรจัดให้มีระบบและกลไกในการดำเนินงานตามอัตลักษณ์ที่ชัดเจน การสนับสนุนให้แต่ละวิทยาลัยเน้นการบูรณาการความรู้กับคุณธรรม (สำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา, 2555) ดังนั้น สถาบันพระบรมราชชนกและวิทยาลัยพยาบาลในสังกัดกระทรวงสาธารณสุข จึงจำเป็นต้องสร้างความชัดเจนในกลวิธีการพัฒนาอัตลักษณ์ของนักศึกษาพยาบาล อันจะเกิดประโยชน์สูงสุดต่อการบริหารการศึกษาเพื่อพัฒนาอัตลักษณ์ โดยเชื่อมโยงบูรณาการกับพันธกิจหลักและพันธกิจสนับสนุนของวิทยาลัยอย่างเป็นรูปธรรม

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษากลวิธีการพัฒนาอัตลักษณ์ของนักศึกษา วิทยาลัยพยาบาล กระทรวงสาธารณสุข
2. เพื่อศึกษาความเหมาะสมของกลวิธีการพัฒนาอัตลักษณ์ของนักศึกษา วิทยาลัยพยาบาล กระทรวงสาธารณสุข
3. เพื่อศึกษาความเป็นไปได้ของกลวิธีการพัฒนาอัตลักษณ์ของนักศึกษา วิทยาลัยพยาบาล กระทรวงสาธารณสุข

นิยามศัพท์

อัตลักษณ์ของนักศึกษา วิทยาลัยพยาบาล กระทรวงสาธารณสุข หมายถึง บุคลิกลักษณะที่

แสดงออกมาเป็นลักษณะเฉพาะของนักศึกษาพยาบาล สังกัดสถาบันพระบรมราชชนก กระทรวงสาธารณสุข ต่อการให้บริการแก่ผู้รับบริการ ประกอบด้วยองค์ประกอบย่อย 4 ด้าน คือ ด้านคุณลักษณะเชิงวิชาชีพ ด้านการดูแลอย่างเอื้ออาทร ด้านทักษะการคิดเชิงวิเคราะห์ และด้านการยอมรับความแตกต่างระหว่างบุคคล

ด้านคุณลักษณะเชิงวิชาชีพ หมายถึง นักศึกษาพยาบาลที่มีภาวะผู้นำที่ส่งผลต่อความเชื่อมั่นของผู้รับบริการ มีทักษะการบริหารจัดการสามารถทำงานเป็นทีมร่วมกับผู้อื่นได้ มีทักษะการสื่อสารกับผู้รับบริการ ภายใต้การปฏิบัติการพยาบาลแบบองค์รวมตามกระบวนการพยาบาล โดยเห็นประโยชน์ส่วนรวมมากกว่าส่วนตน ตลอดจนเข้าใจในบริบททางสังคมและวัฒนธรรมของผู้รับบริการ

ด้านการดูแลอย่างเอื้ออาทร หมายถึง นักศึกษาพยาบาลที่ให้การพยาบาลด้วยความรู้สึกห่วงใยและเมตตา เห็นประโยชน์ของผู้รับบริการเป็นสำคัญและเคารพในคุณค่าศักดิ์ศรีของความเป็นมนุษย์

ด้านทักษะการคิดเชิงวิเคราะห์ หมายถึง นักศึกษาพยาบาลที่มีความสามารถในการจัดหมวดหมู่ จำแนกแยกแยะข้อมูล วิเคราะห์ปัญหาและความต้องการของผู้รับบริการ แล้วนำมาสรุปข้อมูลที่เป็นจริงได้อย่างเป็นระบบ โดยการเชื่อมโยงข้อมูลกับความรู้ทางวิชาการและใช้เหตุผลหรือหลักฐานในการแก้ปัญหาอย่างรอบคอบเพื่อนำมาวางแผนให้บริการสุขภาพสอดคล้องกับบริบทของผู้รับบริการ

ด้านการยอมรับความแตกต่างระหว่างบุคคล หมายถึง นักศึกษาพยาบาลให้การพยาบาลตามความต้องการของผู้รับบริการภายใต้ขอบเขตวิชาชีพโดยคำนึงถึงศักดิ์ศรีของผู้รับบริการ ไม่เลือกปฏิบัติ เคารพการตัดสินใจและตระหนักในสิทธิของผู้รับบริการ ภายใต้การยอมรับความแตกต่างด้านความเชื่อ

ค่านิยม วิธีการดำเนินชีวิต ตลอดจนองค์ประกอบ
ทางวัฒนธรรมอื่น ๆ ของผู้รับบริการ

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยใช้ระเบียบวิธีวิจัยแบบผสมวิธี (Mixed Method) ในลักษณะของวิธีการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) นำ ตามด้วยวิธีการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) แบ่งการดำเนินการวิจัยออกเป็น 3 ขั้นตอน ดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 ศึกษากลวิธีการพัฒนาอัตลักษณ์
ของนักศึกษาวิทยาลัยพยาบาล กระทรวงสาธารณสุข
ผู้วิจัยสร้างเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย โดยนำแนวคิด
รูปแบบระบบสังคมสำหรับสถานศึกษา (Social –
System Model for School) ของฮอยและมิสเกล (Hoy
and Miskel, 2013)

เครื่องมือที่ใช้เป็นแบบสัมภาษณ์แบบมี
โครงสร้าง (Structured Interview) ได้แก่ 1) การ
บริหารปัจจัยนำเข้า ประกอบด้วย 1.1) นโยบาย/
วิสัยทัศน์ / พันธกิจ 1.2) การพัฒนาทรัพยากรบุคคล
1.3) งบประมาณ เทคโนโลยีและสิ่งสนับสนุน 1.4)
การจัดสิ่งแวดล้อมและบรรยากาศของวิทยาลัย 2)
ด้านกระบวนการ ประกอบด้วย 2.1) การจัดการเรียน
การสอน 2.2) การส่งเสริมการเรียนรู้ 2.3) การสร้าง
การรู้จัก/การสร้างแรงจูงใจ 2.4) วัฒนธรรมองค์กร
3) แนวปฏิบัติที่ดีต่อการพัฒนาอัตลักษณ์ของนักศึกษา
วิทยาลัยพยาบาล กระทรวงสาธารณสุข และ 4) ปัญหา
อุปสรรคและข้อเสนอแนะ ต่อการพัฒนาอัตลักษณ์
ของนักศึกษาวิทยาลัยพยาบาล กระทรวงสาธารณสุข
โดยผ่านการตรวจสอบความเที่ยงตรงตามเนื้อหา
(Content Validity) จากผู้ทรงคุณวุฒิ 3 คน และการ
ทดลองใช้แบบสอบถามสัมภาษณ์กับกลุ่มที่เหมือนกับ
กลุ่มผู้ให้ข้อมูล ได้แก่ ผู้บริหารและอาจารย์ของ
วิทยาลัยพยาบาลบรมราชชนนียะลา รวม 3 คน เพื่อ

นำข้อเสนอแนะมาปรับปรุงแก้ไข

การเก็บข้อมูลด้วยวิธีการสัมภาษณ์เชิงลึก
(In-depth Interview) จากผู้รู้ ผู้มีประสบการณ์ หรือ
ผู้เชี่ยวชาญในวิทยาลัยพยาบาล สังกัดสถาบัน
พระบรมราชชนก กระทรวงสาธารณสุข ที่มีผลงาน
ดีเด่น เป็นต้นแบบ และขับเคลื่อนกระบวนการ
พัฒนาอัตลักษณ์จิตบริการด้วยหัวใจความเป็นมนุษย์
ประจำปีงบประมาณ 2557 จากการพิจารณาคัดเลือก
ของสถาบันพระบรมราชชนก กระทรวงสาธารณสุข
(2556) ประกอบด้วย วิทยาลัยพยาบาลบรมราชชนนียะลา
นครศรีธรรมราช ขอนแก่น จักรีราช สงขลา และ
วิทยาลัยพยาบาลพระจอมเกล้า จังหวัดเพชรบุรี โดย
กระจายแต่ละวิทยาลัยจำนวน 9 คน ได้แก่ ผู้อำนวยการ
วิทยาลัยพยาบาล 3 คน รองผู้อำนวยการฝ่าย
พัฒนานักศึกษา 3 คน และหัวหน้าภาควิชา/อาจารย์
3 คน นำข้อมูลที่ได้มาวิเคราะห์ข้อมูลเชิงเนื้อหา
(Content Analysis) แล้วจึงนำมาสรุปประเด็นและ
นำเสนอข้อมูลแบบพรรณาวิเคราะห์

ขั้นตอนที่ 2 ตรวจสอบความเหมาะสมของ
กลวิธีการพัฒนาอัตลักษณ์ผู้วิจัยนำประเด็นที่ได้จาก
การวิเคราะห์เชิงเนื้อหา มาสรุปประเด็นได้กลวิธีการ
พัฒนาอัตลักษณ์ นักศึกษาพยาบาล กระทรวง
สาธารณสุข 11 กลวิธี แล้วจึงจัดกลุ่มสนทนา (Focus
Group) เพื่อพิจารณาความเหมาะสมและข้อเสนอ
แนะแต่ละกลวิธี จากผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 9 คน โดย
มีคุณสมบัติเป็นผู้ที่มีวุฒิการศึกษาระดับปริญญาโท
ทางการศึกษา/การพยาบาล มีตำแหน่งทางวิชาการ
ตั้งแต่ผู้ช่วยศาสตราจารย์ขึ้นไป หรือมีตำแหน่ง
หัวหน้ากลุ่มการพยาบาล/หัวหน้าหอผู้ป่วย มี
ประสบการณ์การบริหารการศึกษา/การพยาบาล
ปฏิบัติหน้าที่เป็นอาจารย์ประจำในสถาบันอุดมศึกษา
หรือปฏิบัติงานในโรงพยาบาลของรัฐตลอดจนมี
ประสบการณ์ในการพัฒนาอัตลักษณ์นักศึกษา

พยาบาล และนักศึกษาสาขาอื่น

ขั้นตอนที่ 3 การตรวจสอบความเป็นไปได้ของกลวิธีการพัฒนาอัตลักษณ์ ผู้วิจัยนำประเด็นที่ได้จากการวิเคราะห์เชิงเนื้อหา 11 กลวิธี มาพัฒนาเป็นเครื่องมือวิจัยเพื่อใช้ตรวจสอบความเป็นไปได้ของกลวิธีการพัฒนาอัตลักษณ์ของนักศึกษาวิทยาลัยพยาบาล สังกัดกระทรวงสาธารณสุข จำนวนทั้งสิ้น 44 ข้อ ลักษณะของแบบสอบถามเป็นข้อคำถามมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ (Rating Scale) จาก 1- 5 คะแนน หมายถึง กลวิธีนั้นมีความเป็นไปได้สู่การปฏิบัติมากที่สุด ถึง มากที่สุด ตามลำดับ โดยผ่านการตรวจสอบความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหาจากผู้ทรงคุณวุฒิ 3 คน และนำไปหาค่าความเชื่อมั่น (Reliability) ของแบบสอบถามโดยใช้ค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาค (Cronbach's Alpha Coefficient) ได้ค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ .95 เก็บรวบรวมข้อมูลกับกลุ่มตัวอย่างที่เป็นอาจารย์ในวิทยาลัยพยาบาลบรมราชชนนี สงขลา จำนวน 40 คน เนื่องจากวิทยาลัยพยาบาลบรมราชชนนี สงขลา เป็นวิทยาลัยหนึ่งที่มีผลงานดีเด่น เป็นต้นแบบและขับเคลื่อนกระบวนการพัฒนาอัตลักษณ์จิตบริการ ด้วยหัวใจความเป็นมนุษย์ ประจำปีงบประมาณ 2557 ใช้วิธีการสุ่มกลุ่มตัวอย่างแบบสุ่มอย่างง่าย (Simple Random Sampling) ด้วยวิธีหอยางแบบไม่คืน การวิเคราะห์ข้อมูลโดยการวิเคราะห์เปรียบเทียบระดับค่าเฉลี่ย ของกลวิธีที่ได้แต่ละข้อกับเกณฑ์ประเมินค่าที่ระดับมาก ($\mu \geq 3.50$) ซึ่งเกณฑ์ดังกล่าวได้มาจากข้อมูลของกลุ่มตัวอย่างแล้วทำการแปลความหมายค่าเฉลี่ยแบบอิงเกณฑ์ (Criterion Reference) (ชาวลิต ชูกำแพง, 2549) ด้วยสถิติค่าที (t-test) ทั้งนี้ ผู้วิจัยใช้เกณฑ์แบ่งช่วงค่าเฉลี่ยออกเป็น 5 ระดับ (ชูศรี วงศ์รัตนะ, 2553) ดังนี้

ค่าเฉลี่ย 1.00 – 1.49 หมายความว่า กลวิธี

มีความเป็นไปได้ในการปฏิบัติน้อยที่สุด

ค่าเฉลี่ย 1.50 – 2.49 หมายความว่า กลวิธี

มีความเป็นไปได้ในการปฏิบัติน้อย

ค่าเฉลี่ย 2.50 – 3.49 หมายความว่า กลวิธี

มีความเป็นไปได้ในการปฏิบัติปานกลาง

ค่าเฉลี่ย 3.50 – 4.49 หมายความว่า กลวิธี

มีความเป็นไปได้ในการปฏิบัติมาก

ค่าเฉลี่ย 4.50 – 5.00 หมายความว่า กลวิธี

มีความเป็นไปได้ในการปฏิบัติมากที่สุด

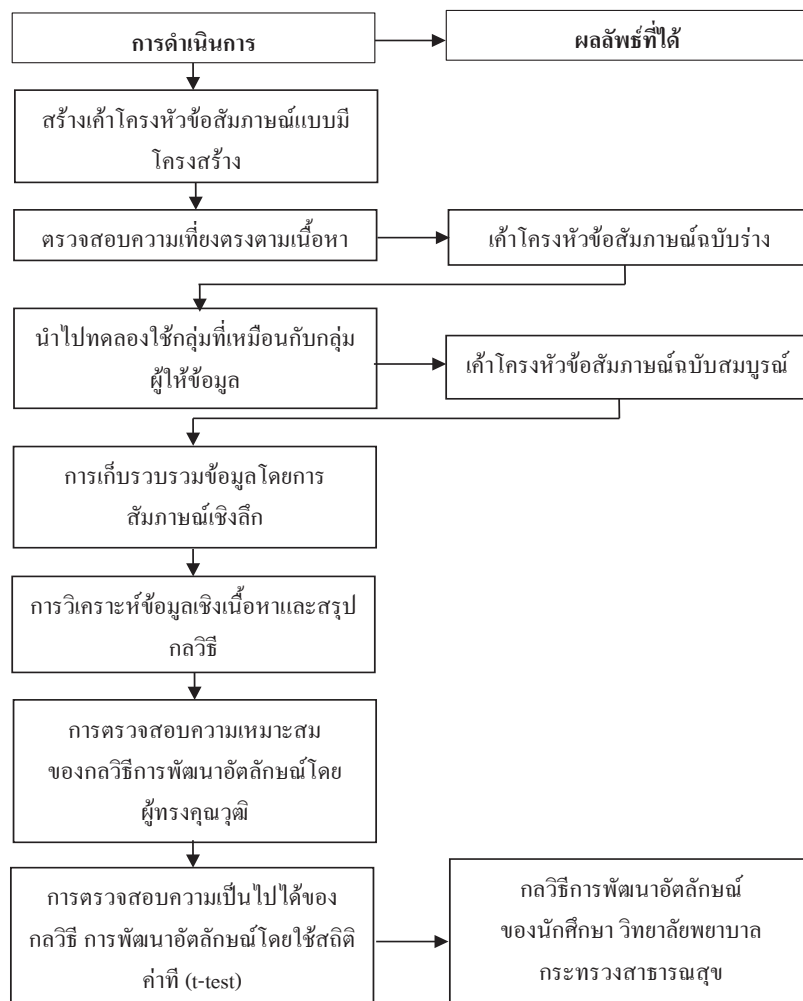
โดยก่อนทดสอบด้วยสถิติค่าที (t-test) ผู้วิจัยได้ทำการทดสอบการแจกแจงของข้อมูลโดยใช้สถิติทดสอบ Shapiro -Wilk Test พบว่าข้อมูลมีการแจกแจงแบบปกติ ($p = 0.083$)

ทั้งนี้ขั้นตอนการวิจัยแสดงไว้ในรูปที่ 1

ผลการวิจัย

ผลการวิจัยเสนอตามวัตถุประสงค์ ดังนี้

วัตถุประสงค์ข้อที่ 1 เพื่อศึกษากลวิธีการพัฒนาอัตลักษณ์ของนักศึกษา วิทยาลัยพยาบาลกระทรวงสาธารณสุข ผลการวิจัยพบว่า กลวิธีการพัฒนาอัตลักษณ์ของนักศึกษา วิทยาลัยพยาบาลกระทรวงสาธารณสุข มี 11 กลวิธี ได้แก่ 1) กำหนดนโยบายให้มีการบูรณาการอัตลักษณ์กับทุกพันธกิจภายใต้การมีส่วนร่วมของผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย (Stakeholder) 2) จัดทำแผนปฏิบัติ (Road Map) 3) พัฒนาความรู้และทักษะการทำวิจัย นวัตกรรม ภาษาอังกฤษ การจัดการความรู้ การบริหารจัดการ การบริการภายใต้ความหลากหลายทางวัฒนธรรมแก่อาจารย์และครูพี่เลี้ยง 4) พัฒนาลิขสิทธิ์สนับสนุน ได้แก่ สื่อการสอนด้วยเทคโนโลยีสารสนเทศ (IT) ทั้งระบบและพัฒนาห้องสมุดให้เป็นแหล่งเรียนรู้ที่น่าสนใจ 5) มีวิธีการจัดการเรียนการสอนที่หลากหลาย 6) เป็นแบบอย่างที่ดีแก่นักศึกษา 7) จัดบรรยากาศ

รูปที่ 1. สรุปขั้นตอนการวิจัย

องค์กรให้เป็นกลยุธามิตร อบอุ่น เป็นธรรมชาติ ปลอดภัย ร่วมแรงร่วมใจ 8) ส่งเสริมให้เกิดการสะท้อนคิดในระดับบุคคล กลุ่มงานและองค์กร 9) สนับสนุนให้นักศึกษาทำกิจกรรมภายในและภายนอกสถาบันด้วยกระบวนการ PDCA 10) จัดกิจกรรมครบวงจรเสมือนอย่างต่อเนื่อง 11) ติดตามและประเมินผลการพัฒนาอัตลักษณ์อย่างเป็นระบบ โดยสรุปประเด็นจากการสัมภาษณ์กลุ่มตัวอย่างในแต่ละประเด็นได้ดังนี้

1. ด้านการบริหารปัจจัยนำเข้า

1.1. นโยบาย/วิสัยทัศน์/ พันธกิจ
ผู้ให้ข้อมูลแสดงความคิดเห็นว่า กลวิธีการกำหนดนโยบาย วิสัยทัศน์ พันธกิจเพื่อพัฒนาอัตลักษณ์ของนักศึกษาพยาบาล มีประเด็นสำคัญคือการบูรณาการอัตลักษณ์ให้ครอบคลุมทุกพันธกิจ โดยเฉพาะกับการจัดการเรียนการสอนภาคทฤษฎี ในรายวิชาการศึกษาทั่วไป การฝึกภาคปฏิบัติและกิจการนักศึกษา ภายใต้การมีส่วนร่วมของผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย ส่งเสริมให้นักศึกษามีสมรรถนะสากล เกิดการเรียนรู้อย่างต่อเนื่องขับเคลื่อนสู่การ

ปฏิบัติอย่างเป็นรูปธรรม มีการกำหนดเป้าหมายอย่างชัดเจน สามารถวัดผลสำเร็จได้ ดังตัวอย่างต่อไปนี้

“...ควรให้อาจารย์นักศึกษาแหล่งฝึกและผู้ใช้บัณฑิต หรือผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย มีส่วนร่วมในการกำหนดนโยบาย วิสัยทัศน์ พันธกิจ และนำลงสู่การปฏิบัติอย่างเป็นรูปธรรม” (ผู้ให้ข้อมูลคนที่ 4)

“...เราควรเน้นไปที่การจัดการเรียนการสอนภาคทฤษฎีโดยเฉพาะในรายวิชาการศึกษาทั่วไปเป็นหลัก ต้องปลูกฝังการคิดเชิงวิเคราะห์ตั้งแต่ปี 1 พอเข้าในรายวิชาภาคปฏิบัติก็ต้องกำหนดเป้าหมายให้ชัดเจน ซึ่งมันเชื่อมโยงกับผลสอบสภาของเราด้วย ถ้าเด็กไม่แน่นผลสอบสภาก็ไม่ดีมันส่งถึงกันจริง” (ผู้ให้ข้อมูลคนที่ 3)

1.2 การพัฒนาทรัพยากรบุคคล

ผู้ให้ข้อมูลแสดงความคิดเห็นว่ากลวิธีการพัฒนาทรัพยากรบุคคลเพื่อพัฒนาอัตรากำลังของนักศึกษาพยาบาล มีประเด็นสำคัญคือ ควรจัดให้มีการประชุมเชิงปฏิบัติการเพื่อให้อาจารย์ บุคลากรสายสนับสนุน ครูพี่เลี้ยง มีความเชี่ยวชาญในหัตถการบนหอผู้ป่วย มีการพัฒนาทักษะทางคลินิก ทักษะการทำวิจัย/นวัตกรรม ทักษะภาษาอังกฤษ การใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ การให้บริการด้วยความหลากหลายทางวัฒนธรรม การเสริมสร้างคุณธรรม จริยธรรม มีการจัดการความรู้ ทักษะการบริหารจัดการ และการเป็นแบบอย่างที่ดี โดยการสอดแทรกลงสู่การจัดการเรียนการสอนทั้งภาคทฤษฎี ภาคปฏิบัติ และกิจกรรมนักศึกษา ตลอดจนการทำแผนปฏิบัติ ดังตัวอย่างต่อไปนี้

“... ต้องให้อาจารย์ ครูพี่เลี้ยงมีความรู้เกี่ยวกับการบริการด้วยความหลากหลายทางวัฒนธรรม การคำนึงถึงความแตกต่างระหว่างบุคคล เข้าใจการดำเนินชีวิตในบริบทที่ความแตกต่าง

จริง ๆ แล้ว เป็นความรู้พื้นฐานของการให้บริการ ด้วยหัวใจความเป็นมนุษย์ที่ทุกคนต้องรู้อยู่แล้ว” (ผู้ให้ข้อมูลคนที่ 2)

“... จัดประชุมเชิงปฏิบัติการให้อาจารย์และครูพี่เลี้ยง มีองค์ความรู้เชิงวิชาการและเชิงวิชาชีพ มีความเชี่ยวชาญใน *Proceduer* (หัตถการพยาบาล) ครูต้องรู้และเชี่ยวชาญบน *Ward* ต้องทำ *Road Map* (แผนปฏิบัติ) เกี่ยวกับ *Clinical Practice Development* (การพัฒนาทักษะในคลินิก)” (ผู้ให้ข้อมูลคนที่ 5)

1.3 งบประมาณเทคโนโลยีและสิ่งสนับสนุน

ผู้ให้ข้อมูลแสดงความคิดเห็นว่ากลวิธีการจัดการงบประมาณเทคโนโลยีและสิ่งสนับสนุนเพื่อพัฒนาอัตรากำลังของนักศึกษาพยาบาล มีประเด็นสำคัญคือ มีการสนับสนุนงบประมาณอย่างเพียงพอ พัฒนาสื่อการสอนที่เป็นเทคโนโลยีสารสนเทศ (IT) ทั้งระบบ เน้น e-learning สถานการณ์จำลอง (Simulation) เพื่อให้ให้นักศึกษาได้ประเมินความสามารถของตนเอง พัฒนาห้องสมุดให้เป็นแหล่งเรียนรู้ที่น่าสนใจภายใต้การมีส่วนร่วมของนักศึกษา ดังตัวอย่างต่อไปนี้

“... สื่อ *Simulation* (สถานการณ์จำลอง) จะช่วยให้เขาได้คิดหลาย ๆ ชั้น เขาจะคิดอย่างมีระบบ ผู้การคิดเชิงวิเคราะห์และนำไปสู่การคิดอย่างมีวิจารณญาณซึ่งเป็นเป้าหมายสำคัญที่เราอยากให้เด็กทุกคนมีให้ได้” (ผู้ให้ข้อมูลคนที่ 2)

“... สื่อต้องเป็น *Simulation* เพื่อให้นักศึกษาได้เรียนรู้ และประเมินทักษะของตนเอง เด็กต้องเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดทำสื่อ หรือ *Simulation* เขาจะรู้สึกสนุก ทำท่าย และมีความมุ่งมั่นต่อการทำโจทย์” (ผู้ให้ข้อมูลคนที่ 5)

1.4 การจัดสิ่งแวดล้อมและบรรยากาศของวิทยาลัย

ผู้ให้ข้อมูลแสดงความคิดเห็นว่ากลวิธีการจัดสิ่งแวดล้อมและบรรยากาศของวิทยาลัย เพื่อพัฒนาอัตลักษณ์ของนักศึกษาพยาบาล มีประเด็นสำคัญคือ การจัดบรรยากาศเป็นกัลยาณมิตร มีการปรับภูมิทัศน์ให้สวยงาม เอื้ออาทร อบอุ่น เป็นธรรมชาติ ปลอดภัย มีป้ายแสดงอัตลักษณ์ในแต่ละจุด มีการแบ่งพื้นที่ให้รับผิดชอบ จัดป้ายนิทรรศการให้ความรู้ด้านวิชาชีพ ป้ายแสดงผลงานที่ได้รับรางวัล การจัดชั่วโมงวิชาการโดยเน้นตอบสนองความต้องการของแต่ละบุคคล และให้ทุกคนมีส่วนร่วมในการจัดสิ่งแวดล้อมดังตัวอย่างต่อไปนี้

“...จัดให้เป็นธรรมชาติ ดูแล้วเย็นลง รู้สึกได้ว่าเรายอมรับซึ่งกันและกัน พยายามให้นักศึกษามีส่วนร่วมในการกำหนดสีห้องเรียน เก้าอี้ทางเดินมันทำให้เขาได้รู้ว่าเราให้เกียรติและให้การยอมรับเขาอยู่ ใช้หลักความต้องการมาสโลว์ ทั้งปลอดภัยให้เกียรติยอมรับ” (ผู้ให้ข้อมูลคนที่ 5)

“...บรรยากาศการคิดเชิงวิเคราะห์ต่างกับด้านอื่น ๆ ตรงที่ความเป็นวิชาการเพื่อกระตุ้นให้เกิดการคิดเชิงวิเคราะห์ วิทยาลัยควรมีการจัดนิทรรศการ มีการตอบปัญหาชิงรางวัล มีการจัดให้เป็น *Academic Hour* (ชั่วโมงแห่งการอ่านหนังสือ) อาจจะเป็นหลังสวดมนต์ ที่วิทยาลัยทำอยู่แรก ๆ ไม่ได้ผล ช่วงหลังนักศึกษาหลายคนชอบอยากให้มีผลสอบเราเลยดี” (ผู้ให้ข้อมูลคนที่ 9)

2. ด้านกระบวนการ

2.1 การจัดการเรียนการสอน

ผู้ให้ข้อมูลแสดงความคิดเห็นว่ากลวิธีการจัดการเรียนการสอนเพื่อพัฒนาอัตลักษณ์ของนักศึกษาพยาบาล มีประเด็นสำคัญคือ วางแผนการจัดการเรียนการสอนโดยจัดทำแผนการสอนทั้งภาคทฤษฎี ภาคปฏิบัติ มีวิธีการจัดการเรียนการสอนที่หลากหลาย เน้นการดูแลเอาใจใส่ผู้อื่น การแบ่งกลุ่ม

ทำงาน การเป็นผู้นำผู้ตามที่ดี การคำนึงศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ การสะท้อนคิดในระดับบุคคล กลุ่มงาน และองค์กร พัฒนาทักษะภาษาอังกฤษ มีการวิพากษ์วิธีการสอน การจัดประสบการณ์อย่างเพียงพอขณะฝึกภาคปฏิบัติ มีการควบคุมกำกับติดตามโดยการประเมินอย่างต่อเนื่อง รวมไปถึงการเป็นแบบอย่างที่ดีในขณะฝึกภาคปฏิบัติ ดังตัวอย่างต่อไปนี้

“... การจัดการเรียนการสอนภาคทฤษฎีต้องมีวิธีที่หลากหลาย ให้นักศึกษาได้ฝึกคิดวิเคราะห์จากโจทย์สถานการณ์ตัวอย่าง มี *Simulation* ตามระดับชั้นปี การแบ่งกลุ่มให้ศึกษาสภาพจริงสำหรับภาคปฏิบัติมีการจัด *Case* ประสบการณ์ที่หลากหลาย เพียงพอ มีการ *Conference Case* (ประชุมทางการพยาบาล) กับอาจารย์ครูพี่เลี้ยงและสหวิชาชีพ” (ผู้ให้ข้อมูลคนที่ 1)

“...มีการกำหนดลงไปในแผนการสอนมคอ. ที่มีความสอดคล้องในผลลัพธ์การเรียนรู้ว่าต้องให้เกิดและวัดได้จริงในทุกหมวดและทุกรายวิชา โดยเฉพาะในหมวดวิชาชีพและมีแบบประเมิน วัดตามคุณลักษณะที่มีด้วย ในการจัดการเรียนการสอนทั้งภาคทฤษฎี และภาคปฏิบัติมีการกำหนดกิจกรรมการสอน วิธีการสอน การวัดและประเมินผลที่สอดคล้องกับอัตลักษณ์” (ผู้ให้ข้อมูลคนที่ 6)

2.2 การส่งเสริมการเรียนรู้

ผู้ให้ข้อมูลแสดงความคิดเห็นว่ากลวิธีการส่งเสริมการเรียนรู้เพื่อพัฒนาอัตลักษณ์ของนักศึกษาพยาบาล มีประเด็นสำคัญคือ การวิเคราะห์ความสอดคล้องระหว่างกิจกรรมนักศึกษา กับสมรรถนะในแต่ละชั้นปี มีการกำหนดเป้าหมายสุดท้ายของคุณลักษณะเชิงวิชาชีพพร้อมกับนักศึกษา สนับสนุนให้นักศึกษาดำเนินโครงการร่วมกับนักศึกษาสถาบันอื่นตามกระบวนการ PDCA เพื่อการแลกเปลี่ยน

เรียนรู้ การมีกิจกรรมครอบครัวเสมือนเพื่อทำกิจกรรมร่วมกัน การบูรณาการกับพันธกิจด้านอื่น การสนับสนุนให้ทำโครงการจิตอาสาแก่ผู้รับบริการ ตลอดจนส่งเสริมการสร้างนวัตกรรม ดังตัวอย่างต่อไปนี้

“... วิทยาลัยควรมีกิจกรรมครอบครัวเสมือนเพื่อทำกิจกรรมร่วมกัน ว.พระจอมเกล้าเรียกบ้านแสนรัก ว.สงขลาเรียกครอบครัวคุณธรรม ว.นคร เรียกครอบครัวเสมือน กิจกรรมนี้ช่วยอะไรได้มาก หลายวิทยาลัยประสบความสำเร็จ เช่น ว.นครศรีธรรมราช เขาก็สำเร็จ แต่ ว.พระจอมเกล้ากำลังเริ่มแต่ก็ดำเนินการไปด้วยดีนะ” (ผู้ให้ข้อมูลคนที่ 2)

“... กระตุ้นให้นักศึกษาได้คิดเพื่อสร้างสถานการณ์จำลอง คิดโครงการที่มาจากความต้องการของเขาเอง โดยการสนับสนุน ชี้นำอย่างสร้างสรรค์ ด้วยกระบวนการ PDCA เหมือนกับตัวบ่งชี้ที่ 3.2 ระบบและกลไกการพัฒนานักศึกษา” (ผู้ให้ข้อมูลคนที่ 8)

2.3 การสร้างการรู้คิด/การสร้างแรงจูงใจ

ผู้ให้ข้อมูลแสดงความคิดเห็นว่า การสร้างการรู้คิด/การสร้างแรงจูงใจเพื่อพัฒนา อัตลักษณ์ของนักศึกษาพยาบาล มีประเด็นสำคัญคือ การเป็นแบบอย่างที่ดีแก่นักศึกษาทั้งในด้านการปฏิบัติตน การปฏิบัติงาน การแสดงศักยภาพด้านการวิจัยหรือนวัตกรรม การให้ความเอาใจใส่นักศึกษาอย่างต่อเนื่อง การให้คำชมเชยและการสะท้อนคิด การจัดประกวดให้รางวัล การนำมาเป็นส่วนหนึ่งในการประเมินผลการปฏิบัติงาน (PA) ดังตัวอย่างต่อไปนี้

“... การเป็นแบบอย่างที่ดีเป็นสิ่งสำคัญในการสร้างการรู้คิด/การสร้างแรงจูงใจแก่นักศึกษาครูต้องกระตุ้นให้นักศึกษาสะท้อนคิดทุกครั้งเมื่อปฏิบัติกรพยาบาล ครูต้องเป็นแบบอย่างที่ดีแก่

นักศึกษาเมื่ออยู่บน Ward ใส่ใจซักถามเมื่อนักศึกษามีปัญหาและไม่มีปัญหา นอกจากนี้การได้รับคำชมเชยจากครูทำให้นักศึกษามั่นใจ และแก่นักศึกษาได้เห็นผลงานวิจัยของครูได้รับรางวัลจะช่วยให้ นักศึกษาอยากปฏิบัติตาม” (ผู้ให้ข้อมูลคนที่ 1)

“... การอยู่ในแต่ละครอบครัวเสมือนที่มีสมาชิกหลากหลายจะช่วยให้ นักศึกษาได้เข้าใจและยอมรับความแตกต่างซึ่งกันและกัน ซึ่งเป็นพื้นฐานของการอยู่ร่วมกันในสังคม รวมไปถึงการนำมาเป็นคะแนนเพื่อพิจารณาผลการปฏิบัติงานก็จะช่วยผลักดันจูงใจมากขึ้น” (ผู้ให้ข้อมูลคนที่ 4)

2.4 วัฒนธรรมองค์กร

ผู้ให้ข้อมูลแสดงความคิดเห็นว่าการสร้างวัฒนธรรมองค์กรเพื่อพัฒนาอัตลักษณ์ของนักศึกษาพยาบาล มีประเด็นสำคัญคือ การส่งเสริมสนับสนุนให้เกิดแบบอย่างที่ดี การสร้างค่านิยมที่ดี การอยู่ร่วมกันอย่างกัลยาณมิตร ช่วยเหลือเอื้ออาทร การร่วมแรงร่วมใจ การจัดกิจกรรมที่สอดคล้องกับบริบทบรรยากาศของวิทยาลัย และการมีต้นแบบที่ดีการส่งเสริมให้เกิดการสะท้อนคิดในระดับบุคคล กลุ่มงานและองค์กร การยอมรับความแตกต่างระหว่างบุคคล การเคารพซึ่งกันและกัน ตลอดจนการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ ดังตัวอย่างต่อไปนี้

“... วัฒนธรรมที่เอื้อต่อการยอมรับความแตกต่างระหว่างบุคคล คือ การได้อยู่แบบพี่แบบน้อง คอยช่วยเหลืองานทั้งที่เป็นงานประจำและงานที่เป็นส่วนตัว เช่น งานบวช งานแต่งงาน ทำให้องค์กรรู้สึกอบอุ่น เข้าใจกันมากขึ้น มีการวิพากษ์อย่างสร้างสรรค์มากกว่าการต่อสู้” (ผู้ให้ข้อมูลคนที่ 3)

“... ทุกวันนี้เรามากไม่ค่อยให้นักศึกษาหรือแม้แต่บุคลากรในวิทยาลัยได้สะท้อนคิดกัน ทุกคนคิดว่าสิ่งที่ตนเองทำเป็นสิ่งที่ถูกต้องแล้ว การให้

ทุกคนทุกคนได้สะท้อนคิด จะช่วยให้องค์กรได้สะท้อนคิดไปโดยปริยาย” (ผู้ให้ข้อมูลคนที่ 9)

3. แนวปฏิบัติที่ดีต่อการพัฒนาอัตลักษณ์ของนักศึกษาวิทยาลัยพยาบาล กระทรวงสาธารณสุข

ผู้ให้ข้อมูล แสดงความคิดเห็นว่าแนวปฏิบัติที่ดีต่อการพัฒนาอัตลักษณ์ของนักศึกษาวิทยาลัยพยาบาล กระทรวงสาธารณสุข มีประเด็นสำคัญคือ การบูรณาการกับรายวิชาภาคปฏิบัติและกิจการนักศึกษา การสนับสนุนให้ทำกิจกรรมภายในและภายนอกสถาบัน การมีส่วนร่วมของผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย (Stakeholder) การเป็นแบบอย่างที่ดีของครู การจัดทำแผนปฏิบัติอย่างต่อเนื่อง การพัฒนาทักษะการวิจัย ภาษาอังกฤษ การใช้กระบวนการ PDCA เพื่อการพัฒนา การมีตัวแบบที่ดีจากอาจารย์และแหล่งฝึก การสนับสนุนให้สร้างนวัตกรรม การใช้กระบวนการสะท้อนคิดในระดับบุคคล กลุ่มงาน และองค์กร ดังตัวอย่างต่อไปนี้

“...ควรมีแนวปฏิบัติที่ดี โดยใช้กระบวนการ PDCA โดยการทำไปแก้ปัญหาไป เริ่มตั้งแต่ การวางแผน การดำเนินการ การประเมิน ควบคุมกำกับ และการนำผลไปปรับปรุง ส่วนใหญ่เรามักไม่ค่อยได้ประเมินและนำผลไปใช้กัน” (ผู้ให้ข้อมูลคนที่ 4)

“...ต้องมีการพัฒนา 3 อย่างไปพร้อมกัน คือ อันดับแรกพัฒนาครูให้เป็นแบบอย่างที่ดี เสริมสร้างพลังอำนาจให้แก่เด็กและครู จัดทำแผนปฏิบัติการ อันดับที่สองพัฒนาสิ่งสนับสนุน IT ห้องสมุด และสุดท้ายคือพัฒนาตัวนักศึกษาเองทั้งในชั้นเรียนและนอกชั้นเรียน” (ผู้ให้ข้อมูลคนที่ 5)

4. ปัญหาอุปสรรคและข้อเสนอแนะต่อการพัฒนาอัตลักษณ์นักศึกษาวิทยาลัยพยาบาล กระทรวงสาธารณสุข

4.1 ปัญหาอุปสรรคต่อการพัฒนาอัตลักษณ์นักศึกษา วิทยาลัยพยาบาล กระทรวงสาธารณสุข

ผู้ให้ข้อมูลแสดงความคิดเห็นว่าปัญหาอุปสรรคต่อการพัฒนาอัตลักษณ์นักศึกษา วิทยาลัยพยาบาล กระทรวงสาธารณสุข มีประเด็นสำคัญคือ ขาดการวางแผนแบบเชื่อมโยง เป้าหมายและกิจกรรมไม่ชัดเจน ยากต่อการนำไปปฏิบัติ ขาดความต่อเนื่อง ขาดการมีส่วนร่วมในการวางแผน ดำเนินงานและประเมินผล กิจกรรมของนักศึกษาถูกรองงำทางความคิด ไม่สามารถบูรณาการกับการเรียนการสอน มีข้อจำกัดของระเบียบการเบิกจ่ายงบประมาณ ตลอดจนการประเมินผลไม่มีประสิทธิภาพ ดังตัวอย่างต่อไปนี้

“... ปัญหาที่คล้าย ๆ กับด้านอื่น ๆ เราขาดการมีส่วนร่วมในการดำเนินงานตั้งแต่การคิดวางแผน การดำเนินงาน การประเมินผลและการร่วมรับผลประโยชน์เป้าหมายเราก็ไม่ชัดเจน การพัฒนาที่ไม่ต่อเนื่อง” (ผู้ให้ข้อมูลคนที่ 2)

“... เราขาดการคิดอย่างเป็นระบบและเชื่อมโยง คิดเป็นตอน ๆ วางแผน ดำเนินการเป็นตอน ๆ เป้าหมายก็ไม่เกิดจากการคิดร่วมกัน ทั้งเด็กและครูไม่รู้ว่ เป้าหมายสุดท้ายของการพัฒนาเป็นอย่างไร กิจกรรมก็เป็นนามธรรม ยากต่อการนำไปปฏิบัติ” (ผู้ให้ข้อมูลคนที่ 8)

4.2 ข้อเสนอแนะต่อการพัฒนาอัตลักษณ์ของนักศึกษาวิทยาลัยพยาบาล กระทรวงสาธารณสุข

ผู้ให้ข้อมูลแสดงความคิดเห็นว่าข้อเสนอแนะต่อการพัฒนาอัตลักษณ์ของนักศึกษา พยาบาล มีประเด็นสำคัญคือ การกำหนดเป้าหมายสุดท้ายร่วมกัน ควรบูรณาการกับการจัดการเรียนการสอนและกิจการนักศึกษา การสนับสนุนให้นักศึกษาจัดกิจกรรมที่หลากหลายตามความต้องการ การจัดทำแผนปฏิบัติ (Road Map) เพื่อพัฒนาอัตลักษณ์นักศึกษา เน้นให้เกิดการทำงานร่วมกัน มีการสะท้อนคิดทั้งในระดับบุคคล กลุ่มงาน และองค์กร

การมีแบบอย่างที่ดี มีการดำเนินการงานอย่างเป็นระบบด้วยกระบวนการ PDCA ตลอดจนการนำผลประเมินมาแก้ไขในการวางแผนอย่างเป็นรูปธรรมดังตัวอย่างต่อไปนี้

“...กระบวนการ PDCA เป็นเครื่องมือทางการบริหารที่เหมาะสมต่อการพัฒนางาน อัตลักษณ์ก็เหมือนกัน กระบวนการ PDCA จะทำให้เห็นภาพการพัฒนาอย่างต่อเนื่องมีระบบ ไม่ขาด ๆ หาย ๆ รู้ที่มาที่ไป” (ผู้ให้ข้อมูลคนที่ 7)

“... การทำงานร่วมกันจะช่วยให้เกิดการยอมรับในความแตกต่าง ทำให้เราเคารพในความคิดเห็นของผู้อื่น เช่นเดียวกับการสะท้อนคิดทำให้เราเข้าใจตนเองและเข้าใจผู้อื่น การยอมรับความแตกต่างก็จะตามมาในที่สุด” (ผู้ให้ข้อมูลคนที่ 9)

วัตถุประสงค์ข้อที่ 2 เพื่อศึกษาความเหมาะสมของกลวิธีการพัฒนาอัตลักษณ์ของนักศึกษาวิทยาลัยพยาบาล กระทรวงสาธารณสุข ผลการวิจัยพบว่า ทั้ง 11 กลวิธี มีความเหมาะสมต่อการนำไปปฏิบัติโดยมีข้อเสนอแนะเพิ่มเติมในประเด็นย่อยคือ ควรเน้นการบูรณาการกับกิจกรรมนักศึกษาและการสร้างเครือข่ายกับศิษย์เก่า มีระบบติดตามอัตลักษณ์นักศึกษาเป็นรายบุคคล (Tracking System) การสร้างโจทย์สถานการณ์ทางคลินิก (Scenario) การจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ การสอดแทรกในรายวิชาการศึกษาทั่วไป การสร้างพื้นที่ส่วนตัวที่คุ้นเคย (Comfort Zone) การเพิ่มกลวิธีการทบทวนหลังการปฏิบัติงาน (After Action Review: AAR) และการให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วม

วัตถุประสงค์ข้อที่ 3 เพื่อศึกษาความเป็นไปได้ของกลวิธีการพัฒนาอัตลักษณ์ของนักศึกษาวิทยาลัยพยาบาล กระทรวงสาธารณสุข ผลการวิจัยพบว่า กลวิธีการพัฒนาอัตลักษณ์ของนักศึกษาวิทยาลัยพยาบาล กระทรวงสาธารณสุข มีค่าเฉลี่ยอยู่

ระหว่าง 4.63 – 3.93 โดยกลวิธีที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดคือ อาจารย์เป็นแบบอย่างที่ดีแก่นักศึกษา ($\bar{X} = 4.63, S.D. = 0.49$) รองลงมาคือ จัดประสบการณ์อย่างเพียงพอขณะฝึกภาคปฏิบัติ ($\bar{X} = 4.60, S.D. = 0.50$) ส่วนกลวิธีที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ พัฒนาสื่อการสอนที่เป็นเทคโนโลยีสารสนเทศ (IT) ทั้งระบบ เช่น e-learning หรือ สถานการณ์จำลอง (Simulation) ($\bar{X} = 3.93, S.D. = 0.62$) และพัฒนาอาจารย์และครูพี่เลี้ยงให้มีทักษะภาษาอังกฤษ การใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ คุณธรรมจริยธรรมและการวิจัย ($\bar{X} = 3.93, S.D. = 0.62$) ทั้งนี้ เมื่อนำค่าเฉลี่ยมาทดสอบโดยใช้สถิติค่าที (t-test) โดยการเปรียบเทียบระดับค่าเฉลี่ยที่ใช้ในแต่ละตัวบ่งชี้กับเกณฑ์ประเมินค่าที่ระดับมาก ($\mu \geq 3.50$) พบว่า กลวิธีการพัฒนาอัตลักษณ์นักศึกษาพยาบาลทั้ง 44 ข้อ มีความเป็นไปได้สู่การปฏิบัติอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.001 (p-value = .000 ทุกข้อ) (ตารางที่ 1)

การอภิปรายผล

อัตลักษณ์เป็นผลที่เกิดแก่ผู้เรียน นิสิต นักศึกษาตามปรัชญา วิสัยทัศน์ พันธกิจ ตลอดจนวัตถุประสงค์ของการจัดตั้งสถานศึกษานั้น ๆ (ราชบัณฑิตยสถาน, 2555) ทั้งนี้ สถานศึกษาจะเป็นส่วนสำคัญต่อการพัฒนาอัตลักษณ์ โดยจะต้องจัดบรรยากาศสิ่งแวดล้อมที่เอื้อต่อการกระทำเชิงจริยธรรม เน้นคุณค่าที่ดีและให้อยู่ในจิตสำนึกของคนทุกคน จนกลายเป็นวัฒนธรรมเชิงจริยธรรม สามารถปฏิบัติหรือแสดงออกทางการกระทำ จนเกิดเป็นคุณสมบัติของอัตลักษณ์ในที่สุด (โทมัส ลิคโคนา, 2002; อ้างอิงจาก สวัสดิ์ ประทุมราช, 2545)

การพัฒนาอัตลักษณ์พยาบาลวิชาชีพจะเกิดขึ้นตั้งแต่เป็นนักศึกษาพยาบาล ผ่านการปฏิสัมพันธ์กับบุคคลที่เกี่ยวข้องได้แก่ อาจารย์

ตารางที่ 1. ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และค่าการทดสอบที (t-test) เพื่อเปรียบเทียบความเป็นไปได้ของกลวิธีการพัฒนาอัตลักษณ์นักศึกษาพยาบาลกับเกณฑ์ประเมินค่าระดับมาก ($\mu \geq 3.50$)

ตัวอย่างกลวิธีการพัฒนาอัตลักษณ์นักศึกษาพยาบาล	$\bar{X}$	S.D.	t	p-value
อาจารย์เป็นแบบอย่างที่ดีแก่นักศึกษา	4.63	0.49	14.51	.000
จัดประสบการณ์อย่างเพียงพอขณะฝึกภาคปฏิบัติ	4.60	0.50	14.02	.000
กำหนดนโยบายให้มีการบูรณาการอัตลักษณ์กับการฝึกภาคปฏิบัติและกิจการนักศึกษา ภายใต้การมีส่วนร่วมของผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย	4.43	0.64	9.20	.000
จัดทำแผนปฏิบัติ (Road Map)	4.33	0.69	7.52	.000
พัฒนาสื่อการสอนที่เป็นเทคโนโลยีสารสนเทศ (IT) ทั้งระบบ เช่น e-learning หรือ สถานการณ์จำลอง (Simulation)	3.93	0.62	4.37	.000

ผู้สอน ผู้รับบริการ ครูพี่เลี้ยง เพื่อนร่วมงานวิชาชีพอื่น ทั้งนี้ การบูรณาการการฝึกปฏิบัติงานบนหอผู้ป่วยขณะเป็นนักศึกษาพยาบาล จะทำให้นักศึกษาเกิดการเรียนรู้ในหลักการ อุดมการณ์ ความคาดหวังในบทบาทพยาบาลวิชาชีพ ผ่านกระบวนการเรียนแบบเพื่อสร้างประสบการณ์ตามบทบาทหน้าที่ (Larson et al., 2013) ดังนั้น ผู้บริหารสถานศึกษาพยาบาลจึงถือว่าเป็นบุคคลสำคัญที่สุดในสถานศึกษาจะต้องผลักดันให้เกิดกลไกการดำเนินงานเป็นรูปธรรมภายใต้กระบวนการบริหารการศึกษารูปแบบเป็นระบบและบูรณาการกับพันธกิจด้านอื่นของสถาบันการศึกษาภายใต้บริบทของสังคมไทยและสังคมโลก (อุดมรัตน์ สวงวนศิริธรรม, 2553) ทั้งนี้ สอดคล้องกับการศึกษาการบริหารจัดการอัตลักษณ์ของมหาวิทยาลัยเอกชนไทย กรณีศึกษามหาวิทยาลัยนอร์ท-เชียงใหม่ ของเกรียงไกร เจริญผล (2553) พบว่า ปัจจัยการบริหารจัดการภายในของสถานศึกษา เป็นอีกปัจจัยหนึ่งที่ช่วยเสริมสร้างพัฒนา

อัตลักษณ์ของนักศึกษาหรือขององค์กร สถานศึกษาจึงจำเป็นต้องมีกลยุทธ์กลวิธีที่สอดคล้องกับบริบทของแต่ละสถานศึกษา ได้แก่ การทำให้เกิดการยอมรับคุณค่าร่วมกัน ภาวะผู้นำของผู้บริหาร การสร้างภาคีเครือข่าย และการดำเนินงานตามวงจรเดมมิง (PDCA: Demming Cycle) ภายใต้ขั้นตอนการดำเนินการ 3 ขั้นตอน คือ 1) มีการสะท้อนการปฏิบัติเพื่อให้เกิดการเรียนรู้เชิงลึก 2) การจัดการความเสี่ยงโดยการพิจารณาตรวจสอบ ประเมินผล แผนงานอย่างละเอียด และ 3) เรียนรู้ประสบการณ์นวัตกรรมร่วมกันจากเพื่อน เช่นเดียวกับการศึกษาแนวทางการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมของนิสิตนักศึกษาในสถาบันอุดมศึกษา ตามพระบรมราโชวาทของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวฯ ของ นฤมล โอสถานุเคราะห์ (2549) พบว่า สถาบันการศึกษาควรให้ความสำคัญต่อการพัฒนาคุณภาพบัณฑิตและการพัฒนาศักยภาพของคณาจารย์และควรสอดแทรกคุณธรรมจริยธรรมในหมวดวิชาศึกษาทั่วไป

การจัดทำแผนพัฒนา การสร้างบรรยากาศ ให้เอื้อต่อการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรม การสร้าง หลักสูตรและพัฒนาการเรียนการสอน ตลอดจนการ เป็นแบบอย่างที่ดีของครูอาจารย์ สอดคล้องกับการ ศึกษาของ เตือนใจ บรรเจิดกิจ และคณะ (2556) พบว่า ยุทธศาสตร์การพัฒนาอัตลักษณ์บัณฑิต มหาวิทยาลัยราชภัฏนครศรีธรรมราชคือการสร้างความ ตระหนักรับรู้ การสร้างกระบวนการเรียนการสอน และการสร้างกิจกรรมส่งเสริมนักศึกษา ทั้งนี้ ยุทธศาสตร์ที่ใช้ในการพัฒนานักศึกษา มีผลต่อการ รับรู้อัตลักษณ์ ทำให้นักศึกษามีความรู้ความเข้าใจ และพึงพอใจกับอัตลักษณ์ มากที่สุดเช่นเดียวกับการ ศึกษาของวนิดา ครุรงค์ฤทธิ์ชัย และคณะ (2556) พบว่า ปัจจัยทำนายสมรรถนะการพยาบาลด้วยหัวใจ ของนักศึกษาคณะพยาบาลศาสตร์มหาวิทยาลัย หัวเฉียวเฉลิมพระเกียรติ คือ การทำกิจกรรม การ ปฏิสัมพันธ์กับบุคคลอื่น และผลความคิดก้าวหน้า นอกจากนี้ ยังมีงานวิจัยของฉลอง ชาครูประชีวิน (2552) พบว่า กลยุทธ์ที่มีความเป็นไปได้ต่อการจัด กิจกรรมเพื่อสร้างคุณธรรมที่พึงประสงค์ของนิสิต นักศึกษาในสถาบันอุดมศึกษาของรัฐ ได้แก่ การ สร้างแรงจูงใจ การส่งเสริมกระบวนการจัด การ กำหนด ปรัชญา วิสัยทัศน์ พันธกิจ นโยบาย มีการ ติดตามและการประเมินผลการจัดกิจกรรม การส่งเสริมการนำนวัตกรรมมาแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกัน และการศึกษารูปแบบการบริหารเพื่อพัฒนาจริยธรรม ของนักศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏภาคเหนือตอนล่าง ของทีปพิพัฒน์ สันตะวัน (2551) พบว่ากระบวนการ บริหารกิจกรรมนักศึกษามีส่วนช่วยพัฒนาจริยธรรม ของนักศึกษารวมไปถึงการวิจัยของ เกษร วุฒิสินซ์ (2552) พบว่า นวัตกรรมการศึกษาเพื่อพัฒนา คุณลักษณะบัณฑิตที่พึงประสงค์ในสถานศึกษาได้แก่ การทำให้เข้าเป็นระบบสถาบันโดยการกำหนดเป็น

นโยบาย การบูรณาการเข้ากับการเรียนการสอน และ การสร้างระบบค่านิยม

ข้อเสนอแนะการนำผลการวิจัยไปใช้

1. ผู้บริหารวิทยาลัยพยาบาล สังกัดสถาบัน พระบรมราชชนก กระทรวงสาธารณสุข ควร พิจารณานำกลวิธีการพัฒนาอัตลักษณ์นักศึกษา พยาบาล ได้แก่ 1) กำหนดนโยบายให้บูรณาการกับ ทุกพันธกิจภายใต้การมีส่วนร่วม 2) จัดทำแผนปฏิบัติ (Road Map) 3) พัฒนาความรู้และทักษะที่จำเป็นแก่ อาจารย์และครูพี่เลี้ยง 4) พัฒนาสิ่งสนับสนุนให้เป็น สื่อเทคโนโลยีสารสนเทศ 5) จัดการเรียนการสอนที่ หลากหลาย 6) เป็นแบบอย่างที่ดีแก่นักศึกษา 7) จัด บรรยายสองครั้งให้เป็นกัลยาณมิตร 8) ส่งเสริมให้ เกิดการสะท้อนคิดในระดับบุคคล กลุ่มงานและ องค์กร 9) สนับสนุนให้นักศึกษาทำกิจกรรมด้วย กระบวนการ PDCA 10) จัดกิจกรรมครบถ้วน เสมือนอย่างต่อเนื่อง 11) ติดตามและประเมินผล อย่างเป็นระบบ ไปประยุกต์ใช้ให้มีประสิทธิภาพและ เกิดประโยชน์สูงสุดภายใต้บริบทของแต่ละวิทยาลัย

2. ผู้บริหารวิทยาลัยพยาบาล สังกัดสถาบัน พระบรมราชชนก กระทรวงสาธารณสุข ควรพิจารณา นำข้อค้นพบที่ได้จากการจัดกลุ่มสนทนาเพื่อหาความ เหมาะสมกลวิธีการพัฒนาอัตลักษณ์นักศึกษาพยาบาล มาประยุกต์ใช้ตามบริบทของวิทยาลัยเพื่อพัฒนา อัตลักษณ์อย่างยั่งยืน ได้แก่ การบูรณาการกับงาน กิจกรรมนักศึกษาและศิษย์เก่า มีระบบติดตามอัตลักษณ์ นักศึกษารายบุคคล (Tracking System) สร้างโจทย์ สถานการณ์ทางคลินิก (Scenario) สอดแทรกใน รายวิชาการศึกษาทั่วไปโดยเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ การ สร้างพื้นที่ส่วนตัวที่คุ้นเคย (Comfort Zone) การเพิ่ม กลวิธีการทบทวนหลังการปฏิบัติงาน (After Action Review: AAR) และการให้ชุมชนเข้ามีส่วนร่วม

เอกสารอ้างอิง

- เกรียงไกร เจริญผล. 2553. การบริหารจัดการอัตลักษณ์ของมหาวิทยาลัยเอกชนไทย: กรณีศึกษา มหาวิทยาลัยนอร์ทเชียงใหม่. คุษณินิพนธ์ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาบริหารศาสตร์ มหาวิทยาลัยแม่โจ้.
- เกษร วุฒิสินธ์. 2552. นวัตกรรมการศึกษาเพื่อพัฒนาคุณลักษณะบัณฑิตที่พึงประสงค์ด้านการมีวินัยในตนเอง มีมารยาทในสังคมและรักการอ่าน ของนักเรียน โรงเรียนเมืองชลพณิชยการ. วิทยานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาเทคโนโลยีทางการศึกษา มหาวิทยาลัยบูรพา.
- ฉลอง ชาตรุประชีวิน. 2552. การพัฒนากลยุทธ์การส่งเสริมการจัดกิจกรรมเพื่อสร้างคุณธรรมที่พึงประสงค์ ของนิสิตนักศึกษาในสถาบันอุดมศึกษาของรัฐ. วิทยานิพนธ์การศึกษาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษามหาวิทยาลัยนเรศวร.
- ชวลิต ชูกำแพง. 2549. เอกสารประกอบบทเรียนรายวิชาการประเมินการเรียนรู้ หลักสูตรการศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาหลักสูตรและการสอน มหาวิทยาลัยมหาสารคาม. (ออนไลน์). จาก: <http://www.elearning.msu.ac.th/opencourse/0506704/description.htmlg>.
- ชูศรี วงศ์รัตนะ. 2553. เทคนิคการใช้สถิติเพื่อการวิจัย. พิมพ์ครั้งที่ 12. นนทบุรี: ไทเนรมิตกิจ อินเตอร์โพรเกรสซิฟ.
- ครุณี รุจกรกานต์, สมจิต หนูเจริญกุล, อภรณ์ คีนาน, ประภากร จินันทุยา, อมร สุวรรณนิมิตร, พิกุล นันทชัยพันธ์ และอภิญญา วงศ์พิริโยธา. 2555. ข้อเสนอนโยบายการจัดการศึกษาการผลิตและการพัฒนาคุณภาพพยาบาลด้านการสร้างเสริมสุขภาพในหลักสูตรสาขาพยาบาลศาสตร์เพื่อสุขภาพสังคม. ขอนแก่น: คณะพยาบาลศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น.
- เดือนใจ บรรเจิดกิจ, ประเทือง ภูมิภักทรคม, วุฒิชัย ธนาพงษธร และบัญญัติ ชำนาญกิจ. 2556. ยุทธศาสตร์ การพัฒนาอัตลักษณ์บัณฑิตมหาวิทยาลัยราชภัฏนครสวรรค์. วารสารสมาคมนักวิจัย 18(2): 55-69.
- ทีปพิพัฒน์ สันตะวัน. 2551. รูปแบบการบริหารเพื่อพัฒนาจริยธรรมของนักศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏภาคเหนือตอนล่าง. วารสารศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยนเรศวร. พิเศษ: 57-70.
- นฤมล โอสถานุเคราะห์. 2549. แนวทางการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมของนิสิตนักศึกษาในสถาบันอุดมศึกษาตามพระบรมราโชวาทของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว. กรุงเทพฯ: วิทยาลัยป้องกันราชอาณาจักร.
- ราชกิจจานุเบกษา. 2553. (11 มกราคม). มาตรฐานคุณวุฒิระดับปริญญาตรี สาขาพยาบาลศาสตร์ พ.ศ.2552. เล่ม 127 ตอนพิเศษ 3 ง. หน้า 43.
- ราชบัณฑิตยสถาน. 2555. พจนานุกรมศัพท์ศึกษาศาสตร์ฉบับราชบัณฑิตยสถาน. กรุงเทพฯ: อรุณการพิมพ์.
- วนิดา ครุฑฤทธิชัย, พชร รัศมีแจ่ม และจริยา ทิพย์เรือง. (2556). ปัจจัยทำนายสมรรถนะการพยาบาลด้วยหัวใจของนักศึกษา คณะพยาบาลศาสตร์ มหาวิทยาลัยหัวเฉียวเฉลิมพระเกียรติ. วารสาร มฉก. วิชาการ 17(33): 99-116.

- สถาบันพระบรมราชชนก กระทรวงสาธารณสุข. 2556. รวบรวมผลงานวิชาการ จัดบริการด้วยหัวใจความเป็นมนุษย์. นนทบุรี: สถาบันพระบรมราชชนก กระทรวงสาธารณสุข.
- สวัสดิ์ ประทุมราช. 2545. การให้การศึกษาเพื่อสร้างอัตลักษณ์. กรุงเทพฯ: ประชาอุทิศการพิมพ์.
- สุริย์ เหล็กขำ, เชิดศักดิ์ โฆวาสินธุ์, อัจฉรา วัฒนานรงค์ และกุลยา ดันดิผลาชีวะ. 2553. การประเมินและการจัดทำแนวทางการพัฒนาหลักสูตรพยาบาลศาสตรบัณฑิต พ.ศ. 2545 สถาบันพระบรมราชชนก กระทรวงสาธารณสุข. วารสารการพยาบาลและสุขภาพ 4(3): 66-81.
- สำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา (องค์การมหาชน). 2555. รายงานผลการประเมินคุณภาพภายนอกกรอบสาม ระดับอุดมศึกษา วิทยาลัยพยาบาลบรมราชชนนี สงขลา. กรุงเทพฯ: สำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา (องค์การมหาชน).
- อุดมรัตน์ สงวนศิริธรรม. 2553. การพัฒนาวิชาชีพพยาบาล. เชียงใหม่: ช้างเผือก.
- Black, P.B., and Chitty, K.K. 2011. Professional Nursing Concepts & Challenge. Missouri: Mosby/Elsevier.
- Hoy, K., and Miskel, G. 2013. Educational Administration. New York: RR Donnelly & Sons.
- Larson, J., Brady, M., Engelmann, L., Bro, I. P., and Shultz, C. 2013. The Formation of Professional Identity in Nursing. Nursing Education Perspectives 34: 138.
- McNair, D. L., Newswander, C., Boden, D., and Borrego, M. 2011. Student and faculty interdisciplinary identities in self-managed teams. Engineering Education 100: 374-396.

แนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงจริยธรรมของคณาจารย์ มหาวิทยาลัยในภาคใต้ตอนล่าง

The Development Guidelines of Ethical Leadership of University Lecturers in the Lower Southern Thailand

ศัจฉนันท์ แก้ววงศ์ศรี^{1*}, เอกกรินทร์ สังข์ทอง¹, ผ่องศรี วาณิชสุขวงษ์¹ และ ชวลิต เกิดทิพย์¹

Sajanun Kheowvongsri, Ekkarin Sungtong, Pongsri Vanissupavong and Chawalit Kerdtip

Abstract

The objectives of this research were to (1) develop the indicators of ethical leadership of university lecturers in the lower southern Thailand and (2) to suggest the guidelines as a policy for developing ethical leadership of university lecturers in the lower southern Thailand into practice. A set of 70 questions was used. The sample was 1,000 lecturers from six universities in the lower southern Thailand. Both the Exploratory Factor Analysis and Confirmatory Factor Analysis were employed to analyze the data. The research findings were as follow:

1. Five factors of ethical leadership were found and shown in descending order as the Ethics of Care, the Ethics of Good Citizenship, the Ethics of Relationship, the Ethics of the Profession and the Ethics of Critique.

2. Three developmental guidelines for the implication of the ethical leadership for lecturers in Southern Thailand were 1) strengthening the participation in a partnership networks for ethical development, 2) improving the curriculum in ethical leadership by integrating ethics into the present curriculum to have continuity from primary to higher education, with an emphasis on ethical education, research and staff development, and 3) campaigning for participation of staff members to participate in every step of the ethical development.

Keywords: *Ethics, ethical leadership, universities in the lower southern*

¹ คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี ต.รูสะมิแล อ.เมือง จ.ปัตตานี 94000

* ผู้ให้การติดต่อ (Corresponding e-mail: ke.sajanun@gmail.com)

รับบทความวันที่ 5 มิถุนายน 2558 รับลงตีพิมพ์วันที่ 6 สิงหาคม 2558

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีจุดมุ่งหมายเพื่อ 1) ศึกษาองค์ประกอบภาวะผู้นำเชิงจริยธรรมของคณาจารย์ มหาวิทยาลัยในภาคใต้ตอนล่าง 2) เสนอแนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงจริยธรรมของคณาจารย์ มหาวิทยาลัยในภาคใต้ตอนล่าง ไปสู่การปฏิบัติ เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเป็นแบบสอบถามความคิดเห็นเกี่ยวกับความเหมาะสมของตัวแปร มีข้อคำถาม จำนวน 70 ข้อ กลุ่มตัวอย่าง คือ คณาจารย์ในมหาวิทยาลัยภาคใต้ตอนล่าง 6 สถาบัน จำนวน 1,000 คน วิเคราะห์ข้อมูลด้วยโปรแกรมสำเร็จรูปทางสถิติ ด้วยวิธีการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงสำรวจและการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยัน สรุปผลการวิจัยดังนี้

1. องค์ประกอบภาวะผู้นำเชิงจริยธรรมของคณาจารย์ มหาวิทยาลัยในภาคใต้ตอนล่าง ประกอบด้วย 5 องค์ประกอบ โดยเรียงลำดับความสำคัญ ดังนี้ 1) องค์ประกอบด้านการดูแล 2) องค์ประกอบด้านความเป็นพลเมืองดี 3) องค์ประกอบด้านสัมพันธภาพ 4) องค์ประกอบด้านความเป็นมืออาชีพ และ 5) องค์ประกอบด้านความมีเหตุผลเชิงจริยธรรม

2. แนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงจริยธรรมของคณาจารย์ มหาวิทยาลัยในภาคใต้ตอนล่าง ไปสู่การปฏิบัติมี 3 แนวทาง ได้แก่ 1) การเสริมสร้างการมีส่วนร่วมในรูปแบบภาคีเครือข่ายการพัฒนาจริยธรรม 2) การปรับปรุงหลักสูตรด้านจริยธรรม โดยการบูรณาการเนื้อหาด้านจริยธรรมในหลักสูตร ให้มีความต่อเนื่อง ตั้งแต่ระดับประถมศึกษาจนถึงระดับอุดมศึกษา โดยเน้นจริยธรรมด้านการเรียนการสอน จริยธรรมในการวิจัย ตลอดจนจริยธรรมในการจัดโครงการเพื่อพัฒนาอาจารย์ 3) การรณรงค์ให้ทุกคนเข้ามามีส่วนร่วมในทุกขั้นตอนของการพัฒนาจริยธรรมอย่างเป็นระบบ

คำสำคัญ: จริยธรรม, ภาวะผู้นำเชิงจริยธรรม, มหาวิทยาลัยในภาคใต้ตอนล่าง

บทนำ

ปัจจุบันการกระทำผิดจรรยาบรรณของอาจารย์เพิ่มมากขึ้น เช่น เรียกรับเงินจากนักศึกษาเพื่อแลกเกรด การล่วงละเมิดทางเพศ ฯลฯ ซึ่งสิ่งเหล่านี้ คือภาพสะท้อนให้เห็นถึงความเสื่อมถอยทางจริยธรรม สอดคล้องกับการรายงานปัญหาการประพฤติผิดจรรยาบรรณของอาจารย์ในสถาบันอุดมศึกษา ปี พ.ศ.2545-2550 ว่า คณาจารย์ที่ถูกลงโทษทางวินัยร้ายแรง เนื่องจากการลวนลามหรือล่วงละเมิดทางเพศนิสิตนักศึกษา จำนวน 12 ราย นอกจากนี้ในช่วงเวลาดังกล่าวยังมีผู้ถูกลงโทษทั้งสิ้น 47 ราย (สำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินผลคุณภาพการศึกษา, 2555) ดังนั้น การพัฒนาคนจึงถือเป็นภารกิจสำคัญยิ่งที่จะต้องพัฒนาคนให้ดีและมี

จริยธรรม การปลูกฝังจริยธรรมเป็นการสร้างคนให้เป็นคนมีจิตใจประเสริฐสมบูรณ์ขยายขอบเขตคุณงามความดีโอบอ้อมอารีช่วยเหลือผู้อื่นให้พบกับสิ่งดีงาม มีความสุขโดยทั่วกันด้วยความรักและเมตตาธรรม (ประภาศรี สีหอำไพ, 2540) ดังนั้น จริยธรรมจึงเป็นกลไกอย่างหนึ่งที่มีอิทธิพลต่อพฤติกรรมของคนในสังคม ดังเจตนารมณ์แห่งพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2542 ฉบับแก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ.2545 และแผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2545-2559

การปฏิรูปการศึกษา กำหนดให้จัดการศึกษามีจุดมุ่งหมายและมีหลักการกำหนดไว้ในมาตรา 6 ว่า “การจัดการศึกษาต้องเป็นไปเพื่อพัฒนา

คนไทยให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ทั้งร่างกายจิตใจ สติปัญญา ความรู้ และคุณธรรม มีจริยธรรมและวัฒนธรรมในการดำรงชีวิต สามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข” โดยยึดการจัดการศึกษาให้เป็นคนดี มีจริยธรรมในหมวด 4 มาตรา 23 ซึ่งเน้นความสำคัญทั้งความรู้ คุณธรรม กระบวนการเรียนรู้และบูรณาการตามความเหมาะสมของผู้เรียนในแต่ละระดับ และมาตรา 28 หลักสูตรการ ศึกษาาระดับต่าง ๆ ต้องมีลักษณะหลากหลาย ทั้งนี้ ให้จัดตามความเหมาะสมของแต่ละระดับโดยมุ่งพัฒนาคุณภาพชีวิตของบุคคลให้เหมาะสมแก่วัยและศักยภาพ สาระของหลักสูตรทั้งที่เป็นวิชาการและวิชาชีพ ต้องมุ่งพัฒนาคนให้มีความสมดุลทั้งด้านความรู้ ความคิด ความสามารถ ความดีงามและความรับผิดชอบต่อสังคม (คณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, 2545)

ผู้ที่มีบทบาทสำคัญ และมีความใกล้ชิดสนิทสนมกับศิษย์และเป็นผู้นำทางจริยธรรมที่ดีแก่ศิษย์ได้ คงไม่มีใครปฏิบัติหน้าที่ได้เหมาะสมไปกว่า “คณาจารย์” ดังแนวคิดของ ผกา สัตยธรรม (2544) ที่กล่าวว่า ครูเป็นผู้นำทางสังคมเป็นผู้ให้แสงสว่างทางปัญญาแก่ศิษย์ ครูที่ดีจึงต้องมีจริยธรรมในฐานะที่เป็นผู้สอนสร้างคนให้เป็นคนดีและพัฒนาสังคมให้เจริญก้าวหน้า ครูจึงมีพันธกิจที่จะต้องกระทำตนเองให้ดี ให้มีความเป็นมนุษย์ให้น่ายกย่องนับถือเสียก่อนจึงจะไปสอนคน พระมหาอุเทน ปัญญาปริทัตต์ (2546) กล่าวว่าไว้ว่า ความดีงามเป็นสิ่งที่มนุษย์บัญญัติขึ้น ส่วนจริยธรรมเป็นกรอบในการควบคุมความประพฤติ ซึ่งสอดคล้องกับ วิไลวรรณ ปรามจันทร์ และคณะ (2557) กล่าวว่า การดำเนินชีวิตของนักศึกษาให้มีคุณภาพนั้น ต้องอาศัยปัจจัยหลายด้าน ความสัมพันธ์ระหว่างนักศึกษากับอาจารย์ ดังนั้น การพัฒนาภาวะเชิงจริยธรรมของคณาจารย์

จึงมีความสำคัญมาก ที่จะต้องให้เกิดขึ้นในตัวคณาจารย์โดยยึดถือจริยธรรมเป็นแบบแผนในการดำเนินชีวิต หากพัฒนาภาวะผู้นำเชิงจริยธรรมให้เกิดในตัวครูคู่กับความรู้อย่างได้ก็จะได้ครูที่มีความเป็นครูโดยสมบูรณ์ เมื่อสังคมมีครูดีที่มีทั้งความรู้การพัฒนาประเทศก็ย่อมเป็นไปได้อย่างรวดเร็วมีคุณภาพ

ดังนั้น ผู้วิจัยได้ตระหนักถึงความสำคัญของการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงจริยธรรมของคณาจารย์ด้วยหวังว่าผลการวิจัยจะเป็นข้อมูลสำหรับผู้บริหารมหาวิทยาลัยในการวางแผน กำกับติดตามการประเมินผลการปฏิบัติงานของผู้ได้บังคับบัญชาตลอดจน เป็นข้อมูลสำหรับคณาจารย์และบุคลากรทางการศึกษาในการพัฒนาตนให้เป็นผู้มีภาวะเชิงจริยธรรม อันจะก่อให้เกิดผลดีต่อการผลิตบัณฑิต การพัฒนาสังคม และประเทศชาติต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

- 1) ศึกษาองค์ประกอบภาวะผู้นำเชิงจริยธรรมของคณาจารย์ มหาวิทยาลัยในภาคใต้ตอนล่าง
- 2) เสนอแนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงจริยธรรมของคณาจารย์ มหาวิทยาลัยในภาคใต้ตอนล่าง ไปสู่การปฏิบัติ

นิยามศัพท์เฉพาะ

ภาวะผู้นำเชิงจริยธรรมของคณาจารย์ หมายถึง ลักษณะและพฤติกรรมการประพฤติปฏิบัติตนเองตามบทบาทและหน้าที่ของคณาจารย์ ลักษณะใดลักษณะหนึ่งที่สอดคล้องตามกรอบหรือหลักการปฏิบัติที่สัมพันธ์กับค่านิยม ความเชื่อ และหลักศีลธรรมของแต่ละบุคคล มีความถูกต้องดีงาม เป็นแบบอย่างที่ดี ซึ่งจะมีอิทธิพลต่อการปฏิบัติงานและการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมของผู้ตาม ทั้งนี้ต้องอยู่เหนือผลประโยชน์เฉพาะบุคคล จนทำให้ผู้นำและ

ผู้ตามบรรลุผลสำเร็จสูงสุดและเกิดการยอมรับชื่นชมและพึงพาท้ายกันได้ ตลอดจนเป็นที่ยอมรับของสังคม

แนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงจริยธรรม หมายถึง วิธีการหรือแนวปฏิบัติที่จะดำเนินการเสริมสร้างให้คณาจารย์มีคุณลักษณะและพฤติกรรมการแสดงออกถึงการมีภาวะผู้นำเชิงจริยธรรม โดยนำผลการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยันของภาวะผู้นำเชิงจริยธรรมของคณาจารย์มาเป็นแนวทางในการกำหนดวิธีการหรือแนวปฏิบัติ

ตัวแปร (variable) หมายถึง ค่าที่สังเกตได้หรือที่บ่งบอกสภาพหรือสถานะด้านจริยธรรมในลักษณะใดลักษณะหนึ่ง

จริยธรรม (ethics) หมายถึง การประพฤติปฏิบัติของบุคคลหรือกลุ่มบุคคลที่สอดคล้องตามกรอบหรือหลักการปฏิบัติอันถูกต้องดีงามเป็นที่ยอมรับของสังคม

คณาจารย์ หมายถึง ผู้ปฏิบัติหน้าที่ด้านการสอนและการวิจัยอยู่ในมหาวิทยาลัยภาคใต้ตอนล่าง ได้แก่ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลศรีวิชัย มหาวิทยาลัยทักษิณ มหาวิทยาลัยนราธิวาสราชนครินทร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสงขลา และมหาวิทยาลัยราชภัฏยะลา

แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับภาวะผู้นำเชิงจริยธรรม

การศึกษาเกี่ยวกับภาวะผู้นำเชิงจริยธรรม (ethics leadership) เกิดขึ้นมาเป็นระยะเวลานาน เช่นการศึกษาของ Burns (1978) และงานวิจัยของ Sergiovanni (1992) ที่กล่าวถึงภาวะผู้นำเชิงจริยธรรมโดยใช้คำว่า Moral leadership การศึกษาเกี่ยวกับภาวะผู้นำเชิงจริยธรรมเริ่มมีมากขึ้น โดยมีนักวิชาการอื่น ๆ กล่าวถึงภาวะผู้นำเชิงจริยธรรมที่น่าสนใจอีกหลายคน ดังนี้

Kitchener (2000) กล่าวว่า ถ้าบุคคลปฏิบัติตามหลักทั้ง 5 ประการจะทำให้สามารถตัดสินใจอย่างมีคุณธรรมจริยธรรมได้ หลัก 5 ประการดังกล่าว ประกอบด้วย 1) การเคารพในเสรีภาพบุคคลมีสิทธิในการตัดสินใจในการดำรงชีวิตหรือทำการใด ๆ อย่างเสรีตามความคิดและการเลือกกระทำของแต่ละบุคคล ดังนั้น ผู้อื่นจึงไม่ควรไปรบกวนความสุขหรือสวัสดิภาพส่วนตัวของคนอื่น 2) ไม่สร้างความเดือดร้อนให้ผู้อื่น บุคคลต้องระมัดระวังการทำร้ายจิตใจผู้อื่นไม่ว่าจะเป็นด้านร่างกายหรือจิตใจ 3) รู้จักสร้างประโยชน์ให้ผู้อื่น (Benefit other) บุคคลต้องพยายามที่จะทำประโยชน์ให้กับผู้อื่น 4) มีความยุติธรรม (Be just) บุคคลต้องมีความเสมอภาคในการปฏิบัติต่อผู้อื่นโดยเท่าเทียมกันทุกคน และปฏิบัติตามกฎเกณฑ์เดียวกัน และ 5) มีความซื่อสัตย์ (Be faithful) บุคคลต้องการรักษาคำมั่นสัญญาเคารพผู้อื่นรวมทั้งการบอกกล่าวแต่ข้อเท็จจริง

Brown และ Trevino (2005) กล่าวว่า ผู้นำเชิงจริยธรรมมีคุณสมบัติด้านความซื่อสัตย์การดูแลและเป็นบุคคลที่มีกฎเกณฑ์ เป็นผู้ซึ่งทำให้เกิดความยุติธรรมและการตัดสินใจที่ดี อีกทั้งสามารถติดต่อสื่อสารกับลูกน้องอยู่บ่อย ๆ เกี่ยวกับจริยธรรมตั้งมาตรฐานจริยธรรมที่ชัดเจน ให้รางวัลและลงโทษเพื่อให้เป็นไปตามมาตรฐานดังกล่าว ท้ายที่สุด ผู้นำเชิงจริยธรรมไม่เพียงแค่พูดดี แต่ปฏิบัติตามสิ่งที่พวกเขาพูดและเป็นแบบอย่างที่ดีในด้านพฤติกรรมจริยธรรม

Dubrin (2004) ได้กล่าวถึง ภาวะผู้นำเชิงจริยธรรมว่า สามารถศึกษาได้จากพฤติกรรมของผู้บริหารทางด้านคุณธรรมและจริยธรรม โดยการเรียนรู้ที่เป็นเหตุเป็นผลของบุคคลทั่วไป ซึ่งประกอบด้วย 5 องค์ประกอบ ดังนี้ 1) แสดงความซื่อสัตย์

ความน่าไว้วางใจและยึดมั่นต่อคำสัญญาที่ให้ไว้กับผู้อื่น 2) ให้ความเอาใจใส่ต่อผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง 3) สร้างกลุ่ม 4) เคารพในปัจเจกบุคคล และ 5) ใช้ความนิ่งสงบในการทำให้บรรลุชัยชนะ

Freeman (2004) ได้กล่าวถึงลักษณะของภาวะผู้นำเชิงจริยธรรมไว้ 10 ประการ ดังนี้ 1) ประกาศวัตถุประสงค์และค่านิยมขององค์กรให้ชัดเจนและประพฤติตัวตามแนวทางที่ประกาศไว้ 2) มุ่งเน้นความสำเร็จขององค์กรมากกว่าเน้นเรื่องอัตตาส่วนตน 3) สรรหาคนดีมีจริยธรรมและพัฒนาบุคคลเหล่านั้น 4) หมั่นพร่ำสอนเรื่องจริยธรรม ค่านิยมและสร้างนิยามในด้านจริยธรรมแก่ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องทุกฝ่าย 5) สร้างกลไกในการหยุดหรือยับยั้งการตัดสินใจหรือพฤติกรรมที่ขาดจริยธรรมในองค์กร 6) เปิดใจกว้างที่จะเข้าใจค่านิยมของคนอื่น ๆ 7) กล้าตัดสินใจในเรื่องยาก ๆ 8) ต้องทราบดีว่าค่านิยมหรือหลักการความเชื่อทุกอย่างล้วนมีข้อจำกัด 9) ต้องมองให้ทะลุปรุโปร่งว่าการตัดสินใจแต่ละครั้งนั้นส่งผลกระทบต่อใคร 10) ผู้นำต้องใส่ใจว่าหลักการบริหารและการใช้ชีวิตประจำวันนั้นเป็นหลักการเดียวกัน

วิธีการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการใช้ระเบียบวิธีวิจัยแบบผสมผสาน โดยอาศัยวิธีวิจัยเชิงปริมาณและวิธีวิจัยเชิงคุณภาพ ในส่วนของการวิจัยเชิงปริมาณ มีรายละเอียดของกลุ่มประชากรและกลุ่มตัวอย่าง ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย การเก็บรวบรวมข้อมูลและการวิเคราะห์ข้อมูลของระเบียบวิธีวิจัยทั้งสองวิธีมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

การวิจัยเชิงปริมาณ

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรในการวิจัยครั้งนี้ คือ คณาจารย์

มหาวิทยาลัยในภาคใต้ตอนล่าง จาก 6 สถาบัน รวมทั้งสิ้น จำนวน 3,850 คน ในปีการศึกษา 2557 และกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในงานวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยกำหนดขนาดและทำการคัดเลือกกลุ่มตัวอย่างโดยใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างแบบง่ายเอามาเป็นสัดส่วนด้วยการเทียบสัดส่วนกันตามจำนวนประชากรที่มีอยู่กับจำนวนประชากรทั้งหมด โดยยึดหลักการกระจายของข้อมูลเพื่อให้ได้ข้อมูลที่เป็นตัวแทนที่ดี (ผ่องศรี วาณิชยสุภวงศ์, 2546) โดยผู้วิจัยบูรณาการเข้ากับแนวคิดของ เพชรน้อย สิงห์ช่วงชัย (2549) ซึ่งมีข้อตกลงเบื้องต้นเกี่ยวกับจำนวนตัวแปรในการวิเคราะห์องค์ประกอบว่าควรมีมากกว่า 30 ตัวแปร และให้ใช้จำนวนข้อมูลมากกว่าจำนวนตัวแปรอย่างน้อย 5-10 เท่า ในการวิจัยครั้งนี้มีตัวแปรทั้งหมด 70 ตัวแปร ดังนั้น ขนาดของกลุ่มตัวอย่างต้องมีไม่น้อยกว่า 350-700 คน ซึ่งเป็นเกณฑ์ขั้นต่ำสำหรับการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยกำหนดใช้กลุ่มตัวอย่างจำนวน 1,000 คน นับว่ามีความเหมาะสมตามเงื่อนไขในการวิเคราะห์ข้างต้น

เครื่องมือที่ใช้ในงานวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในงานวิจัยเป็นแบบสอบถามภาวะผู้นำเชิงจริยธรรมของคณาจารย์ มหาวิทยาลัยในภาคใต้ตอนล่าง ซึ่งผู้วิจัยสร้างขึ้นจากการสังเคราะห์กรอบแนวคิดเชิงทฤษฎี ที่ได้จากการศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ผสมรวมกับข้อมูลจากการสำรวจความคิดเห็นเกี่ยวกับภาพลักษณ์ภาวะผู้นำเชิงจริยธรรมของคณาจารย์ โดยแบบสอบถามประกอบด้วย 2 ตอน คือ

ตอนที่ 1 เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับสถานภาพของคณาจารย์ มีลักษณะเป็นแบบเลือกรายการ มี 5 ข้อ ได้แก่ เพศ อายุ ตำแหน่งทางวิชาการ ระดับการศึกษา และประสบการณ์ในการสอน

ตอนที่ 2 เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับ

องค์ประกอบภาวะผู้นำเชิงจริยธรรมของคณาจารย์ มีลักษณะเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) กำหนดระดับการประเมินไว้ 5 ระดับ จำนวน 70 ข้อ

การตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ

1. ความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) โดยพิจารณาข้อคำถามเป็นรายข้อว่าแต่ละข้อครอบคลุมเนื้อหา มีความเหมาะสม ความถูกต้อง และความสมบูรณ์ของข้อคำถามแล้วหรือไม่ จากนั้นนำคะแนนที่ได้จากผู้เชี่ยวชาญมาหาค่าดัชนีความสอดคล้องระหว่างข้อคำถามกับประเด็นหลักของเนื้อหา (IC) ใช้เกณฑ์การพิจารณาเลือกข้อคำถามที่มีค่าดัชนีความสอดคล้องตั้งแต่ 0.60 ขึ้นไป ปรากฏว่าข้อคำถามผ่านเกณฑ์ 70 ข้อ โดยมีค่าดัชนีความสอดคล้องอยู่ระหว่าง 0.66 – 1.00

2. ค่าอำนาจจำแนก (Discrimination) โดยใช้วิธีสหสัมพันธ์อย่างง่ายแบบเพียร์สัน โดยการหาค่าความสัมพันธ์ระหว่างคะแนนรายข้อกับคะแนนรวม (Item Total Correlation) แล้วคัดเลือกข้อคำถามที่มีค่าอำนาจจำแนก (r) ตั้งแต่ 0.20 ขึ้นไป ปรากฏว่าข้อคำถามผ่านเกณฑ์ทุกข้อ โดยมีค่าอำนาจจำแนกอยู่ระหว่าง 0.34-0.83

3. ค่าความเชื่อมั่น (Reliability) นำแบบสอบถามที่ข้อคำถามมีค่าอำนาจจำแนก (r) ผ่านเกณฑ์ที่กำหนด มาหาค่าความเชื่อมั่นโดยใช้สูตรสัมประสิทธิ์แอลฟาของ ครอนบาค (Cronbach's Alpha Coefficient) (Cronbach, 1990) ซึ่งค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถามควรมีค่าความเชื่อมั่นตั้งแต่ 0.80 ขึ้นไป (พวงรัตน์ ทวีรัตน์, 2543) ปรากฏว่าค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถามทั้งฉบับ มีค่าเท่ากับ 0.98

การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลด้วย

ตนเองสำหรับมหาวิทยาลัยที่ตั้งอยู่ในจังหวัดสงขลา ใช้ระยะเวลาประมาณสองสัปดาห์สำหรับมหาวิทยาลัยอื่น ๆ ผู้วิจัยจัดส่งทางไปรษณีย์ จำนวน 1,400 ฉบับ และได้รับกลับคืนมา จำนวน 1,096 ฉบับ คิดเป็นร้อยละ 78.29 ตรวจสอบความสมบูรณ์ของแบบสอบถามและคัดเลือกมาจำนวน 1,000 ฉบับ แล้วนำข้อมูลที่ได้มาจัดแบ่งเป็น 2 กลุ่ม โดยใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างแบบง่าย ซึ่งผู้วิจัยแบ่งจากจำนวนกลุ่มตัวอย่างแต่ละสถาบันออกเป็นครั้งแรกและครั้งหลัง เพื่อนำข้อมูลครั้งแรกมาเป็นข้อมูลกลุ่มที่ 1 ใช้สำหรับวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงสำรวจ (Exploratory Factor Analysis: EFA) และนำข้อมูลครั้งหลังใช้เป็นข้อมูลกลุ่มที่ 2 สำหรับการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยัน (Confirmatory Factor Analysis: CFA) เพื่อตรวจสอบหรือยืนยันโครงสร้างความสัมพันธ์ของโมเดลกับข้อมูลเชิงประจักษ์

สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยัน (Confirmatory Factor Analysis) เป็นการตรวจสอบความสอดคล้องกลมกลืนของโมเดลโครงสร้างองค์ประกอบภาวะผู้นำเชิงจริยธรรมของคณาจารย์มหาวิทยาลัยในภาคใต้ตอนล่าง ตามสมมติฐานกับข้อมูลเชิงประจักษ์ที่ได้จากกลุ่มตัวอย่าง โดยทำการวิเคราะห์ ด้วยโปรแกรมสำเร็จรูปทางสถิติ เพื่อตรวจสอบว่าโมเดลและข้อมูลเชิงประจักษ์มีความสอดคล้องกันหรือไม่ (สุกมาส อังศุโชติ และคณะ, 2552) ตามเกณฑ์ว่าค่าความเที่ยงตรงเชิงโครงสร้างหรือค่าน้ำหนักองค์ประกอบ (factor loading) เท่ากับหรือมากกว่า .70 สำหรับองค์ประกอบหลัก (Farell and Rudd, 2011) และเท่ากับหรือมากกว่า 0.30 สำหรับตัวแปร (วิลาวัดย์ มาคุ้ม, 2549) โดยการวิเคราะห์นี้จะนำไปสู่การพัฒนาโมเดลต่อไปด้วยเกณฑ์ที่ใช้ในการตรวจสอบโมเดลงานวิจัย ค่าสถิติ

ที่ใช้ในการประเมินความสอดคล้องของโมเดล สมมติฐานกับข้อมูลเชิงประจักษ์ของกลุ่มตัวอย่าง ผู้วิจัยใช้ค่าสถิติในการตรวจสอบ ดังนี้

1. ค่าสถิติร้อยละ ค่าเฉลี่ยเลขคณิต ส่วน เบี่ยงเบนมาตรฐาน ใช้อธิบายข้อมูลเกี่ยวกับ สถานภาพของผู้ตอบแบบสอบถาม

2. ค่าสถิติไค-สแควร์ เป็นค่าสถิติที่ใช้ ทดสอบสมมติฐานทางสถิติว่าฟังก์ชันความ สอดคล้องมีค่าเป็นศูนย์หรือไม่ ถ้าค่าสถิติ ไคสแควร์ มีค่าต่ำมากหรือยังมีค่าเข้าใกล้ศูนย์มาก เท่าใด แสดงว่าโมเดลสมมติฐานการวิจัยสอดคล้อง กับข้อมูลเชิงประจักษ์

3. ดัชนีวัดระดับความสอดคล้อง (Goodness of Fit Index: GFI) ดัชนี GFI เป็นอัตราส่วนของ ผลต่างระหว่างฟังก์ชันความสอดคล้องจากโมเดล ก่อนและหลังปรับโมเดลกับฟังก์ชันความสอดคล้อง ก่อนปรับโมเดล ดัชนี GFI จะมีค่าอยู่ระหว่าง 0 และ 1 ถ้าค่าเข้าใกล้ 1 แสดงว่าโมเดลสมมติฐานการวิจัย มีความสอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์ ดัชนี GFI ควรมีค่าตั้งแต่ 0.90 ขึ้นไป

4. ดัชนีวัดระดับความสอดคล้องที่ปรับแก้ (Adjusted Goodness-of-Fit Index: AGFI) เมื่อนำ ดัชนี GFI มาปรับแก้โดยคำนึงถึงขนาดขององศา ความเป็นอิสระ จำนวน ตัวแปรและขนาดของกลุ่ม ตัวอย่าง จะได้ค่าดัชนี AGFI มีค่าอยู่ระหว่าง 0 และ 1 ถ้าค่าเข้าใกล้ 1 แสดงว่าโมเดลสมมติฐานการวิจัย มีความสอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์ ดัชนี AGFI ควรมีค่าตั้งแต่ 0.90 ขึ้นไป

5. ค่ารากที่สองของค่าเฉลี่ยความคลาด เคลื่อนกำลังสองของการประมาณค่า (Root Mean Square Error of Approximation: RMSEA) เป็นค่าที่ บอกถึงความไม่สอดคล้องของโมเดลที่สร้างขึ้นกับ เมตริกซ์ความแปรปรวนร่วมของประชากรซึ่งค่า

RMSEA ที่น้อยกว่า 0.05 แสดงว่ามีความสอดคล้อง กันสนิท (Close Fit) ถ้ามีค่าอยู่ระหว่าง 0.05 ถึง 0.08 แสดงว่าโมเดลสอดคล้องในระดับดีพอสมควร และ ถ้ามีค่าอยู่ระหว่าง 0.08 ถึง 0.10 แสดงว่าโมเดลมี ความสอดคล้องในระดับปานกลางแต่อย่างไรก็ตาม ค่าที่ใช้ได้และถือว่าโมเดลที่สร้างขึ้นสอดคล้องกับ ข้อมูลเชิงประจักษ์ ควรมีค่าไม่เกิน 0.08

การวิจัยเชิงคุณภาพ

ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ได้แก่ คณาจารย์ทั้ง 6 สถาบัน ๆ ละ 3 คน รวมจำนวนทั้งสิ้น 18 คน ได้มา โดยการเลือกแบบเจาะจง เกณฑ์ที่ใช้ในการคัดเลือก ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ คือ เป็นผู้ดำรงตำแหน่งบริหาร ระดับมหาวิทยาลัย หรือระดับคณะ เครื่องมือที่ใช้ใน การวิจัยคือแบบสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้างเกี่ยวกับ แนวทางในการพัฒนาภาวะผู้นำจริยธรรมของคณาจารย์ มหาวิทยาลัยในภาคใต้ตอนล่าง เก็บข้อมูลโดยทำการ สัมภาษณ์เชิงลึกใช้เวลาประมาณ 1-1.30 ชั่วโมงต่อ คน ผู้วิจัยทำการสัมภาษณ์ด้วยตนเอง และใช้หลัก การสร้างสัมพันธภาพที่ดีในการเก็บข้อมูล วิเคราะห์ ข้อมูลโดยใช้เทคนิคการวิเคราะห์เนื้อหา และนำ เสนอผลการวิจัยแนวทางแต่ละแนวทางโดยยึด องค์ประกอบ 5 องค์ประกอบ ผู้วิจัยนำเสนอผลการ วิจัยเป็นการบรรยายแบบพรรณนาเพื่อสะท้อนถึง แนวทางที่จะทำให้มีการพัฒนาภาวะผู้นำเชิง จริยธรรมเป็นไปอย่างมีรูปธรรมมากยิ่งขึ้น

ผลการวิจัย

ผลการวิเคราะห์องค์ประกอบภาวะผู้นำเชิงจริยธรรม ของคณาจารย์ มหาวิทยาลัยในภาคใต้ตอนล่าง พบว่า 5 องค์ประกอบ 41 ตัวแปร โดยมีค่าน้ำหนัก องค์ประกอบระหว่าง 0.84 - 0.93 และมีค่าน้ำหนัก องค์ประกอบของตัวแปร ตั้งแต่ 0.40 - 0.72 โดยเรียง ลำดับจากค่าน้ำหนักองค์ประกอบมากไปหาน้อยคือ

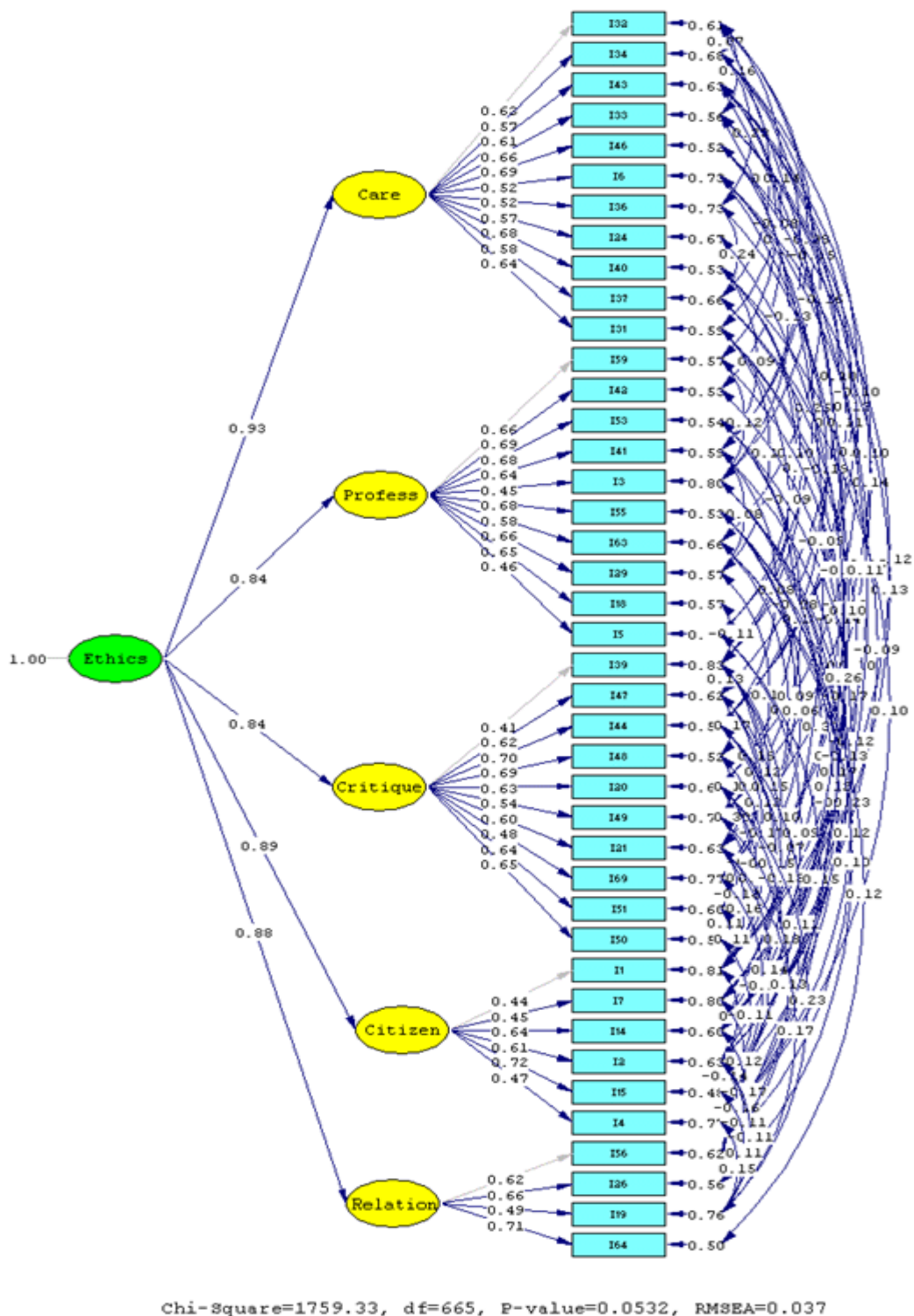
องค์ประกอบด้านการดูแล (0.93) มี 11 ตัวแปร องค์ประกอบด้านความเป็นพลเมืองดี (0.89) มี 10 ตัวแปร องค์ประกอบด้านสัมพันธภาพ (0.88) มี 10 ตัวแปร องค์ประกอบด้านความเป็นมืออาชีพ (0.84) มี 6 ตัวแปร และองค์ประกอบด้านความเหตุผลเชิงจริยธรรม (0.84) มี 4 ตัวแปร ปรากฏดังรูปที่ 1

ผู้นำเชิงจริยธรรมของคณาจารย์มหาวิทยาลัยในภาคใต้ตอนล่าง ไปสู่การปฏิบัติพบว่ามหาวิทยาลัยควรดำเนินการดังนี้ 1) ด้านการดูแล ควรมีนโยบายการกำกับดูแล ติดตามและประเมินผลการปฏิบัติตามเกณฑ์มาตรฐานวิชาชีพอย่างต่อเนื่อง ตลอดจนควรเสริมสร้างความศรัทธาในวิชาชีพและมีทัศนคติที่ดีต่อวิชาชีพ ด้วยการจัดกิจกรรมยกย่องเชิดชูเกียรติบุคคลตัวอย่าง เช่น อาจารย์ตัวอย่าง อาจารย์ดีเด่น เป็นต้น 2) ด้านความเป็นมืออาชีพ ควรพัฒนาศักยภาพของคณาจารย์โดยการเสริมสร้างความเข้มแข็งด้วยการประสานความร่วมมือระหว่างหน่วยงานภาครัฐและเอกชนในการเสริมสร้างจริยธรรม ติดตามตรวจสอบ การฝ่าฝืนจริยธรรมและจรรยาบรรณวิชาชีพ และการป้องกันการทุจริต 3) ด้านความมีเหตุผลเชิงจริยธรรม ควรมีการส่งเสริมให้อาจารย์ได้เรียนรู้และปฏิบัติตามหน้าที่ด้วยหลักจริยธรรม และเพิ่มพูนทักษะในการตัดสินใจเชิงจริยธรรมอย่างสม่ำเสมอ 4) ด้านความเป็นพลเมืองดี ควรให้ความรู้ความเข้าใจสถานะของการแสดงความจงรักภักดี การเคารพกฎหมายบ้านเมือง และการปฏิบัติตามระเบียบวินัยโดยการสอดแทรกในกิจกรรมอื่นๆ อย่างต่อเนื่อง และส่งเสริมให้อาจารย์เข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนาระบบจริยธรรมให้มากขึ้น 5) ด้านสัมพันธภาพ ควรส่งเสริมวัฒนธรรมการสื่อสารแบบกัลยาณมิตรภายในสถาบันและกระตุ้นให้อาจารย์เข้ามามีส่วนร่วมในกิจกรรมจิตอาสาอย่างต่อเนื่องเพื่อการ

สานสัมพันธ์ที่ดีระหว่างเพื่อนร่วมงาน

อภิปรายผลการวิจัย

ผลการวิเคราะห์องค์ประกอบภาวะผู้นำเชิงจริยธรรมของคณาจารย์ มหาวิทยาลัยในภาคใต้ตอนล่าง ประกอบด้วย 5 องค์ประกอบ 41 ตัวแปร พบว่าโมเดลองค์ประกอบที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นมีความสอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์ดีมาก ตัวแปรทุกตัวผ่านเกณฑ์ที่กำหนดไว้ดังกล่าว และมีนัยสำคัญทางสถิติทุกค่าแสดงให้เห็นว่าองค์ประกอบภาวะผู้นำเชิงจริยธรรมของคณาจารย์ มหาวิทยาลัยในภาคใต้ตอนล่าง 5 องค์ประกอบหลัก คือ องค์ประกอบด้านการดูแล (ethics of care) องค์ประกอบด้านความเป็นพลเมืองดี (ethics of good citizenship) องค์ประกอบด้านสัมพันธภาพ (ethics of relationship) องค์ประกอบด้านความเป็นมืออาชีพ (ethics of the profession) และองค์ประกอบด้านความมีเหตุผลเชิงจริยธรรม (ethics of critique) เป็นองค์ประกอบที่สำคัญของภาวะผู้นำเชิงจริยธรรมของคณาจารย์ มหาวิทยาลัยในภาคใต้ตอนล่าง ซึ่งมีความคล้ายคลึงกับแนวคิดของ Wood และ Hilton (2012) กล่าวถึง แบบจำลองหลักจริยธรรมสำหรับอาจารย์วิทยาลัยชุมชนว่าประกอบด้วย 5 องค์ประกอบ ได้แก่ 1) จริยธรรมทางกฎหมาย เป็นการแสดงออกถึงการตัดสินใจอยู่บนพื้นฐานของความยุติธรรม ความถูกต้องและความเที่ยงตรง ซึ่งอาจารย์ต้องนำแนวทางของกฎหมาย ระเบียบ และนโยบายมาใช้ในกระบวนการต่าง ๆ 2) จริยธรรมทางการวิจารณ์ เป็นการแสดงออกโดยอาศัยความยุติธรรมและหลักของกฎหมายเข้ามามีส่วนร่วมในการตัดสินใจ 3) จริยธรรมของการบริบาล คือ อาจารย์จะต้องแสดงออกถึงความรักเมตตา สงสารและเห็นอกเห็นใจกัน 4) จริยธรรมทางวิชาชีพ คือการยอมรับ

รูปที่ 1. ภาวะผู้นำเชิงจริยธรรมของคณาจารย์

ในแนวทาง การปฏิบัติที่มีเกียรติ มีประโยชน์ เช่น ปฏิบัติตามหลักธรรมเงื่อนใจและธรรมเนียมปฏิบัติ 5) จริยธรรมของชุมชนในท้องถิ่น เป็นการแสดงถึงความสนใจในแนวปฏิบัติที่ดีของชุมชนเป็นแนวคิดภูมิหลังของชุมชนที่ควรยึดถือ นอกจากนี้องค์ประกอบที่ค้นพบจากการวิจัยยังมีความสอดคล้องกับสภาพบริบทในปัจจุบันที่คณาจารย์จะต้องให้ความดูแลใส่ใจนักศึกษา ตลอดจนการเป็นแบบอย่างที่ดีต่อศิษย์ และเป็นพลเมืองดีของสังคม รวมถึงการออกสู่โลกภายนอกโดยเฉพาะการมีส่วนช่วยเหลือสังคม ซึ่งประเด็นเหล่านี้ล้วนแล้วแต่มีความสำคัญและถือเป็นบทบาทโดยตรงของคณาจารย์มหาวิทยาลัย

ข้อเสนอแนะ

มหาวิทยาลัยควรเสริมสร้างการมีส่วนร่วมในรูปแบบภาคีเครือข่ายการพัฒนาจริยธรรม โดยทำความ

ร่วมมือกับองค์กรหรือสถาบันที่มีบทบาทหน้าที่ในการควบคุมดูแลเกี่ยวกับจริยธรรม ทำหน้าที่เป็นศูนย์กลางการแลกเปลี่ยนความรู้และเทคนิคการพัฒนาจริยธรรม เพื่อการพัฒนาอย่างต่อเนื่องและครอบคลุมในทุกมิติ คณาจารย์สามารถวางแผนพัฒนาตนเองให้เป็นผู้นำเชิงจริยธรรมในการปฏิบัติตนเองและการจัดการเรียนการสอนอย่างสม่ำเสมอและต่อเนื่อง

ข้อเสนอแนะสำหรับการทำวิจัยครั้งต่อไป

ควรมีการวิจัยเชิงคุณภาพเกี่ยวกับภาวะผู้นำเชิงจริยธรรมของคณาจารย์ เพื่อให้ได้ตัวแปรที่เป็นพฤติกรรมการแสดงออกซึ่งจะเป็นประโยชน์สำหรับการอธิบายภาวะผู้นำเชิงจริยธรรมของคณาจารย์ได้รายละเอียดชัดเจนมากขึ้น และควรทำการวิจัยประเมินและติดตามผลภาวะผู้นำเชิงจริยธรรมของคณาจารย์ โดยการนำผลการวิจัยครั้งนี้ไปใช้ในการวิจัยและพัฒนาต่อไป

เอกสารอ้างอิง

- คณะกรรมการศึกษาแห่งชาติ. 2545. มาตรฐานการศึกษาเพื่อประเมินคุณภาพภายนอก: ระดับอุดมศึกษา. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ สำนักนายกรัฐมนตรี.
- ประภาศรี สีหอำไพ. 2540. พื้นฐานการศึกษาทางศาสนาและจริยธรรม. กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ผกา สัตยธรรม. 2544. คุณธรรมของครู. กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ผ่องศรี วาณิชสุภวงศ์. 2546. เอกสารคำสอนระเบียบวิธีวิจัยทางการศึกษา. ปัตตานี: ฝ่ายเทคโนโลยีทางการศึกษา สำนักวิทยบริการ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี.
- พระมหาอุเทน ปัญญาปริทัศน์. 2546. ครูสร้างคน. กรุงเทพฯ: ธรรมดาการพิมพ์.
- พวงรัตน์ ทวีรัตน์. 2543. วิจัยทางพฤติกรรมศาสตร์และสังคมศาสตร์. พิมพ์ครั้งที่ 8. กรุงเทพฯ: สำนักทดสอบทางการศึกษาและจิตวิทยา มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- เพชรน้อย สิงห์ช่างชัย. 2549. หลักการและการใช้สถิติการวิเคราะห์ตัวแปรหลายตัวสำหรับการวิจัยทางกายภาพ. พิมพ์ครั้งที่ 3. สงขลา: ชานเมืองการพิมพ์.
- วิลาวัลย์ มากุ้ม. 2549. การพัฒนาตัวบ่งชี้ด้านการจัดการความรู้ของครูในสถานศึกษาขั้นพื้นฐานสังกัดกระทรวงศึกษาธิการ. วิทยานิพนธ์ปริญญาการศึกษาคุณวุฒิบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา

มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.

วิไลวรรณ ปรานจันทร์, ณิชชา มหปัญญานนท์ และ สุเทพ สันติวรานนท์. 2557. ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับคุณภาพชีวิตของนักศึกษาในระดับปริญญาตรีในจังหวัดสงขลา. วารสารหาดใหญ่วิชาการ 12(1): 45-57.

สุกมาศ อังสุโชติ, สมถวิล วิจิตรวรรณ และ รัชนิกุล ภิญโญภาณุวัฒน์. 2552. สถิติวิเคราะห์สำหรับการวิจัยทางสังคมศาสตร์และพฤติกรรมศาสตร์: เทคนิคการใช้โปรแกรม LISREL. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ: เจริญดีมั่งคั่งการพิมพ์.

สำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินผลคุณภาพการศึกษา. 2555. คู่มือการประเมินคุณภาพภายนอกรอบสาม (พ.ศ.2554-2558) ระดับอุดมศึกษา ฉบับสถานศึกษา 2555. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา.

Brown, M. E., and Trevino, L. K. 2005. Ethical leadership: A social learning perspective for construct development and testing. *Organizational Behavior and Human Decision Processes* 97(2): 117-134.

Burns, J. M. 1978. *Leadership*. New York: Harper and Row.

Cronbach, L. J. 1990. *Essential of Psychological Testing*. 5thed. New York: Harper Collins Publishers. Inc.

Dubrin, J. A. 2004. *Leadership Research Finding Practice and Skill*. Houghton: Mifflincom.

Farell, A. M., and Rudd, J. M. 2011. Factor analysis and discriminant validity: A brief review of some practical issues. (Online). From: <http://www.duplication.net.au/ANZMAC09/papers/ANZMAC2009-389.pdf>

Freeman, R. E. 2004. Ethical leadership in turbulent times: The darden school. (online). From <http://www.authorstream.com/Presentation/aSGuest8516-129524-ethical-leadership-turbulent-times.pdf>

Kitchener, K. 2000. *Foundations of Ethical Practice, Research and Teaching in Psychology*. Mahwah, New Jersey: Lawrence Erlbaum Associates.

Sergiovanni, T. J. 1992. *Moral leadership*. San Francisco: Jossey –Bass Publisher.

Wood, L. J., and Hilton, A. A. 2012. five ethical paradigms for community college leaders: Toward constructing and considering alternative courses of action in ethical decision making. *Journal permissions* 40(3): 196-214.

ปัจจัยทางการตลาดที่มีผลต่อการตัดสินใจซื้อสินค้าและบริการผ่านช่องทางออนไลน์ของผู้บริโภคในจังหวัดภาคใต้ตอนล่าง ประเทศไทย

Marketing Factors Influencing the Purchasing Decision of Products and Service Online: Case Study of Lower Southern, Thailand

มนีรัตน์ รัตนพันธ์^{1*}

Maneerat Rattanaphan

Abstract

The purpose of this research was to study influential marketing factors affecting the decision in purchasing goods and service via online channel and to study the relationship between personal factors and marketing factors in purchasing goods and service via online channel. The sample used in this study was 400 online customers. The data was collected by using questionnaires and analyzed for descriptive statistics including percentage, mean, and standard deviation. Pearson's Chi-square and correlations were used to study the relationship among factors. The results showed that all influential marketing factors influencing purchasing goods and services online were important at the high level. Only the promotion factor affected the purchasing decision at the moderate level. The personal factors related with marketing factors in purchasing goods and service via online channel and revenue per month was not related to marketing factors in purchasing goods and service via online channel at $p < 0.05$.

Keywords: *Online channel, marketing factors, lower southern Thailand*

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์ เพื่อศึกษาปัจจัยทางการตลาด ที่มีผลต่อการตัดสินใจซื้อสินค้าและบริการผ่านช่องทางออนไลน์ และศึกษาความสัมพันธ์ของปัจจัยส่วนบุคคลกับปัจจัยทางการตลาด ที่มีผลต่อการตัดสินใจซื้อสินค้า

¹ คณะบริหารธุรกิจ มหาวิทยาลัยหาดใหญ่ อ.หาดใหญ่ จ.สงขลา 90110

* ผู้ให้การติดต่อ (Corresponding e-mail: maneeratjum@hotmail.com)

รับบทความวันที่ 9 กันยายน 2557 รับลงตีพิมพ์วันที่ 24 มีนาคม 2558

และบริการผ่านช่องทางออนไลน์ งานวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ ดำรวจข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างผู้ที่เคยซื้อสินค้าและบริการผ่านช่องทางออนไลน์ในเขตจังหวัดภาคใต้ตอนล่าง โดยใช้แบบสอบถามจำนวน 400 ชุด การวิเคราะห์ข้อมูลด้วยโปรแกรมสถิติสำเร็จรูปเพื่อการวิจัยทางสังคมศาสตร์ ใช้ค่าสถิติเชิงพรรณนาหาค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย เลขคณิต ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ทดสอบสมมติฐานของการวิจัยด้วยการหาค่าไค-สแควร์ และหาค่าสหสัมพันธ์ ผลการวิจัยพบว่า ปัจจัยทางการตลาดที่มีผลต่อการตัดสินใจซื้อสินค้าและบริการผ่านช่องทางออนไลน์ ทุกปัจจัยมีความสำคัญระดับมาก มีเพียงปัจจัยด้านการส่งเสริมการตลาดที่มีผลต่อการตัดสินใจซื้อสินค้าและบริการผ่านช่องทางออนไลน์ระดับปานกลาง และปัจจัยส่วนบุคคลมีความสัมพันธ์กับปัจจัยทางการตลาดที่มีผลต่อการตัดสินใจซื้อสินค้าและบริการผ่านช่องทางออนไลน์ ที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติ 0.05 ยกเว้นปัจจัยส่วนบุคคลด้านรายได้ ต่อเดือนไม่มีความสัมพันธ์กับปัจจัยทางการตลาดทุกด้าน

คำสำคัญ: ช่องทางออนไลน์, ปัจจัยทางการตลาด, ภาคใต้ตอนล่าง

บทนำ

ความเจริญก้าวหน้าและการเติบโตด้านเทคโนโลยี คอมพิวเตอร์ ระบบเครือข่ายอินเทอร์เน็ต และเทคโนโลยีการสื่อสาร ได้เข้ามามีบทบาทที่สำคัญ ในการดำเนินชีวิตของผู้บริโภคในยุคปัจจุบัน ภายในระยะเวลา 12 ปี นับตั้งแต่ปี 2544 จนถึงปี 2556 ผู้ใช้อินเทอร์เน็ตมีจำนวนชั่วโมงการใช้งาน อินเทอร์เน็ตต่อสัปดาห์เพิ่มมากขึ้นอย่างต่อเนื่อง โดยเพิ่มขึ้นถึงร้อยละ 76.3 ทั้งนี้ ร้อยละ 9.0 ของ ผู้ใช้อินเทอร์เน็ตที่มีชั่วโมงการใช้งานต่อสัปดาห์สูง ถึง 105 ชั่วโมง (สำนักงานพัฒนาธุรกรรมทาง อิเล็กทรอนิกส์ (องค์การมหาชน), 2556) ปี 2555 มีคนไทยใช้อินเทอร์เน็ตมากกว่า 25 ล้านคน มีสินค้า ผู้ประกอบการไทยที่ขายในโลกออนไลน์มากกว่า 10 ล้านรายการ

การค้นหาคำสั่งซื้อสินค้าทางออนไลน์จึง เป็นเรื่องง่ายและสะดวก สำหรับทุกคนในประเทศ (ศูนย์เทคโนโลยีอิเล็กทรอนิกส์และคอมพิวเตอร์ แห่งชาติ, 2553) ตลอดจนแนวโน้มพฤติกรรมของ ผู้บริโภคให้ความสำคัญกับเรื่องเวลาความง่ายและ ความสะดวกสบายในการจับจ่ายใช้สอยสินค้าและ บริการ จากการศึกษาพฤติกรรมสั่งซื้อสินค้า และ

บริการผ่านระบบอินเทอร์เน็ตของนักศึกษามหาวิทยาลัย ราชภัฏเชียงราย พบว่า ผู้ที่เคยซื้อสินค้าและบริการ ผ่านช่องทางออนไลน์เห็นด้วยว่าการซื้อสินค้าและ บริการผ่านช่องทางออนไลน์ สามารถเปรียบเทียบ ราคาและข้อมูลสินค้าได้ง่ายกว่าการซื้อสินค้าผ่าน ช่องทางอื่น มีบริการจัดส่งสินค้าตามต้องการและ สินค้ามีคุณภาพน่าเชื่อถือ (ปรีชา กาวีอิน, 2551) อีก ทั้งตัวแบบพฤติกรรมสั่งซื้อของผู้บริโภคและปัจจัย ที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจซื้อของผู้บริโภค ซึ่งให้ เห็นว่าสิ่งเร้าทางการตลาดด้านผลิตภัณฑ์ ราคา การ จัดจำหน่าย และการส่งเสริมการตลาด ส่งผลต่อ ความรู้สึกนึกคิดของผู้ซื้อ (ศิริวรรณ เสรีรัตน์ และ คณะ, 2546)

จากการศึกษาส่วนประสมทางการตลาด ของพฤติกรรมสั่งซื้อสินค้า และบริการทาง อินเทอร์เน็ตของพนักงานในเขตกรุงเทพมหานคร พบว่า ส่วนประสมทางการตลาดด้านผลิตภัณฑ์ที่มี อิทธิพลต่อผู้บริโภคมากที่สุดคือ การมีรายละเอียด สินค้าหรือบริการอย่างครบถ้วน ด้านราคาการที่ สามารถจ่ายเงินผ่านระบบของธนาคารมีอิทธิพล มากกว่าประเด็นราคาอื่น ๆ ด้านการจัดจำหน่าย

การที่สามารถจัดส่งสินค้าได้หลากหลายรูปแบบมีอิทธิพลต่อผู้บริโภคมากที่สุด ส่วนด้านการส่งเสริมการตลาด พบว่า การป้องกันข้อมูลทางด้านบัตรเครดิตมีอิทธิพลมากกว่าการส่งเสริมการตลาดด้านอื่น (ปิยะวัฒน์ ชนาธิปนพชัย, 2550)

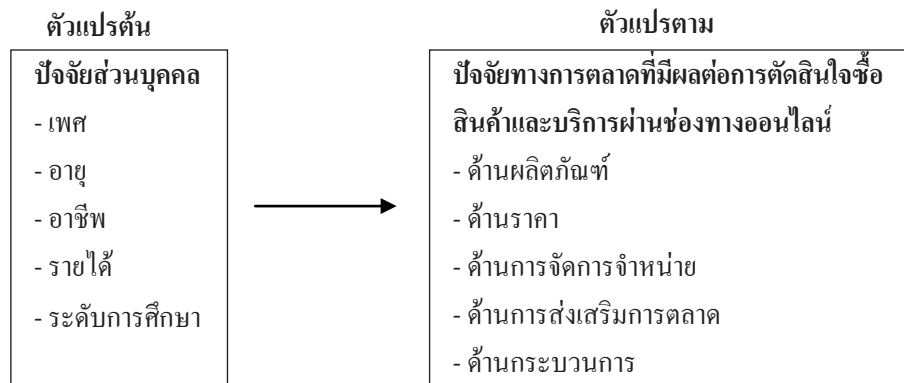
จากข้อมูลข้างต้นชี้ให้เห็นว่านักการตลาดจำเป็นต้องให้ความสำคัญกับเทคโนโลยี และนำประโยชน์ของอินเทอร์เน็ตมาใช้สำหรับดำเนินการทางการตลาด และการศึกษาปัจจัยทางการตลาดที่มีผลต่อการตัดสินใจซื้อสินค้าและบริการผ่านช่องทางออนไลน์ จะสามารถนำผลการศึกษาเป็นแนวทาง

สำหรับการกำหนดกลยุทธ์การตลาดให้เหมาะสมเพื่อสามารถตอบสนองความต้องการของผู้บริโภคให้ได้มากที่สุด

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาปัจจัยทางการตลาดที่มีผลต่อการตัดสินใจซื้อสินค้าและบริการผ่านช่องทางออนไลน์
2. เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ของปัจจัยส่วนบุคคลของคนที่อยู่ในจังหวัดภาคใต้ตอนล่างกับปัจจัยทางการตลาดที่มีผลต่อการตัดสินใจซื้อสินค้าและบริการผ่านช่องทางออนไลน์

กรอบแนวคิดในการวิจัย

รูปที่ 1. กรอบแนวคิดในการวิจัย

แนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง

ส่วนประสมทางการตลาด ถือเป็นปัจจัยที่สำคัญในการทำธุรกิจ ส่วนประสมทางการตลาดสำหรับการจัดจำหน่ายผ่านช่องทางออนไลน์ ประกอบด้วย 5 ปัจจัย ได้แก่ ผลิตภัณฑ์ (Product) การพิจารณาเกี่ยวกับผลิตภัณฑ์หรือบริการ จะต้องพิจารณาถึงคุณภาพสินค้า บริการ ตราสินค้า สายผลิตภัณฑ์ องค์ประกอบผลิตภัณฑ์ ราคา (Price) จำนวนเงินที่ต้องชำระสำหรับให้ได้สินค้าหรือ

บริการ หรือสิ่งที่มีค่าอื่น ๆ ที่ผู้บริโภคต้องนำไปแลกเปลี่ยนกับประโยชน์ที่ได้รับจากการมีหรือการใช้สินค้าหรือบริการ การจัดจำหน่าย (Place) การจัดการเรื่องที่ตั้งของผู้ให้บริการ ความยากง่ายในการเข้าถึงสินค้าและบริการ ความเร็วในการตอบสนองลูกค้าและความปลอดภัยของข้อมูล การส่งเสริมการตลาด (Promotion) เป็นการสื่อสารทางการตลาดต่าง ๆ ไม่ว่าจะเป็นการโฆษณา การประชาสัมพันธ์ กิจกรรมการขายโดยใช้บุคคล การส่งเสริมการขาย

การส่งเสริมการตลาดบนเว็บไซต์เป็นสิ่งจำเป็น เช่นเดียวกับการตลาด การค้าปลีก เช่น การจัดชิงรางวัล การให้ส่วนลดพิเศษในเทศกาลต่าง ๆ รวมทั้งการโฆษณาประชาสัมพันธ์ให้ผู้กล้าเข้ามาเลือกสินค้าที่เว็บไซต์ การโฆษณาประชาสัมพันธ์ด้วยรูปแบบที่เรียกว่าป้ายโฆษณาบนเว็บไซต์ และกระบวนการ (Process) ระบบปฏิบัติการที่นำเทคโนโลยี และซอฟต์แวร์มาใช้ ในการให้บริการ ได้แก่ ระบบหน้าร้าน ระบบการสั่งซื้อ ระบบการส่งมอบสินค้าและบริการ ระบบการชำระเงิน ระบบการขนส่งสินค้า ระบบบริการลูกค้า บริการถามตอบจดหมายอิเล็กทรอนิกส์ และระบบการป้องกันความเสี่ยงต่าง ๆ

จากการศึกษาปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจซื้อสินค้าทางอินเทอร์เน็ตของผู้หญิงในเขตกรุงเทพมหานคร พบว่า กลุ่มตัวอย่างให้ความสำคัญมากที่สุดเกี่ยวกับส่วนประสมทางการตลาดด้านสินค้ากับสินค้าตรงกับความต้องการ ด้านราคากับราคาสินค้ามีความเหมาะสมกับคุณภาพ ด้านสถานที่จัดจำหน่ายกับความสะดวกในการสั่งซื้อสินค้า ด้านส่งเสริมการตลาดกับการรับข้อมูลข่าวสารที่ทันสมัยทางไปรษณีย์อิเล็กทรอนิกส์ ให้ความสำคัญมากที่สุดเกี่ยวกับปัจจัยอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องด้านภาพลักษณ์ของตราสินค้ากับตราสินค้ามีความน่าเชื่อถือด้านความภักดีต่อตราสินค้า (ธัญญพัสด์ เกตุประดิษฐ์ และอิทธิกร จำแดง, 2554)

วิธีการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ ประชากรคือผู้ที่เคยซื้อสินค้าและบริการผ่านช่องทางออนไลน์ มีอายุ 15 ปีขึ้นไป ในเขตจังหวัดภาคใต้ตอนล่าง กลุ่มตัวอย่างใช้สูตรของ Cochran (1977) ในระดับความเชื่อมั่น ร้อยละ 95 ความคลาดเคลื่อนไม่เกินร้อยละ

5 ได้ขนาดกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 400 คน

การสุ่มตัวอย่างแบบบังเอิญ (Accidental Random Sampling) เก็บข้อมูลโดยใช้แบบสอบถามกับกลุ่มตัวอย่างที่กำหนดไว้ โดยเก็บตามสถานที่ทำงาน ห้างสรรพสินค้า สถาบันการศึกษา สถาบันทางการเงิน ที่อยู่อาศัยตามจังหวัดต่าง ๆ ที่เป็นกลุ่มตัวอย่างที่เลือกไว้ จำนวน 7 จังหวัด ในจังหวัดภาคใต้ตอนล่างจำนวนเท่า ๆ กัน ประกอบด้วย จังหวัดพัทลุง สตูล สงขลา ตรัง ยะลา ปัตตานี และนราธิวาส ซึ่งกลุ่มตัวอย่างเป็นผู้กรอกคำตอบในแบบสอบถามด้วยตนเอง

เครื่องมือที่ใช้เป็นแบบสอบถามที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น ผ่านการตรวจสอบคุณภาพด้านความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) โดยผู้ทรงคุณวุฒิ 3 ราย มีค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) ระหว่าง 0.60-1.00 และมีค่าความเที่ยงตรงของแบบสอบถามเท่ากับ 0.90 วิเคราะห์ข้อมูลด้วยโปรแกรมสถิติสำเร็จรูป ใช้ค่าสถิติเชิงพรรณนาด้วยการแจกแจงความถี่ ค่าร้อยละ ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และค่าเฉลี่ยเลขคณิต และทดสอบความสัมพันธ์ด้วยค่าไค-สแควร์ และค่าสหสัมพันธ์

ผลการวิจัย

ข้อมูลส่วนบุคคลของกลุ่มตัวอย่าง กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง ร้อยละ 62.50 เพศชาย ร้อยละ 37.50 อายุ 16-25 ปี ร้อยละ 47.00 อายุ 26-35 ปี ร้อยละ 33.75 ระดับการศึกษาปริญญาตรี ร้อยละ 57.50 สูงกว่าปริญญาตรี ร้อยละ 23.00 อาชีพพนักงานบริษัทเอกชน ร้อยละ 37.50 รองลงมานักเรียน/นักศึกษา ร้อยละ 32.00 มีรายได้ต่อเดือน 10,001 - 20,000 บาท ร้อยละ 45.00 ต่ำกว่าหรือเท่ากับ 10,000 บาท ร้อยละ 23.50

ผลการศึกษาปัจจัยทางการตลาดที่มีผลต่อ

การตัดสินใจซื้อสินค้าและบริการผ่านช่องทางออนไลน์พบว่า ปัจจัยทางการตลาดทุกปัจจัยมีความสำคัญระดับมาก ยกเว้นปัจจัยด้านการส่งเสริมการตลาดมีความสำคัญระดับปานกลาง ปัจจัยด้านสินค้าและบริการโดยภาพรวม มีระดับความสำคัญมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า ปัจจัยที่มีระดับความสำคัญมาก มีค่าเฉลี่ยสูงสุดสามอันดับแรกคือ ความหลากหลายของสินค้าและบริการ ความครบถ้วนของข้อมูลสินค้าและบริการ ชื่อเสียงของสินค้าและบริการเป็นที่รู้จัก ปัจจัยด้านราคาภาพรวม มีระดับความสำคัญมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า ปัจจัยที่มีระดับความสำคัญมากที่สุดคือ การแสดงราคาสินค้าและบริการไว้อย่างชัดเจน รองลงมาคือ ราคาสินค้าและบริการต่ำกว่าราคาตามท้องตลาด ปัจจัยด้านการจัดการจำหน่ายภาพรวมมีระดับความสำคัญมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่าปัจจัยที่มีระดับความสำคัญมากที่สุดคือ ความสะดวกในการค้นหาข้อมูลและสั่งซื้อ รองลงมาคือ ความง่ายในการเข้าสู่ช่องทางออนไลน์ ปัจจัยด้านกระบวนการภาพรวมมีระดับความสำคัญมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า ปัจจัยที่มีระดับความสำคัญมากที่สุดคือ มีคำอธิบายขั้นตอนการสั่งซื้อและการชำระเงินที่ชัดเจน รองลงมาคือ ความน่าเชื่อถือของหน้าร้าน (หน้าแรกของเว็บไซต์ เฟสบุ๊ก) และปัจจัยด้านการส่งเสริมการตลาดภาพรวมมีระดับความสำคัญปานกลาง เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า มีเพียง 2 ปัจจัยที่มีระดับความสำคัญอยู่ในระดับมากคือ มีการส่งข้อมูลข่าวสารให้ทราบผ่านสื่อออนไลน์ และการรับประกันสินค้า ตามตารางที่ 1

ผลการศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยส่วนบุคคลกับปัจจัยทางการตลาดที่มีผลต่อการตัดสินใจซื้อสินค้าและบริการผ่านช่องทางออนไลน์สามารถอธิบายได้ตามตารางที่ 2

จากตารางที่ 2 และ 3 พบว่าความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยส่วนบุคคลกับปัจจัยทางการตลาดที่มีผลต่อการตัดสินใจซื้อสินค้าและบริการผ่านช่องทางออนไลน์ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ 0.05 คือ ปัจจัยส่วนบุคคลด้านเพศมีความสัมพันธ์กับปัจจัยทางการตลาดทุกด้าน ยกเว้นด้านการจัดจำหน่าย โดยเพศมีความสัมพันธ์กับปัจจัยด้านการส่งเสริมการตลาดมากที่สุด ปัจจัยส่วนบุคคลด้านอาชีพมีความสัมพันธ์กับปัจจัยทางการตลาดทุกด้านยกเว้นด้านราคา โดยมีความสัมพันธ์กับปัจจัยด้านกระบวนการมากที่สุด ปัจจัยส่วนบุคคลด้านอายุ และระดับการศึกษามีความสัมพันธ์กับปัจจัยด้านกระบวนการ และปัจจัยส่วนบุคคลด้านรายได้ต่อเดือนไม่มีความสัมพันธ์กับปัจจัยทางการตลาดทุกด้าน

การอภิปรายผล

ปัจจัยทางการตลาดที่มีผลต่อการตัดสินใจซื้อสินค้าและบริการผ่านช่องทางออนไลน์ ทุกปัจจัยมีความสำคัญระดับมาก ยกเว้นปัจจัยด้านการส่งเสริมการตลาดมีความสำคัญระดับปานกลาง สอดคล้องกับปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดบริการบนเว็บไซต์ ENSOGO ที่ให้ความสำคัญกับปัจจัยด้านผลิตภัณฑ์ ด้านราคา ด้านสถานที่ให้บริการ และด้านกระบวนการอยู่ในระดับมาก (สุภาพรณ ชัยทวิวุฒิกุล, 2555)

ปัจจัยด้านสินค้าและบริการ มีปัจจัยที่มีระดับความสำคัญระดับมากค่าเฉลี่ยสูงสุดสามอันดับ คือ ความหลากหลายของสินค้าและบริการ ($\bar{X}=4.38$) ความครบถ้วนของข้อมูลสินค้าและบริการ ($\bar{X}=4.07$) ชื่อเสียงของสินค้าและบริการเป็นที่รู้จัก ($\bar{X}=4.02$) สอดคล้องกับส่วนประสมการตลาดของการซื้อสินค้าและบริการทางอินเทอร์เน็ตของพนักงานในเขตกรุงเทพมหานครที่พบว่า ปัจจัยด้านการมีรายละเอียดสินค้าหรือบริการอย่างครบถ้วน

ตารางที่ 1. ระดับความสำคัญของปัจจัยทางการตลาดที่มีผลต่อการตัดสินใจซื้อสินค้าและบริการผ่านช่องทางออนไลน์

ปัจจัยทางการตลาดที่มีผลต่อการตัดสินใจซื้อสินค้าและบริการผ่านช่องทางออนไลน์	ระดับความสำคัญ		
	$\bar{X}$	S.D.	แปลความ
ด้านสินค้าและบริการ (Product)	4.02	0.542	มาก
ความหลากหลายของสินค้าและบริการ	4.38	0.638	มาก
ชื่อเสียงของสินค้าและบริการเป็นที่รู้จัก	4.02	0.704	มาก
ความครบถ้วนของข้อมูลสินค้าและบริการ	4.07	0.710	มาก
ความเหมือนจริงของภาพสินค้าและบริการ	3.76	0.866	มาก
คุณภาพของสินค้าและบริการ	3.85	0.796	มาก
ด้านราคา (Price)	3.81	0.696	มาก
ราคาสินค้าและบริการต่ำกว่าราคาตามท้องตลาด	3.74	0.910	มาก
การแสดงราคาสินค้าและบริการไว้อย่างชัดเจน	3.98	0.770	มาก
การแสดงราคาส่วนต่างจากราคาปกติอย่างชัดเจน	3.71	0.842	มาก
ด้านการจัดการจำหน่าย (Place)	4.27	0.559	มาก
ความง่ายในการเข้าสู่ช่องทางออนไลน์	4.40	0.663	มาก
ความสะดวกในการค้นหาข้อมูลและสั่งซื้อ	4.41	0.646	มาก
ความรวดเร็วในการค้นหาข้อมูลและสั่งซื้อ	4.27	0.697	มาก
ความหลากหลายของวิธีการจัดส่งสินค้า	4.01	0.810	มาก
ด้านการส่งเสริมการตลาด (Promotion)	3.31	0.837	ปานกลาง
การรับประกันสินค้า	3.52	0.970	มาก
การดูแลหลังการขาย	3.30	1.047	ปานกลาง
การให้ส่วนลด	3.45	0.980	ปานกลาง
มีการสะสมแต้มเพื่อใช้เป็นส่วนลดในครั้งต่อไป	3.16	1.079	ปานกลาง
มีกิจกรรมชิงรางวัล	3.02	1.109	ปานกลาง
มีอัตราดอกเบี้ยต่ำ	2.90	1.170	ปานกลาง
มีการส่งข้อมูลข่าวสารให้ทราบผ่านสื่อออนไลน์	3.71	1.004	มาก
การได้รับส่วนลดในการแนะนำเพื่อนให้สมัครเป็นสมาชิก	3.38	1.088	ปานกลาง
ด้านกระบวนการ (Process)	3.95	0.674	มาก
ความน่าสนใจของหน้าร้าน (หน้าแรกของเว็บไซต์ เฟสบุ๊ก)	4.13	0.771	มาก
คำอธิบายขั้นตอนการสั่งซื้อและการชำระเงินที่ชัดเจน	4.21	0.687	มาก
การส่งมอบสินค้าและบริการได้ถูกต้องและตรงเวลา	4.00	0.874	มาก
บริการส่งข้อความเพื่อยืนยันการสั่งซื้อที่ถูกต้องและรวดเร็ว	3.98	0.935	มาก
ช่องทางการชำระเงินที่หลากหลาย	3.97	0.834	มาก
ความปลอดภัยในการชำระเงิน	3.80	0.967	มาก
ระบบป้องกันความปลอดภัยเกี่ยวกับข้อมูลส่วนตัว	3.70	0.955	มาก
การติดต่อกับผู้ขายผ่านช่องทางต่าง ๆ ได้ตลอด 24 ชั่วโมง	3.79	0.917	มาก

ตารางที่ 2. ความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยส่วนบุคคลด้านเพศ อาชีพ กับปัจจัยทางการตลาดที่มีผลต่อการตัดสินใจซื้อสินค้าและบริการผ่านช่องทางออนไลน์

ปัจจัยทางการตลาดที่มีผลต่อการตัดสินใจซื้อสินค้าและบริการผ่านช่องทางออนไลน์	เพศ		อาชีพ	
	χ^2	<i>V</i>	χ^2	<i>V</i>
ด้านผลิตภัณฑ์	11.200**	0.167	21.239**	0.133
ด้านราคา	15.861**	0.199	16.887	0.119
ด้านการจัดจำหน่าย	0.465	0.034	13.923**	0.132
ด้านการส่งเสริมการตลาด	25.543**	0.253	23.286**	0.139
ด้านกระบวนการ	21.021**	0.229	47.962**	0.200

*, ** ความสัมพันธ์มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 และ 0.01 ตามลำดับ

ตารางที่ 3. ความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยส่วนบุคคลด้านอายุ ระดับการศึกษา รายได้ต่อเดือน กับปัจจัยทางการตลาดที่มีผลต่อการตัดสินใจซื้อสินค้าและบริการผ่านช่องทางออนไลน์

ปัจจัยส่วนบุคคล	ปัจจัยทางการตลาด				
	ผลิตภัณฑ์	ราคา	การจัดจำหน่าย	การส่งเสริมการตลาด	กระบวนการ
อายุ	$r = -0.020$	$r = -0.003$	$r = -0.093$	$r = -0.010$	$r = -0.133**$
ระดับการศึกษา	$r = -0.037$	$r = 0.020$	$r = 0.084$	$r = 0.036$	$r = 0.107*$
รายได้ต่อเดือน	$r = 0.080$	$r = -0.009$	$r = 0.087$	$r = 0.009$	$r = 0.075$

*, ** ความสัมพันธ์มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 และ 0.01 ตามลำดับ

เป็นส่วนประสมทางการตลาดที่มีอิทธิพลต่อผู้บริโภคมากที่สุด (ปิยะวัฒน์ ชนาธิปนพชัย, 2550)

ปัจจัยด้านราคาที่มีระดับความสำคัญมากมีค่าเฉลี่ยสูงสุดคือ การแสดงราคาสินค้าและบริการไว้อย่างชัดเจน ($\bar{x} = 3.98$) ปัจจัยด้านการจัดการจำหน่ายที่มีระดับความสำคัญมากมีค่าเฉลี่ยสูงสุดคือ ความสะดวกในการค้นหาข้อมูลและสั่งซื้อ ($\bar{x} = 4.41$) ปัจจัยด้านกระบวนการที่มีระดับความสำคัญมากมีค่าเฉลี่ยสูงสุดคือ มีคำอธิบายขั้นตอน

การสั่งซื้อและการชำระเงินที่ชัดเจน ($\bar{x} = 4.21$) และปัจจัยด้านการส่งเสริมการตลาดที่มีระดับความสำคัญมากมีค่าเฉลี่ยสูงสุดคือ มีการส่งข้อมูลข่าวสารให้ทราบผ่านสื่อออนไลน์ ($\bar{x} = 3.71$) รองลงมาคือ การรับประกันสินค้า ($\bar{x} = 3.52$) สอดคล้องกับปัจจัยที่มีผลต่อพฤติกรรมผู้บริโภคคนไทยในการซื้อสินค้าและบริการทางการพาณิชย์อิเล็กทรอนิกส์เพื่อศึกษาถึงพฤติกรรมของผู้บริโภคส่วนใหญ่ให้ความสำคัญต่อราคาของสินค้าและบริการ รูปแบบของ

สินค้าและบริการที่แสดงบนเว็บไซต์ความปลอดภัยในการชำระค่าบริการ ระยะเวลาที่ใช้ในการสั่งซื้อสินค้าแต่ละครั้ง การรับประกันสินค้า ความหลากหลายในตัวสินค้าและความสะดวกในการใช้บริการ (ทวีวรรณ น้อยน้ำคำ, 2548)

ปัจจัยส่วนบุคคลมีความสัมพันธ์กับปัจจัยทางการตลาด ยกเว้นปัจจัยส่วนบุคคลด้านรายได้ ต่อเดือนไม่มีความสัมพันธ์กับปัจจัยทางการตลาดทุกด้าน สอดคล้องกับการศึกษาพฤติกรรมผู้บริโภคกับการตัดสินใจซื้อสินค้าผ่านระบบอินเทอร์เน็ตในเขตกรุงเทพมหานคร พบว่าปัจจัยด้านประชากรที่แตกต่างกันมีผลต่อพฤติกรรมการซื้อสินค้าผ่านระบบอินเทอร์เน็ตไม่แตกต่างกัน (บุญทริกา นันทิพงษ์ และ กิตติพันธ์ คงสวัสดิ์เกียรติ, 2555)

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะสำหรับการทำการตลาดออนไลน์

1. ผลิตรายการ การเลือกสินค้าหรือบริการที่จัดจำหน่ายผ่านช่องทางออนไลน์ ควรมีความหลากหลาย เพราะผลิตรายการทุกประเภทสามารถทำการซื้อขายผ่านออนไลน์ได้

2. การกำหนดราคาสินค้าหรือบริการไม่ให้

สูงกว่าราคาท้องตลาด แสดงราคาที่ชัดเจน

3. การเข้าถึงช่องทางออนไลน์ที่ง่าย และสะดวกสำหรับการค้นหาข้อมูลและสั่งซื้อสินค้า

4. โปรแกรมการส่งเสริมการตลาดที่เน้นการรับประกันสินค้าเพื่อสร้างความน่าเชื่อถือ และความมั่นใจให้แก่ลูกค้า

5. การออกแบบหน้าแรกของร้านให้มีความโดดเด่น ดึงดูดความสนใจของลูกค้าในการเข้ามาดูรายละเอียดต่าง ๆ ตลอดจนการมีระบบปฏิบัติการต่าง ๆ ที่อำนวยความสะดวกให้แก่ลูกค้า และสร้างความมั่นใจด้านความปลอดภัยของข้อมูลส่วนตัวของลูกค้า

กิตติกรรมประกาศ

รายงานวิจัยนี้ได้รับทุนสนับสนุนการวิจัยจากมหาวิทยาลัยหาดใหญ่ ขอขอบคุณ ดร.คณินิจต์ หนูเช็ก ดร.ชุติมา หวังเบญจหมัด ดร.ประสิทธิ์ รัตนพันธ์ และผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.อนิวัช แก้วจันทน์ และขอบคุณมหาวิทยาลัยหาดใหญ่ ที่อำนวยความสะดวกทุกอย่างในการทำวิจัยจนสำเร็จด้วยดี

เอกสารอ้างอิง

ทวีวรรณ น้อยน้ำคำ, 2548. ปัจจัยที่มีผลต่อพฤติกรรมผู้บริโภคคนไทยในการซื้อสินค้าและบริการทางการพาณิชย์อิเล็กทรอนิกส์ (E-Commerce) เพื่อศึกษาถึงพฤติกรรมของผู้บริโภค. มหาวิทยาลัยราชภัฏนครสวรรค์.

ชัยวุฒิสต์ เกตุประดิษฐ์ และ อธิกร จาเดช, 2554. ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจซื้อสินค้าทางอินเทอร์เน็ตของผู้หญิงในเขตกรุงเทพมหานคร. วารสารการเงิน การลงทุน การตลาด และการบริหารธุรกิจ 1(2): 21-39.

บุญทริกา นันทิพงษ์ และ กิตติพันธ์ คงสวัสดิ์เกียรติ, 2555. พฤติกรรมผู้บริโภคกับการตัดสินใจซื้อสินค้าผ่านระบบอินเทอร์เน็ตในเขตกรุงเทพมหานคร. วารสารการเงิน การลงทุน การตลาดและการบริหารธุรกิจ 2(2): 65-88.

- ปรีชา กาวิอิน. 2551. พฤติกรรมการซื้อสินค้าและบริการผ่านระบบอินเทอร์เน็ตของนักศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย. ปรินญาณิพนธ์บริหารธุรกิจมหาบัณฑิต สาขาการจัดการทั่วไป มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย.
- ปิยะวัฒน์ ชนาธิปนพชัย. 2550. ส่วนประสมการตลาดของพฤติกรรมการซื้อสินค้าและบริการทางอินเทอร์เน็ตของพนักงานในเขตกรุงเทพมหานคร. ปรินญาณิพนธ์บริหารธุรกิจมหาบัณฑิต สาขาวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.
- ศิริวรรณ เสรีรัตน์, สุภร เสรีรัตน์, งามอาจ ปทะวานิช และปริญญ์ ลักขิตานนท์. 2546. การบริหารการตลาดยุคใหม่. กรุงเทพฯ: ไคมอน อิน บิสสิเนต เวอร์ล.
- ศูนย์เทคโนโลยีอิเล็กทรอนิกส์และคอมพิวเตอร์แห่งชาติ. 2553. รายงานผลการสำรวจกลุ่มผู้ใช้อินเทอร์เน็ต ปี 2553. (ออนไลน์). จาก: <http://www.nectec.or.th/images/pdf/internetuser/internet53.pdf>.
- สุภาวรรณ ชัยทวีวุฒิกุล. 2555. พฤติกรรมการซื้อสินค้าและบริการออนไลน์แบบรวมกลุ่มกันซื้อบนเว็บไซต์ ENSOGO ของลูกค้าในเขตกรุงเทพมหานคร. ปรินญาณิพนธ์บริหารธุรกิจมหาบัณฑิต สาขาการตลาด มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- สำนักงานพัฒนาธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์ (องค์การมหาชน). 2556. รายงานผลการสำรวจพฤติกรรมผู้ใช้อินเทอร์เน็ตในประเทศไทยปี 2556. (ออนไลน์). จาก: https://www.etda.or.th/internetuserprofile2013/TH_InternetUserProfile2013.pdf.
- Cochran, W.G. 1977. Sampling Techniques. 3rd ed. New York: John Wiley & Sons, Inc.

พฤติกรรมการเป็นสมาชิกที่ดีขององค์กรในธุรกิจโรงแรม

Organizational Citizenship Behavior in Hotel Business

ปกรณ์ ลิ้มโยธิน¹

Pakorn Limyothin

Abstract

The objective of this research was to develop the causal relationship model of organizational citizenship behavior in hotel business in Thailand. The sample consisted of 586 cases obtained by multi-stage sampling. The research was analyzed for 5 latent variables: quality of work life, organizational justice perception, job satisfaction, organizational commitment and organizational citizenship behavior which obtained from variables. Questionnaires were used as a research instrument which measured five-point Likert scales. SPSS program was used to analyze for basic statistics and LISREL program was used for model testing.

The major findings showed that the causal relationship model was valid and fit the empirical data ($\chi^2 = 420.08$, $df = 127$, $\chi^2/df = 3.31$, $CFI = 0.95$, $SRMR = 0.06$, $RMSEA = 0.07$). The model described 59% of variance in organizational citizenship behavior. Quality of work life was of the highest total effect on organizational citizenship behavior while, the organizational justice perception, job satisfaction and organizational commitment were in the descending order.

Keywords: *Organizational behavior, organizational citizenship behavior, hotel business*

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ เพื่อพัฒนาโมเดลความสัมพันธ์เชิงสาเหตุ ของพฤติกรรมการเป็นสมาชิกที่ดีขององค์กรในธุรกิจโรงแรม จากกลุ่มตัวอย่าง 586 ราย ซึ่งได้จากการสุ่มตัวอย่างแบบหลายขั้นตอน ตัวแปรที่ใช้ในการวิจัย ประกอบด้วย 5 ตัวแปรแฝง คือ คุณภาพชีวิตในการทำงาน การรับรู้ความยุติธรรมในองค์กร ความพึงพอใจ

¹ คณะบริหารธุรกิจ มหาวิทยาลัยหาดใหญ่ อ.หาดใหญ่ จ.สงขลา 90110

* ผู้ให้การติดต่อ (Corresponding e-mail: pakornlim@gmail.com)

ในงาน ความผูกพันต่อองค์กร และพฤติกรรมการเป็นสมาชิกที่ดีขององค์กร ซึ่งวัดได้จากตัวแปรสังเกตได้ 23 ตัวแปร เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเป็นแบบสอบถามมี 6 ตอน มาตรวัดแบบประมาณค่า 5 ระดับ วิเคราะห์ข้อมูลเบื้องต้นด้วยโปรแกรม SPSS และวิเคราะห์โมเดลสมการโครงสร้างด้วยโปรแกรม LISREL ผลการวิจัยพบว่า โมเดลที่พัฒนาขึ้นมีความสอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์ ($\chi^2 = 420.08$, $df = 127$, $\chi^2/df = 3.31$, $CFI = 0.95$, $SRMR = 0.06$, $RMSEA = 0.07$) โดยตัวแปรแฝงต่าง ๆ ในโมเดล อธิบายความแปรปรวนของพฤติกรรมการเป็นสมาชิกที่ดีขององค์กรได้ร้อยละ 59 และพบว่าพฤติกรรมการเป็นสมาชิกที่ดีขององค์กร ได้รับอิทธิพลทางตรงจากองค์ประกอบคุณภาพชีวิตในการทำงานมากที่สุด รองลงมาคือ องค์ประกอบจากการรับรู้ความยุติธรรม ความพึงพอใจในงาน และความผูกพันต่อองค์กร

คำสำคัญ: พฤติกรรมองค์กร, พฤติกรรมการเป็นสมาชิกที่ดีขององค์กร, ธุรกิจโรงแรม

บทนำ

ธุรกิจโรงแรม มีความสำคัญต่อการเจริญเติบโตของอุตสาหกรรมการท่องเที่ยว ซึ่งสามารถแสวงหาเงินตราจากต่างประเทศ ช่วยลดการขาดดุลบัญชีเดินสะพัดและดุลการชำระเงิน รวมถึงสร้างการจ้างงานและกระจายรายได้สู่บุคลากรระดับปฏิบัติการ (Deloitte, 2004; Dessler, 2006) และยังส่งผลให้เกิดการขยายตัวในธุรกิจที่เกี่ยวข้อง เช่น การขนส่ง การก่อสร้าง ภัตตาคาร สินค้าหัตถกรรมและบริการอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง (Getz and Petersen, 2005) ข้อมูลจากสำนักงานสถิติแห่งชาติ (2555) แสดงว่าประเทศไทยมีโรงแรมที่พัก จำนวน 9,865 แห่ง มีห้องพัก 457,976 ห้อง มีผู้เข้าพัก จำนวน 93.8 ล้านคน รายได้และรายจ่ายอยู่ที่ 153,534 ล้านบาท และ 110,665 ล้านบาท ตามลำดับ โดยมีรายรับและค่าใช้จ่ายเฉลี่ยต่อกิจการอยู่ที่ 15.3 ล้านบาท และ 11.2 ล้านบาท ธุรกิจโรงแรมมีบุคลากรทั้งหมดจำนวน 265,906 คน และมีรายได้เฉลี่ย 162,338 บาทต่อคนต่อปี

การเติบโตและการแข่งขันของธุรกิจโรงแรม ทำให้ความต้องการบุคลากรที่มีพื้นฐานความรู้ และความชำนาญเพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็ว

ในขณะที่แรงงานที่มีประสิทธิภาพก็มีทางเลือกจะทำงานในโรงแรมที่ให้ผลตอบแทนทั้งที่เป็นตัวเงินและไม่เป็นตัวเงินที่ดีกว่าส่งผลให้เกิดการหมุนเวียนแรงงานในธุรกิจโรงแรมอย่างมาก (ชัยสมพล ชาวประเสริฐ, 2546; Vidal et al., 2007) บริษัท อีวีวีท แอสโซซิเอตส์ (ประเทศไทย) จำกัด ซึ่งเป็นองค์กรระดับโลก ที่ให้คำปรึกษาด้านทรัพยากรมนุษย์ รายงานว่า ในปี 2555 ตัวเลขประมาณการอัตราการลาออกจากการงาน (turnover rate) ของธุรกิจโรงแรมในประเทศไทยจะอยู่ที่ร้อยละ 15-21 ซึ่งเป็นอัตราที่ค่อนข้างสูงเมื่อเปรียบเทียบกับอุตสาหกรรมอื่น การวิจัยเกี่ยวกับการลาออกจากการงานโดยตรงนั้น เป็นการศึกษาย้อนหลังถึงสาเหตุของการลาออก ทำให้มีตัวแปรแทรกซ้อนมาก และการเก็บข้อมูลค่อนข้างยุ่งยาก การศึกษาวิจัยส่วนใหญ่จึงนิยมศึกษาจากบุคลากรที่มีพฤติกรรมการทำงานในมิติด้านต่าง ๆ เพื่อจัดตัวแปรแทรกซ้อน และเพื่อความสะดวกในการเก็บข้อมูล (ปรกรณ์ ลิ้มโยธิน, 2555) นอกจากนี้ พฤติกรรมการทำงาน หรือพฤติกรรมการเป็นสมาชิกที่ดีขององค์กรยังเป็นตัวแปรที่สำคัญต่อประสิทธิภาพในการทำงานด้วย (Hom and Griffeth,

1995; Chen, 2006)

จากแนวคิดพฤติกรรมการเป็นสมาชิกที่ดีขององค์การแบ่งออกเป็นหลายองค์ประกอบ โดยแต่ละแนวคิดได้ระบุพฤติกรรมในแต่ละองค์ประกอบแตกต่างกันไป หากพิจารณาถึงความหมายของพฤติกรรมแต่ละองค์ประกอบในแนวคิดเหล่านั้นจะพบว่า พฤติกรรมบางองค์ประกอบมีความคล้ายคลึงหรือมีความซ้ำซ้อนกัน พฤติกรรมการเป็นสมาชิกที่ดีขององค์การตามแนวคิดของ Organ (1988) เป็นแนวคิดที่ได้รับการยอมรับในวงกว้าง และมีผู้นำมาศึกษาวิจัยเป็นจำนวนมาก โดยจำแนกพฤติกรรมการเป็นสมาชิกที่ดีขององค์การเป็น 5 องค์ประกอบ ได้แก่ 1) การให้ความช่วยเหลือ (Altruism) 2) การคำนึงถึงผู้อื่น (Courtesy) 3) ความอดทนอดกลั้น (Sportsmanship) 4) ความสำนึกต่อหน้าที่ (Conscientiousness) และ 5) การให้ความร่วมมือ (Civic Virtue) จากการศึกษาแนวคิดพฤติกรรมการเป็นสมาชิกที่ดีขององค์การในแต่ละประเภท องค์การ หรือการศึกษาในลักษณะการวิเคราะห์อภิมาน (Meta-analysis) ได้ข้อสรุปว่า พฤติกรรมการเป็นสมาชิกที่ดีขององค์การเป็นพฤติกรรมที่มีอิทธิพลทางบวกกับประสิทธิผลในการปฏิบัติงานของกลุ่มหรือองค์การ (Organ and Bateman, 1991; Clegg and Nord, 1996; Organ, 1997; Jewell, 1998; Podsakoff et al., 2000; Newstrom and Davis, 2002; George and Jones, 2002; Spector, 2003; Nielsen et al., 2009) โดยพฤติกรรมการเป็นสมาชิกที่ดีขององค์การ จะทำให้ระบบสังคมในองค์การดำเนินไปด้วยความราบรื่น ลดความขัดแย้ง เพิ่มประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานและมีอิทธิพลต่อประสิทธิผลขององค์การ (Podsakoff et al., 2009)

อย่างไรก็ตาม แม้ว่าพฤติกรรมการเป็นสมาชิกที่ดีจะไม่ใช่ประเด็นใหม่ แต่นักวิจัยก็ยัง

พยายามค้นหาสาเหตุ เพื่อสร้างพฤติกรรมการเป็นสมาชิกที่ดีขององค์การ ที่ยังมีความแตกต่างกันในแต่ละประเภทองค์กรหรือประเภทธุรกิจ (Sofiah et al., 2014; Kolade et al., 2014; Mohammad et al., 2011; Buentello et al., 2014) เช่น ปัจจัยส่วนบุคคล บุคลิกภาพ ความเข้มแข็ง และความขัดแย้ง ปัจจัยลักษณะของงานและการสนับสนุนทางสังคม ปัจจัยภายนอกที่มีแรงดึงดูดจากโอกาสของการเปลี่ยนงาน ปัจจัยผลักดันภายในด้านความเบื่อหน่ายการทำงาน วัฒนธรรมองค์กร ความเครียด ความยุติธรรมในองค์การ คุณภาพชีวิตในการทำงาน ความพึงพอใจและความไม่พึงพอใจในงาน ความขัดแย้งในงาน และครอบครัว และความผูกพันต่อองค์การ

งานวิจัยในประเทศไทยพบว่า การศึกษาโมเดลสมการโครงสร้างขององค์ประกอบ ที่มีอิทธิพลต่อพฤติกรรมการเป็นสมาชิกที่ดีขององค์การในธุรกิจโรงแรม ยังมีไม่มากนัก อาทิเช่น แบบจำลองสมการ โครงสร้างเชิงสาเหตุของพฤติกรรมการเป็นสมาชิกขององค์กรของพนักงานที่ปฏิบัติงานในโรงแรมระดับ 5 ดาวในประเทศไทย โดยกฤตพงษ์ พัทธภิญโญพงศ์ (2556) นอกจากนั้น ก็เป็นการศึกษาพฤติกรรมการเป็นสมาชิกที่ดีขององค์การอื่น ๆ เช่น โรงพยาบาล และมหาวิทยาลัย (ทิพย์วรรณ มงคลดิลล้ากุล, 2554; ปาริชาติ ปานสำเนียง, 2555) ดังนั้น ผู้วิจัยจึงสนใจที่ศึกษาความสัมพันธ์ของการรับรู้ความยุติธรรมในองค์การ คุณภาพชีวิตการทำงาน ความพึงพอใจในงาน และความผูกพันต่อองค์การ ซึ่งมีอิทธิพลต่อตัวแปรพฤติกรรมการเป็นสมาชิกที่ดีขององค์การในธุรกิจโรงแรม ด้วยการพัฒนาโมเดลสมการโครงสร้าง ที่มีประโยชน์ในการอธิบายปัญหาการวิจัยทางพฤติกรรมศาสตร์ โดยในแต่ละสมการแสดงการเชื่อมโยงของสาเหตุสัมพันธ์อิทธิพลระหว่างตัวแปร (Ma et al.,

2013) ผลการศึกษาจะเป็นประโยชน์ต่อความมั่นคงขององค์กร และเป็นประโยชน์ต่อผู้บริหารในการจัดการด้านบุคลากรในธุรกิจโรงแรม และธุรกิจที่เกี่ยวข้อง นอกจากนี้ยังจะเป็นประโยชน์ต่อการวางแผนเพื่อค้นหากลยุทธ์ในการพัฒนา และปรับปรุงปัจจัยต่างๆ ให้ธุรกิจโรงแรมบริหารจัดการทรัพยากรมนุษย์อย่างมีประสิทธิภาพสูงสุด

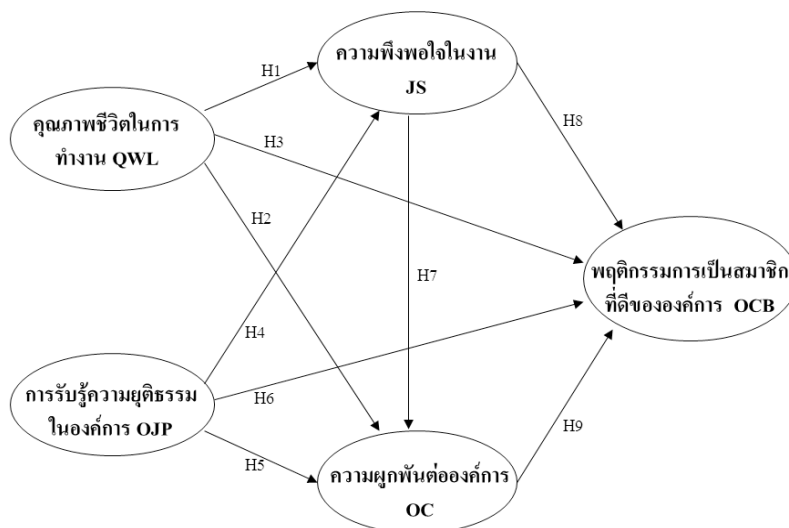
วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อพัฒนาโมเดลสมการโครงสร้างขององค์ประกอบที่มีอิทธิพลต่อพฤติกรรมการเป็นสมาชิกที่ดีขององค์กรในธุรกิจโรงแรม
2. เพื่อวิเคราะห์ขนาดอิทธิพลของตัวแปรต่าง ๆ ในโมเดลสมการโครงสร้างที่พัฒนาขึ้น

วิธีการวิจัย

จากการศึกษาแนวคิดทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง สามารถพัฒนาเป็นกรอบแนวคิดการวิจัยที่ประกอบด้วย 5 ตัวแปรแฝง และสรุปความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรการวิจัยไว้ 9 สมมติฐาน (ดังรูปที่ 1)

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) ประชากร ได้แก่ พนักงานในธุรกิจโรงแรมในประเทศไทยจำนวน 9,865 แห่ง รวมจำนวนพนักงาน 265,906 คน โดยกลุ่มตัวอย่างคือ พนักงานในธุรกิจโรงแรมทั่วประเทศ แม้การคำนวณด้วยสูตรยามานะ (Yamane, 1970) ($n = N/1 + Ne^2$) จะได้ขนาดของกลุ่มตัวอย่าง 399 ตัวอย่าง แต่เพื่อให้ขนาดของกลุ่มตัวอย่างมีความเพียงพอต่อการวิเคราะห์ทางสถิติ และมีความแข็งแกร่ง (robustness) เมื่อประมาณค่าด้วยโปรแกรมการวิเคราะห์โมเดลสมการโครงสร้าง ซึ่งหมายถึงการที่ผลการวิเคราะห์ยังมีความถูกต้อง ขณะที่มีการฝ่าฝืนข้อตกลงของการประมาณค่าบางประการ จึงส่งแบบสอบถามไปจำนวน 1,000 ชุด โดยได้รับแบบสอบถามกลับคืนสมบูรณ์จำนวน 586 ชุด หรือคิดเป็นร้อยละ 58.6 โดยใช้การสุ่มตัวอย่างแบบหลายขั้นตอน (Multi-Stage Sampling) เพื่อให้ได้ตัวแทนกระจายทั่วประเทศ โดยในแต่ละภาคสุ่มเลือกโรงแรมตามสัดส่วนจำนวนโรงแรมในแต่ละจังหวัด ในแต่ละโรงแรมจะเก็บตัวอย่างทั้งหัวหน้างาน (5 คน) และ

รูปที่ 1. กรอบแนวคิดการวิจัย

พนักงานทั่วไป (5 คน) ที่มีระยะเวลาในการปฏิบัติงานไม่น้อยกว่า 6 เดือน เนื่องจากเป็นผู้ที่ได้ผ่านขั้นตอนการทดลองงาน การเรียนรู้ระบบและวัฒนธรรมการทำงานขององค์กรแล้ว (Chi and Gursoy, 2009; ปกรณ์ ลิ้มโยธิน, 2555)

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้เป็นแบบสอบถามแบบประมาณค่า (Rating Scale) 6 ตอน ซึ่งได้พัฒนามาจากงานวิจัยหลายท่านที่ได้รับการยอมรับมาปรับให้เข้ากับบริบทพฤติกรรมการเป็นสมาชิกที่ดีขององค์กรในธุรกิจโรงแรมในประเทศไทย โดยตอนที่ 1 เป็นข้อมูลทั่วไปและพฤติกรรมองค์กร ข้อคำถามเป็นแบบตรวจสอบรายการ จำนวน 10 ข้อ ตอนที่ 2-6 เป็นข้อคำถามเกี่ยวกับการวัดตัวแปรแฝงต่างๆ ได้แก่ คุณภาพชีวิตในการทำงาน การรับรู้ความยุติธรรมในองค์กร ความพึงพอใจในงาน ความผูกพันต่อองค์กร และพฤติกรรมการเป็นสมาชิกที่ดีขององค์กร โดยตัวแปรแฝงจะถูกวัดจากตัวแปรสังเกตได้ 3-8 ตัวแปร โดยแต่ละตัวแปรสังเกตได้วัดจากข้อคำถาม 2-5 ข้อ รวมเป็นข้อคำถามทั้งสิ้น 84 ข้อ ซึ่งข้อคำถามดังกล่าวเป็นมาตรวัดแบบประมาณค่าตามแนวทางของลิเคิร์ท 5 ระดับ หลังจากนั้นนำแบบสอบถามที่สร้างขึ้นเสนอให้ผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 5 ท่าน ซึ่งเป็นผู้เชี่ยวชาญด้านการวิจัยและการวัดผล 2 ท่าน และด้านธุรกิจโรงแรม 3 ท่าน พิจารณาตรวจสอบความถูกต้องด้านโครงสร้างเนื้อหาและภาษาที่ใช้เพื่อให้แบบวัดมีความสมบูรณ์และสามารถวัดในสิ่งที่วัดได้ การวิเคราะห์ให้ค่าดัชนีความสอดคล้อง (Index of Item – Objective Congruence : IOC) เพื่อพิจารณาถึงคุณภาพของข้อคำถาม ซึ่งมีค่าดัชนีความสอดคล้องอยู่ระหว่าง 0.60-1.00 หลังจากนั้นนำแบบสอบถามที่ได้ปรับปรุงแล้วไปทดสอบกับตัวอย่างที่ละราย จำนวน 3 ราย โดยให้ตัวอย่างอ่าน

คำถามแบบออกเสียง พร้อมทั้งอธิบายให้ผู้วิจัยฟังถึงสิ่งที่ตัวอย่างคิดถึงเมื่ออ่านคำถาม ตลอดจนบรรยายถึงเหตุผลและวิธีการเลือกคำตอบ ผู้วิจัยรวบรวมความเห็นมาปรับปรุงแบบสอบถามอีกครั้ง ก่อนนำไปทดลองใช้กับกลุ่มพนักงานโรงแรมที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 30 คน เพื่อหาค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถาม โดยการวิเคราะห์หาค่าสัมประสิทธิ์ของครอนบาค (Cronbach's Alpha Coefficient) พบว่า ค่าความเชื่อมั่นทั้งฉบับของแต่ละตัวแปรแฝงอยู่ระหว่าง 0.79-0.91 ซึ่งถือว่ามีความสอดคล้องภายในอยู่ในเกณฑ์ดีมาก

การวิเคราะห์โมเดลสมการโครงสร้างเริ่มด้วยการตรวจสอบความสมบูรณ์ครบถ้วนของแบบสอบถาม (มากกว่าร้อยละ 90) แล้วจึงทดสอบสมมติฐานการแจกแจงของตัวแปร ความเบ้ (<3.0) ความโด่ง (<7.0) และค่าองค์ประกอบขยายความแปรปรวน (VIF) ของตัวแปรสังเกตได้ โดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูป LISREL ประมาณค่าโมเดลสมการโครงสร้างด้วยวิธี Maximum Likelihood วิเคราะห์ตรวจสอบความกลมกลืนของโมเดลกับข้อมูลเชิงประจักษ์ด้วยค่า Chi-square Statistics, Comparative Fit Index ($>.90$), Root Mean Square Error of Approximation ($<.08$), Standardized Root Mean Square Residual ($<.08$) และ Square Multiple Correlation : R^2 (0-1) (Hair et al., 2010)

ผลการวิจัย

พฤติกรรมการเป็นสมาชิกที่ดีขององค์กรมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับค่อนข้างสูง ($\bar{X}=3.92$) มีค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (SD) ที่เหมาะสมเท่ากับ 0.63 ส่วนการวิเคราะห์ข้อตกลงเบื้องต้นปรากฏว่าข้อมูลมีค่าความเบ้ (Skewness) ความโด่ง (Kurtosis) อยู่ในเกณฑ์รับได้เท่ากับ -0.51 และ 0.75 ส่วนตัวแปร

อิสระส่วนใหญ่มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับปานกลางถึงค่อนข้างมาก ($\bar{X}=3.36$ ถึง 3.90) มีค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานที่เหมาะสมคืออยู่ระหว่าง 0.70 ถึง 0.74 และมีค่าความเบ้ความโด่งอยู่ในเกณฑ์รับได้ระหว่าง -0.93 ถึง 0.79 ทั้งนี้ค่าองค์ประกอบขยายความแปรปรวน (VIF) ซึ่งบ่งบอกความสัมพันธ์ของตัวแปรอิสระตัวหนึ่งกับตัวแปรอิสระอื่นๆ ทั้งหมดอยู่ระหว่าง 1.56-3.65 ทำให้ผู้วิจัยสันนิฐานว่าไม่เกิดปัญหาภาวะร่วมเส้นตรงพหุ (Multi-Collinearity)

โมเดลความสัมพันธ์เชิงสาเหตุที่พัฒนาขึ้น (รูปที่ 2) พบว่ามีความสอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์ ($\chi^2 = 420.08$, $df = 127$, $\chi^2/df = 3.31$, CFI = 0.95, SRMR = 0.06, RMSEA = 0.07) ตัวแปรต่างๆ ในโมเดลสามารถอธิบายความแปรปรวนของพฤติกรรมกรรมการเป็นสมาชิกที่ดีขององค์กรได้ร้อยละ 59 เมื่อพิจารณาค่าสัมประสิทธิ์อิทธิพลระหว่าง

ตัวแปรในโมเดล พบว่า พฤติกรรมการเป็นสมาชิกที่ดีขององค์กรได้รับอิทธิพลทางตรงจากการรับรู้ความยุติธรรมในองค์การมากที่สุด โดยมีขนาดอิทธิพลเท่ากับ 0.41 และได้รับอิทธิพลรวมจากคุณภาพชีวิตในการทำงานมากที่สุด โดยมีอิทธิพลทางอ้อมผ่านความพึงพอใจในงานและความผูกพันต่อองค์กร ซึ่งมีขนาดอิทธิพลรวมเท่ากับ 0.44 (ตารางที่ 1)

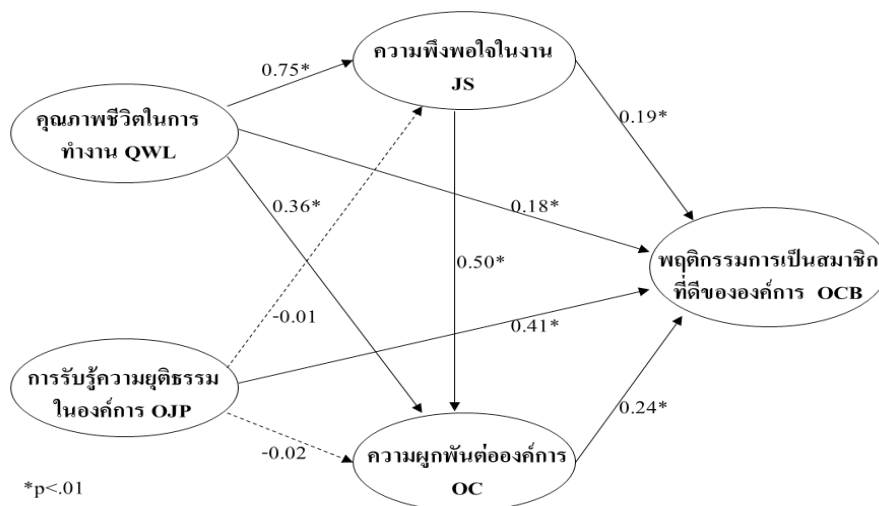
อภิปรายผล

จากโมเดลความสัมพันธ์เชิงสาเหตุที่พัฒนาขึ้นสามารถสรุปได้ว่า ตัวแปรคุณภาพชีวิตในการทำงาน มีอิทธิพลรวมเชิงบวกต่อพฤติกรรมกรรมการเป็นสมาชิกที่ดีขององค์กรในธุรกิจโรงแรมมากที่สุด รองลงมาคือ การรับรู้ความยุติธรรมในองค์การ แต่หากพิจารณาอิทธิพลทางตรงจะพบว่า การรับรู้ความ

ตารางที่ 1. ผลการวิเคราะห์ค่าสัมประสิทธิ์อิทธิพลของตัวแปรในโมเดล

ตัวแปรตาม	R ²	อิทธิพล	ตัวแปรอิสระ			
			QWL	OJP	JS	OC
OJP	0.55	DE	-	-	-	-
		IE	-	-	-	-
		TE	-	-	-	-
JS	0.59	DE	0.75	-	-	-
		IE	-	-	-	-
		TE	0.75	-	-	-
OC	0.66	DE	0.36	-	0.5	-
		IE	0.40	-	-	-
		TE	0.76	-	0.5	-
OCB	0.59	DE	0.18	0.41	0.19	0.24
		IE	0.26	-	0.12	-
		TE	0.44	0.41	0.31	0.24

QWL=Quality of Work Life OJP=Organizational Justice Perception JS=Job Satisfaction OC=Organizational Commitment OCB=Organizational Citizenship Behavior

รูปที่ 2. โมเดลสมการโครงสร้างขององค์ประกอบที่มีอิทธิพลต่อพฤติกรรมการเป็นสมาชิกที่ดีขององค์การ

ยุติธรรมในองค์การ มีอิทธิพลทางตรงเชิงบวก ต่อพฤติกรรมการเป็นสมาชิกที่ดีขององค์การในธุรกิจโรงแรมมากที่สุด สำหรับการอภิปรายผลการวิจัยตามสมมติฐานแต่ละข้อสามารถสรุปได้ดังนี้

สมมติฐาน H1-H3 ผลการวิจัยพบว่าคุณภาพชีวิตในการทำงาน ซึ่งประกอบด้วยคุณลักษณะงาน ความเหมาะสมกับงาน ภาพลักษณ์องค์กร นโยบายทรัพยากรมนุษย์ความสัมพันธ์ทางสังคม เงื่อนไขทางกายภาพ ความสมดุลชีวิตกับงาน และปฏิสัมพันธ์กับลูกค้า มีอิทธิพลทางตรงเชิงบวกต่อความพึงพอใจในงาน ความผูกพันต่อองค์การ และพฤติกรรมการเป็นสมาชิกที่ดีขององค์การ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ Nair (2013), Kasraie และคณะ (2014) และ Sabarirajan (2013) กล่าวไว้ว่าคุณภาพชีวิตในการทำงานมีผลกระทบต่อพฤติกรรมโดยตรงการเป็นสมาชิกที่ดีขององค์การอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ นอกจากนี้ยังมีผลโดยอ้อม กล่าวคือเมื่อคุณภาพชีวิตในการทำงานดีขึ้น ความพึงพอใจในงาน และความผูกพันต่อองค์การก็จะมากขึ้น จึงส่งผลให้พนักงานมีพฤติกรรมการเป็นสมาชิกที่ดี

ขององค์การในธุรกิจโรงแรมด้วย

สมมติฐาน H4 และ H5 ผลการวิจัยพบว่า การรับรู้ความยุติธรรมในองค์การ ไม่ได้มีอิทธิพลทางตรงต่อความพึงพอใจในงานและความผูกพันต่อองค์การ ซึ่งสอดคล้องและขัดแย้งกับงานวิจัยในอดีต โดยงานวิจัยของ Demirel และ Yucel (2013) พบว่า การรับรู้ความยุติธรรมในองค์การ มีความสัมพันธ์กับความพึงพอใจในงานและความผูกพันต่อองค์การ ในขณะทำงานวิจัยของ Kumari และ Afrooz (2013) พบว่า การรับรู้ความยุติธรรมในด้านกระบวนการ ด้านการแบ่งปันผลตอบแทน และด้านความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล ไม่มีความสัมพันธ์กับความผูกพันกับองค์การ คล้ายกับงานของ Niazi และ Ali (2014) ที่พบว่า การรับรู้ความยุติธรรมในองค์การมีอิทธิพลต่อความผูกพันต่อองค์การอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ ทั้งนี้ อาจเป็นเพราะมีการรับรู้ความยุติธรรมในองค์การบางด้านไม่สัมพันธ์กับความพึงพอใจในงานและความผูกพันต่อองค์การที่มีน้ำหนักที่จะเฉลี่ยมากพอ ทำให้การรับรู้ความยุติธรรมในองค์การมีอิทธิพลต่อความพึงพอใจ

ในงานและความผูกพันต่อองค์กรอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ

สมมติฐาน H6 ผลการวิจัยพบว่า การรับรู้ความยุติธรรมในองค์กร มีอิทธิพลทางตรงเชิงบวกต่อพฤติกรรมการเป็นสมาชิกที่ดีขององค์กร ซึ่งสอดคล้องกับงานวิเคราะห์ทอิกิมาน (Meta Analysis) ในหลายชิ้นงาน (Cohen-Charash and Spector, 2001; Colquitt et al., 2001; LePine et al., 2002) ที่ได้กล่าวถึงความยุติธรรมในด้านการแบ่งปันผลตอบแทน ความยุติธรรมในด้านกระบวนการทำงาน ความยุติธรรมในด้านความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล และความยุติธรรมในการรับรู้ข้อมูลข่าวสาร จะส่งผลให้พนักงานมีพฤติกรรมการเป็นสมาชิกที่ดีขององค์กรมากขึ้น

สมมติฐาน H7-H8 ผลการวิจัยพบว่า ความพึงพอใจในงาน มีอิทธิพลทางตรงเชิงบวกต่อความผูกพันต่อองค์กร และพฤติกรรมการเป็นสมาชิกที่ดีขององค์กร ซึ่งเป็นตามทฤษฎีของ Herzberg และคณะ (1966) ซึ่งกล่าวถึงปัจจัย 2 กลุ่ม คือปัจจัยจูงใจ (Motivation Factors) ประกอบด้วยความสำเร็จในงาน การได้รับการยอมรับนับถือ ลักษณะงาน ความรับผิดชอบ โอกาสในความก้าวหน้าและปัจจัยค่าจูน (Hygiene Factors) ประกอบด้วยเงินเดือนและค่าตอบแทน ความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล นโยบายองค์กร สภาพการทำงาน และความมั่นคงในงาน สอดคล้องกับงานวิจัยของ Mohammad และคณะ (2011) ที่พบว่า ความพึงพอใจทั้งภายในงานและภายนอกงานมีอิทธิพลต่อพฤติกรรมการเป็นสมาชิกที่ดีขององค์กร

สมมติฐาน H9 ผลการวิจัยพบว่า ความผูกพันต่อองค์กรมีอิทธิพลทางตรงเชิงบวกต่อพฤติกรรมการเป็นสมาชิกที่ดีขององค์กร ซึ่งสอดคล้องกับงานวิเคราะห์ทอิกิมาน (Meta Analysis)

ของ Podsakoff และคณะ (2009) และ Meyer และคณะ (2002) สะท้อนให้เห็นว่า ความผูกพันต่อองค์กรเป็นตัวแปรหลักที่ส่งผลต่อพฤติกรรมการเป็นสมาชิกที่ดีขององค์กร เนื่องจากการยอมรับรูปแบบของงานที่ได้รับมอบหมาย ความอดทนและพยายามมากกว่าปกติ เพื่อให้องค์กรประสบความสำเร็จ ความจงรักภักดีต่อองค์กร ความภูมิใจที่เป็นส่วนหนึ่งขององค์กรตลอดไป ล้วนเป็นปัจจัยสำคัญที่ทำให้พนักงานมีพฤติกรรมการเป็นสมาชิกที่ดีขององค์กรต่อไป

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะสำหรับการนำผลการวิจัยที่ได้ เพื่อนำไปใช้ในการบริหารทรัพยากรมนุษย์ ควรให้ความสำคัญต่อคุณภาพชีวิตในการทำงาน เพื่อให้บุคลากรมีความรู้สึกพึงพอใจต่อบรรยากาศในการทำงาน โดยได้รับการตอบสนองความต้องการในด้านความสัมพันธ์ที่สมดุลระหว่างตนเองกับสภาพแวดล้อม โดยมีส่วนร่วมในการทำงาน ได้ทำงานที่มีศักดิ์ศรีเหมาะสมกับเกียรติภูมิของตนเอง และได้รับโอกาสให้มีส่วนร่วมในการตัดสินใจเกี่ยวกับสภาพการทำงานของตนเอง ส่งผลให้เกิดความพึงพอใจในการทำงานอันก่อให้เกิดผลดีต่อตนเอง และทำให้งานบรรลุวัตถุประสงค์อย่างมีประสิทธิภาพ รองลงมาควรพิจารณาความยุติธรรมในองค์กร เพื่อให้บุคลากรรับรู้ถึงการแบ่งปันผลตอบแทน กระบวนการทำงาน ความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล และการรับรู้ข้อมูลข่าวสารที่ยุติธรรม เพราะจะส่งผลเชิงบวกต่อพฤติกรรมการเป็นสมาชิกที่ดีขององค์กรอันจะทำให้พนักงานโรงแรมเกิดความตั้งใจทำงานช่วยเหลือกัน คำนึงถึงผู้ร่วมงาน มีความอดทนอดกลั้น สำนึกในหน้าที่ของตนเอง และให้ความร่วมมือกับนโยบายขององค์กรตาม

เป้าหมายที่ตั้งไว้

ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป ควรทดสอบความไม่แปรเปลี่ยนของโมเดลระหว่างกลุ่มที่แตกต่างกัน หรืออาจวิเคราะห์หุ้ระดับ คือ ปัจจัยระดับบุคคล และปัจจัยระดับองค์กร (Organization) เพื่อกำหนดนโยบายและกลยุทธ์การบริหารทรัพยากรมนุษย์ต่อไป ขณะเดียวกันอาจวิจัยแบบผสมผสาน

เพื่อที่จะได้ข้อมูลเพิ่มเติมมาขยายว่ามีเหตุผลใดบ้างที่ทำให้ตัวแปรบางตัวแปรมีอิทธิพลอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ โดยในส่วนของ การวิจัยเชิงคุณภาพ ควรมีการสัมภาษณ์เชิงลึกกับกลุ่มพนักงานโรงแรมทั้งที่มีพฤติกรรมการเป็นสมาชิกที่ดีขององค์กร และกลุ่มที่มีประสบการณ์การลาออกจากงานเพื่อให้ได้ข้อมูลในหลากหลายมิติมากขึ้น

เอกสารอ้างอิง

- กฤตพงษ์ พัทธวิญญูพงศ์. 2556. แบบจำลองสมการโครงสร้างเชิงสาเหตุของพฤติกรรมการเป็นสมาชิกขององค์กรของพนักงานที่ปฏิบัติงานในโรงแรมระดับ 5 ดาวในประเทศไทย. วารสารสมาคมนักวิจัย 18(3): 102-114.
- ชัยสมพล ชาวประเสริฐ. 2546. การตลาดบริการ. กรุงเทพฯ: บริษัทซีเอ็ดดูเคชั่น จำกัด (มหาชน).
- ทิพย์วรรณ มงคลดึกด้างกุล. 2554. บทบาทของการถ่ายทอดทางสังคมในองค์กร และจิตลักษณะมุ่งอนาคตควบคุมตนกับความผูกพันต่อองค์กรและพฤติกรรมการเป็นสมาชิกที่ดีขององค์กรของพยาบาลวิชาชีพ. วิทยานิพนธ์วิทยาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาการพัฒนารทรัพยากรมนุษย์และองค์การสถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์.
- ปกรณ์ ลิ้มโยธิน. 2555. รูปแบบสมการโครงสร้างขององค์ประกอบที่มีอิทธิพลต่อความตั้งใจจะลาออกจากงานของพนักงานโรงแรม. ในเอกสารประกอบการประชุมวิชาการด้านการบริหารจัดการ. ครั้งที่ 4. มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ หน้า: 384-396.
- ปาริชาติ ปานสำเนียง. 2555. การศึกษาคุณภาพชีวิตในการทำงานและการรับรู้ความยุติธรรมในองค์กรที่มีอิทธิพลต่อพฤติกรรมการเป็นสมาชิกที่ดีขององค์กรผ่านความผูกพันต่อองค์กรของพนักงานมหาวิทยาลัยสายสนับสนุน กรณีศึกษาคณะแพทยศาสตร์มหาวิทยาลัยแห่งหนึ่งในกรุงเทพมหานคร. วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการภาครัฐและภาคเอกชน มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- สำนักงานสถิติแห่งชาติ กระทรวงเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร. 2555. รายงานการสำรวจการประกอบกิจการโรงแรมและเกสต์เฮาส์ พ.ศ. 2551. กรุงเทพฯ.
- Buentello, O., Jung, J. and Sun, J. 2014. Exploring the casual relationships between organizational citizenship behavior, total quality management, and performance. British Journal of Management 16: 78-87.
- Chen, C. F. 2006. Job satisfaction, organizational commitment, and flight attendants' turnover intentions: A note. Journal of Air Transport Management 12: 274-276.
- Chi, C. G. and Gursoy, D. 2009. Employee satisfaction, customer satisfaction and financial performance: An empirical examination. International Journal of Hospitality Management 28: 245-253.

- Clegg, S., Hardy, C. and Nord, W. 1996. *Handbook of Organization Studies*. 1sted. London: SAGE.
- Cohen-Charash, Y. and Spector, P. 2001. The role of justice in organizations: A meta analysis *Organizational Behavior and Human Decision Processes* 86(2): 278-321.
- Colquitt, A., Wesson, J., Porter, O., Conion, E. and Yee, K. 2001. "Justice at the millennium: A meta analytic review of 25 years of organizational justice research". *Journal of Applied Psychology* 86(3): 425-445.
- Deloitte-Travel Tourism and Leisure. 2004. Focus on Thailand in hotel industry continues to Attract interest. 8-32.
- Demirel, Y. and Yucel, I. 2013. The effect of organizational justice on organizational commitment: A study on automotive industry. *International Journal of Social Sciences* 11(3): 26-37
- Dessler, G. 2006. *A Framework for Human Resource Management*. Pearson Education Indochina Ltd.
- Getz, D. and Pertersen, T. 2005. Growth and profit-oriented entrepreneurship among family business owners in the tourism industry. *International Journal of Hospitality Management* 24: 219-242.
- George, J. M. and Jones, G. R. 2002. *Understanding and Managing Organizational Behavior*. 7thed. New York: Addison-Wesley.
- Hair, J. F., Anderson, Black, W. C., Babin, B. J. and Anderson, R. E. 2010. *Multivariate Data Analysis With Readings*. 4thed. Englewood Cliffs, New Jersey: Prentice-Hall.
- Herzbert, F., Mausner, B. and Snyderman, B. 1966. *The Motivation of Work*. New York: John Wiley & Sons, Inc.
- Hom, P. and Griffeth, R. 1995. *Employee turnover*. Cincinnati, OH: South-Western.
- Jewell, L. N. 1998. *Contemporary Industrial / Organizational Psychology*. 3rd ed. New York: Brooks / Cole Publishing Company.
- Kasraie, S., Parsa, S., Hassani, M. and Zadeh, A. 2014. The relationship between quality of work life, job stress, job satisfaction and citizenship behavior in Oshnaviyeh hospital's Staff. *Patient Safety & Quality Improvement Journal* 2(2): 77-81.
- Kolade, J. O., Olaleke, O. O. and Omotayo, O. 2014. Organizational citizenship behavior, hospital corporate image and performance. *Journal of Competitiveness* 6(1): 36-49.
- Kumari, N. and Afroz, N. 2013. The impact of organizational justice on organizational commitment and creative behavior among Thermal Power industrial employees. *Journal of Humanities and Social Science* 16(6): 1-6.
- LePine, A., Erez, A. and Johnson, D. (2002). The nature and dimensionality of organizational citizenship behavior: A critical review and meta-analysis. *Journal of Applied Psychology* 87(1): 52-65.
- Ma, E., Qu, H., Wilson, M. and Eastman, K. 2013. Modeling OCB for hotels: Don't forget the customer. *Cornell Hospitality Quarterly*. August 2013: 308-317.
- Meyer, P., Stanley, D. J., Herscovitch, L. and Topolnytsky, L. 2002. Affective, continuance, and normative commitment to the organization: A meta-analysis of antecedents, correlates, and consequences. *Journal of Vocational Behavior* 61: 20-42.
- Mohammad, J., Habib, Q. F. and Alias, A.M. 2011. Job satisfaction and organizational citizenship behavior: AN empirical study at higher learning institutions. *Asian Academy of Management Journal* 16(2): 149-165.
- Nair, S. 2013. A study on the effect of quality of work life (QWL) on organizational citizenship behavior (OCB) – With special to college teacher is Thrissur district, Kerala. *A Journal of Management*

- 6(1): 34-46.
- Newstrom, J. W. and Davis, K. 2002. *Organizational Behavior: Human Behavior at Work*. 11thed. New York: The McGraw-Hill Companies, Inc.
- Niazi, A. and Ali, M. 2014. The relationship between organizational justice and organizational commitment and the mediating effect of job satisfaction on organizational behavior. *International Journal of Management Sciences and Business Research* 3(2): 25-31.
- Nielsen, T., Hrivnak, G. and Shaw, M. 2009. OCB and performance: A group-level meta-analytic. *Social Science Research Network*. (Online). From: <http://ssrn.com/abstract=1263927>.
- Organ, D. W. 1988. *Organizational Citizenship Behavior: The Goods Soldier Syndrome*. Lexington, MA: Lexington.
- Organ, D. W. 1997. Organizational citizenship behavior: It's construct clean-up time. *Human Performance* 10(2): 85-97.
- Organ, D. W. and Bateman, T.S. 1991. *Organizational Behavior*. 4thed. IL: Irwin.
- Podsakoff, P. M., MacKenzie, S., Paine, J. and Bacharch, D. 2000. Organizational citizenship behaviors: A critical review of theoretical and empirical literature and suggestions for future research. *Journal of Management* 26(3):513-563.
- Podsakoff, P. N., Whiting W. S. and Blume, D. B., 2009. Individual and organizational level consequences of organizational citizenship behaviors: A meta-analysis. *Journal of Applied Psychology* 94(1): 122-141.
- Sabarirajan, A. 2013. A study on QWL and it's impact on organizational citizenship behavior among the employees of Spinning Mills. *International Journal of Scientific Research* 2(2): 321-333.
- Sofiah, K.K.; Padmashantini, P. and Gengeswari, K. 2014. A study on organizational citizenship behavior in banking industry. *International Educative Research Foundation and Publisher* 2(7): 73-82.
- Spector, P. E. 2003. *Industrial and Organizational Psychology: Research and Practice*. 3rded. New York: John Wiley.
- Vidal, S. E., Valle, S. R. and Aragon, B. I. 2007. Antecedents of repatriates' job satisfaction and its influence on turnover intentions: Evidence from Spanish repatriated managers. *Journal of Business Research* 60: 1272-1281.
- Yamane, T. 1970. *Statistics: An Introductory Analysis*. New York: Harper and Row.

กลวิธีการถ่ายทอดทางวิชาชีพและคุณสมบัติของนักวิจัยพี่เลี้ยงเพื่อการสร้างนักวิจัยรุ่นใหม่

Strategies of Imparting Professionalism and the Qualification of the Mentor to Create a New Generation of Researchers

วารกรณ์ คล้ายประยงค์

Varaporn Klayprayong

Abstract

This article explains the importance of strategies for imparting professionalism, the mentor's approach of being a researcher, a training outcome that resulted within context of a real circumstance of conducting research, and characteristics and roles of the mentor that help push new researchers to be professional. The article also reveals the mentor's characteristics that help develop a new generation of researchers, and social theories of work socialization for readiness of ASEAN. Research is as tool for progressive development of the country, so building and developing research knowledge can equip the country's developing for international competency and strengthening self-reliance. As an indicator of competency advantages, research development not only helps create the country role of world stage, builds an academic tendency for the future, but enables the country to seize more global market share.

Keywords: *Imparting professional, researcher mentor, new researcher, hierarchy efforts of experts*

บทคัดย่อ

บทความนี้อธิบายถึงความสำคัญของกลวิธีการถ่ายทอดทางวิชาชีพ การเดินทางสู่การเป็นนักวิจัยของนักวิจัยพี่เลี้ยง เป็นการอบรมถ่ายทอดที่เกิดขึ้น ในบริบทของการทำงานจริง (Socialization) ตลอดจนคุณสมบัติ และบทบาทของนักวิจัยพี่เลี้ยงที่ช่วยผลักดันให้นักวิจัยรุ่นใหม่ก้าวเข้าสู่วิชาชีพนักวิจัยได้อย่างเต็มตัว กล่าวถึงคุณสมบัติ

¹ คณะบริหารธุรกิจ สถาบันการจัดการปัญญาภิวัฒน์ ตำบลบางตลาด อำเภอปากเกร็ด จังหวัดนนทบุรี 11120

* ผู้ให้การติดต่อ (Corresponding e-mail: varapornkla@pim.ac.th)

ของนักวิจัยที่เลี้ยงที่ส่งผลต่อการสร้างนักวิจัยรุ่นใหม่ แนวคิดทฤษฎีการถ่ายทอดทางสังคมในบริบทอาชีพ และการสร้างนักวิจัยรุ่นใหม่เพื่อเตรียมตัวรับการปรับตัวเข้าสู่ประชาคมอาเซียน การพัฒนาประเทศให้มีความทัดเทียมกับนานาชาติ และอยู่ในฐานะที่สามารถพึ่งพาตนเองได้นั้น ต้องอาศัยการสร้างและการพัฒนาความรู้ด้าน “การวิจัย” การวิจัยถือเป็นองค์ประกอบที่เป็นหัวใจหลักอย่างหนึ่งในการพัฒนาประเทศได้อย่างรวดเร็ว ดังนั้น การพัฒนาการวิจัยจึงเป็นหนึ่งในตัวชี้วัดที่สร้างความได้เปรียบในการแข่งขัน และกำหนดบทบาทของประเทศตนบนเวทีโลก รวมทั้งการสร้างแนวโน้มทางวิชาการแห่งอนาคต ทำให้ประเทศตนได้โอกาสก่อนในการยึดพื้นที่การตลาดโลก

คำสำคัญ: การถ่ายทอดทางวิชาชีพ, นักวิจัยที่เลี้ยง, นักวิจัยรุ่นใหม่, ลำดับชั้นความพยายามของผู้เชี่ยวชาญ

บทนำ

ประเทศไทยมีแผนการพัฒนาระบบการวิจัยอย่างต่อเนื่อง ดังจะเห็นได้จากนโยบายและยุทธศาสตร์การวิจัยของชาติ ฉบับที่ 8 (พ.ศ.2555-2559) ที่เน้นการบูรณาการด้านการวิจัย ที่สอดคล้องกับแนวนโยบาย ยุทธศาสตร์และแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 11 (พ.ศ.2555-2559) และแนวทางการวิจัยของสภาวิจัยแห่งชาติระยะยาว พ.ศ. 2553-2572 เพื่อตอบสนองการแก้ไขปัญหาและสร้างความเป็นเลิศทางวิชาการ รองรับวิสัยทัศน์การวิจัยของชาติ คือ “ประเทศไทยมีและใช้ งานวิจัยที่มีคุณภาพ เพื่อการพัฒนาที่สมดุลและยั่งยืน” โดยมีพันธกิจการวิจัยของชาติ คือ “พัฒนาศักยภาพ และขีดความสามารถในการวิจัยของประเทศให้สูงขึ้น และสร้างฐานความรู้ที่มีคุณค่าสามารถประยุกต์และพัฒนาวิทยาการที่เหมาะสมอย่างแพร่หลาย รวมทั้งให้เกิดการเรียนรู้และต่อยอดภูมิปัญญาท้องถิ่น ก่อให้เกิดประโยชน์เชิงพาณิชย์และสาธารณะ ตลอดจนเกิดการพัฒนาคูณภาพชีวิต โดยใช้ทรัพยากรและเครือข่ายวิจัย อย่างมีประสิทธิภาพ ที่ทุกฝ่ายมีส่วนร่วม” เพื่อให้บรรลุตามวิสัยทัศน์และพันธกิจดังกล่าว สำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ จึงได้กำหนด ยุทธศาสตร์การวิจัยของชาติไว้ 5 ยุทธศาสตร์ โดยหนึ่งในนั้นคือ การปฏิรูประบบวิจัย

ของประเทศให้เหมาะสมและมีประสิทธิภาพในมิติต่าง ๆ เช่น นโยบายการวิจัย งบประมาณการวิจัย ประเด็นการวิจัย สถาบันวิจัย บุคลากรวิจัย โครงสร้างพื้นฐานสำหรับการวิจัย มาตรฐานการวิจัย การจัดการผลผลิตการวิจัย ฐานข้อมูลการวิจัย การเชื่อมโยงระหว่างเครือข่ายเกี่ยวข้องในระบบวิจัย ซึ่งรวมถึงผู้ใช้ประโยชน์จากผลงานวิจัย เพื่อเป็นพื้นฐานอันมั่นคงในการพัฒนาประเทศสู่สังคมฐานปัญญา (Wisdom-Based Society) (สำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ, 2553)

ปัจจุบันพบว่านักวิจัยในประเทศไทย มีจำนวนเพียง 332 คนต่อประชากรหนึ่งล้านคน ซึ่งถือว่าเป็นอัตราส่วนที่ต่ำมากเมื่อเทียบกับประเทศในกลุ่มอาเซียนอย่างประเทศสิงคโปร์ที่มีจำนวนนักวิจัยสูงถึง 6,438 คนต่อประชากรหนึ่งล้านคน และเมื่อเปรียบเทียบกับอัตราค่าใช้จ่ายเพื่อการวิจัยและพัฒนาต่อผลิตภัณฑ์มวลรวมประชาชาติ พบว่าประเทศไทยมีเพียงร้อยละ 0.25 ในขณะที่ประเทศสิงคโปร์ ประเทศสาธารณรัฐประชาชนจีน และประเทศมาเลเซีย มีอัตราส่วนที่สูงกว่าคือร้อยละ 2.10 1.98 และ 1.07 ตามลำดับ (The World Bank, 2014) จากปัญหาการขาดแคลนนักวิจัยดังกล่าว ประกอบกับนโยบายและยุทธศาสตร์การวิจัยของ

ชาติ ทำให้การปฏิรูประบบการวิจัยในด้านการพัฒนานักวิจัยจึงเป็นประเด็นที่หน่วยงานที่เกี่ยวข้องทุกฝ่ายต่างตระหนักและให้ความสำคัญเป็นอย่างยิ่ง ทั้งการหาแนวทางการพัฒนาสมรรถนะวิชาชีพนักวิจัยที่เหมาะสมเพื่อนำไปสู่แนวทางการพัฒนา “นักวิจัย” โดยเฉพาะกลุ่ม “นักวิจัยรุ่นใหม่” ทั้งด้านปริมาณและคุณภาพให้เพิ่มมากขึ้น ทั้งนี้กลไกที่สำคัญสำหรับการพัฒนานักวิจัยรุ่นใหม่ คือการมีระบบ “นักวิจัยพี่เลี้ยง” ที่เข้มแข็ง

ในปี พ.ศ.2558 ประเทศไทยจะก้าวเข้าสู่ประชาคมอาเซียน หรือสมาคมประชาชาติเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ (ASEAN: The Association of South East Asian Nations) ซึ่งเป็นองค์การความร่วมมือระดับภูมิภาค การก้าวเข้าสู่ประชาคมอาเซียนที่เข้มแข็งประเทศไทยต้องมีความพร้อมในด้านต่าง ๆ รวมถึงด้านการพัฒนาการวิจัย ดังนั้นแผนการพัฒนาระบบการวิจัยอย่างต่อเนื่อง ดังจะเห็นได้จากนโยบายและยุทธศาสตร์การวิจัยของชาติฉบับที่ 8 (พ.ศ.2555-2559) ที่ได้มีการกำหนดยุทธศาสตร์การวิจัยและพัฒนาของการเป็นประเทศในประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน (AEC) โดยมีวิสัยทัศน์ (Vision) คือ “การวิจัยเพื่อการเตรียมความพร้อมของประชาชนไทยในการเป็นประเทศประชาคมเศรษฐกิจอาเซียนอย่างยั่งยืน” และพันธกิจการวิจัย (Mission) ได้แก่ ส่งเสริมการวิจัยด้านการสร้างความเข้าใจเพื่อการเตรียมความพร้อมให้กับภาครัฐ เอกชน และภาคประชาชน ในการเป็นประเทศในประชาคมอาเซียน ส่งเสริมงานวิจัยเชิงปฏิบัติการที่ก่อให้เกิดความร่วมมือกันด้านเศรษฐกิจ สังคมและวัฒนธรรม ในกลุ่มประเทศประชาคมเศรษฐกิจอาเซียนเพื่อการเป็นตลาดเดียว ส่งเสริมงานวิจัยเพื่อการเรียนรู้ภาษา สังคม และวัฒนธรรมในกลุ่มประชาคมอาเซียน และส่งเสริมงานวิจัย

อื่น ๆ ที่สามารถช่วยสร้างความร่วมมือกับระหว่างประชาคมอาเซียนได้ (สำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ, 2553)

ดังนั้น บทบาทที่สำคัญของนักวิจัยพี่เลี้ยงคือ แนะนำนักวิจัยรุ่นใหม่ให้รู้จักธรรมชาติของวิชาการในสาขาของตน มีจุดใดบ้างที่ควรรู้ ควรทำวิจัย ซึ่งบางสาขายังต้องการนักวิจัยพี่เลี้ยงชาวต่างประเทศเพื่อตอบสนองความร่วมมือกันด้านเศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรม ในกลุ่มประเทศประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน แต่ถ้ามีนักวิจัยพี่เลี้ยงชาวไทยที่มีความรู้ ความเชี่ยวชาญและเป็นที่ยอมรับในระดับนานาชาติจะเป็นการดีมาก เนื่องจากนักวิจัยไทยสามารถเข้าใจธรรมชาติของวิชาการแบบไทยได้มากกว่า ภายใต้เงื่อนไขสภาพการดำเนินชีวิตประจำวันในสิ่งแวดล้อมแบบไทย ๆ ในบริบทความเป็นสากลได้อย่างลงตัว นักวิจัยพี่เลี้ยงชาวไทยก็ย่อมจะเข้าใจวิถีทางการปรับตัวได้ดีกว่านักวิจัยพี่เลี้ยงชาวต่างประเทศ นักวิจัยพี่เลี้ยงชาวไทยจึงสามารถให้คำแนะนำนักวิจัยใหม่ได้อย่างเหมาะสม ช่วยแก้ไขปัญหาดังกล่าว รวมทั้งให้กำลังใจ สนับสนุนทุกด้าน ไม่ใช่เฉพาะด้านการวิจัย อย่างไรก็ดี เป้าหมายสุดท้าย คือ อยากให้นักวิจัยรุ่นใหม่สามารถก้าวเข้าสู่การเป็นนักวิจัยมืออาชีพ สามารถปรับตัวให้เข้ากับสภาพแวดล้อมที่มีอยู่ มีพัฒนาการที่ดี รักษาความผูกพัน และทำงานที่เชื่อมโยงกัน รวมทั้งเป็นเครือข่ายโยงโยกับนักวิจัยในต่างประเทศ การได้เรียนรู้ด้วยการถ่ายทอดทางวิชาชีพของนักวิจัยพี่เลี้ยงจะทำให้ให้นักวิจัยรุ่นใหม่ สามารถดำเนินการวิจัยได้ด้วยตนเอง เรียนรู้จากประสบการณ์ที่ได้รับ มีวิจารณญาณของตนเองโดยไม่ต้องอาศัยการถ่ายทอดจากนักวิจัยพี่เลี้ยงอีกต่อไป แต่ยังคงความสัมพันธ์อันดีกับนักวิจัยพี่เลี้ยงตลอดเส้นทางอาชีพนักวิจัย

คุณสมบัติของนักวิจัยที่เลี้ยง

การดำเนินการงานวิจัยสำหรับนักวิจัยรุ่นใหม่ ที่เริ่มต้นมักประสบปัญหามากมาย จากการขาดความรู้ความเข้าใจในกระบวนการวิจัยขั้นตอนต่าง ๆ ทั้งการกำหนดหัวข้อการวิจัย การทบทวนแนวคิดทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง การออกแบบการวิเคราะห์ข้อมูล ซึ่งล้วนเป็นสิ่งที่เป็หัวใจสำคัญในการดำเนินการวิจัยทั้งสิ้น เพราะถ้าหากนักวิจัยไม่สามารถเข้าถึงหลักการที่ต้องดังกล่าวแล้ว การดำเนินการวิจัยคงไม่ประสบผลสำเร็จ “นักวิจัยที่เลี้ยง” จึงเป็นผู้ที่มีบทบาทสำคัญอย่างยิ่งในการช่วยเหลือ ให้คำปรึกษา แก่นักวิจัยรุ่นใหม่ในทุก ๆ ด้าน ดังนั้น จากคำนิยามที่กล่าวว่่านักวิจัยที่เลี้ยงคือ ผู้ที่มีความรู้ ประสบการณ์ และความสามารถเฉพาะทางสูง มีภาระหน้าที่สำคัญในการถ่ายทอดความรู้ ประสบการณ์ ให้คำปรึกษา ชี้แนะ และให้ความช่วยเหลือด้านวิชาการและระเบียบวิธีวิจัย แก่นักวิจัยรุ่นใหม่ (วัชร กสิณฤกษ์, 2552) จึงมีความเหมาะสมอย่างยิ่ง

นักวิจัยที่เลี้ยงถือเป็นต้นแบบที่มีอิทธิพลในการหล่อหลอมนักวิจัยรุ่นใหม่ที่อยู่ภายใต้การดูแลของตนให้เป็นผู้มีความเชี่ยวชาญนำไปสู่เส้นทางนักวิจัยมืออาชีพได้ จากคำกล่าวที่ว่า “การเป็นนักวิจัยที่ปรึกษาที่ดี ส่วนมากจะเคยเป็นนักวิจัยที่มีที่ปรึกษาที่ดีมาก่อน” (ยง ภู่วรรณ, 2552) ทั้งนี้ การที่จะสร้างและพัฒนาให้เกิดนักวิจัยที่มีคุณภาพได้นั้น จึงต้องผ่านต้นแบบที่มีความรู้ ความสามารถ มีคุณสมบัติที่เหมาะสมในการถ่ายทอดความรู้และประสบการณ์ได้เป็นอย่างดี ดังนั้น นักวิจัยที่เลี้ยงที่ดี จึงควรมีคุณสมบัติเป็นผู้ที่มีผลงานวิจัยตีพิมพ์ในวารสารวิชาการระดับนานาชาติมาก่อน ทุ่มเทศติปัญญาและเวลาในการถ่ายทอดความรู้ประสบการณ์ให้คำปรึกษาปลูกฝังความมีคุณธรรมและจริยธรรม

จนทำให้นักวิจัยรุ่นใหม่สามารถพึ่งตนเองได้ (ชัยยุทธ สวัสดิวัฒน์, 2552)

นอกจากนักวิจัยที่เลี้ยงจะเป็นผู้มีความเชี่ยวชาญ และให้คำปรึกษาในด้านการดำเนินการวิจัยแล้ว ยังต้องทำตนเป็นตัวอย่างที่ดีให้นักวิจัยรุ่นใหม่เจริญรอยตามได้ด้วย โดยนักวิจัยรุ่นใหม่จะสามารถมีพัฒนาการที่ดีจนประสบความสำเร็จในงานวิจัย และในวิชาชีพนักวิจัยได้นั้น ไม่ใช่เพียงแต่จากการให้คำปรึกษาของนักวิจัยที่เลี้ยงเพียงอย่างเดียว แต่หมายรวมถึงต้องมีความสัมพันธ์ที่ดีระหว่างบุคคลด้วย ดังนั้น นักวิจัยที่เลี้ยงนอกจากจะเป็นผู้ให้แล้วยังต้องแสดงตนให้เป็นกัลยาณมิตรธรรม 7 ประการ คือ มีเมตตากรุณา วางตัวเป็นที่พึ่งได้เหมาะสม มีความเชี่ยวชาญในศาสตร์ของตนสามารถชี้แจงให้เข้าใจได้ง่าย มีเหตุผลและไม่หวังผลประโยชน์ใด ๆ (ยง ภู่วรรณ, 2552)

จากข้อมูลคุณสมบัติของนักวิจัยที่เลี้ยงที่ได้กล่าวมาทำให้สามารถสรุปได้ว่านักวิจัยที่เลี้ยงนอกจากจะต้องเป็นผู้มีความรู้ ความเชี่ยวชาญในด้านกระบวนการดำเนินการวิจัย ยังต้องเป็นผู้ที่มีความสามารถในการถ่ายทอดสิ่งที่ซับซ้อนยุ่งยากให้สามารถเข้าใจได้อย่างกระจ่าง ตลอดจนต้องเป็นแบบอย่างที่ดีให้กับนักวิจัยรุ่นใหม่ได้รับเอาประสบการณ์ และรูปแบบการดำเนินวิชาชีพอย่างมีคุณธรรม ด้วยการสร้างความสัมพันธ์อันดีระหว่างกัน เพื่อให้เกิดความผูกพัน ความเคารพนับถืออันจะนำไปสู่การรับรู้และปฏิบัติตามต้นแบบอย่างเต็มใจ

กระบวนการถ่ายทอดทางวิชาชีพและบทบาทของนักวิจัยที่เลี้ยง

การถ่ายทอดทางสังคมในบริบทอาชีพ

กระบวนการถ่ายทอดทางสังคมเป็น

กระบวนการที่เกิดขึ้น ตลอดช่วงชีวิต กระบวนการถ่ายทอดทางสังคมยังมีบทบาทสำคัญ โดยเฉพาะอย่างยิ่งเมื่อบุคคลต้องเข้าสู่บริบททางอาชีพ ก็คือการก้าวเข้าสู่โลกของกลุ่มทางสังคมอีกรูปแบบหนึ่ง ที่มีชุดความคิด ความเชื่อ และแบบแผนพฤติกรรมเฉพาะแต่ละอาชีพกระบวนการถ่ายทอดทางสังคมในการเข้าสู่อาชีพมักเกิดขึ้น ด้วยรูปแบบที่ต่างกันออกไป สามารถแบ่งได้ดังนี้ (Michener and Delamater, 1999)

1. การอบรมถ่ายทอดที่เกิดขึ้นในชั้นเรียน (Classroom Socialization) เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาในโรงเรียน เนื้อหาของการถ่ายทอดถูกกำหนดไว้ล่วงหน้าและดำเนินไปตามหลักสูตร ซึ่งมักจะถูกทำให้เป็นมาตรฐานเดียวกัน โดยเป็นบริบทในอุดมคติว่าผู้ถูกถ่ายทอดจะได้รับข้อมูลและทักษะที่ถูกต้อง

2. การอบรมถ่ายทอดที่เกิดขึ้นในบริบทของการทำงานจริง (On the Job Socialization) ภายใต้การแนะนำของเพื่อนร่วมงาน หรือผู้ดูแลควบคุม ซึ่งจะช่วยให้บุคคลสามารถเรียนรู้ได้ในบริบทจริงที่พวกเขาจะต้องทำงานในท้ายที่สุด

3. การถ่ายทอดจากการเรียนรู้และประสบการณ์ (Experiential Socialization) มีโครงสร้างน้อยที่สุด ซึ่งเป็นรูปแบบความสามารถที่เกี่ยวข้องกับงานที่ไม่ได้อยู่ในรูปของการสอนโดยตรง จึงเป็นการถ่ายทอดที่มีลักษณะที่ไม่เป็นทางการ ไม่มีโครงสร้าง และไม่ได้มีการวางแผน บุคคลอาจจะเรียนรู้โดยการสังเกตการณ์ปฏิบัติของผู้ที่อยู่รอบ ๆ พวกเขา หรือโดยกระบวนการลองผิดลองถูก

4. การอบรมถ่ายทอดเพื่อปรับเปลี่ยน (Re-socialization) เป็นการถ่ายทอดที่เข้มข้นส่วนใหญ่เกิดขึ้นในอาชีพที่ต้องการให้บุคคล

ถูกกลืนทัศนคติ พฤติกรรมเดิม และรับมุมมองแนวทัศน์ พฤติกรรมรูปแบบใหม่ทั้งหมด

บทบาทของนักวิจัยที่เลี้ยงที่มีต่อนักวิจัยรุ่นใหม่นั้น มีกระบวนการถ่ายทอดทางวิชาชีพเริ่มตั้งแต่การเดินทางสู่การเป็นนักวิจัย เป็นการอบรมถ่ายทอดที่เกิดขึ้น ในบริบทของการทำงานจริง (On the Job Socialization) โดยใช้แนวคิดของ Collison และ Parcell เกี่ยวกับลำดับขั้นความพยายามของผู้เชี่ยวชาญ (Expert Effort) 5 ขั้น ดังต่อไปนี้ (เกื้อวงศ์บุญสิน, 2552) ดังรูปที่ 1

ขั้นที่ 1 ขั้นสร้างความตระหนัก (Awareness) ขั้นเริ่มต้นนี้นักวิจัยที่เลี้ยงต้องสร้างความตระหนักของการสร้างความรู้ใหม่จากการวิจัยที่ดีและมีคุณภาพให้เกิดกับนักวิจัยรุ่นใหม่ โดยหัวใจของงานวิจัยที่ดีและมีคุณภาพคือ ความรอบคอบรอบรู้ และความชัดเจนในเรื่องต่อไปนี้ คำถามวิจัยนั้นจะเน้นประเด็น (Issue) หรือเน้นที่ปัญหา (Problem) การเข้าใจเนื้อหาของประเด็นปัญหาที่ตั้งเป็นคำถามในการวิจัย การใช้ระเบียบวิธีวิจัยที่เหมาะสม เพื่ออธิบายปัญหาการวิจัยที่ตั้งไว้ และการรู้ว่าเมื่อไรควรจะหยุดการดำเนินการวิจัย นักวิจัยที่เลี้ยงจะช่วยแนะโครงการวิจัยที่เหมาะสมกับสภาพแวดล้อมของนักวิจัยและสถานการณ์ของประเทศ เป็นเรื่องที่ไม่แข่งขันจนเกินไป สามารถขอทุนวิจัยและทำวิจัยเริ่มต้นด้วยตนเองได้

ขั้นที่ 2 ขั้นเริ่มงาน (Start) ขั้นตอนนี้ นักวิจัยที่เลี้ยงต้องนำประสบการณ์การทำวิจัยมาแนะนำให้นักวิจัยรุ่นใหม่ ในกรณีที่นักวิจัยรุ่นใหม่ขาดความถนัดในบางเรื่องที่ตนเองไม่มีประสบการณ์มาก่อน นักวิจัยที่เลี้ยงสามารถช่วยพัฒนาเทคนิคนั้นได้ รวมทั้งสนับสนุนให้นักวิจัยรุ่นใหม่ได้เข้าร่วมประชุมสัมมนาทางวิชาการ เพื่อนำมาประกอบการตั้งประเด็นปัญหาการวิจัยที่มี

EXPERT EFFORT

TIME

รูปที่ 1. ลำดับขั้นการถ่ายทอดทางวิชาชีพของนักวิจัยที่เลี้ยงที่มีต่อนักวิจัยรุ่นใหม่

ที่มา: ดัดแปลงมาจาก Collison and Parcell, 2004: 263 อ้างถึงใน เกื้อ วงศ์บุญสิน. ศาสตร์และศิลป์ของการเป็นพี่เลี้ยงนักวิจัยที่ดี. หน้า 46.

คุณภาพ ซึ่งความแหลมคมของโจทย์วิจัยดังกล่าว มักขึ้นอยู่กับ การอ่าน และการเข้าร่วมประชุมสัมมนา เป็นการสร้างการกระตุ้นความรู้ใหม่ประเภทความรู้ในระดับสมมติฐาน แล้วนำข้อมูลใหม่ ๆ เหล่านั้นมาผสมผสานกับความรู้ในระดับสมมติฐานที่มีอยู่แล้ว

ขั้นที่ 3 ขั้นฝึกความคิดและความร่วมมือในการดำเนินงาน (Consolidate) ขั้นนี้เป็นกระบวนการดำเนินงานซึ่งเริ่มจากการมองภาพองค์รวม ซึ่งนักวิจัยพี่เลี้ยงต้องแนะนำให้แก่นักวิจัยรุ่นใหม่สามารถจัดลำดับความสำคัญในการเรียนรู้ โดยอาศัยความร่วมมือเป็นคณะทำงานในการศึกษาวิจัยและคำแนะนำจากกัลยาณมิตรผู้รู้ ซึ่งนอกจากจะให้นักวิจัยรุ่นใหม่เข้ามามีส่วนร่วมโดยตรงกับคณะทำงานในการศึกษาวิจัยนั้นแล้ว พี่เลี้ยงนักวิจัยยังต้องช่วยเปิดทางให้ความร่วมมือในการทำวิจัยนั้น ขยายขอบข่ายไปยังผู้คนต่าง ๆ มากขึ้น ขั้นตอนนี้จึงเป็นความพยายามสูงสุดตามกราฟในรูปที่ 1 โดยอาจ

จัดเป็นช่วงการเขียนโครงร่างการวิจัยเพื่อขอแหล่งทุน ซึ่งมีความจำเป็นอย่างยิ่งที่ต้องรวบรวมทีมงานที่มีประสบการณ์วิจัยมาร่วมกันเขียนโครงร่างการวิจัย ในขณะเดียวกันนักวิจัยรุ่นใหม่ รวมทั้งนิสิต นักศึกษาปริญญาเอก โท และตรี ก็ต้องช่วยกันค้นเอกสารทั้งจากงานวิจัยที่เกี่ยวข้องจากวารสาร จาก Website, e-journal ฯลฯ รวมทั้งอาจต้องไปสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญในเรื่องที่เกี่ยวข้องตามคำแนะนำของกัลยาณมิตรผู้รู้ซึ่งมีส่วนร่วมในกระบวนการตั้งแต่นั้น เพื่อให้งานเขียนโครงร่างวิจัยครอบคลุมเนื้อหาทั้งประเด็นปัญหาและศาสตร์ที่ทันสมัยที่สุดเท่าที่จะรวบรวมได้

ขั้นที่ 4 ขั้นฝังตัวให้เป็นนักวิจัยที่ดี (Embed) ขั้นตอนนี้เป็นขั้นที่นักวิจัยรุ่นใหม่รับบทบาทเต็มตัวในการดำเนินการวิจัย ในขณะที่นักวิจัยพี่เลี้ยงทำหน้าที่ให้คำปรึกษาอยู่ห่าง ๆ โดยอาจช่วยเสนอแนะระเบียบวิธีวิจัยใหม่ ๆ ที่นักวิจัยรุ่นใหม่อาจจะยังไม่รู้มาก่อน เนื่องจากมีประสบการณ์

น่อยกว่า ขัันตอนน้ีจึงเป็นขัันตอนสำคัญที่นักวิจัยรุ่นใหมจะเปล่ยนระดับความรู้จากความรู้ในระดับสมาธิจิตเป็นความรู้ในระดับจิตใต้ส้านึก

ขัันที่ 5 ขัันให้การสนับสนุนช่วยเหลือผู้อื่น (Support) ขัันตอนน้ีควรจะเป็นขัันที่นักวิจัยผ่านจากการเป็นนักวิจัยรุ่นใหมสู่การเป็นนักวิจัยรุ่นกลาง คือ เตรียมพร้อมที่จะเป็นเมธีวิจัย และวุฒิเมธีวิจัย โดยนักวิจัยพี่เลี้ยงที่เป็นเคยเป็นผู้ช่วยเหลือยังให้ความช่วยเหลืออยู่ห่างๆ หรืออาจจะอยู่ในกลุ่มวิจัยเดียวกัน

นักวิจัยพี่เลี้ยงไม่เพียงแต่จะให้คำปรึกษาแก่นักวิจัยรุ่นใหมในช่วงการดำเนินการวิจัยเท่านั้น แต่เมื่อได้รายงานการวิจัยฉบับสมบูรณ์แล้ว นักวิจัยพี่เลี้ยงต้องแนะนำการเขียนบทความวิจัยไปลงในวารสาร โดยผลักดันและเป็นตัวเร่งการดำเนินงานของนักวิจัยรุ่นใหม โดยสร้างความมั่นใจ ให้กำลังใจแก่นักวิจัยรุ่นใหม ให้นำผลงานลงตีพิมพ์ในวารสารที่มีค่า Impact Factor ที่ไม่สูงมากก่อน เพื่อเพิ่มความมั่นใจ แล้วจึงหาวารสารที่มีค่า Impact Factor ที่สูงขึ้นไป สนับสนุนให้นักวิจัยรุ่นใหมได้แสดงผลงานในการประชุมนานาชาติ นอกจากนั้นนักวิจัยพี่เลี้ยงต้องเป็นกัลยาณมิตรที่ดีโดยสนับสนุนให้นักวิจัยรุ่นใหมพัฒนาตนเองอยู่ตลอดเวลา จนสามารถนำผลงานวิจัยออกไปใช้ประโยชน์ในสาขาอาชีพของตนเอง และบางทีอาจจะรวมกลุ่มกันทำวิจัยให้เป็นประโยชน์ต่อประเทศ ดังนั้น หัวใจสำคัญของการเป็นที่ปรึกษาที่เป็นกัลยาณมิตรที่ดีนั้น **นักวิจัยพี่เลี้ยงต้องรู้ว่าตนเองเป็นเพียงผู้วางแผนการให้เหมาะกับความสามารถเฉพาะของตัวนักวิจัยรุ่นใหมและเป็นผู้ที่หวังดีต่อนักวิจัยรุ่นใหมอย่างจริงใจ** (ทวี ดันฉศิริ, 2552) ถ้าหากพิจารณาความสัมพันธ์ระหว่างนักวิจัยพี่เลี้ยงกับนักวิจัยรุ่นใหมตามขัันตอนของกระบวนการดำเนินการวิจัย สามารถชี้แจง

รายละเอียดได้ดังรูปที่ 2

บทบาทของนักวิจัยพี่เลี้ยงด้านการบริหารจัดการ

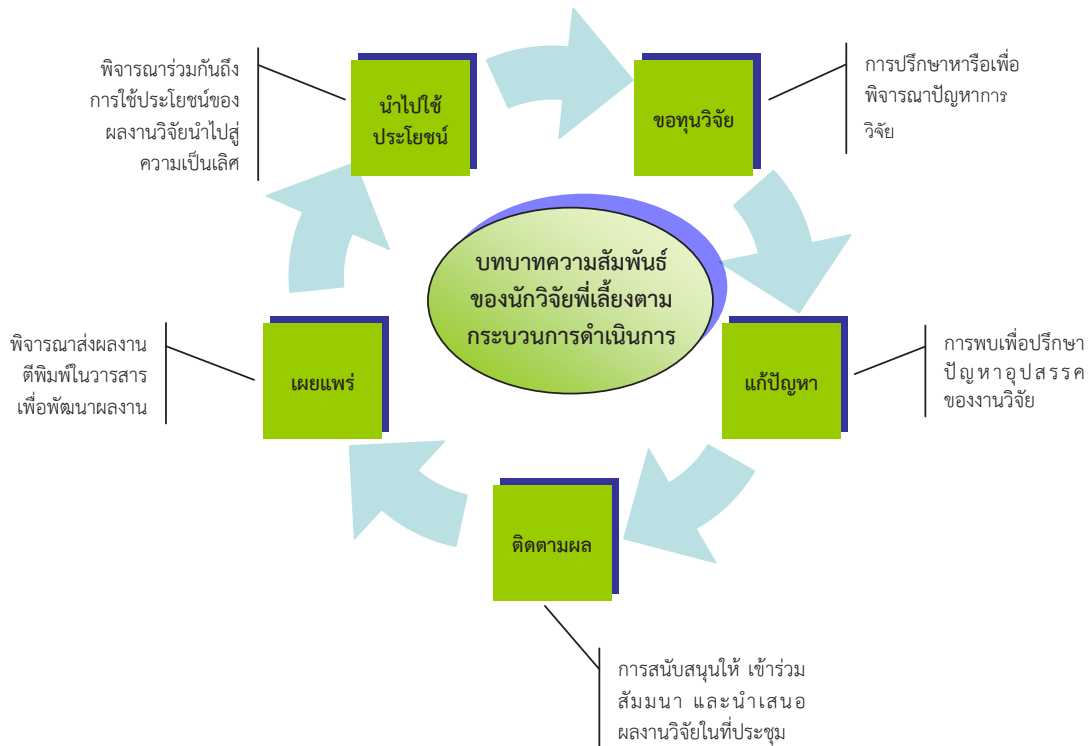
การกำหนดให้นักวิจัยรุ่นใหมต้องมีนักวิจัยพี่เลี้ยงในเชิงการบริหารงานวิจัย เป็นผู้ที่คอยให้คำปรึกษา คอยคิดตามดูแล ให้ข้อเสนอแนะต่อผู้สนับสนุนทุนวิจัย เป็นการประกันความสำเร็จในการดำเนินการวิจัยโดยนักวิจัยรุ่นใหม นอกจากมีการประเมินผลงานวิจัยจากผู้ทรงคุณวุฒิแล้ว เมื่อให้ทุนไปแล้วก็จำเป็นต้องมีกลไกที่คอยช่วยเหลือ คอยแนะนำประทับประคองเพื่อให้โครงการประสบความสำเร็จตามเป้าหมายที่ได้เสนอไว้ นักวิจัยพี่เลี้ยงจะเป็นผู้มีบทบาทสำคัญในส่วนนี้และเพื่อให้เข้าใจถึงปัญหาถ้าหากเกิดไม่ประสบความสำเร็จ ดังนั้นนักวิจัยพี่เลี้ยงจึงควรเป็นผู้เชี่ยวชาญในสาขาวิชา มีความน่าเชื่อถือ สามารถรายงานปัญหาที่เกิดขึ้นอย่างตรงไปตรงมา เพื่อที่หน่วยงานผู้ให้ทุนสนับสนุนสามารถนำไปปรับปรุงแก้ไข เพื่อให้การสนับสนุนทุนวิจัยเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ

ทั้งนี้ เมื่อพิจารณาขอบเขตภาระงานด้านการบริหารการวิจัยและพันธกิจที่สำคัญแล้วสามารถสรุปขอบเขตบทบาทการถ่ายทอดทางวิชาชีพของนักวิจัยพี่เลี้ยงตามภาระงานการบริหารการวิจัยออกเป็น 3 ระยะ ซึ่งมีภาระงานสำคัญ สรุปได้ดังนี้

ระยะที่ 1 การบริหารการวิจัยก่อนการดำเนินการวิจัย

ในระยะนี้นักวิจัยพี่เลี้ยงจะเข้ามาช่วยนักวิจัยรุ่นใหมในการหาแหล่งทุน อบรมให้ความรู้เกี่ยวกับการวิจัย ให้ข้อเสนอแนะแก่โครงร่างการวิจัยให้ข้อมูลสนับสนุนการพิจารณาหัวข้อการวิจัยและโครงร่างการวิจัยแก่คณะกรรมการและผู้ทรงคุณวุฒิ

ระยะที่ 2 การบริหารการวิจัยระหว่างการ

รูปที่ 2. ฟังแนวความคิดการถ่ายทอดทางวิชาชีพและบทบาทความสัมพันธ์ของนักวิจัยที่เลี้ยงและนักวิจัยรุ่นใหม่
จำแนกตามกระบวนการดำเนินการวิจัย

ดำเนินการวิจัย

ในขณะนี้ เป็นระยะที่มี การมอบเงินอุดหนุนการวิจัย โครงการวิจัยผ่านการพิจารณาจากแหล่งทุนแล้ว ดังนั้น นักวิจัยที่เลี้ยงจึงมีบทบาทในการช่วยวางแผนการดำเนินการวิจัยแก่นักวิจัยรุ่นใหม่รวมถึงการกำกับดูแล ให้การดำเนินการวิจัยของนักวิจัยรุ่นใหม่ให้เป็นไปตามกำหนดระยะเวลา ตลอดจนการให้คำปรึกษาหรือความช่วยเหลือในการดำเนินการวิจัย

ระยะที่ 3 การบริหารการวิจัยหลังการดำเนินการวิจัย

ในขณะนี้ เป็นระยะที่การดำเนินการวิจัยเสร็จสมบูรณ์ ถึงขั้นตอนที่ต้องนำเสนอผลงานวิจัยแก่คณะกรรมการบริหารการวิจัย นักวิจัยที่เลี้ยงมี

บทบาทในการช่วยตรวจสอบความถูกต้อง ของผลงานวิจัยก่อนที่จะนำเสนอ นอกจากนั้น ยังต้องช่วยพิจารณาและแนะนำแหล่งเผยแพร่ผลงานวิจัยให้นักวิจัยรุ่นใหม่ เช่น การตีพิมพ์เผยแพร่ในวารสารวิชาการหรือเว็บไซต์ การประชุมทางวิชาการ รวมถึงการแนะนำการจดสิทธิบัตร อนุสิทธิบัตร และนำผลงานวิจัยไปใช้ประโยชน์

สรุปว่าแนวคิดเกี่ยวกับการบริหารการวิจัย ไม่เพียงแต่จะมุ่งไปที่การบริหารงานในระดับหน่วยงานหรือองค์กรเท่านั้น แต่การบริหารการวิจัยส่วนบุคคลก็มีความสำคัญเช่นกัน นักวิจัยจะต้องมีความสามารถในการบริหารงานวิจัยของตนเองให้ถูกต้องตามหลักวิธีวิทยาการวิจัย รวมถึงการใช้ระยะเวลาและทรัพยากรต่าง ๆ ตามที่กำหนดไว้อย่างคุ้มค่า

และตรงกับที่ขออนุมัติไว้กับแหล่งทุน ซึ่งจะเป็นประโยชน์ต่อนักวิจัยและแหล่งทุนวิจัย ทั้งนี้ การที่นักวิจัยรุ่นใหม่ที่ยังไม่มีประสบการณ์การดำเนินการวิจัยจะสามารถบริหารจัดการวิจัยของตนเองได้ต้องมีผู้ที่มีประสบการณ์ ความเชี่ยวชาญเข้ามาคอยให้คำปรึกษา ดังนั้น นักวิจัยพี่เลี้ยงจึงเปรียบเสมือนผู้ที่ถ่ายทอดประสบการณ์และฝึกการบริหารการวิจัยให้กับนักวิจัยรุ่นใหม่

จากผลการศึกษาวิจัยที่เกี่ยวข้องกับนักวิจัยพี่เลี้ยงที่มีประสบการณ์ มีความรู้และความเชี่ยวชาญจะส่งผลต่อการเรียนรู้ของนักวิจัยรุ่นใหม่ สามารถยืนยันได้โดยงานวิจัยของ มนต์ชัย เทียนทอง (2551) ที่ศึกษาเทคนิคการเรียนรู้แบบร่วมมือแบบ Mentor Coached Think-Pair-Share เพื่อเพิ่มผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนในการเรียนรู้ออนไลน์ พบว่าการเรียนรู้แบบร่วมมือที่จัดให้มีพี่เลี้ยงเพื่อให้ความช่วยเหลือในการเรียน มีผลทำให้ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูงขึ้นและสูงกว่าการเรียนรู้แบบเพื่อนคู่คิด ทั้งนี้ นักวิจัยพี่เลี้ยงต้องมีการเตรียมการถ่ายทอดให้มีความเหมาะสมในแต่ละกระบวนการของการดำเนินการวิจัยเพื่อนักวิจัยรุ่นใหม่จะสามารถทำความเข้าใจได้อย่างลึกซึ้ง ซึ่งยูพาพิน ศิริโพธิ์งาม (2538) กล่าวว่า การถ่ายทอดความรู้ที่ดีต้องมีการเตรียมการสอนหรือการวางแผนการสอนมาเป็นอย่างดี ไม่ใช่เตรียมเฉพาะเนื้อหาความรู้แต่ต้องมีการเตรียมอุปกรณ์การเรียนการสอน และรู้จักประเมินผู้เรียน และวัดผลผู้เรียนได้ว่ามีความเข้าใจในสิ่งที่ผู้สอนถ่ายทอดความรู้ให้มากน้อยเพียงใด นอกจากทักษะการสอนแล้วทักษะการตัดสินใจและการแก้ปัญหาเป็นทักษะที่สำคัญอีกประการหนึ่ง นอกจากความรู้ ความสามารถและการเตรียมความพร้อมของพี่เลี้ยงนักวิจัยที่จะทำให้เกิดผลสัมฤทธิ์ในการถ่ายทอดทางวิชาชีพ แต่ยังมีปัจจัยด้านคุณลักษณะที่เหมาะสม

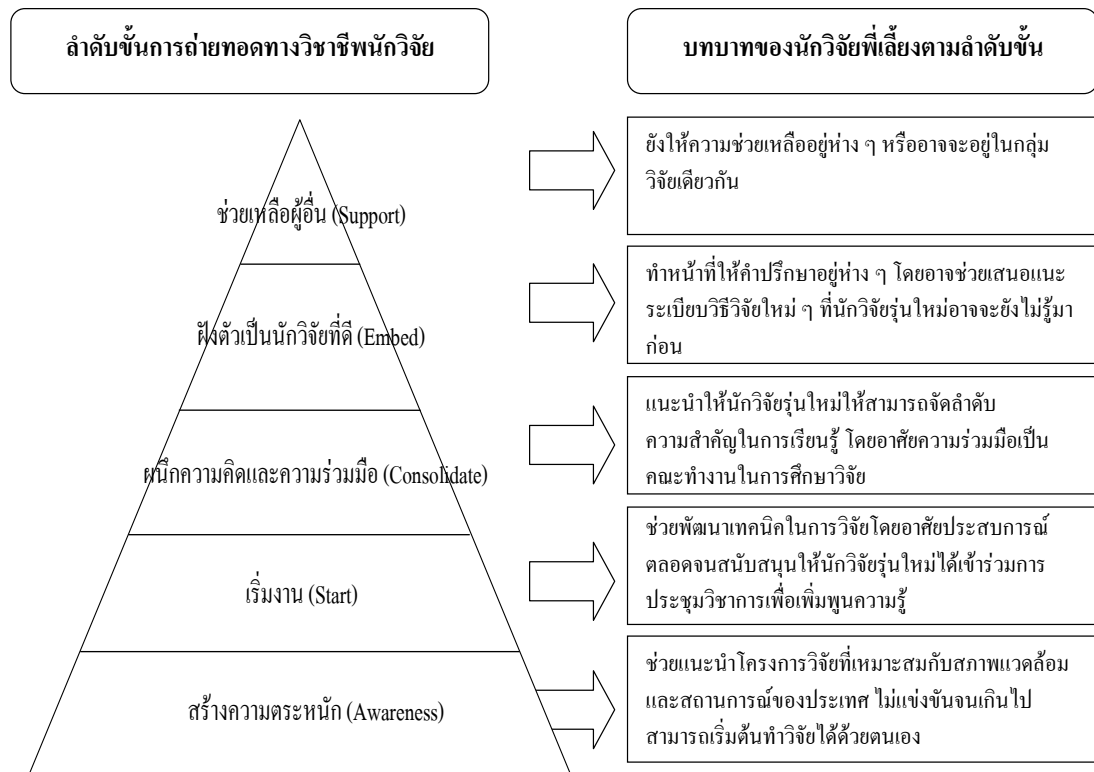
และความสัมพันธ์ระหว่างนักวิจัยพี่เลี้ยงและนักวิจัยรุ่นใหม่ ที่จะทำให้ประสิทธิภาพของการถ่ายทอดบรรลุเป้าหมาย เนื่องจากนักวิจัยพี่เลี้ยงที่มีคุณลักษณะที่เป็นกัลยาณมิตรจะมีความตั้งใจในการให้คำปรึกษา ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ สมปรารถนา ประกัศฐโกมล (2550) ที่พบว่า บุคลากรที่มีคุณลักษณะของความเป็นพี่เลี้ยงที่ต่างกันมีความตั้งใจพัฒนาบุคคลอื่นแตกต่างกัน นอกจากนั้นยังพบว่าความตั้งใจพัฒนาบุคคลอื่นสามารถพยากรณ์ได้จาก คุณลักษณะในด้านการมีอิทธิพลเหนือผู้อื่น ด้านการตระหนักถึงผลสำเร็จของผู้อื่น และสัมพันธ์ภาพระหว่างบุคคลด้านการแสดงอำนาจของพี่เลี้ยง

สรุป

นักวิจัยพี่เลี้ยงถือเป็นต้นแบบที่มีอิทธิพลในการหล่อหลอมนักวิจัยรุ่นใหม่ที่อยู่ภายใต้การดูแลของตน ให้เป็นผู้มีความเชี่ยวชาญนำไปสู่เส้นทางนักวิจัยมืออาชีพ ต้องเป็นผู้ที่มีคุณลักษณะที่เหมาะสม คือมีความสามารถในการถ่ายทอดสิ่งที่ซับซ้อนยุ่งยากให้สามารถเข้าใจได้อย่างกระจ่าง ตลอดจนต้องเป็นแบบอย่างที่ดีให้กับนักวิจัยรุ่นใหม่ได้รับเอาประสบการณ์และรูปแบบการดำเนินวิชาชีพอย่างมีคุณธรรม ซึ่งบทบาทของนักวิจัยพี่เลี้ยงที่มีต่อนักวิจัยรุ่นใหม่เริ่มตั้งแต่การเดินทางสู่การเป็นนักวิจัยสามารถจำแนกได้ตามลำดับขั้นความพยายามของผู้เชี่ยวชาญ (Expert Effort) 5 ขั้น ได้แก่ 1) ขั้นสร้างความตระหนัก (Awareness) 2) ขั้นเริ่มงาน (Start) 3) ขั้นฝึกความคิดและความร่วมมือในการดำเนินงาน (Consolidate) 4) ขั้นฝังตัวให้เป็นนักวิจัยที่ดี (Embed) 5) ขั้นให้การสนับสนุนช่วยเหลือผู้อื่น (Support) (รายละเอียดดังรูปที่ 3) และสามารถจำแนกบทบาทการถ่ายทอดตามขั้นตอนของ

กระบวนการดำเนินการวิจัย และการบริหารจัดการ การดำเนินการวิจัย 3 ระยะ คือ ระยะที่ 1 การบริหาร การวิจัยก่อนการดำเนินการวิจัย ระยะที่ 2 การบริหาร การวิจัยระหว่างการดำเนินการวิจัย และระยะที่ 3 การบริหารการวิจัยหลังการดำเนินการวิจัย สำหรับ บทบาทที่สำคัญของนักวิจัยที่เลี้ยงในการพัฒนานัก

วิจัยรุ่นใหม่เพื่อเตรียมตัวรับการปรับตัวเข้าสู่ ประชาคมอาเซียนนั้น นักวิจัยที่เลี้ยงต้องเป็นผู้ที่มีความรู้ ความเชี่ยวชาญการวิจัยและเป็นที่ยอมรับในระดับนานาชาติ สามารถแนะนำนักวิจัยรุ่นใหม่ให้ รู้จักธรรมชาติของวิชาการในสาขาของตนในความ เป็นสากล เพื่อนำไปสู่หัวข้อการวิจัยที่เหมาะสม

รูปที่ 3. ผังแนวความคิดการถ่ายทอดทางวิชาชีพและบทบาทของนักวิจัยที่เลี้ยงตามลำดับชั้นการถ่ายทอดทางวิชาชีพ

เอกสารอ้างอิง

- เกื้อ วงศ์บุญสิน. 2552. mentor: กัลยาณมิตร ใน ศาสตร์และศิลป์ของการเป็นพี่เลี้ยงนักวิจัยที่ดี. ปทุมธานี: สำนักงานวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีแห่งชาติ
- ชัยยุทธ สวัสดิวัตน์. 2552. mentor กับนักวิจัยรุ่นใหม่ ใน ศาสตร์และศิลป์ของการเป็นพี่เลี้ยงนักวิจัยที่ดี. ปทุมธานี: สำนักงานวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีแห่งชาติ
- ทวี ต้นขศิริ. 2552. แนวคิดของ mentor ใน ศาสตร์และศิลป์ของการเป็นพี่เลี้ยงนักวิจัยที่ดี. ปทุมธานี: สำนักงานวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีแห่งชาติ

- มนต์ชัย เทียนทอง. 2551. เทคนิคการเรียนรู้แบบร่วมมือแบบ Mentor Coached Think-Pair-Share เพื่อเพิ่มผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนในการเรียนรู้ออนไลน์. วารสารวิชาการพระจอมเกล้าพระนครเหนือ 18(1): 99-105.
- ยง ภู่วรวรรณ. 2552. Research mentor: นักวิจัยที่ปรึกษา...นักวิจัยพี่เลี้ยง ใน ศาสตร์และศิลป์ของการเป็นพี่เลี้ยงนักวิจัยที่ดี. ปทุมธานี: สำนักงานวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีแห่งชาติ
- ยุพาพิน ศิริโพธิ์งาม. 2538. ระบบพยาบาลพี่เลี้ยง: สะพานเชื่อมจากนักศึกษาสู่พยาบาลวิชาชีพ. ราชบัณฑิตยบาลสาร 1: 85-91.
- วัชรระ กลินธุภักย์. 2552. Research mentor: นักวิจัยพี่เลี้ยงของโครงการที่ขอทุนวิจัย ใน ศาสตร์และศิลป์ของการเป็นพี่เลี้ยงนักวิจัยที่ดี. ปทุมธานี: สำนักงานวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีแห่งชาติ
- สมปรารถนา ประกัณฐโกมล. 2550. คุณลักษณะความเป็นพี่เลี้ยง สัมพันธภาพระหว่างบุคคลและความตั้งใจพัฒนานักศึกษาอื่น ของบุคลากรมหาวิทยาลัยเอกชนแห่งหนึ่งในจังหวัดเชียงใหม่. วิทยาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาจิตวิทยาอุตสาหกรรมและองค์การ. มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- สำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ. 2553. นโยบายและยุทธศาสตร์การวิจัยของชาติฉบับที่ 8 (พ.ศ. 2555-2559). กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย จำกัด.
- Michener, H. A., and Delamater, J.D. 1999. Social Psychology. New York: Harcourt Brace College Publishers.
- The World Bank. 2014. Researchers in R&D (per million people). (Online) From: [http://data.worldbank.org/indicator/ SP.POP.SCIE. RD.P6/countries?display=graph](http://data.worldbank.org/indicator/SP.POP.SCIE.RD.P6/countries?display=graph).

ความคับแคบของนิยามและการแบ่งประเภทของวรรณกรรมไทยที่มีต่อ วรรณกรรมภาษาชนกลุ่มน้อย

A Narrowness of Definition and Classifying of Thai Literature toward Minority Languages Literature

ทัศนธรณ์ ทองแดง^{*}

Tattanit Tongdaeng

Abstract

This study aimed to analyze problems and causes of narrowness of definition and classification of Thai literature toward minority language literatures in Thailand as well as sought possibility to expand its definition and classification in order to represent multi-culture, multi-ethnic society of Thailand. The study found that 1) the problem occurred within Thai language literatures classified by “well-composing” as an abstract and subjectivity of the works. The well-composing literature works were called “Wannakadee” and the common literature works “Wannakam”. 2) Never been considered for the classification, the minority language works have been regularly communicated among Thai society for ages. 3) Former racism policy of Thai government promoting Thainess based on Thai race, royal culture, as well as Thai language was the main cause not only pushing minority language literatures out of the definition and classification, but affecting their literacy creation. However, ethnics using co-languages with of minorities, especially Chinese, rapidly growing up in Thailand, have brought a tendency to compile the minorities’ literatures as part of Thai literatures

¹ แผนกวิชาภาษาจีน ภาควิชาภาษาตะวันออก คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี ต.รูสมิแล อ.เมือง จ.ปัตตานี 94000

^{*} ผู้ให้การติดต่อ (Corresponding e-mail: tattanit_2@hotmail.com)

รับบทความวันที่ 14 ตุลาคม 2557 รับลงตีพิมพ์วันที่ 3 มีนาคม 2558

called “Thai literature in Chinese” or Thai literature in other languages.

Keywords: *Definition of Thai literature, classifying of Thai literature, Thai literature, minority languages literature, Thai literature in Chinese*

บทคัดย่อ

บทความนี้มุ่งวิเคราะห์ถึงปัญหา และสาเหตุ ของความคับแคบในการนิยาม และการแบ่งประเภทของวรรณกรรมไทย ที่มีต่อวรรณกรรมของภาษาชนกลุ่มน้อยในไทย ตลอดจนค้นหาความเป็นไปได้ ในการขยายขอบเขตการให้นิยาม และการแบ่งประเภท เพื่อสะท้อนถึงความเป็นสังคมพหุวัฒนธรรม พหุชาติพันธุ์ ตามความเป็นจริงของสังคมไทย จากการศึกษาพบว่า 1) ปัญหาเริ่มต้นจากการแบ่งแยกกันเองในพื้นที่งานประพันธ์ภาษาไทย โดยการใช้คุณค่าความแตกต่าง ซึ่งมีลักษณะนามธรรมและเป็นอัตถาววิสัย มาเป็นตัวแบ่งแยก งานประพันธ์ที่แต่งดีถือเป็นวรรณคดี ส่วนวรรณกรรมทั่วไปถือว่าเป็นเพียงวรรณกรรม 2) ภาษาชนกลุ่มน้อยในไทย ยังไม่เคยได้รับการพิจารณาใช้เป็นเกณฑ์การแบ่งประเภทของวรรณกรรมไทย แม้ว่าภาษานั้นจะใช้สื่อสารโดยกลุ่มคนต่าง ๆ ในสังคมไทยมาอย่างยาวนาน 3) นโยบายเชื้อชาตินิยมของรัฐไทยในอดีต ที่เน้นยกย่องชนชาติไทยและวัฒนธรรมหลวง ขึ้นเป็นวัฒนธรรมประจำชาติ และใช้ภาษาไทยเป็นตัวกำหนดความเป็นชาติไทย นับเป็นสาเหตุสำคัญ ที่ผลักวรรณกรรมภาษาชนกลุ่มน้อย ออกจากกรอบนิยามและการแบ่งประเภทของวรรณกรรมไทย ในขณะเดียวกัน ก็ทำให้การสร้างสรรควรรณกรรมภาษาชนกลุ่มน้อยได้รับผลกระทบไปด้วย แต่เนื่องจากอิทธิพลของชนชาติที่ใช้ภาษาร่วมกับชนกลุ่มน้อยในไทย โดยเฉพาะชนชาติจีน ทวีความสำคัญขึ้นต่อประเทศไทย ทำให้เกิดแนวโน้มการรวมวรรณกรรมภาษาชนกลุ่มน้อยให้เป็นส่วนหนึ่งของวรรณกรรมไทย โดยเรียกวรรณกรรมประเภทนี้ว่า วรรณกรรมไทยพากย์จีนหรือวรรณกรรมไทยพากย์ภาษาอื่น ๆ

คำสำคัญ: *นิยามของวรรณกรรมไทย, ประเภทของวรรณกรรมไทย, วรรณกรรมไทย, วรรณกรรมภาษาชนกลุ่มน้อย, วรรณกรรมไทยพากย์จีน*

บทนำ

หลังจากที่มีการบัญญัติคำว่า “วรรณคดี” และ “วรรณกรรม” ขึ้นในสังคมไทย เพื่อให้เรียกผลงานศิลปะที่แสดงออก ด้วยการใช้ภาษา การศึกษาด้านวรรณกรรมไทยก็ได้เจริญขึ้นตามลำดับ นักวิชาการด้านนี้ทุกยุคทุกสมัยต่างให้ความสำคัญต่อการทบทวนการให้ความหมายและการแบ่งประเภทของวรรณกรรมไทย แต่ดูเหมือนว่านักวิชาการส่วนใหญ่ยังคงยึดติดกับกรอบการให้ความหมายและการแบ่งประเภทแบบเดิม ๆ ที่เน้นการเขียนที่อยู่ในกรอบของงานประพันธ์ที่ใช้ภาษาไทยเท่านั้น โอกาสที่

วรรณกรรมของภาษาชนกลุ่มน้อยในไทยจะเข้ามารวมอยู่ในความหมายของวรรณกรรมไทย ในฐานะที่เป็นวรรณกรรมประจำชาติ จึงยังคงถูกปิดตาย บทความนี้จึงมุ่งวิเคราะห์ถึงปัญหาและสาเหตุของความคับแคบในการให้นิยามและการแบ่งประเภทของวรรณกรรมไทย ที่มีต่อวรรณกรรมชาติพันธุ์อื่น ตลอดจนค้นหาความเป็นไปได้ ในการขยายขอบเขตการให้นิยามและการแบ่งประเภท เพื่อสะท้อนถึงความเป็นสังคมพหุวัฒนธรรม พหุชาติพันธุ์ ตามความเป็นจริงของสังคมไทย

ความหมายของ“วรรณคดี”“วรรณกรรม” จุดเริ่มต้นของปัญหา

คำว่า “วรรณกรรมไทย” หรือ “Thai Literature” เป็นการประกอบขึ้นจากคำว่า “วรรณกรรม” กับคำว่า “ไทย” แต่ในขั้นตอนการอธิบายความหมายคำว่า “วรรณกรรมไทย” นักวิชาการไม่ว่ายุคสมัยไหน ต่างก็มุ่งเน้นให้ความสำคัญกับการอธิบายความหมาย ความแตกต่างและที่มาของคำว่า “วรรณคดี” และ “วรรณกรรม” ซึ่งมักเป็นที่สับสนกันอยู่เสมอท่ามกลางผู้ที่สนใจศึกษาวรรณกรรมไทย โดยไม่ได้กล่าวถึงขอบเขตหรือความหมายของคำว่า “ไทย” ไว้ให้ชัดเจนแต่อย่างใด

คำว่า “วรรณคดี” และ “วรรณกรรม” เป็นคำที่เทียบเคียงมาจากภาษาอังกฤษคำเดียวกัน คือคำว่า “literature” ซึ่งนักวิชาการชาวตะวันตก อย่าง ดร.เจมส์ ซี. เฟอ์นันด์ (Dr. James C. Fernand) ให้ความหมาย literature ไว้ว่า literature (วรรณคดี) หมายถึง หนังสือทั่วไปพวกหนึ่ง กับพวกที่แต่งขึ้นด้วยความประณีต เรียกว่า polite literature (ประณีตวรรณคดี) บางทีเรียกว่า belles-lettres (วรรณวิจิตร) คือเป็นพวกบทประพันธ์อันรวมไว้ซึ่งรสนิยม ความรู้สึก ความคิดอันลึกซึ้ง และสำนวนอันเรียบร้อยงดงาม หนังสือเรื่องเดียวกันอาจเป็นทั้งวิชาการ และวรรณวิจิตร ก็ได้ เช่น เรื่อง รีพับลิก (Republic) หรือสุนทรพจน์ทางการเมืองเช่น โอเรชั่น (Oration) ของดีมอสทีนีส (Demosthenes) ดร.เฟอ์นันด์ก็รวมเข้าในพวกประณีตด้วยเหมือนกัน (เปลื้อง ณ นคร, 2541) จะเห็นได้ว่าคำว่า Literature ตามความหมายของดร.เฟอ์นันด์นั้น ถึงแม้จะแบ่งออกเป็นหนังสือทั่วไปและวรรณวิจิตร แต่หนังสือหนึ่งเล่มอาจจะไม่สามารถแบ่งชัดได้ว่าเป็นแค่หนังสือทั่วไปหรือวรรณวิจิตร แต่เมื่อคำว่า literature เข้าสู่บริบทสังคมไทยกลับได้รับการเทียบเคียงความหมายเป็น

วรรณคดี และ วรรณกรรม ซึ่งทั้งสองคำมีประวัติความเป็นมาและนัยการให้ความหมายที่แตกต่างกัน

คำว่า “วรรณคดี” เป็นคำที่บัญญัติขึ้นใช้เป็นทางการครั้งแรก เมื่อพ.ศ.2450 ในรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว โดยทรงโปรดเกล้าฯ ให้ก่อตั้ง “โบราณคดีสโมสร” ขึ้น งานที่สำคัญที่สุดเกี่ยวกับวรรณคดีคือการพิมพ์เผยแพร่วรรณคดีโบราณ และการแต่งตั้งคณะกรรมการตรวจคัดเลือกหนังสือที่แต่งดีเพื่อรับพระบรมราชานุญาตประทับตราพระราชลัญจกร มังกรคาบแก้ว ก็ได้ชื่อว่าเป็น “วรรณคดี” ซึ่งในขณะนั้นถือว่าเป็นหนังสือดี (สนิท ตั้งทวี, 2528) การส่งเสริมงานวรรณคดีทั้งวรรณคดีโบราณและวรรณคดีแต่งใหม่โดยเกณฑ์ของโบราณคดีสโมสรล้วนแต่เป็นวรรณคดีที่ใช้ภาษาไทยแต่งขึ้นทั้งสิ้น

ต่อมาใน พ.ศ.2457 พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว ได้ทรงตั้งวรรณคดีสโมสร คำว่า “วรรณคดี” จึงได้ใช้เป็นทางการอีกครั้งหนึ่ง โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อส่งเสริมการแต่งหนังสือ โดยให้พยายามรักษาภาษาไทย และทรงตั้งคณะกรรมการตรวจคัดหนังสือที่แต่งดีเพื่อรับพระราชทานรางวัล และพิจารณาขอยกย่องหนังสือสำคัญของชาติว่า เรื่องใดเป็นยอดในทางใด (ลีทรา พินิจภูวนล และคณะ, 2515 อ้างถึงใน สนิต ตั้งทวี, 2528) วรรณคดีสโมสรจึงเป็นสมาคมที่ก่อตั้งเพื่อสืบทอดเจตนารมณ์ของโบราณคดีสโมสร และยังคงจำกัดความหมาย “วรรณคดี” หรือหนังสือที่แต่งดีไว้เพียงแค่หนังสือที่แต่งโดยใช้ภาษาไทยเท่านั้น

ภายหลังการเปลี่ยนแปลงการปกครอง ใน พ.ศ.2475 คำว่า “วรรณกรรม” ได้ปรากฏขึ้นเป็นครั้งแรกในสังคมไทย จากการที่จอมพล ป.พิบูลสงคราม นายกรัฐมนตรีสมัยนั้น ได้ตราพระราชบัญญัติคุ้มครองวรรณกรรมและศิลปกรรม พ.ศ.2475 โดย

มีนิยามว่า “วรรณกรรมและศิลปกรรม หมายความว่า รวมการทำขึ้นทุกชนิดในแผนกวรรณคดี แผนกวิทยาศาสตร์ และแผนกศิลปะ จะแสดงออกมาโดยวิธีหรือรูปร่างอย่างใดก็ตาม” (กระแสร มาลาภรณ์, 2530) คำว่าวรรณกรรมจึงให้ความหมายรวมถึงวรรณคดีเอาไว้ด้วยและยังคงเป็นหนังสือที่แต่งโดยใช้ภาษาไทย ซึ่งต่อมาคำว่าวรรณกรรมก็ได้รับความนิยมใช้กันแพร่หลายมาตามลำดับ รัชช ปุณโณทก (2527) สันนิษฐานว่าการที่นิยมใช้คำว่า “วรรณกรรม” ซึ่งตรงกับภาษาอังกฤษว่า literary works หรือ general literature นั้น ก็คงเลียงมาจากวรรณคดี ซึ่งหมายถึงหนังสือดีที่ได้รับการยกย่องจากคณะกรรมการโบราณคดีสโมสร และวรรณคดีสโมสรนั่นเอง

เราจะเห็นได้ว่า “ความแต่งดี” หรือ “ความเป็นหนังสือดี” กลายเป็นเส้นแบ่งค่าความเป็นวรรณกรรมและวรรณคดีของประเทศไทยออกจากกัน แต่ “ความแต่งดี” หรือ “ความเป็นหนังสือดี” แท้จริงแล้วมีลักษณะเป็นส่วนคุณภาพ ไม่สามารถระบุได้ว่า แต่งดีนั้นดีแค่ไหนหรือดีอย่างไร เพราะขึ้นอยู่กับ “รสนิยม” ของผู้อ่านด้วยการตัดสินความเป็นวรรณกรรมและวรรณคดีของไทย จึงเป็นการตัดสินแบบ “อัตถาวาวิสัย” (กระแสร มาลาภรณ์, 2530) ที่มีกฎเกณฑ์ที่ตกทอดมาจากการกำหนดของคณะกรรมการโบราณคดีสโมสรและวรรณคดีสโมสร ทำให้การยกย่องเป็น “วรรณคดี” มักเป็นเรื่องที่แต่งโดยชนชั้นสูง และมีชนบการแต่งที่เป็นแบบโบราณ ซึ่งขัดขาดกับโลกวรรณกรรมของสามัญชน ที่มีเรื่องราวสะท้อนชีวิตของคนหลากหลายกลุ่มมากกว่า จึงเป็นที่น่าสังเกตว่า เมื่อเกณฑ์การตัดสินเรื่อง “ความแต่งดี” หรือ “ความเป็นหนังสือดี” ได้ถูกกำหนดตายตัวไว้แต่โบราณแล้ว ทำให้การยกย่องหนังสือเรื่องใดว่าแต่งดี โดยการตั้ง

รางวัลขององค์กรต่าง ๆ ในสมัยปัจจุบันนี้ เช่น รางวัลวรรณกรรมสร้างสรรค์ยอดเยี่ยมแห่งอาเซียน ก็ไม่สามารถเปลี่ยนแปลง “วรรณกรรม” ให้เป็น “วรรณคดี” ได้ แม้ว่ารางวัลวรรณกรรมเหล่านั้นมีเป้าหมายเพื่อสนับสนุน ส่งเสริม ให้เกิดหนังสือที่ดี มีคุณค่ามากขึ้น และส่งเสริมให้ผู้ผลิตหนังสือพยายามผลิตหนังสือที่มีคุณภาพ รวมถึงส่งเสริมผู้อ่านให้สนใจอ่านหนังสือที่ดีมีคุณภาพกันมากขึ้น (สุระ ดามาพงษ์, 2537) สภาวการณ์การแบ่งแยกกันเองในพื้นที่ทางวรรณกรรมไทย ซึ่งกำหนดให้อยู่ในกรอบของงานประพันธ์ที่ใช้ภาษาไทยนี้ยิ่งทำให้การที่จะขยายนิยามของคำว่าวรรณกรรมไทย ให้หมายรวมถึงวรรณกรรมที่แต่งโดยภาษาของชนกลุ่มน้อยในไทยเป็นไปได้เลย

ความไม่สมบูรณ์ของการแบ่งประเภทวรรณกรรมไทย

จากการสำรวจการแบ่งประเภทหรือรูปแบบของวรรณกรรมไทยของผู้เขียน พบว่า นักวิชาการด้านวรรณกรรมไทยยังคงใช้กฎเกณฑ์การแบ่งประเภทในลักษณะที่ไม่แตกต่างกันมาก จนกลายเป็นธรรมเนียมในการแบ่งประเภทวรรณกรรมไทยไปแล้วกล่าวคือ มักจะแบ่งออกเป็นสองประเภทใหญ่ๆ ประเภทแรก คือ การแบ่งตามลักษณะการประพันธ์ ได้แก่ วรรณกรรมร้อยแก้ว เช่น นิยาย เรื่องสั้น หนังสือ ตำรา สารคดี และบทความ เป็นต้น และวรรณกรรมร้อยกรอง เช่น โคลง ฉันท์ กาพย์ และกลอน เป็นต้น ประเภทที่สอง คือ การแบ่งตามยุคสมัยทางประวัติศาสตร์ของงานประพันธ์ เช่น วรรณคดีสมัยสุโขทัย วรรณคดีสมัยอยุธยา วรรณคดีสมัยธนบุรี วรรณคดีสมัยรัตนโกสินทร์ และวรรณกรรมปัจจุบัน และร่วมสมัย เป็นต้น

การใช้เกณฑ์การแบ่งวรรณกรรมไทยที่

น่าสนใจอีกรูปแบบหนึ่ง คือการใช้เกณฑ์เขตวัฒนธรรมมาแบ่งประเภทวรรณกรรมไทยออกเป็นวรรณกรรมท้องถิ่นภาคเหนือ วรรณกรรมท้องถิ่นภาคกลาง วรรณกรรมท้องถิ่นภาคอีสาน วรรณกรรมท้องถิ่นภาคใต้ ซึ่งเรียกโดยรวมว่าเป็นวรรณกรรมท้องถิ่น การแบ่งประเภทเช่นนี้แสดงให้เห็นถึงการหันมาให้คุณค่า และเคารพความแตกต่าง ของรูปแบบวรรณกรรม ที่นอกเหนือไปจากวรรณคดีแห่งชาติ เพราะวรรณกรรมท้องถิ่นเหล่านี้ ต่างก็เป็นแหล่งภูมิปัญญาและวัฒนธรรมพื้นบ้านไทยแท้กลับถูกละเลยจากนักวิชาการสาขาวรรณคดีไทยที่ได้ให้ความสำคัญกับวรรณคดีแห่งชาติเพียงอย่างเดียวมาช้านาน (ธวัช ปุณโณทก, 2543)

อย่างไรก็ตาม แม้ว่าวรรณกรรมท้องถิ่นจะสะท้อนให้เห็นถึงอัตลักษณ์ทางภาษาประจำถิ่นเช่น ภาษาถิ่น อักษรถิ่น และฉันทลักษณ์ถิ่น แต่นักวิชาการก็มิได้แยกอัตลักษณ์ทางภาษาเหล่านี้ เป็นภาษาถิ่นที่ไม่ใช่ภาษาไทย แต่ระบุว่าภาษาที่ใช้ในวรรณกรรมท้องถิ่นคือภาษาถิ่น อันหมายถึงภาษาไทยที่ใช้ในท้องถิ่นต่าง ๆ ซึ่งมีคำพื้นฐานร่วมกับภาษาไทยมาตรฐาน แต่มีสำเนียงแตกต่างกันไปบ้างที่เรียกว่า สำเนียงเหนือ และมีคำศัพท์บางคำเฉพาะท้องถิ่น แต่สามารถใช้สื่อสารทำความเข้าใจกันได้กับภาษามาตรฐาน (ภาษาภาคกลาง) (ธวัช ปุณโณทก, 2543) ดังนั้น การแบ่งประเภทวรรณกรรมโดยใช้เกณฑ์เขตวัฒนธรรม ก็ยังไม่ได้หมายรวมถึงวรรณกรรมที่ประพันธ์โดยกลุ่มชาติพันธุ์อื่น และใช้ภาษาของกลุ่มชาติพันธุ์นั้น ๆ เพราะภาษาของกลุ่มชาติพันธุ์อื่น เช่น ภาษาของชาวเขาเผ่าต่าง ๆ ภาษามาเลย์ ภาษาเซมัง (ซาไก) และภาษาชาวเล ฯลฯ ถูกจัดให้เป็นภาษาชนกลุ่มน้อย (ธวัช ปุณโณทก, 2543) ซึ่งหมายรวมถึง ภาษาของชนกลุ่มน้อยที่มีจำนวนและบทบาทมากที่สุดในไทยอย่าง “ภาษาจีน”

ในทางกลับกัน พบว่า นักวิชาการจีนให้ความหมายเกี่ยวกับวรรณกรรมจีน (中国文学) ไว้เปิดกว้างสำหรับทุกกลุ่มชาติพันธุ์ในจีนมากกว่าไทย ในปี ค.ศ.1986 Zhou Yang และ Liu Zai Fu (周扬&刘再复) (1986 อ้างถึงใน Zhang Wei Min (张未民), 2009) ได้ให้คำนิยามเกี่ยวกับ “วรรณกรรมจีน” ไว้ว่า “วรรณกรรมจีน (中国文学) คือ คำใช้เรียกวรรณกรรมของชนชาติจีน ซึ่งชนชาติจีนหมายถึง ชนเผ่าฮั่น และชนเผ่าอื่น ๆ อีก 55 ชนเผ่า เช่น มองโกล หุย อีเบต จ้วง อูยгур ฯลฯ วรรณกรรมจีน คือ ชุมชนวรรณกรรมของวรรณกรรมทุกชนเผ่าที่ยึดเอาวรรณกรรมชนเผ่าฮั่นเป็นองค์ประกอบหลัก วรรณกรรมจีนอาศัยความพิเศษของเนื้อหา รูปแบบ และท่วงทำนองของตัวเอง มาประกอบเป็นลักษณะเด่นของตัวเอง ซึ่งไม่เหมือนกับวรรณกรรมของชนชาติอื่น” เมื่อไม่นานมานี้ Zhang Wei Min (2009) ได้ทบทวนการให้นิยามคำว่า “วรรณกรรมจีน” ของนักวิชาการก่อนหน้านี้ทั้งสอง พบว่าถึงแม้นักวิชาการทั้งสองจะสรุปคำนิยามให้ครอบคลุมถึงวรรณกรรมของชนกลุ่มน้อย แต่ในขั้นตอนการอธิบายรายละเอียดประกอบคำนิยามนั้น เกือบจะไม่กล่าวถึงวรรณกรรมของชนกลุ่มน้อยเลย ดังนั้น Zhang Wei Min จึงได้ให้แนวความคิดใหม่เกี่ยวกับ “วรรณกรรมจีน” ดังนี้

Zhang Wei Min (2009) เสนอว่า “วรรณกรรมจีน (中国文学)” มีคำสำคัญคือคำว่า “จีน (中国)” เขาได้ให้ความหมายคำว่า “จีน” ไว้สามความหมายด้วยกัน ซึ่งจะให้ความหมายของคำว่า วรรณกรรมจีนครอบคลุมและชัดเจนมากยิ่งขึ้น ความหมายแรก คือ ความหมายของความเป็นประเทศจีน (国家性) อันหมายถึง ประเทศจีนในปัจจุบันที่มีเอกราชอธิปไตย พื้นที่และประชากรทั้ง 56 ชนเผ่าเป็นของตนเอง ความหมายที่สอง คือ ความ

หมายของความเป็นสากล (世界性/天下性) อันหมายถึง การอยู่ภายใต้ระบบอารยธรรมจีน และการใช้ภาษาและอักษรจีนร่วมกัน ของทั้งชนเผ่าอื่นและชนเผ่าอื่น ๆ ทั้งในและนอกเขตประเทศจีนในปัจจุบัน ด้วยความหมายนี้ทำให้หมายรวมถึงวรรณกรรมของชนเผ่าอื่นที่ประกอบเป็นประเทศในปัจจุบัน โดยเฉพาะประเทศในเอเชียตะวันออกที่ได้รับอิทธิพลอารยธรรมจีนและอิทธิพลภาษาและอักษรจีนมาอย่างยาวนานอย่างญี่ปุ่น เกาหลี และเวียดนาม ที่ได้สร้างสรรค์วรรณกรรมด้วยภาษาและอักษรจีน¹

นอกจากนี้ Zhang Wei Min ยังได้ให้ความหมายของ “วรรณกรรมจีน” ว่าหมายรวมถึง “วรรณกรรมภาษาจีนทั่วโลก (世界华文文学)” เพราะวรรณกรรมเหล่านี้ ต่างก็ปรากฏจิตวิญญาณความเป็นจีนและอารยธรรมจีนอย่างชัดเจน จึงมีความเหมาะสมที่จะพิจารณาในนามคำว่า “วรรณกรรมจีน” ให้ก้าวข้ามความเป็นวรรณกรรมเฉพาะเขตประเทศใดประเทศหนึ่ง (国别文学)

ความหมายสุดท้าย คือ ความหมายของความเป็นท้องถิ่นที่หลากหลาย (地方性) เนื่องจากประเทศจีนเป็นประเทศที่กว้างใหญ่ และมีความหลากหลายทางชาติพันธุ์ ทำให้แต่ละท้องถิ่น มีลักษณะทางวัฒนธรรมและวรรณกรรมเฉพาะตัว ซึ่งประเทศจีนได้อิทธิพลการ “เอกภาพบนความหลากหลาย

(多元一体格局)” (费孝通, 1989 อ้างถึงใน Zhang Wei Min, 2009) Zhang Wei Min จึงมีความเห็นว่า วรรณกรรมจีนควรหมายถึงวรรณกรรมท้องถิ่นด้วย โดยคำว่าท้องถิ่น (地方) ประกอบด้วยสามปัจจัยด้วยกัน ได้แก่ พื้นที่ (区域) ชนเผ่า (民族) และภาษา (语言) ประเด็นที่น่าสนใจสำหรับความหมายนี้คือ การที่ทำให้วรรณกรรมชนกลุ่มน้อย ที่ไม่ว่าจะสร้างสรรค์โดยใช้ภาษาจีนหรือภาษาประจำชนเผ่า ให้กลายเป็นส่วนหนึ่งของวรรณกรรมจีนด้วย Zhang Wei Min มองว่า การที่ “วรรณกรรมจีน” จะมีความเป็นวรรณกรรมของชนชาติจีนที่สมบูรณ์ จะต้องหมายรวมถึงวรรณกรรมท้องถิ่นและวรรณกรรมชนเผ่าอื่นอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ ดังนั้น สถานภาพของวรรณกรรมชนกลุ่มน้อยในวรรณกรรมจีนหรือวรรณกรรมชนเผ่าอื่น จึงมีลักษณะ “ในเธอมีฉัน ในฉันมีเธอ (你中有我, 我中有你)” ดังคำกล่าวของ Zhao Ge Jin (朝戈金) (2009)

จากการให้นิยาม “วรรณกรรมจีน” ของนักวิชาการดังกล่าวมาแล้วเป็นที่น่าสังเกตว่า วรรณกรรมภาษาจีนของคนไทยเชื้อสายจีน ที่ถูกผลักดันออกไปจากกรอบคำนิยามและการแบ่งประเภทของวรรณกรรมไทย กลับถูกหมายรวมให้เป็นส่วนหนึ่งของวรรณกรรมจีน ในประเภทวรรณกรรมภาษาจีนทั่วโลก และการศึกษาวิจัยวรรณกรรมภาษาจีนของคนไทยเชื้อสายจีน ก็ได้รับความสำคัญให้เป็นส่วนหนึ่ง

¹ ส่วนใหญ่แล้วเป็นวรรณกรรมในสมัยโบราณ และในบรรดาวรรณกรรมของทั้งสามประเทศ วรรณกรรมของประเทศเกาหลีมีวรรณกรรมที่ใช้ภาษาจีน (汉文) สร้างสรรค์มากที่สุด เป็นจำนวนมากกว่าสิบล้านตัวอักษร โดยสามารถหาอ่านได้จากหนังสือรวบรวมวรรณกรรม เช่น 《李朝汉文短篇集》、《韩国汉文小说集》、《原文汉文小说选》、《李朝汉文小说选》、《韩国汉文小说选》 เป็นต้น รองลงมาคือวรรณกรรมของประเทศเวียดนามมีประมาณหนึ่งล้านห้าแสนตัวอักษร โดยสามารถหาอ่านได้จากหนังสือรวบรวมวรรณกรรม 《越南汉文小说丛刊》第一辑 จำนวน 7 ฉบับและประเทศญี่ปุ่นมีปริมาณงานวรรณกรรมที่ใช้ภาษาจีนสร้างสรรค์น้อยที่สุด ตัวอย่างนวนิยายเช่น เรื่อง 《日本书记》、《日本七福神传》、《译准开口新语》、《含饴纪事》 เป็นต้น โดย Prof. Wang San Qing (王三庆教授) กำลังรวบรวมเพื่อตีพิมพ์เป็นหนังสือ 《日本汉文小说丛刊》第一辑 (Chen Liao (陈辽), 2015)

ของการศึกษาวิจัยด้านวรรณกรรมจีน โดยเฉพาะอย่างยิ่งในสาขาวรรณคดีจีนสมัยใหม่และร่วมสมัย

ความหวังในการผลักดันค่านิยมใหม่

ปรากฏการณ์ความคับแค้นของกรอบค่านิยม และการแบ่งประเภทของวรรณกรรมไทย ที่จืดจางให้วรรณกรรมของภาษาชนกลุ่มน้อยออกไปเป็นอื่น ซึ่งในที่นี้จะกล่าวถึงเฉพาะกรณีของวรรณกรรมภาษาจีนของคนไทยเชื้อสายจีนเป็นหลักเป็นผลสืบเนื่องจากการดำเนินนโยบายเชื้อชาตินิยมเข้มข้นของรัฐบาลไทย ตั้งแต่ยุคพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว โดยทรงนิยามความหมายของ “ชาติไทย” ว่าประกอบขึ้นด้วยคนที่มีวิถีชีวิตผูกพันกับวัฒนธรรมไทย และจงรักภักดีต่อหัวใจของ “ความเป็นไทย” อันได้แก่ พระมหากษัตริย์ และพระพุทธศาสนา โดยทรงเน้นว่าวัฒนธรรมไทยนั้นมีความเป็น “ไทยแท้” คือ มีลักษณะที่สืบทอดกันมาแต่โบราณ และพระพุทธศาสนาเป็นศาสนาที่เหนือกว่าศาสนาอื่น ๆ พร้อมกันนั้นก็ทรงสร้าง “คนอื่น” ขึ้นมา โดยเน้นไปที่ชาวจีนที่มีจำนวนและอิทธิพลทางเศรษฐกิจเพิ่มสูงขึ้นอย่างรวดเร็ว และเป็นกลุ่มคนที่นำเอาอุดมการณ์ทางการเมืองแบบสาธารณรัฐ และความรู้สึกชาตินิยมจีนเข้ามาอีกด้วย (สายชล สัตยานุรักษ์, 2558) ทัศนคติของรัฐบาลไทยที่มองชาวจีนว่าเป็นคนอื่น ยังสืบทอดมากระทั่งถึงยุคก่อนเหตุการณ์วันที่ 14 ตุลาคม 2516 ผลของนโยบายหรือทัศนคติดังกล่าวปรากฏเป็นภาพสะท้อนตัวละครชาวจีนในนวนิยายไทยหลายเรื่อง จากผลการศึกษาของเพ็ญภา หมอนสอาด (2551) พบว่า ภาพลักษณ์ของชาวจีนในไทยที่ปรากฏในนวนิยายช่วงทศวรรษ 2480-2500 มีภาพลักษณ์เป็น “คนอื่น” ผู้ร้าย ศัตรู กลุ่มผู้มีอิทธิพล คอมมิวนิสต์ คนไม่มีคุณธรรม

“ภาษา” คืออีกหนึ่งปัจจัยหลัก ที่แนวคิด

เชื้อชาตินิยมไทย ใช้แบ่งแยกความเป็นชาติ “ไทย” และ “จีน” ออกจากกัน ดังพระราชดำริของรัชกาลที่ 6 ซึ่งทรงพระราชนิพนธ์ไว้ในหนังสือความเป็นชาติไทยโดยแท้จริงว่า “ลักษณะที่จะตัดสินใครว่าเป็นคนชาติใดนั้น ก็มีอยู่แต่ที่ภาษาซึ่งคนนั้นใช้อยู่โดยปกตินั้นแล” (อศวพาหุ, 2520) “ใครพูดภาษาไทยโดยแท้จริงว่า ‘ลักษณะที่จะตัดสินใครว่าเป็นคนชาติใดนั้น ก็มีอยู่แต่ที่ภาษาซึ่งคนนั้นใช้อยู่โดยปกตินั้นแล’ (อศวพาหุ, 2520) “ใครพูดภาษาไทยโดยแท้จริงว่า ‘ลักษณะที่จะตัดสินใครว่าเป็นคนชาติใดนั้น ก็มีอยู่แต่ที่ภาษาซึ่งคนนั้นใช้อยู่โดยปกตินั้นแล’ (อศวพาหุ, 2520) อีกทั้งทรงอธิบายคำว่า “ต่างภาษา” ไว้ในหนังสือเมืองไทยจึงตื่นเถิด ว่า “ ‘ต่างภาษา’ (คุณศัพท์) แปลว่าต่างประเทศต่างกันด้วยนิสัยและลักษณะ (นาม) คนหรือสิ่งที่เป็นของต่างประเทศ คนที่ไม่มีความชอบธรรมโดยเต็มแห่งพลเมือง” พระองค์ทรงตรัสโดยสรุปว่าคนอื่น ๆ ทุกคนซึ่งมิใช่ไทย ก็เป็นคนต่างภาษาทั้งสิ้น หรือจะเรียกว่าชาวต่างประเทศก็ได้และทรงนับคนจีนว่าเป็นคนต่างภาษา (อศวพาหุ, 2481) ในขณะเดียวกันก็ทรงเน้นย้ำว่า “คนเราจำเป็นจะต้องเป็นไทยหรือเป็นจีนอย่างใดอย่างหนึ่ง จะเป็นทั้งสองอย่างในขณะเดียวกันนั้นไม่ได้” (อศวพาหุ, 2481)

อิทธิพลของแนวความคิดดังกล่าว ส่งผลให้วรรณกรรมของคนไทยเชื้อสายจีน ที่แต่งโดยใช้ภาษาจีนถูกจัดให้เป็นวรรณกรรมของชาติอื่น หรือเป็นวรรณกรรมต่างด้าวมิใช่วรรณกรรมไทย ไปโดยปริยาย ทั้งที่พวกเขาเหล่านั้นต่างก็มีฐานะเป็นพี่น้องร่วมชาติไทยเช่นเดียวกัน และถึงแม้ว่าประเทศไทยจะเริ่มยอมรับความเป็นสังคมพหุวัฒนธรรม พหุเชื้อชาติ มาตั้งแต่ยุคทศวรรษ 2510 จากการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจของไทย โดยเฉพาะหลังเหตุการณ์วันที่ 14 ตุลาคม 2516 ที่มีการปลุกกระแสเรียกร้องความเท่าเทียมกันในสังคม ทำให้ “ความเป็นจีน” ของชาวจีนในไทยที่เคยถูกกดดันจากรัฐไทยสามารถเปิดเผยได้ง่ายขึ้น (สิทธิเทพ เอกสิทธิพงษ์, 2558) แต่การนิยามและการแบ่งประเภทของวรรณกรรมไทย

ยังคงคับแคบไม่สอดคล้องกับการเป็นสังคมพหุวัฒนธรรม พหุเชื้อชาติที่แท้จริง ปรากฏในปัจจุบันสำหรับประเด็นนี้ นักเขียนชาวไทยเชื้อสายจีนได้ตัดพ้อไว้ในคำนำของหนังสือจากหมยถึงพลับพลึงในเล่มที่ตีพิมพ์ในปี พ.ศ.2516 ว่าศักดิ์ศรีของวรรณกรรมจีนในไทยไม่ได้รับการเหลียวแล ไม่มีใครสนใจ ไม่มีใครรู้จัก หากได้รับการส่งเสริมมากกว่านี้ นักเขียนที่เขียนวรรณกรรมเป็นภาษาจีนและอยู่ในประเทศไทย น่าจะสามารถป็นขึ้นมาให้เป็นเหมือนนักเขียนวรรณกรรมไทยพากย์ไทยชื่อดังได้อย่าง อิศรา อมันตกุล, เสนีย์ เสาวพงศ์, ศรีบูรพา ฯลฯ (นัทธชัย ประสานนาม, 2553)

อนึ่ง แนวความคิดเชื้อชาตินิยมของไทยก็มีแรงขับเคลื่อนจากนโยบายชาตินิยมของจีนด้วยเช่นกัน นับตั้งแต่การเข้ามาเผยแพร่อุดมการณ์ลัทธิระบอบจักรพรรดิของซุนยัตเซ็น ในช่วงปลายสมัยรัชกาลที่ 5 ถึงรัชกาลที่ 6 การก่อตั้งหนังสือพิมพ์จีน และการเรียนการสอนจีน กลายมาเป็นเครื่องมือสำคัญ ในการช่วงชิงกลุ่มสนับสนุนจากชาวจีนโพ้นทะเลของกลุ่มการเมืองจีน เมื่อปี พ.ศ.2450 ดร.ซุนยัตเซ็น เดินทางมายังสยามประเทศ เพื่อเผยแพร่อุดมการณ์ลัทธิระบอบศักดินาจีน ก็ได้มีการตั้งโรงเรียนจีน หัวอี่ ที่ตรอกกัปตันบุช ถนนเจริญกรุง ต่อมาสมัชชพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว (พ.ศ.2453-2468) โรงเรียนจีนยิ่งผุดขึ้นมากมายเนื่องจากกลุ่มสมาคมภาษาถิ่นในสยามของชาวจีนรุ่นใหม่ที่ถูกพินกับวัฒนธรรมดั้งเดิมของตนสมาคมภาษาถิ่นทั้ง 5 ได้แก่ จีนแคะ กวางตุ้ง ฮกเกี้ยน ไหหลำ ต่างจัดตั้งโรงเรียนสอนภาษาจีนของตนขึ้นในกรุงเทพฯ และขยายตัวไปตามต่างจังหวัด กระแสการเผยแพร่อุดมการณ์ของ ดร.ซุนยัตเซ็นปรากฏชัดขึ้นในโรงเรียนจีน จนผู้นำเกิดความวิตกเรื่องความมั่นคงแห่งชาติ กอปรด้วยพระราช

ประสงค์รัชกาลที่ 6 ที่จะเปลี่ยนคนจีนให้เป็นคนไทย จึงได้เกิดการควบคุมโรงเรียนจีน (ASTV ผู้จัดการออนไลน์, 2558)

ภายหลังที่พรรคก๊กมินตั๋งสามารถโค่นราชวงศ์แมนจูได้สำเร็จ และตั้งรัฐบาลปกครองประเทศจีนที่กรุงนานกิง ตั้งแต่ปี พ.ศ.2470 รัฐบาลจีนยังได้ควบคุมกิจการทางการเมืองของชาวจีนในไทยตลอดเวลา เพราะรัฐบาลจีนได้รับความสำเร็จในประเทศจีน ก็เพราะการช่วยเหลือของชาวจีนโพ้นทะเลในเอเชียอาคเนย์เป็นส่วนใหญ่ รัฐบาลจีนจึงถือว่า ชาวจีนในประเทศไทยเป็นสมาชิกของครอบครัวการเมือง ที่ตนเองให้ความห่วงใยยิ่งนัก และทายาทของชาวจีนโพ้นทะเลไม่ว่ากี่ชั่วอายุคนก็ตาม ล้วนเป็นแต่พลเมืองที่ถูกต้องตามกฎหมายจีนทั้งสิ้น (William, 1966 อ้างถึงใน ภูวดล ทรงประเสริฐ, 2519) ทำให้รัฐบาลไทยยิ่งหวาดระแวงลัทธิชาตินิยมจีน และยังควบคุมหนังสือพิมพ์จีนและโรงเรียนจีน

แม้ถึงยุคที่ผู้นำจีนคอมมิวนิสต์ภายใต้การนำของเหมา เจ๋อตง สถาปนาสาธารณรัฐประชาชนจีน เมื่อปี พ.ศ.2492 รัฐบาลไทยที่คล้อยตามแนวคิดเสรีของตะวันตก ก็หวั่นกลัวลัทธิคอมมิวนิสต์จะสะท้อนความมั่นคงของประเทศจึงควบคุมโรงเรียนจีนอย่างเข้มงวด สกัดกั้นมิให้เป็นแหล่งเผยแพร่ลัทธิทางการเมือง จนในยุครัฐบาลจอมพล สฤษดิ์ ธนะรัชต์ พ.ศ.2500 ดำเนินนโยบายต่อต้านคอมมิวนิสต์อย่างเด็ดขาด สั่งตรวจค้น จับกุม และสั่งปิดโรงเรียนจีนจำนวนมาก เมื่อสถานการณ์ดีขึ้น ก็ยังมีการควบคุมหลักสูตร เวลาเรียน การจัดตั้งโรงเรียน โดยในปี พ.ศ.2510 ไม่อนุญาตให้จัดตั้งโรงเรียนจีนแห่งใหม่อีกต่อไป (ASTV ผู้จัดการออนไลน์, 2558) เช่นเดียวกันกับหนังสือพิมพ์จีนที่ถูกรัฐบาลไทยบุกค้น สั่งปิด อันเนื่องมาจากความหวาดระแวงในด้านการเผยแพร่ลัทธิชาตินิยมจีน

การต่อต้านญี่ปุ่นช่วงสงครามโลกครั้งที่สอง และ ลัทธิคอมมิวนิสต์ กระทั่งไทยเจริญสัมพันธ ทางการทูตกับจีนเมื่อ ค.ศ.1975 การควบคุม หนังสือพิมพ์จีนจึงลดน้อยลง (Cai Wen Cong (蔡 文本丛), 1986)

ผลของนโยบายเชื้อชาตินิยมไทย ไม่เพียง แต่จะเบียดขับให้วรรณกรรมของภาษาชนกลุ่มน้อย อย่างวรรณกรรมไทยพากย์จีน ออกไปเป็น วรรณกรรมของชาติอื่นดังได้กล่าวก่อนหน้านี้ แต่ยัง ทำให้การสร้างสรรค์วรรณกรรมได้รับผลกระทบไป ด้วย กล่าวคือ การควบคุมหนังสือพิมพ์จีน เป็นการ ทำลายชุมชนทางวรรณกรรมของวรรณกรรมไทย พากย์จีน ตลอดจนความเป็นจีนเพราะหนังสือพิมพ์ จีนเป็นแหล่งตีพิมพ์เผยแพร่วรรณกรรมหลักก มีส่วนช่วยเชื่อมโยงนักเขียนกับนักอ่านเข้าไว้ด้วย กัน และช่วยสร้างบรรยากาศการสร้างสรรค์ วรรณกรรมให้คึกคัก (นัทธนัย ประสานนาม, 2553) กระทั่งนักเขียนชาวจีนในประเทศไทยขณะนั้นถึง กับกล่าวว่า “ชาวจีนในประเทศสยามกำลังตกอยู่ใน สภาพสูญสิ้นความหวังอย่างสิ้นเชิง เพราะ ขนบธรรมเนียมประเพณีของพวกเราถูกทำลายแทบ หมดสิ้น” (Skinner, 1962 อ้างถึงใน ภูวดล ทรง ประเสริฐ, 2519) การจำกัดการเรียนการสอนภาษา จีน ยังส่งผลให้วงการวรรณกรรมไทยพากย์จีน ขาด ผู้รู้ภาษาจีนที่มีคุณภาพ ที่จะป็นทั้งนักเขียนและนัก อ่าน โดยนักเขียน ที่ยังคงเขียนวรรณกรรมในยุค ทศวรรษที่ 80 ส่วนใหญ่เป็นนักเขียนที่รู้ภาษาจีนเป็น รุนสุตท้ายและยังประสบปัญหาขาดแคลนนักเขียน หน้าใหม่ (Xu Jing Hua, 泰华作协文学丛书编委 会, 1989)

หลังจากที่ประเทศจีนได้ดำเนินนโยบาย ปฏิรูปและเปิดประเทศใน ค.ศ.1978 สถานการณ์ การเมืองโลกก็เปลี่ยนไป ประเทศจีนกลายเป็น

ประเทศที่มีบทบาทและอำนาจในเวทีการเมืองและ เศรษฐกิจโลกมากขึ้นเรื่อย ๆ ทำให้ไทยต้องปรับ เปลี่ยนนโยบายต่าง ๆ ที่มีต่อประเทศจีนและชาวจีน ในไทย จนกระทั่งสถาปนาความสัมพันธ์ทางการ ทูตอย่างเป็นทางการกับสาธารณรัฐประชาชนจีน ใน วันที่ 1 กรกฎาคม ค.ศ.1975 ตั้งแต่นั้นมา รัฐไทยและ สังคมไทยก็เริ่มสนใจในองค์ความรู้เกี่ยวกับจีน จาก ผลการศึกษาของนาวิรัตน์ ปิสฺฐทธิวุฒิพร (2540) พบ ว่าในช่วงค.ศ.1975-1995 มีองค์ความรู้เรื่องประเทศ จีนตีพิมพ์เผยแพร่เป็นจำนวนประมาณ 1,282 เรื่อง โดยแบ่งเป็น งานเขียนด้านการเมือง มีประมาณ 550 เรื่อง งานเขียนด้านเศรษฐกิจ มีประมาณ 368 เรื่อง งานเขียนด้านสังคม-วัฒนธรรม มีประมาณ 364 เรื่อง พร้อมกันนั้น สถานภาพและบทบาทของภาษาจีน ในไทยก็ได้รับการยกระดับให้สูงขึ้นด้วย จากครั้ง หนึ่งถูกมองว่าเป็นภาษาแห่งการสืบทอดอัตลักษณ์ จีน ภาษาที่เป็นภัยต่อความมั่นคงแห่งชาติและภาษา ที่เป็นเครื่องมือเผยแพร่ลัทธิคอมมิวนิสต์ ก็ได้รับ ความสำคัญให้เป็นภาษาเศรษฐกิจเพื่อพัฒนา เศรษฐกิจและสังคมของประเทศ ตั้งแต่ทศวรรษที่ 90 เป็นต้นมา (เขียน ชีระวิทย์ และคณะ, 2551)

จากการส่งเสริมการเรียนการสอนภาษาจีน อย่างจริงจังของรัฐบาลไทยตั้งแต่ปี ค.ศ.1992 ทำให้ การศึกษาด้านภาษาจีนและจีนศึกษาของไทยได้ พัฒนาถึงระดับบัณฑิตศึกษา การเปิดหลักสูตร ปริญญาโทสาขาวรรณคดีจีนสมัยใหม่และร่วมสมัย ของมหาวิทยาลัยหัวเฉียวเฉลิมพระเกียรติ ที่มุ่งเน้น ศึกษาวรรณกรรมภาษาจีนของคนไทยเชื้อสายจีน ได้ กระตุ้นให้สังคมไทย โดยเฉพาะอย่างยิ่งวงการศึกษาวรรณกรรมไทย หันมาเหลียวแลวรรณกรรมกลุ่มนี้ กันมากขึ้น และเริ่มมีการผลักดันให้นิยาม วรรณกรรมไทยเปิดกว้างต่อวรรณกรรมภาษาจีน ของคนไทยเชื้อสายจีน และวรรณกรรมภาษาชน

กลุ่มน้อยอื่น ๆ อันจะทำให้คำจำกัดความใหม่ของคำว่า “วรรณกรรมไทย” สื่อให้เห็นถึงการให้คุณค่าให้เกียรติและเคารพความหลากหลายทางวัฒนธรรมและชาติพันธุ์ที่ประกอบขึ้นเป็นชาติไทยในปัจจุบัน

นัทธนี ประสานนาม (2553) เป็นนักวิชาการด้านวรรณคดีไทยคนแรก ที่เสนอให้เรียกวรรณกรรมภาษาจีนของคนไทยเชื้อสายจีนหรือ “วรรณกรรมภาษาจีนในไทย” ว่า “วรรณกรรมไทยพากย์จีน” ด้วยเล็งเห็นถึงคุณค่าและความหลากหลายของเนื้อหาที่เกี่ยวข้องสัมพันธ์กับไทยเรื่องที่เขียนก็เป็นเรื่องไทย และนักเขียนทุกคนก็อยู่ในประเทศไทยเพียงแต่ตีพิมพ์ออกมาเป็นภาษาจีนเช่นเดียวกับวรรณกรรมไทยพากย์อังกฤษของนักเขียนไทยคนอื่น ๆ เช่น ผลงานของพระ สุธรรม เรื่อง People of Esam กับ Monsoon Country ซึ่งนำเสนอเรื่องราวที่สัมพันธ์กับสังคมอีสาน หรือ ผลงานของสมเภา สุจริตกุล (S.P. Somtow) เรื่อง Jasmine Nights ซึ่งนำเสนอเรื่องราวของแควดงชนชั้นสูงของไทยในยุคสมัยหนึ่ง ดังนั้น การเรียกงานเขียนของกลุ่มนักเขียนวรรณกรรมภาษาจีนในไทยว่า “วรรณกรรมไทยพากย์จีน” จะมีผลทางการเมืองของวรรณกรรมโดยจะช่วยสร้างพื้นที่ในวงวรรณกรรมไทยให้มากขึ้นในอนาคต จนกลายเป็นแขนงหนึ่งในวงวรรณกรรมไทย ความหวังนี้จะเป็นจริงได้ก็ต่อเมื่อได้รับการสนับสนุนและการเปิดกว้างทางความคิดของนักวิชาการด้านวรรณกรรมไทยพากย์ไทยท่านอื่น ๆ รวมถึงการร่วมกันผลักดันของนักวิชาการด้านวรรณกรรมไทยพากย์ภาษาชนกลุ่มน้อยทุกกลุ่ม

คุณค่าที่สำคัญของวรรณกรรมพากย์ภาษาชนกลุ่มน้อยในฐานะเป็นแขนงหนึ่งของวรรณกรรมไทย คือ การมีส่วนร่วมช่วยให้คนในสังคมไทยได้เรียนรู้ และแลกเปลี่ยนวิถีชีวิต ความรู้สึกนึกคิดของ

ชาติพันธุ์ตนเอง กับกลุ่มชาติพันธุ์อื่นผ่านทางเนื้อหาของวรรณกรรมเหล่านี้ โดยเฉพาะเนื้อหาวรรณกรรมไทยพากย์จีน ที่นักวิชาการทั้งไทยและจีนต่างเห็นตรงกันว่า มีรูปแบบการเขียนแนวลัทธิขียน (Lin Xiao Xin, 2004; ชิดหทัย ปุยะติ, 2012) วรรณกรรมกลุ่มนี้สะท้อนภาพวิถีชีวิตของชาวจีนชนชั้นกลางและล่างในไทย (โดยมากเป็นชนชั้นล่าง) ออกมาได้อย่างสมจริง แต่แตกต่างจากเนื้อหาของวรรณกรรมไทยพากย์ไทย ที่มีเนื้อหาสะท้อนวิถีชีวิตคนจีนในไทย เพราะวรรณกรรมเหล่านั้นมักจะเน้นการเสนอวิถีชีวิตของคนจีนชนชั้นกลาง หรือพวกที่ไต่ข้ามชนชั้น (นัทธนี ประสานนาม, 2553) เอกลักษณะของวรรณกรรมไทยพากย์จีนที่โดดเด่นอีกอย่างคือการนำเสนอเรื่องแนวธรรมชาตินิยมที่แฝงด้วยความเศร้า ความรันทด และมีการสร้างโครงเรื่องวนแบบหอยทาก มักไม่มีจุดจบในตอนท้ายตัวอย่างวรรณกรรมแนวชีวิตรันทด เช่น เรื่อง “ทุเรียน” ใน จากเหมยถึงพลับพลึงซึ่งพิมพ์ในปี พ.ศ.2516 (แปลเป็นไทยแล้ว: ผู้เขียน) นำเสนอเรื่องราวของพ่อผู้ยากจนทำงานเป็นจับกัง ลูกอยากกินทุเรียน ถึงขนาดไปขโมยบ้านที่เขา กินทุเรียนกัน แล้วลูกสาวของบ้านนั้นมาขั้ว ลูกสาวของจับกังก็ไปแย่งกินจนทุเรียนตกพื้น จับกังแอบดูด้วยความรันทด จึงเดินไปต่อว่าลูกว่าอย่าแย่งของคนอื่น แต่แม่ของเด็กสาวไม่ถือโทษ จับกังกลับไปรวบรวมเงินและเบิกเงินล่วงหน้าเพื่อไปซื้อทุเรียนให้ลูก แต่ระหว่างทางก็กังวลว่าภรรยาจะต่อว่าที่นำเงินที่จะไปใช้หนี้ กลับไปซื้อทุเรียน ผลปรากฏว่าระหว่างที่คิดอยู่นั้นก็ถูกรถชนตายตัวอย่างวรรณกรรมแนวลูกทอดทิ้ง เช่น เรื่อง “ข้าวดีของเฒ่าเต้ง” ใน จากเหมยถึงพลับพลึงฉบับพิมพ์ในปี พ.ศ.2532 (แปลเป็นไทยแล้ว: ผู้เขียน) พูดถึงลูกชาย ลูกสาวและภรรยาที่อพยพไปอเมริกา แต่ภรรยากลับแต่งงาน

ใหม่กับพ่อตาของลูกชาย และทิ้งแป๊ะเต็งผู้เป็นพ่อให้อยู่คนเดียว ในช่วงทศวรรษ 2520 กว่า ๆ ยังได้มีวรรณกรรมแนวคล้ายกันนี้อีกหลายเรื่อง นอกจากนี้ยังมีวรรณกรรมแนววิพากษ์วิจารณ์สังคมร่วมสมัยอย่างเช่นเรื่อง “พะโล้เนื้อมนุษย์” ที่ใช้กลวิธีการเขียนแบบอุปมาอุปไมยที่สนั่นมาเขียนเสียดสีชีวิตคนในยุควิกฤตเศรษฐกิจช่วงปี พ.ศ.2546 ว่าไม่มีค่าเหมือนลูกเขียด ถูกแล่นเนื้อเอามาแขวนแล้วก็ต้มพะโล้ และคนก็เสพกินเนื้อคนด้วยกัน เหมือนกับที่องค์กรการเงินระหว่างประเทศมาเสพกินเรา (นัทธนาย ประสานนาม, 2553)

หรืออย่างในกรณีของวรรณกรรมไทยพากย์มลายูแม้ว่าปัจจุบันนี้จะมีการผลิตวรรณกรรมไทยพากย์มลายูน้อยลง ไม่ว่าจะเป็นกวีหรือวรรณกรรมรูปแบบอื่นๆ อันเนื่องมาจากคนในพื้นที่สามจังหวัดชายแดนภาคได้อ่านหนังสือน้อยยิ่งเป็นวรรณกรรมภาษามลายูก็ยิ่งไม่อ่าน เพราะการเขียนวรรณกรรมเป็นการใช้ภาษาที่ยากกว่าภาษาโดยทั่วไป อีกทั้งยังมีปัญหาการสืบทอดภาษามลายู ที่คนในพื้นที่ใช้ภาษามลายูผสมกับภาษาอื่น ๆ โดยเฉพาะคนรุ่นใหม่ แม้จะพูดภาษามลายูได้ แต่อ่านและเขียนไม่ได้แล้ว (ชะกาเรียฮ์ อมตยา, 2558) แต่อย่างไรก็ดี ครั้งหนึ่งวงการวรรณกรรมไทยพากย์มลายูเคยอยู่ในยุคตื่นตัวช่วง พ.ศ.2515-2516 อันเกิดจากการถือกำเนิดขึ้นของนิตยสารอาซาน หรือ “Majallah Azan” การปรากฏตัวของนิตยสารเล่มนี้อาจเรียกได้ว่าเป็นปรากฏการณ์แห่งการต่อต้านอำนาจรัฐประการหนึ่ง ในสถานการณ์ของการดำเนินนโยบายที่รัฐต้องการผสมกลมกลืนทางวัฒนธรรม ได้แก่นโยบายลดทอนการใช้ภาษามลายู (สระอนี คือระ, 2556) จากการสำรวจของสระอนี คือระ (2556) พบว่ามีการตีพิมพ์งานวรรณกรรม ทั้ง

ที่เป็นบทกวีและเรื่องสั้นทั้งสิ้น 23 ชิ้น โดยเป็นบทกวีจำนวน 16 ชิ้น และเป็นเรื่องสั้นอีกจำนวน 7 เรื่อง ในนิตยสาร 5 ฉบับที่สืบค้นได้ เนื้อหาของวรรณกรรมโดยภาพรวม มุ่งเน้นการสะท้อนภาพสังคมร่วมสมัยผ่านตัวละครและบริบทเรื่องเล่าที่น่าเสนอ อันเป็นบริบทของสังคมมุสลิมในจังหวัดชายแดนภาคใต้ อย่างเช่นในเรื่องสั้น “กลับไปสู่จุดเริ่มต้น” ของกอเซ็ม ดาวูด อีสฮาก อัลบาควี ที่กล่าวถึงยาเลาะห์ที่ฆ่าตัวแหลวแหลกติดการพนัน ภัยไข้และเที่ยวช่องในยะลา ปัตตานี และนราธิวาส หรือ เรื่องสั้น “เงาสะท้อน (Bayang-Bayang)” ของ มามา คูรูมา ฟาตอนี ที่นำเสนอภาพชีวิตอันแปลกแยกของข้าราชการครูวัยเกษียณ ที่ครั้งหนึ่งเคยคู่ถูกเพื่อนฝูงบุคคลอื่น ๆ ที่เรียนโรงเรียนศาสนาอิสลามและเคร่งศาสนา แต่เขามุ่งเรียนสายสามัญอย่างเดียว และดำเนินชีวิตตัดขาดจากชุมชน เพื่อนฝูง ถ้อยศ ถือตำแหน่ง ทำให้ตกอยู่ในสภาวะโดดเดี่ยวในบั้นปลายชีวิต หากวงการวรรณกรรมไทยส่งเสริมให้มีการแปลวรรณกรรมไทยพากย์มลายูที่เคยตีพิมพ์ในอดีตเป็นภาษาไทยดังเช่นการแปลวรรณกรรมไทยพากย์จีน รวมถึงการสร้างนักเขียนวรรณกรรมไทยพากย์มลายูรุ่นใหม่ ให้พวกเขาได้มีโอกาสนำเสนอประสบการณ์ชีวิต หรือความรู้สึกนึกคิดต่อเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นในปัจจุบันมาถ่ายทอดให้เพื่อนร่วมชาติได้รับรู้ สังคมไทยจะเกิดความเข้าใจต่อคนไทยเชื้อสายมลายูและเหตุการณ์ในพื้นที่มากยิ่งขึ้นอย่างแน่นอน

บทสรุป

พื้นที่ทางวรรณกรรมไทย ก็คือภาพตัวแทนสังคมไทย การเปิดกว้างของพื้นที่ทางวรรณกรรมไทยก็เท่ากับการยอมรับความเป็นพหุวัฒนธรรมและพหุ

ชาติพันธุ์ของสังคมไทย ดังนั้น คำจำกัดความของวรรณกรรมไทย ในฐานะที่เป็นวรรณกรรมประจำชาติจึงควรสะท้อนเรื่องราวหรือวิถีชีวิตของคนไทยที่หลากหลายและครอบคลุมงานเขียนที่สร้างสรรค์โดยคนไทยทุกหมู่เหล่า ไม่ว่าผลงานนั้นจะสร้างสรรค์โดยกลุ่มชาติพันธุ์ใด และด้วยภาษาของกลุ่มชาติพันธุ์ใด ตราบใดที่ผู้สร้างสรรค์งานเขียนมีสถานภาพเป็นราษฎรไทยตามกฎหมาย หรือตั้งถิ่นฐานอยู่ในประเทศไทยเป็นระยะเวลานาน และมี

วิถีชีวิตผูกพันกับประเทศไทย จนกลายเป็นส่วนหนึ่งของสังคมไทย ผลงานของพวกเขาจึงพึงหมายรวมให้เป็นวรรณกรรมไทย ในฐานะที่เป็นวรรณกรรมประจำชาติเช่นเดียวกัน เราอาจอาศัยแนวความคิดของนักทฤษฎี ประสานนาม (2553) มาใช้เรียกประเภทวรรณกรรมเหล่านี้ ว่าเป็นวรรณกรรมไทยพหุภักษ์จีน วรรณกรรมไทยพหุภักษ์อังกฤษ วรรณกรรมไทยพหุภักษ์มลายู หรือวรรณกรรมไทยพหุภักษ์ภาษาอื่น ๆ

เอกสารอ้างอิง

- กระแสร มลยาภรณ์. 2530. วรรณกรรมไทยปัจจุบัน. กรุงเทพฯ: โอเดียนสโตร์.
- เจียน ชีระวิทย์ และคณะ. 2551. รายงานวิจัย : การเรียนการสอนภาษาจีนในประเทศไทยระดับอุดมศึกษา. กรุงเทพฯ : ศูนย์จีนศึกษา สถาบันเอเชียศึกษา จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ซิดหทัย ปุยะติ (许爱联). 2012. 曾心文学创作与80年代以来泰华文学思潮. 博士学位论文, 吉林大学.
- ชะการีย์ยา อมตยา. 2558. ชะการีย์ยานะวาทฐานมลายูปูทางให้คนชายแดนได้เป็นนักกวี. (ออนไลน์). จาก: <http://www.deepsouthwatch.org/dsj/2166#sthash.8RxcMyJe.dpuf>.
- ธวัช ปุณโณทก. 2527. แนวทางการศึกษาวรรณกรรมปัจจุบัน. กรุงเทพฯ: ไทยวัฒนาพานิช.
- ธวัช ปุณโณทก. 2543. วิเคราะห์วรรณกรรมท้องถิ่นเชิงเปรียบเทียบ. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยรามคำแหง.
- นาริรัตน์ ปรีสุทธีวุฒิพร. 2540. องค์ความรู้เรื่องจีนในประเทศไทย ตั้งแต่ ค.ศ.1975-1995. สารนิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาประวัติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- นัทธนัย ประสานนาม. 2553. เสวนา “จีน-ไทยในภาษาและหนังสือ”. วารสารภาษาและหนังสือ ปีที่ 41 (2553) ฉบับจีนในไทย: 209-250.
- เปลื้อง ณ นคร. 2541. ประวัติวรรณคดีไทย. พิมพ์ครั้งที่ 10. กรุงเทพฯ : ไทยวัฒนาพานิช.
- เพ็ญญา หมอนสอาด. 2551. ภาพลักษณ์ของชาวจีนในเมืองไทย ที่ปรากฏในนวนิยายไทย พ.ศ.2512-2533. วิทยานิพนธ์อักษรศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาประวัติศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ภูวดล ทรงประเสริฐ. 2519. นโยบายของรัฐบาลที่มีต่อชาวจีนในประเทศไทย (พ.ศ. 2475-2500). วิทยานิพนธ์อักษรศาสตรมหาบัณฑิต จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- สนิท ตั้งทวี. 2528. วรรณคดีและวรรณกรรมไทยเบื้องต้น. กรุงเทพฯ: โอเดียนสโตร์.
- สระธน ดือระ. 2556. เสียงเพรียกใหม่: นิตยสารอาชานและกลุ่มปัญญาชนใหม่ในปาตานีกลางทศวรรษ 2510. เอกสารประกอบการเสวนา “ที่ทางภาษามลายูในโลกการสื่อสาร” คณะวิทยาการสื่อสาร

- มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ (ม.อ.) วิทยาเขตปัตตานี หน้า: 1-26.
- สายชล สัตยานุรักษ์. 2558. การสร้าง “ความเป็นไทย” กระแสหลักและ “ความจริง” ที่ “ความเป็นไทย” สร้าง. (ออนไลน์). จาก: www.fringier.org/wp-content/writings/thainess.pdf.
- สิทธิเทพ เอกสิทธิพงษ์. 2558. ลูกจิ้นรักชาติ. (ออนไลน์). จาก: <http://midnightuniv.org>.
- สุระ ดามพวงษ์. 2537. รางวัลกับการพัฒนาหนังสือ. ใน ภาษาดี วรรณกรรมเด่น, สมพร จารุณัฐ, บรรณาธิการ. กรุงเทพฯ: กรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ.
- อัสวพาหุ. 2520. ความเป็นชาติไทยโดยแท้จริง. กรุงเทพฯ: รวมสาส์น.
- อัสวพาหุ. 2481. หนังสือแจกในงานศพหมื่นสวัสดิพิทักษ์ เรื่อง เมืองไทยจึงตื่นเกิด. กรุงเทพฯ: โสภณพิพรรฒธนากร.
- ASTV ผู้จัดการออนไลน์. 2558. ไชยปริศนา “หลุมดำ” ในการเรียนการสอนภาษาจีนในประเทศไทย. (ออนไลน์). จาก: <http://www.manager.co.th/China/ViewNews.aspx?NewsID=9510000127646>
- Cai Wen Cong (蔡文木丛). 1986. 泰国的华文报业. 华侨华人历史研究1986年第04期: 49-57.
- Chen Liao (陈辽). 2015. 汉字文化圈内的域外汉文小说. (ออนไลน์). จาก: <http://www.literature.org.cn/Article.aspx?ID=67121>.
- Liu Xiao Xin (刘小新). 2004. 论泰国华文文学的历史发展及其总体特征. 华侨大学学报 (哲学社会科学版) 2004年第3期.
- Xu Jing Hua (许静华执行编辑). 1989. 泰华短篇小说集. 曼谷: 泰华写作人协会出版.
- Zhang Wei Min (张未民). 2009. 何谓 “中国文学” ——对 “中国文学” 概念及其相关问题的讨论. 文艺争鸣2009年09期 (纪念国庆60周年特辑).
- Zhao Ge Jin (朝戈金). 2009. 多元文化格局中的中国少数民族文学. 百色学院学报2009年第22卷第02期.

คำแนะนำสำหรับผู้เขียน

วารสารหาคใหญ่วิชาการ เป็นวารสารที่จัดพิมพ์เพื่อเผยแพร่ผลงานทางวิชาการ ด้านมนุษยศาสตร์ สังคมศาสตร์ และสาขาวิชาที่เกี่ยวข้อง ของมหาวิทยาลัยหาคใหญ่ รวมทั้งสถาบันและหน่วยงานอื่นๆ ทั่วประเทศ โดยเน้นสาขามนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ ซึ่งจัดพิมพ์เป็นราย 6 เดือน (ปีละ 2 ฉบับ: ฉบับที่ 1 มกราคม-มิถุนายน, ฉบับที่ 2 กรกฎาคม-ธันวาคม) รับพิมพ์ผลงานที่ไม่เคยพิมพ์เผยแพร่ในวารสาร รายงาน หรือสิ่งพิมพ์อื่นใดมาก่อน และไม่อยู่ระหว่างการพิจารณาของวารสารอื่น ทุกบทความที่ได้รับการตีพิมพ์ในวารสารนี้ ได้ผ่านการตรวจสอบเชิงวิชาการจากผู้ทรงคุณวุฒิที่กองบรรณาธิการเรียนเชิญ จำนวน 2-3 ราย บทความที่ได้รับการตีพิมพ์ ผู้เขียนจะได้รับวารสารฯ จำนวน 2 เล่ม

ประเภทผลงานที่ตีพิมพ์

- (1) บทความวิจัย (Research Article) เป็นผลงานที่เตรียมจากข้อมูลปฐมภูมิ (Primary Data) ที่ผู้เขียนหรือกลุ่มผู้เขียนได้ค้นคว้าวิจัยด้วยตนเอง
- (2) รายงานวิจัย (Research Report, Research Notes) ผลงานจากการวิจัยกรณีศึกษา, รายงานวิจัยที่ขาดรูปแบบสมบูรณ์
- (3) บทความวิชาการชนิดอื่น ๆ (Technical Paper) เป็นผลงานที่เขียนจากข้อมูลทุติยภูมิ (Secondary Data) โดยแยกเป็นบทความปริทัศน์ (Review Paper) ซึ่งเรียบเรียงจากการตรวจเอกสารวิชาการในสาขานั้น ๆ และบทความพิเศษ (Special Paper) ซึ่งเสนอความรู้ทั่วไปในด้านมนุษยศาสตร์ สังคมศาสตร์ และสาขาอื่นที่เกี่ยวข้อง ซึ่งเป็นองค์ความรู้ที่ได้เรียบเรียง หรือสังเคราะห์จากการอ่านเอกสาร หนังสือ บทความวิจัย หรือสิ่งพิมพ์อื่น ๆ อย่างทั่วถึง และมีความทันสมัย

การเตรียมต้นฉบับบทความ

รับตีพิมพ์ผลงานทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ ต้นฉบับพิมพ์ด้วยตัวอักษร Angsana New ทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ ขนาด 15 พิกซ์ 1 คอลัมน์ในกระดาษ ขนาด A4 พิมพ์หน้าเดียว เว้นขอบซ้าย ขอบขวา ขอบบน และขอบล่าง 1.25 นิ้ว ใช้ระยะห่างระหว่างบรรทัด 1.5 พร้อมระบุหมายเลขหน้าและหมายเลขบรรทัด พร้อมตารางและภาพประกอบไม่เกิน 15 หน้า ซึ่งรายละเอียดในบทความประกอบด้วย

1. ชื่อเรื่อง (Title) กระทัดรัด ไม่ยาวจนเกินไป

2. ชื่อผู้เขียน (Authors) ชื่อเต็ม-นามสกุลเต็ม ภาษาไทยและภาษาอังกฤษ ของผู้เขียนครบทุกคน พร้อมระบุตำแหน่งและที่อยู่สำหรับผู้เขียนที่ให้การติดต่อให้ใส่ที่อยู่ที่สามารถติดต่อได้ พร้อมหมายเลขโทรศัพท์/โทรสาร และ E-mail address และใส่เครื่องหมายดอกจันกำกับที่ชื่อผู้นำเสนอด้วย

3. **ชื่อเรื่องย่อ (Running head)** กำหนดชื่อเรื่องย่อเพื่อเป็นหัวเรื่องแต่ละหน้าของบทความที่พิมพ์

4. **บทคัดย่อ (Abstract)** จะปรากฏหน้าตัวเรื่อง มีความยาวไม่เกิน 250 คำ บทคัดย่อประกอบด้วยคำนำอย่างสั้น ๆ ไม่เกิน 2 บรรทัด ตามด้วยวัตถุประสงค์หลัก วิธีการวิจัยโดยย่อ ผลการวิจัย การอภิปรายผลการวิจัย และผลสรุป บทคัดย่อมีทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ การเขียนบทคัดย่อไม่ใช่หัวข้อและย่อหน้าโดยไม่จำเป็น และไม่ใช้เอกสารอ้างอิง

5. **คำสำคัญ (Keywords)** ให้มีคำสำคัญเป็นภาษาไทยและภาษาอังกฤษ 3-5 คำ

6. **เนื้อเรื่อง (Text)** ใช้หัวข้อดังนี้

(1) **บทนำ (Introduction)** เพื่ออธิบายถึงที่มาและความสำคัญของปัญหาการวิจัย รวมถึงการตรวจเอกสาร (Literature review) เพื่ออ้างอิงในเรื่องเดียวกันที่ทำมาแล้ว พร้อมวัตถุประสงค์ไว้ในตอนสุดท้ายของบทนำ การตรวจเอกสารหลาย ๆ เล่ม เขียนแบบเชื่อมความที่อ่านต่อเนื่องกันให้ได้ความหมาย การอ้างอิงในบทนำให้ใช้ระบบนามปี (name-year system) เช่น สมรรถน์ แก้วนิล (2547) พบว่าปัจจุบันนี้เกษตรกรมีอัตราการเป็นหนี้เพิ่มขึ้น และเกษตรกรที่ทํานามีอัตราการเป็นหนี้สูงกว่าเกษตรกรที่ทำสวน สอนง โกศลวัฒน์ (2548) แสดงความเห็นว่าการให้เกษตรกรมีอาชีพเสริมมีส่วนทำให้การเป็นหนี้ลดลง บทความแต่ละเรื่องที่ใช้ไม่ต้องแสดงรายละเอียดมากเกินไปจนจำใจ และหากมีผู้เขียน 2 คน ให้ลงชื่อผู้เขียนทั้ง 2 คน เช่น วันเพ็ญ ฉัตรอรุณ และสุวรรณ มณี (2546) และหากมีผู้เขียนมากกว่า 2 คน ให้ลงชื่อผู้เขียนคนแรกตามด้วยคำว่า “และคณะ” เช่น วันเพ็ญ ฉัตรอรุณ และคณะ (2554) หากเป็นเอกสารอ้างอิงภาษาอังกฤษ มีผู้เขียน 2 คน นอกวงเล็บให้ใช้ “และ” เช่น Fick และ Miller (1997) ในวงเล็บให้ใช้ “and” เช่น (Fick and Miller, 1997) ผู้เขียนมากกว่า 2 คน ให้ตัดเหลือคนเดียว เช่น Burton และคณะ (1997) ถ้าในวงเล็บให้เขียน et al. เช่น (Burton et al., 1997)

วัตถุประสงค์ของการวิจัย เป็นการเขียนเพื่อแสดงว่าทำการวิจัยเพื่ออะไรในบทความวิจัยทางสังคมศาสตร์นิยมเขียนเป็นข้อ ๆ ข้อละ 1 ประเด็นปัญหา

กรอบแนวคิดของการวิจัย (ถ้ามี) เป็นแบบจำลองที่สร้างขึ้นโดยทฤษฎีหรืองานวิจัยในอดีต แสดงความเกี่ยวข้องสัมพันธ์สำหรับตัวแปรหรือปรากฏการณ์ที่ต้องการศึกษา เพื่อนำไปตรวจสอบการวิจัยครั้งนี้ ส่วนนี้ไม่จำเป็นในบทความวิจัยทางวิทยาศาสตร์

(2) **วิธีการทดลองหรือวิธีการวิจัย (Research Method)** อธิบายวิธีการวิจัย เครื่องมือวิจัย เขียนแบบเรียงความ ย่อหน้าเมื่อจบแต่ละหมวด แสดงวิธีการทางสถิติที่ใช้ พยายามลดการเขียนเป็นข้อ ๆ

(3) **ผลการวิจัย (Results)** เขียนแบบเรียงความ เสนอผลการทดลองอย่างชัดเจน ตรงประเด็น ควรมีรูปภาพ และ/หรือตารางประกอบ การเสนอผลในตารางและรูปภาพต้อง

ไม่ซ้ำซ้อนกัน

(3.1) รูปภาพและกราฟ ในการส่งต้นฉบับให้แยกจากเนื้อเรื่อง โดยให้มี 1 รูปต่อ 1 หน้า คำบรรยายอยู่ใต้รูป บันทึกเป็นไฟล์ที่มีนามสกุล JPEGs ที่มีความละเอียด 300 dpi ขึ้นไปเท่านั้น ถ้าเป็นภาพถ่ายกรุณาส่งภาพต้นฉบับ (original) ไม่รับภาพประกอบบทความที่เป็นการถ่ายสำเนาหรือสแกนจากต้นฉบับเนื่องจากจะมีผลต่อคุณภาพในการพิมพ์และจะพิมพ์ภาพสีเมื่อจำเป็นจริง ๆ เท่านั้น เช่น แสดงสีของดอกไม้ เป็นต้น ในกรณีที่ป็นรูปลายเส้นให้วาดโดยใช้หมึกสีดำที่มีเส้นคมชัด หมายเลขรูปภาพและกราฟ ให้เป็นเลขอารบิก คำบรรยายและรายละเอียดต่าง ๆ อยู่ด้านล่างของรูปภาพและกราฟ

(3.2) ตารางแยกออกจากเนื้อเรื่อง โดยให้มี 1 ตารางต่อ 1 หน้า หมายเลขตารางให้เป็นเลขอารบิก คำบรรยายอยู่ด้านบนของตาราง รายละเอียดประเภทตารางอยู่ที่เชิงอรรถ (footnote)

(4) การอภิปรายผล (Discussion) เป็นการอภิปรายผลการวิจัย เพื่อให้ผู้อ่านมีความเห็นคล้อยตาม เพื่อเปรียบเทียบกับผลการวิจัยของผู้อื่น เพื่อเสนอแนะทางที่จะให้ประโยชน์ หาข้อยุติในผลการวิจัย ฯลฯ ควรอ้างอิงทฤษฎีหรือการทดลองของผู้อื่นประกอบ

(5) บทสรุป (Conclusion) สรุปประเด็นและสาระสำคัญของการวิจัย

(6) กิตติกรรมประกาศ (Acknowledgements) อาจมีหรือไม่มีก็ได้ (เขียนอย่างสั้น ๆ)

(7) เอกสารอ้างอิง (References) ถ้ามีทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ ให้เรียงภาษาไทยขึ้นก่อนในแต่ละกลุ่มเรียงตามลำดับตัวอักษร บทความที่มีผู้เขียนหลายคนให้ใส่ชื่อทุกคน วิธีการเขียนตามตัวอย่าง ดังนี้:

หนังสือ

ธงชัย สันติวงศ์ และ ชัยยศ สันติวงศ์. 2548. พฤติกรรมบุคคลในองค์กร. กรุงเทพฯ: ประชุมช่าง จำกัด.

Furedi, F., and Federic, C. 1996. Population and Development: A Critical Introduction. New York: St Martin Press.

บทความวิจัยจากวารสาร

สุนทรี สุวิปกิจ. 2522. ปัจจัยที่ทำให้สตรียอมรับการคุมกำเนิดแบบต่าง ๆ. วารสารสังคมศาสตร์การแพทย์ 2: 71-77.

Callwell, J. 1996. Demograph and social science. Population Studies 50: 305-333.

Banker, R.D., Charnes, A., and Coper, W.W. 1984. Some model for estimating technical and scale in efficiency in data environment analysis. Management Science 30: 1078-1092.

(บทความวิจัยที่มีชื่อผู้เขียนหลายคน ให้แสดงชื่อผู้เขียนครบทุกคน)

บทความจากรายงานการสัมมนา

พิระศักดิ์ ศรีนิเวศน์. 2538. งานปรับปรุงพันธุ์ถั่วเขียวของประเทศไทย. ในรายงานการสัมมนาเชิงปฏิบัติการงานวิจัยถั่วเขียว ครั้งที่ 6. มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีสุรนารี หน้า: 72-83.

วิทยานิพนธ์

อุษา เพื่อนกลาง. 2542. การปรับปรุงพันธุ์ถั่วเขียวโดยใช้องค์ประกอบผลผลิตและลักษณะทางลำต้น. วิทยานิพนธ์วิทยาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาเทคโนโลยีการผลิตพืช มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีสุรนารี นครราชสีมา.

ข้อมูลสืบค้นจากอินเทอร์เน็ต

ชื่อผู้แต่ง. ปีที่. ชื่อเรื่อง (ออนไลน์/On line) จาก: <http://www.>

การส่งต้นฉบับ

ส่งต้นฉบับ 2 ชุด พร้อมแผ่นบันทึกข้อมูลไฟล์ word และ pdf. และหนังสือจัดส่งถึงบรรณาธิการวารสารหาดใหญ่วิชาการ มหาวิทยาลัยหาดใหญ่ 125/502 ถนนพลพิชัย อำเภอหาดใหญ่ จังหวัดสงขลา 90110 และขอให้เสนอชื่อผู้ทรงคุณวุฒิที่มีคุณวุฒิระดับปริญญาเอก หรือมีตำแหน่งทางวิชาการระดับผู้ช่วยศาสตราจารย์ขึ้นไป จำนวน 4 ท่าน เพื่อประเมินบทความของผู้เขียน

คำแนะนำเพิ่มเติม

1. ขอให้ผู้เขียนตรวจสอบเรื่องวรรค-ตอน วรรคในประโยคเป็นวรรคเล็ก ระหว่างประโยคเป็นวรรคใหญ่ บทความที่ใหัวรรคตอนไม่ถูกต้องมากเกินไปจะถูกส่งกลับให้ปรับปรุงแก้ไข
2. คำหลังจุดทศนิยมใช้ 2 หลัก หรือ 4 หลัก
3. ในภาษาไทยไม่ใช่ % ให้ใช้ “ร้อยละ” หรือ “เปอร์เซ็นต์”
4. ในการพิมพ์เกาะ 1 ครั้ง หน้า-หลัง วงเล็บ, เครื่องหมาย $+$, $-$, $\times$, $\div$, σ^2 , σ , $\&$, t , F , $\bar{X}$, μ , หน้า และหลังข้อความที่เป็นภาษาอังกฤษ
5. ในกรณีเป็นอนุกรรพประโยคใช้ “และ” ในรายการสุดท้าย เช่น นายแดง นายดำ และนายขาว มาเรียนตามปกติ
6. ในการอ้างอิง ใช้ (Karl et al., 1970), Karl et al. (1970)
7. การอ้างอิงบทความจากวารสาร บอกเลขหน้าดังนี้ Hatyai Journal 12(1): 18-32. หรือ Hatyai Journal 12: 18-32. หรือ Hatyai J. 12: 18-32.
8. ต้นฉบับต้องมีเลขหน้าทุกหน้า แต่ละหน้าต้องมีเลขบรรทัด
9. ถ้ามีตาราง หรือรูป ให้แยกจากเนื้อเรื่อง รูป หรือตารางละ 1 หน้า

ใบสมัครสมาชิก วารสารหาดใหญ่วิชาการ
HATYAI ACADEMIC JOURNAL

เลขที่สมาชิก.....
เลขที่ใบเสร็จรับเงิน.....
(สำหรับเจ้าหน้าที่)

วันที่.....เดือน.....พ.ศ.....

เรียน บรรณาธิการวารสารหาดใหญ่วิชาการ

ข้าพเจ้า(นาย, นาง, นางสาว)นามสกุล.....

มีความประสงค์

☐ สมัครเป็นสมาชิกวารสารหาดใหญ่วิชาการ.....ปี (1 ปี 2 ฉบับ 100 บาท)

☐ ต่ออายุสมาชิก.....ปี (1 ปี 2 ฉบับ 100 บาท)

ที่อยู่(สำหรับจัดส่งวารสาร).....

.....

.....

โทรศัพท์.....โทรสาร.....

มือถือ.....E-mail :

ออกใบเสร็จในนาม ชื่อ.....

ที่อยู่.....

.....

.....

เงื่อนไขการชำระเงิน : โอนเงินเข้าบัญชีธนาคารกรุงไทย จำกัด (มหาชน) สาขาราษฎร์อุทิศ ประเทออมทรัพย์
เลขที่บัญชี 961-0-01258-2 พร้อมสำเนาใบโอนเงินไปยังกองบรรณาธิการจัดการ ทางโทรสาร 074-425467

ลงชื่อ.....ผู้สมัคร
(.....)

กรุณาส่งใบสมัครที่ : บรรณาธิการวารสารหาดใหญ่วิชาการ ศูนย์เผยแพร่ผลงานทางวิชาการ มหาวิทยาลัยหาดใหญ่
อ.หาดใหญ่ จ.สงขลา 90110 โทรศัพท์ 074-200300 ต่อ 347 หรือ 074-200347
โทรสาร 074-425467 E-mail : huniversity_journal@hotmail.com